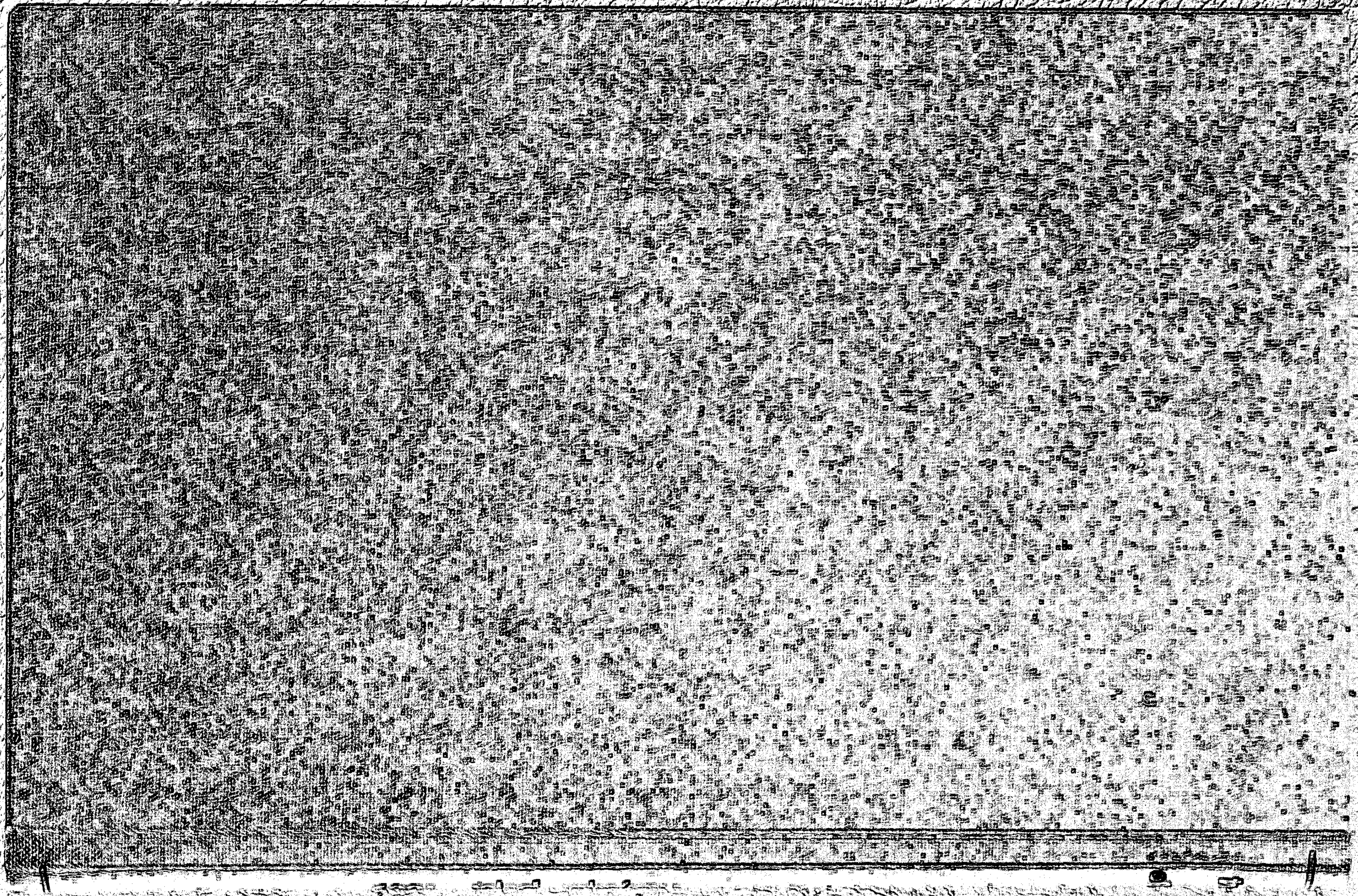

391/402 Ts

Katholski Posoł.

Cyrkwinski czasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda
w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Knihownja • Ssiftskich • Macicy Serbskeje

Sedmy létnik.

W Budyschinje.

Czischczak K. A. Donnerhak.

1869.

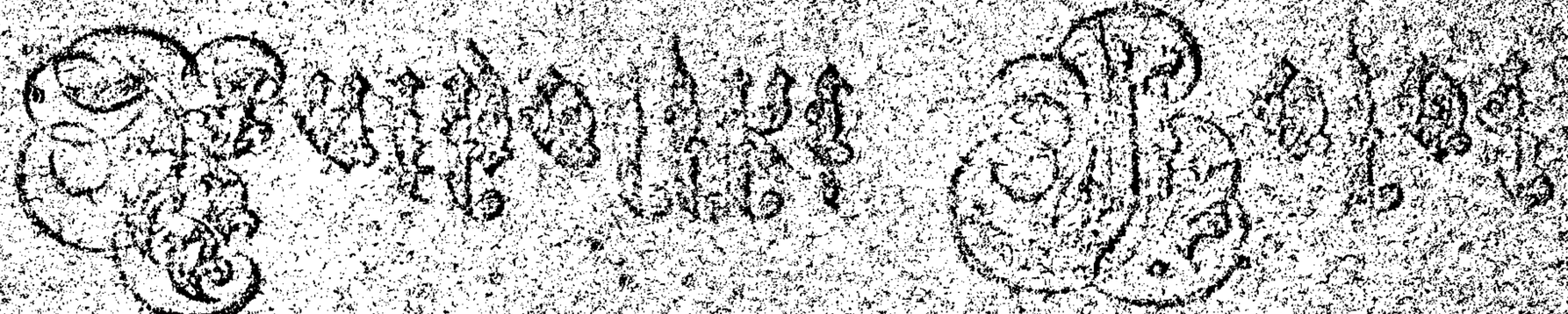

Wopschijecźo.

	Str.
Postrowjenjo Serbow pschez Katholskoho Póska. Wot redaktora	1.
Schto francózske nowiny wo Serbach praja? Wot P. Innocenca (pschełožił r.)	2.
List bamža Piusa XI. biskopej Ludwikej z Leontopolis. Wot r.	9.
Swjatoczne nutswjedźenjo njedźelniczow. Wot J. Kuscźanskoho . . . . 10.	19.
Napołożenjo swjecźeneju swěczkow na dnju s. Blasia. Wot P. Tadeja . . .	17.
Skowczko za twarjenjo cyrkwje w Baczonju abo Czornecach. Wot P. Tadeja a r.	25.
Adressa němskich towarstwow. Wot H. Duczmana	27.
Loreto w Italskej. Wot r. . . . . 33. 49.	68.
Měschniski jubilej swjatoho wótca a katholscy Serbja. Wot r.	41.
Dekumeniski koncil. Wot H. Duczmana . . . . . 57.	65.
Cyrkej s. Klemensa w Romje. Wot r.	73.
Nabożne wustawy w Parizu. Wot r.	81.
Wo wotpustku. Wot J. Kuscźanskoho . . . . . 89.	97.
Prěnja lětuscha katholska zhromadźizna. Wot r.	92.
Wustawki wubjerka k pschihotowanju zakoženja cyrkwje w Czornecach abo Baczonju. Wot r.	105.
Rycz bamža Piusa IX. w konsistoriju 25. junija 1869. Wot H. D. . . .	106.
Bamž njemóże wo wěrje zmolicź. Wot r.	113.
Druha lětuscha katholska zhromadźizna. Wot r.	121.
Statistika katholikow w Sakskej. Wot r.	123.
Hischcźe skowczko wo koncilu. Wot P. Innocenca (pschek. r.) . . . 129.	137.
Czohodla hanja w naschim czasu klóschtry? (Wot P. Tadeja).	145.
Skowo katholskim krajanam a Serbam. Wot P. Innocenca (pschek. r.) . .	147.
Wo nadpadach na klóschtry. Wot P. Ludwika (pschek. r.) . . . . 149.	153.
Kajki czěžny wužitk mamy wot naschoho klóschtra? Wot P. Tadeja	161.
Katholska cyrkej w Chinesiskej. Wot J. Krala . . . . . 169. 179.	185.
Skowo k rozpomnjenju za Serbow. Wot P. Innocenca (pschek. r.) . . .	177.
Hischcźe něschto k rozpomnjenju za Serbow	190.
Michak Kokla. Wot r.	193.

Z naschoje diöcesy.
Z dreždźanskeje diöcesy.
Z pruskeje Łužicy.
Cyrkwinske nowinki a powjescźe.
Należnoscźe towarstwa.
Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow. } Stajne rubriki.

Pschispomnjenjo.

Z hornimi nastawkami su potajkim schescźo knjezoju redaktora z pjerom podpjerali. „Z naschoje diöcesy" su dopisowali, kaž so ze znamjeschkow zhoni: k. Kuscźanski, k. P. Innocenc, k. Duczman, k. Pjetasch, k. Hauffa a k. Wels, „z dreždźanskeje diöcesy" k. Konradi a „z pruskeje Łužicy" k. duchownski radźicźeŕ a farař Schneider. Za „cyrkwinske nowinki a powjescźe" su k. Duczman, k. Herrmann (dźěl cźiska 12) a k. J. Kral te kruchi podali, kiž su z jich znamjeschkom woznamjenjene. Do „cyrkwinskoho powěstnika" podawachu tež lětsa cźi sami knjeza kaž loni, (k. Kucźank, k. Duczman a k. Kuscźanski z Wotrowa). Wschitkim sobudźěłaczerjam, kiž runja redaktorej darmo dźěłaja, praji so z tutym najluboznischi dźak z próstwu wo dalische podpjeranjo.

Expediciju a pschinoschki wobstarachu dobrocźiwje cźi knjeza, kotsiž su w 1. cźisle toho lěta pomjenowani.

Wozjewjenjo.

Naſche towarſtwo budże też w nowym lěcże tutón cžaſopis wudawacż a wuńdże prěnje cžiſło 1. januara. Bjez tym njech ſo cžeſcżeni cžitarjo z nowa hako ſobuſtawy naſchoho towarſtwa pſchedpłacżeja pak pola podpiſanoho ſekretarja, pak pola ſwojich woſadnych kk. duchownych, kotrychž z nowa wo dobrocżiwe hromadżenjo pſchinoſchkow a wo zwólniwe expedirowanjo K. Póſła w mjenje dobreje wěcy najnaležniſcho a najpſchecżelniſcho proſymy.

Duž na zaſtywidżenjo!

Michał Hórnik,
ſekretař towarſtwa a redaktor K. P.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 1. **2. januara 1869.** **Lětnik 7.**

Postrowjenjo Serbow pschez Katholskoho Pósła.

Hižo sedmy króćz nastupuju swój lěto dołhi puć a wjeselu so, jeli mje z tej samej luboscžu z nowa powitacže, z kotrejž kóždy měsac dwójcy k Wam pschikhadźam.

Hačrunje mje we wjele kscheseźanskich domach rady widźa a słyscha, su tola też hischcže tajke, kiž sebi prócu njewozmu na mnje pohladnycź abo popossłuchacź. Mi samomu derje njepschisteji, swoju wěc khwalicź abo ju k podpjeranju poručžicź, byrnje materialnoho wužitka z njeje njeměk. Njech tohodla druzy t. r. wschitcy cžitarjo kedźbnoscź tajkich, kiž hischcže niczo wo wukhadźenju Pósła njewjedźa, na njón wobroczicź pytaja! Hdyž je Posoł na puć wuhotowany, dyrbi jomu lubscho bycź, hdyž joho powjescže hischcze wjacy ludźi słyschi.

Kajkoho ducha a wopschijecża moje powjescže su, móżesch mi po prawym hižo na cžole widźecź. Sym, dźakowane Bohu, katholski! Rozsudźuju tohodla wschě wucžby abo podawki z katholskoho stejischcża. Na prědku pschinjesu wschelake dlěsche powucžne abo też zabawne nastawki. Z tohole wotdźělenja chcu dźensa slubicź, zo w bližschich cžisłach něschtožkuli podam, schtoż je z mojoho italskoho pucźowanja hischcže w mojej listowni zawostało, kaž dołhe wopisanjo hnadnoho města Loreta a wschelake dodawki z Roma. Po dlěschich nastawkach pschiidu wotdźělenja, kotrež nas najbliže nastupaja a takrjec naschu cyrkwinsku chroniku tworja: Z naschoje diöcesy, z dreždźanskeje diöcesy a z pruskeje Łužicy. W dalschim wotdźělenju powjedam „Cyrkwinske nowinki a powjescže“ z cyłoho swěta a w tym budże lětsa wjele zajimawoho, na pschikład: kak wojowanjo cyrkwje za wěrnoscź a prawo dale so powjedże, kajke budża wuhlady na zjenoczenjo abo tola pschibliženjo schismatiskich a protestantskich kscheseźanow pschi pschihotowanju a wotewrjenju koncila (powschitkowneje cyrkwineje zhromadźizny) w Romje atd. Za katholika a kóždoho kscheseźana dyrbja to powjescže bycź, kotrež wón rady słyschi a wo kotrychž w pscheczelnym

towarſtwje z druhimi wužitnje ſo rozryczuje. „Naležnoſcze towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda“ budža wězo tež pſchichodnje naſpominane. Rady bychmy widżeli, hdy bychmy móhli „Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow“ doſpołniſcho podawacź; pſchetož wſchelacy Serbja w cuzych krajach, kotrymž je Poſoł tež wjele witany, bychu to rady měli. To dha ſu moja ſlubjenja; cźim lěpje, jeli wjacy zamožu. Daj to Bóh!

Moje nowolětne pſchecźo katholſkim Serbam a woſebje ſobuſtawam naſchoho towarſtwa tón krócź nochcu ze ſamſnymi ſłowami prajicź, ale z tymi, kotrež je mi njeſchtudowany wjeſny muž, kiž pak móže derje ſerbſcy piſacź, tajkele do horta położił:

„Bóh tón Knjez chcył pſchez ſwoju njeſkónczu miłoſcź a pſchez zaſtupnu próſtwu ſwjateju Cyrilla a Methoda, patronow naſchoho towarſtwa, hnadnje ſpożcźicź, zo by te ſame dale a bóle pſchibjerało a rozmnohoſcźene było. Wón chcył wſchitke ſobuſtawy (a wſchěch cźitarjow) na cźaſnych a wěcznych kubłach žohnowacź, zo by kóždy ſpěchował Božu cześcź a ſwojeje duſche zbóžnoſcź. Duſcham wſchitkich wotemrjetych ſobuſtawow a dobroczerjow naſchoho towarſtwa pak njech da wotpocźowacź we měrje. Amen.“

M. H.

Schto francózſke nowiny wo Serbach praja?

W prěnjej „katholſkej zhromadźiznje“ w Khróſcźicach bu prajene, zo Serbja njejſu daloko znacźi a zo jich tam, hdźež ſu znacźi, nizko waža. A tohodla ſo pſchiſtaji: Jeli bychmy naſche wotmyſlenjo w naſtupanju ſwjatoho wótca wuwjedli, by ſo nam wyſche myta pola Boha tež cześcź pſched cźlowjekami dostała abo, kaž ſwjate ſcźenjo praji, by nam „pſchicźiſnjena“ była. Nětko hižom móžemy wěrnoſcź tamnych ſłowow derje dopokazacź.

Naſch krajan k. Mikławſch Mětk z Kukowa, kotryž hako wjedźicźeŕ jenoho wojnaŕſtwa w Parizu pſchebywa, je nam intereſſantne cźiſło tam wukhadźacych najwjetſchich katholſkich politiſkich nowinow „Le Monde“ (t. r. ſwět) pſchipóſłał. Na prěnjej ſtronje tohole cźiſła (wot 5. novembra) ſteji ſcźěhowacy naſtawk, kotryž z francózſkeje ryczże po ſłowje pſchełożeny takle rěka:

„Katholikowje kraleſtwa Sakſkeje (po prawym: Hornjeje Łužicy), hacž runje je jich mnohoſcź tak mała, njejſu chcyli dozady woſtacź za katholikami druhich němſkich krajow; woni ſu tohodla zhromadźizny powołali, zo bychu ſwoju podatoſcź ſwjatomu Stołej wopokazali. Na ſwjedźeńſkim dnju ſ. Lawrjenca a ſ. Michała běſchtaj tajkej zhromadźiznje w Khróſcźicach, kotrež ſrjedźiſchcźo ſydom woſadow katholſkich Serbow (des Wendes catholiques) tworja, ſchtož je z cyła rólniſke wobydleŕſtwo, kotrež je wěru ſwojich wótcow we ſakſkim (zdźěła tež pruſkim) kraleſtwje wobkhowało. Tele ſydom katholſke woſady: Budyſchin, Khróſcźicy, Njebjelcźicy, Wotrow, Ralbicy, Radwoŕ a Kulow běchu zaſtupjene pſchez wjacy dyžli 1000 parſchonow a pſchez ſwoje duchownſtwo (kak khwalobne běſche było, hdy by jich woprawdźe tak wjele ſo zeſchło — dopiſowaŕ khwali, ſchtož by rady widźał, hdy běſche było!). Knjez Wels a k. Jawork dźerżeſchtaj ryczże; knjez Barth běſche pſchedſyda. Summa

1016 toleri (3,810 frankow), kiž je jara wulka (très importante) z pohladom na zwjetscha maku zamožitosćz tychle wjesnych wobydlerjow, bu nahromadźena a biskopej diöcesy k. Forwerkej podata, zo by so swjatomu wótcej wotpósłała, pschewodźana z adressu, kiž měješche někotre tysacy podpismow (po prawym: zhromadne podpismo we mjenje někotrych tysacow, kiž běchu dary składowali). Někotsi młodźi Serbja běchu sebi wotmyslili do bamžowoho wójska zastupićz; ale wschelake wobstejnosćze kazachu wuwjedźenjo jich wotmyslenja na pozdźischi czas wotstorczićz. (Kajke dobre měnjenjo su tam wo was zapschijeli!) Wobě zhromadźiznje rozeńdźeschtej so z wunjesenym: Sława Piusej IX. — Tele wopokazanja wuznamjenjeja so czim bóle, dokelž katholscy Serbja w Sakskej (po prawym: w Hornjej Łužicy), mały słowjanski lud, kotryž je swoju prěnjotnu ryčz wobkhował, njelicza wjacy dyžli 12,000 duschow. A tola maja woni mały katholski czasopis Katholski Posoł, redigirowany wot M. Hórnika, vikara pschi kathedrali w Budyschinje. Njech je tónle nadobny (généreux) pschikład najmjeńschoho słowjanskoho luda bórzy sćěhowany wot druhich słowjanskich ludow, kotrež su swjatomu Stołej swěrne wostałe!" —

K tomu nastawkej pschistaja k. Mětk: „Skutk katholskim Serbow je po cyłym katholskim swěcźe zasłużene pschipóznaczo namakało. Tudy w Parizu staj też „Univers" a „France" wo tym ryczałoj; tomu pschizankuychu so wschelake nowiny w provincach. W Belgiskej su Bien public, Journal de Bruxelles a druhe nastawk ze „Le Monde" cyły wotcźischcźałe. Wjacore italske nowiny*) su pomjenowany skutk też z khwalbu wopominałe a serbskomu ludej swoje pschipóznaczo wuprajiłe. Zawěscźe budźe pschikład naschoho hischcźe mało znatoho luda na někotryžkuli staw katholskeje familije skutkowacź. Pschejemy sebi, zo bychu Serbja na nastupjenej drozy wostali a z czasami na podobne waschnjo swoje tudybycźo a wosebje swoju swěru k cyrkwi a jeje widźownej hłowje psched cyłym swětom dopokazali."

Nasch czescźe hódny krajan ma prawo prajićz, zo je skutk katholskich Serbow po cyłym katholskim swěcźe pschipóznaczo namakał. Pschetož Le Monde je rozschěrjeny nic jenož we Francózskej, ale też we Schwajcarskej, Italskej, Jendźelskej, w Americy, haj we wschěch dźělach swěta. Wschudźom ma mjeno Serbow nětko „dobry klink"; duž njetrjeba so nichtó haněbowacź abo strachowacź**), hdyž so hako

---

*) Mi buchu jene italske nowiny z Roma pschipósłane. Wone rěkaja: „L' Unità cattolica." We nich steji w czisle 10. novembra takle: Sette parrochie cattoliche del Regno di Sassonia, che parlano la lingua venda e vivono in mezzo ai protestanti, hanno ragranellato pel Santo Padre mille talleri. Sono trenta centesimi a testa, che hanno dato al Vicario di Gesù Cristo. To rěka na serbski: „Sydom katholske wosady w kralestwje Sakskej, kotrež serbsku ryčz ryčza a srjedźa bjez protestantami žiwi su, su nahromadźili za swjatoho wótca tysac toleri. To je 30 centesimow (stotych dźělow franka) na hłowu, kiž su dawali naměstnikej Jězusa Khrystusa." Tele powjestwo by hischcźe wjele hinak klinczało, hdy budźechu so wschitcy, kiž móža, na serbskokatholskim skutku po naschim pschecźu prawje wobdźělili!

Redaktor.

**) Schtóž je woprawdźe zdźěłany (gebildet) cźłowjek, njehańbuje so swojeje ryčze a narodnosćze. Tajki njedejerži też žanoho cźłowjeka jenicźcy tohodla hižo za wosobnischoho, dokelž wón k druhej narodnosczi skuscha a druhu ryčz ryczi. Też na tym nje-

Serb wuznaje a hako tajki wustupi. Tele „pschiczisnjenjo“ njebychmy pschez niczo druhe w tak połnej měrje dostali!

Kaž wjele derjezmyslenych człowjekow je wot naschoho zhromadnoho wopora słyschało, wschitcy su so na tym zwjeselili. Haj kaž zbóžni w njebjesach, jeli něschto wobžaruja, jenicžcy wobžaruja, zo njejsu hischcże wjacy dobroho na zemi cžinili: tak mysli a praji někotryžkuli (a my smy to woprawdże hižo słyscheli), zo je pschi naschim skutku jenož wo to schkoda, zo njeje hischcże lěpje wupanył. P. Innocenc.

Z naschoje diöcesy.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop je, Bohu budź dźak, nětko zasy cyle strowy a pschijědźe k nam 4. januara.

Z Budyschina. Psched hodami (23. decembra) běsche kaž druhe lěta wobradźenjo Božoho dźěsćza w salu tachantskeje schule. Wjele pschez 100 dźěczi bu ze wschelakimi wužitnymi wěcami, kiž běchu dobroczerjo nawdali, wobdarjene. Schulski direktor k. Scholta dźerżeschе psched wobradźenjom pschisprawnu rycž. Duchowni a druzy hosczo běchu so tam tež zhromadźili.

Z Budyschina. Kaž druhe lěta dostachu tež lětsa k hodam někotsi katholscy wuczerjo pjenježny dar z fundacije njeboh k. z Nostitz-Weigsdorf.

Cyrkwinske nowinki a powjesczе.

Němska. Najkrasnischa gothiska cyrkej budźe, kaž je znate, dom w Kölnje nad Rajnom, hdyž budźetaj hischcże tórmaj dotwarjenaj. Połnócny tórm je ze zakłada (grunta) z nowa twarjeny a je nětko tak wysoki kaž tón, kiž kpołdnju steji, wot kotrohož su něschto łochczi kiprischoho twara wotnoschcż dyrbjeli. Wobaj tórmaj, nětk 150 stopow (abo 75 łochczi) wysokej, budźetaj hischcże 67 stopow we nimale te samej schěrokoscżi dale twarjenaj. We wysokoscżi 217 stopow wutwori so murja hako wósomróžk a powyschi so hischcże dalische 73 stopow; na to hakle pschińdźe pyramida abo helm, schtož budźe zasy 210 stopow wysoke, cyle kamjeńtne a pyschnje pschełamkate (durchbrochen). We wysokoscżi 500 stopow budźe kamjeńtna tak mjenowana kschižna kwětka (Kreuzblume), kotrejež schtyri lopjeschka budźa 360 centnarjow ważicż! To budźe wulkotne, majestetiske! Material k twarbje je cyły pschihotowany; w zań-

---

zaleži, hacž je druha rycž prěnjotna (kaž serbska, němska, łaczanska atd.) abo druhotna t. r. z někotrych druhich pschez změschenjo nastata (kaž francózska, jendźelska, italska atd.), hacž je sama wot wulkoho abo makoho luda rycżana, hacž ma wjele abo mało sotrow, hacž po cżłowjeczim hudanju, kiž pak je zmólenju podcżisnjene, za někotre sta lět zańdźe abo hacž sudnoho dnja doczaka. Wucżeni a zdźěłani Serbja dźerża so tež tychle zasadow, wužiwaja bjez stracha swoju rycž a skutkuja z njej za kscheszczansku zdźěłanoscż swojoho luda. Serbskeje rycże so hańbowacż, to rěka polaz wschitkich rozomnych tak wjele, kaž swojich starschich so hańbowacż. To dowolamy sebi pschi skadnoszi pschistajicż za někotrych rozsudźerjow (nic abonnentow) naschoho Póska.

Redaktor.

dżenym lěcże bu 2400 wobdżěłanych kamjenjow wjacy hako druhe lěta k twarjenju nałoženych. Nětk dże twarjenjo spěschnischo, dokelž material pschez parne maschiny na tórmaj zběhaja. Pódla tórmow wutwarjeja tež sakristiju (pschitwark, kapalu) a wudebjeja poboczne murje. Na połdnischim portalu (wrotami) pobrachuje hischcże 27 swjeczatow (statuow), na kotrychž pak so tež dżěła. K wutwarjowanju tutoho doma bu jenicžych wloni 170,000 toleri nałoženych a na lěto 1869 ma so 250,000 toleri nałožicž. Po dokonjenju wschoho budże hódno do Kölna dojěcž!

Z Prahi. W zymskim poklěcże je na wysokej schuli 1571 schtudentow, z kotrychž 232 bohosłowstwo (theologiu) schtuduja.

Morawska. Biskop we Wołomucu je miłoscżiwym sotram 4000 schěsnakow darił za jich wustaw a jich hojeńnju.

Wuherska. W Kopaschwaru bu holcża schula założena; k jeje fundaciji dari biskop z Veszprima sam 40,000 schěsnakow.

Z Roma. Psched nětkotrym czasom su, kaž je francózski konsul zhonił a sem pisał, nětkotsi mordarjo w Neapelu so zeschli, kak bychu so na bamžu wjecżili (rachu brali) dla wotprawjenja Montia a Tognettia a jomu zadżěwali, dweju druhej hižo wotsudżeneju mordarjow (Ajani a Luzzi) k smjercži podacž. Po krótkim rozryczenju wobzanknychu, swjatoho wótca z pschepanjenjom (w cyrkwi abo na hasy) skóncowacž a buschtaj mordarjej Filibecchi a Bernardini k tomu wuzwolenaj. Wonaj staj, ze wschelakej brónju, z jědom a pjenjezami wobstaranaj, hižo Neapel wopuschczikoj. To so wě, zo romska policija na wschitkich pschikhadnikow jara kedżbuje. Tola dowěrimy so Bohu, zo wón zakita a zdżerži Piusa IX. Pschispomnicž mózemy, zo je Filibecchi hižo psched lětami junu w Romje był z wotmyslenjom bamża skóncowacž. Tehdom bu wón hižo pschepokazany a k smjercži wotsudżeny. Bamž wobhnadži joho k dożiwjeńskomu jastwu. Tola złóstnikej radži so, jastnikow zjebacž a czeknycž.

Z Roma. Wotpósłanc italskoho krala je bamża prosył za wobhnadżenjo Ajania a Luzzia a je tež z kardinalom Antonelliom jednał. Bamž pak je w konsistoriju prajił: „Sardinski kral je sebi zważił, wobhnadżenjo dweju złóstnikow żadacž, — tónsamón kral, kiž mordarjow dweju měschnikow w Sienje namakacž njewjedżesche; tónsamón, kiž za njezbożownych pschez powodżenjo żanych pjenjez njemějesche, zo by jim nuzy wotpomhał, ale za wudowu jenoho złóstnika bórzy 5000 frankow w hotowoscži mějesche. Tón kral, pod kotrymž bu telko duchownych skóncowanych a njewinowacże zajatych, pod kotrymž buchu cyrkwje a klóschtry pschedate, tónle kral, kotrohož wschitcy derje znajemy a runje tohodla hnadże Božej poruczamy, żada wobhnadżenjo złóstnikow, kotrajž staj schtrafy hódnaj. Proschmy Boha, zo by so tónle kral wobrocził.“

Z Roma. Swjaty wótc je hodownicžku Božu mschu w 9. hodżinje w cyrkwi s. Pětra w pschitomnoscži neapelskeje kralowskeje swójby a diplomatiskoho korpsa dżeržał. Wokoło ½1 pschińdżechu potom po starym waschnju kardinalowje jomu zbożo k nowomu lětu pschecž. Hacž do 1. januara pschińdu k bamžej a su we wosebitej audiency porjadu cuzy póstancojo, officirojo bamžowoho a francózskoho wójska, měschczanske wyschnoscże a wschelake druhe deputacije.

Schpaniſka. Tudy hiſchcze pſchecy njeje wucžinjene, hacž budže zaſy nowa monarchija (kraleſtwo), k cžomuž ſo wſchelacy pryncojo podtykuja abo nowa republika. Wſchelaka zwada tu knježi a z dželа nowy njemĕr.

Hollandſka. Janſeniſtowje, kiž ſu ſo wot bamža wotdželili, ſo najſkerje lětſa zaſy z cyrkwju zjenocža. Jich arcbiſkop (w Utrechtu) a jich biſkopaj (we Harlemje a Deventeru) ſu hižo ſlubili, zo na koncil pſchiňdu a zo ſo zaſy ſwjatomu Stokej podcžiſnu. Janſeniſtow je z cyła jenož wokoło 6000 a woni maja w Hollandſkej 25 cyrkwjow. Woni ſami mjenowachu ſo dotal „ſtaroromſcy katholikowje.“

Jendželſka. Tudomne katholſke nowiny **Weekly Register** praja, zo do wĕſtoho cžaſa njebudža pokne mjena konvertitow (wobroczenych) wozjewjecž, dokelž maja tajcy potom wot zaſakkoſcže jendželſkich prĕdarjow wſchelake pſchecžiwnoſcže cžerpicž. Wone pak powjedaja, zo pſchecy wjacy Jendželcžanow k cyrkwi Jĕzuſowej pſchiſtupuje. Tak bu jenicžcy w dwĕmaj katholſkimaj cyrkwjomaj w Londonje zańdžene lěto pſchez 800 parſchonow do katholſkeje cyrkwje pſchiwzatych. Nĕtko je lĕdma jena familija w kraju, kotrejž jedyn jeje ſtawow abo wjacy njeby katholſki był.

Jendželſka. Arcbiſkop Manning w Londonje napomina wĕriwych ſwojeje diöceſy, zo bychu dary za tamniſchu kathedralu ſkładowali, kotraž ma wopomnik njeboh kardinala arbiſkopa Wiſemana bycž. Twarniſchczo (blak) je za 20,000 ſterlingow hižo kupjeny. K twarjenju je arcbiſkop Manning 6000 ſterlingow dał, wójwoda z Norfolka 5000, vakuſki khĕžor 200 ſterlingow atd. Dary zhromadža ſo w Americy a wſchudžom, hdžež je jendželſka narodnoſcž.

Jendželſka. Colin Lindſay, bratr grafa Craesforda a prjedawſchi pſchedſyda jendželſkoho cyrkwinſkoho zjenoczenſtwa, bu 28. novembra w Edgebaſtonje pola Birminghama do katholſkeje cyrkwje pſchiwzaty. Wón bĕ dołhe lěta ſudnik w jendželſkej Indii.

Ruſowſka. Po knježeŕſkich nowinach je w tu khwilu w khĕžorſtwje z cyła 430 mužſkich a 150 žónſkich klóſchtrow ſchismatiſkoho wuznacža.

Turkowſka. Zwada bjez Turkami a Grichami, kotſiž pſchecy krewjebratrow na kupje Krecže podpjerachu, powjedže najſkerje k wójnje, jeli ſo ſebicžnym wulkomocam wujednanjo njeradži. Turkowſke wojſko je na grichiſkich mjezach. Jeli woprawdže prĕni wutſĕl panje, njebudža Grichojo ſami ſtacž; ale tež Słowjenjo (Serbja a Bulgarojo) a Rumunojo budža pomhacž tyranſke knježeŕſtwo Turkow pobijecž.

Połnócna Amerika. Njedawno zemrjeſchtaj biſkop Carell w Covingtonje (rodženy z Philadelphia) a biſkop Junker (rodženy z Francózſkeje) we Altona. Wobaj ſtaj wjele za ſwoju diöceſu ſkutkowałoj.

(Pomoc pſchez jandžela pĕſtona.) Scžĕhowacy podawk dže na brohach bodenſkoho jĕzora (Bodenſee) wot horta k hortej. Pſched krótkim hrajkachu 10—12 džĕcži w Rorſchachu we Schwajcaŕſkej z tym, zo ſo dachu w cžołmiku pſchi brozy kolebacž. Nadobo zbĕže ſo wĕtſik a bórzy wichor, cžołmik bu wot broha wotehnaty a džĕcži jĕdžechu po wyſoko žołmjacej wodže dale. Po dołhim ſtyſknym jĕdženju pſchiňdže cžołmik blizko k Friedrichshafenej na würtembergſkim brozy, hdžež bu lĕdma pytnjeny a na kraj ſcžehnjeny. Tak bĕchu z Božej pomocu drje pſchez ſwojich jandželow pĕſtonow wumožene te wbohe džĕcži!

(Bóh njeda so za smĕch mĕcź!) Ze Straßburga we Francózskej pisaja scźĕhowacy podawk. Psched mĕsacami dźĕchu schtyrjo młodźi hólcy z wjeski L. do susodneje wsy na reje. Bjez tymaj wjeskomaj steji stary drjewjany kschiž bjez dwĕmaj wischnjomaj. Jedyn wot tych schtyrjoch, 17 lĕtny pachoł, bĕ hako lochkozmyslene hólczisko znaty a kóždy jomu najradscho z pucźa dźĕsche, dokelž pschecy Boha hanjace słowa w horcźe wjedźesche. Woni pschindźechu hacž k pomjenowanomu kschižej. Jedyn wot nich, kiž bĕ kscheścźanskeje mysle, scźahny sej, kaž so pschisłuscha, cźapku, hdyž nimo dźĕchu. Druhaj dwaj joho tohodla wusmĕschtaj, bjez tym zo tón 17 lĕtny njezrałc zawoła: „Wužitnische by było, hdy bychu tu rjanu rejwarku město kschiža pschi pucźu postajili!“ We swojej khrobłoscźi dźĕsche wón dale. Psched kschižom stejesche maka ławka, na kotruž pobožni wopytarjo klakachu. Zady tuteje ławki tón młody njedocźink, bjez tym zo so tej druhej njekrasnikaj smĕjeschtaj, swoju potrjebu spokoji; pódla wschitcy toho rozomnischoho, kiž na to swarjesche, hanjachu. Na to dźĕchu hromadźe do korcźmy. Rano wokoło 3 wrócźi so tón 17 lĕtny pachoł, khĕtro pjany, domoj, bjez tym zo bĕchu joho towarschowje nĕschto prjedy wotschli. Nĕhdźe wokoło ½6 dyrbjesche jedyn wot tych towarschow zahe na polo po trawu hicź. Pucź joho nimo toho pomjenowanoho kschiža wjedźesche. A schto tam wuhlada? Tón 17 lĕtny njekrasnik leżesche tam psched tym kschižom na wocźomaj morwy w swojim samsnym njerjedźe wot wczerawschoho wjecźora. Dokelž bĕsche wokoło hłowy khĕtro wobschkodźeny, zda so, zo je w pjanoscźi psched tu pomjenowanu ławku panył, a tak w swojim samsnym njerjedźe zrudny kónc namakał. Ale, kak pschińdźe, mohł so jedyn praschecź, zo tón njekrasnik runje na tymle mĕsce na tajkele waschnjo swój zrudny kónc namaka?! Wotmołwjej sam! J. K.

Należnosce towarstwa.

Sobustawy na lĕto 1869: kk. 1. wysokodostojny k. senior tachantstwa J. Pjech z Budyschina; 2. Hanža Delenkowa z Wutołczic; 3. Michał Schołta z Rózanta; 4. Karl H. Pjetschka z Budyschina; 5. Mikławsch Klimant z Rózanta; 6. Jan Hornig z Kulowa; 7. Khata Schcźapanec z Dobroschic; 8. Jakub Pjech z Bacźonja; 9. P. Tadej Natusch, kooperator z Rózanta; 10. Michał Maj z Budyschina; 11. Michał Bĕtka ze Smjeczkec; 12. tachantski vikar J. Herrmann z Budyschina; 13. Marija Pjetaschowa z Dreždźan; 14. farar Jakub Kucźank z Budyschina; 15. schulski direktor Pĕtr Schołta z B.; 16. registrator Jurij Banda z B.; 17. Jan Bĕtka z B.; 18. Jan Koplanski z B.; 19. Jakub Span z B.; 20. Michał Schneider z B.; 21. Jurij Jakubasch z B.; 22. Jan Maz z Wulkoho Wjelkowa; 23. Hana Haderkowa ze Zidowa; 24. Jakub Hascha ze Zajdowa; 25. Hana Bukowa ze Zyjic; 26. kapucinar F. Pankrac Glawsch z Brna; 27. kanonik z rjada prämonstratow Cyrill Zidek z Noweje Rische w Morawskej; 28. Jakub Hornig z Worklec; 29. kapłan Hórnik z B.; 30. Michał Cyž z B.; 31. Jakub Hornig z Radworja; 32. P. Ludwig Angermann z Marijnoho Doła; 33. kubleŕ Cžoch z Kukowa; 34. kubleŕ Jakub Njencž ze Swinjarnje; 35. kubleŕ Jakub Nyczerja ze Swinjarnje; 36. Michał Hajnk z Panczic; 37. P. Innocenc Jawork z klóschtra Marijneje Hwĕzdy; 38. Jakub Wjenk z Budyschina; 39. Michał Polan z Mnischonca; 40. lokalnik P. J. Zitný w Hrabowej.

Sobustawy, kiž na l. 1868 zapłacźichu: kk. 312. Marija Njehorkowa ze Strózischcźa; 313. J. Sch. z R.; 314. Boscźij Schuster z Rózanta; 315. Michał Frencel

Rózanta; 316. Mikławsch Czornak z Nowoslic; 317. Michał Jurk z Rózanta; 318. Jan Pětr Měrczink z Hrubjelczic; 319. wuczeŕ Jan Žur ze Zdžerje; 320. Jan Fulk ze Zdžerje; 321. Jan Rencz ze Zdžerje; 322. hajnik Jurij Pětranc ze Zdžerje; 323. Jan Kubasch ze Zdžerje; 324. Jakub Hornig z Radworja; 325. schosaŕ M. Kokla w Marijnym Dole; 326. Hana Haberkowa ze Židowa.

Na lěto 1867 zapłaczi: 335. J. Sch. z R.

Dobrowólne dary: k. senior Pjech z B. 15 nsl.; k. Boscžij Schuster z Rózanta 5 nsl.; k. schosaŕ Kokla 7 nsl.; k. J. Wjenk z B. 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Hańža Helena, dž. žiwnosczerja Jakuba Vita Krala z Maksec; Ernst Pawoł, s. Mikławscha Schramma z B.; Hana Veronika, dž. kublerja Handrija Gudy z Hornjeje Kiny; Marija E., dž. Fr. Pohla z B. — Zemrjety: Pětr Schiman ze Sulschec, 54 l.

Z nakładom towaŕstwa ss. Cyrilla a Methoda je wuschła a pschedawa so za 3 nsl. pola kk. Smolerja a Pjecha, kaž też w expedicijach Katholskoho Póstła:

Katholska protyka
za Hornju Łužicu
na lěto 1869.

Schtóž chce prěni lětnik teje sameje, kotryž je wloni wuschoł, dospołnosczje dla měcz, móže jón za 1 nsl. 5 np. dostacz.

Dla zalutowanja dźěła smy protyku jenož naschim expedicijam skali. Pola nich kaž pola nas móže pak so wona też kóždy czas wot wschitkich klamarjow k zasypschedawanju za wustajene procenty dostacz. W mjenje towaŕstwa a k wužitkej katholskeje wěcy prosymy należnje wo rozschěrjenjo protyki, dokelž smy tójschto exemplarow czischczecz dali! Wjetschi nakład, tunischa wěc; ale — pschedacz so dyrbi!

Expediciju Katholskoho Póstła

chcedza też lětsa dobroczinwje wobstaracz 1) za Kulow k. faraŕ Schneider; 2) za Khróscžicy k. kapłan Werner; 3) za Marijnu Hwězdu k. P. Innocenc Jawork; 4) za Njebjelczicy k. faraŕ Smoka; 5) za Radwoŕ k. kapłan Ducžman; 6) za Ralbicy k. kapłan Kuscžanski; 7) za Rózant k. P. Tadej Natusch; 8) za Wotrow k. faraŕ Wels.

Tuczi knjeża wobstaraja też pjenježne pschinoschki do pokładnicy naschoho towaŕstwa.

Prawopisne pschispomnjenjo.

Po Słowjanach znate ć je tudy = cž, č = cž, š = sch, ř = sch (kř, př), s (tř).

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 2. **16. januara 1869.** **Lětnik 7.**

List bamja Piusa IX. biskopej Ludwikej z Leontopolis.

Česćedostojny bratsje! Njemały trósćht smy dostali z twojoho a Serbow lista w tak wulkich cžěsnosćach, z kotryniž smy poćišćowani. Pschetož cžim mjeńscha je w tychle krajinach liczba (Zahl) wěriwych, a z cžim wjetschej muchosću njekatholikow je wobdawana, cžim jasnischo zabłyschcžuje jeje wěra, kotraž wobeńdžena z tak wjele straschnosćemi a lecženjemi nic jenož njehibita steji, ale tež w najhorcyschej lubosći wobkrucžena so wopokazuje. Jich wotewrjene a swobodne wuznacžo samsnoho nabožnistwa (Religion) bjez druhowěriwymi, a zmužita rozhorjenosćž, z kotrejž zjawnje tamaja wschitke najebanstwa bjezbožnosćże a schtožkuli lesćž a mócowanja pschecžiwo prawam Cyrkwje a tutoho Stoła sebi zwažichu, kaž staj samaj na sebi khwalenja hódnaj, tak wudebjataj so wysche toho spodźiwnje pschez prócowanjo, z kotrymž nic jeno swój dźěl k zhromadnomu darej katholikow k położenju Nascheje nuzy pschinoschowacž pytaja; ale z tymle zawdakom dźěsćowskeje pschiwisnosćże njespokojeni tež hischcże wurjadny pjenjez pschidacž chcychu, kotryž bu dom wot domu hromadźeny a zwólniwje dawany wot njebohatoho rólniskoho luda, zo by z nim k zakitanju Naschich prawow nowy wojowar stajeny bycž mohł. Tajkele dary dostawaja swoju nahladnosćž wot pschikhilenja, tak zo z cyła krasne swědcženjo wo wěrje dawacžerjow podawaja a Nam, kotsiž so nad njej najbóle zradujemy, najzwjeselnische bywaja. Wozjew jim tohodla, cžesćedostojny bratsje, a wzmi sam, zacžuća Nascheje dźakownosćże a pschecża, z kotrymiž Boha prosymy, zo by tele wosobne zmysłenjo ducha we tych samych wobkrucžił a jich ze žohnowanjemi napjelnił, kaž z njebjes dele tak na zemi deleka. A wěschcženjo tych samych a

ſwědženjo Naſchoho wosebitoho derjemĕnjenja ma te japoſchtolſke požohnowanjo bycź, kotrež tebi, cześcźedoſtojny bratſje, a tutomu cyłomu ludej najluboſcźiwiſcho wudźĕlamy.

Date w Romje pola ſ. Pětra 18. dźeń novembra 1868.

W 23. lĕcźe naſchoho wyſchſchoho měſchniſtwa.

Cześcźedoſtojnomu bratrej
Ludwikej biſkopej z Leontopolis,
japoſchtolſkomu vikarej w kraleſtwje Sakſkej.

Pius bamž IX.

Swjatocžne nutswjedźenjo njedźelniczow.

Hižon we ſtarym zakonju bĕ mjez židami po božej pſchikazni waſchnjo, zo maczerje wĕſty czas po porodźe ſwojich dźĕczi do templa pſchińdźechu a Bohu wopor pſchinjeſechu: jene lĕtoſtare jehnjo, mkodoho hołbja abo tujawku; bĕſche pak macź ſama potrĕbna, žadaſche ſebi zakoń jenož dweju hołbjow k woporej. Tutón wopor pſchepoda macź měſchnikej, kiž jón Bohu woprowaſchej a za nju ſo modleſche. Tele pobožne waſchnjo wobkedźbowaſche tež najzbóžniſcha knježna Marija a pſchinjeſe na ſchtyrchytym dnju po ſwojim porodźe ſwoje bójſke dźĕczatko do templa we Jeruzalemje. Po jeje rjanym pſchikładźe khwataja tež kſcheſczanſke maczerje po porodźe do ſwojoho farſkoho domu božoho a pſchinjeſu tomu najwyſchſchomu wopor ſwojeje dźakowneje wutroby. Tute pobožne waſchnjo je we katholſkej cyrkwi powſchitkowne; namaka ſo tež hižom we prĕnich czaſach kſcheſczanſtwa, we wſchĕch krajach pſchi wſchitkich ludach; haj tež nĕkotre wot katholſkeje cyrkwje dźĕlene wĕrywuznacźa ſu tute waſchnjo khwalobnje wobkhowali. Wſchudźom ſcźĕhuja tak pobožne kſcheſczanſke maczerje pſchikład — žohnowaneje maczerje Marije, kiž je pſchez ſwój porod wſchĕm maczerjam žohnowanjo pſchinjeſła.

Hacź runje wosebita cyrkwinſka kaznja tele waſchnjo k winowatoſczi njeczini, ſu tola ważne winy, kiž pobožnu macź k ſwĕdomitomu dopjelnjenju toho ſamoho pohonjeja. Macź ſwjeczi pſchez to ſwój prĕni wukhad po ſtracha połnym porodźe Bohu, kiž je ju ze wſchĕch ſtrachow wumožił, jej z nowa zas žiwjenjo darił; wona pokaže pſchez to, zo je jeje prĕnje pomyſlenjo na Boha złožene, jeje najlubſche wobbydlenjo dom boži. Z kralom Davidom wupraji wona pſched cyrkwinymi durjemi ſtojo ſwoju horcu žadoſcź za domom božim: „Kak lubozne ſu twoje wobbydlenja, Knježe knjejſtwow; za pſcheddworami toho Knjeza zdychuje a žada moja duſcha.“ Pſchez porod jenoho dźĕſcźa je kſcheſczanſka macź tež nowe winowatoſcźe na ſo wzała, a zo by teſame ſwĕrnje k božej cześcźi, k ſwojomu a ſwojoho dźĕſcźa czaſnomu a wĕcžnemu zbožu derje dopjelniła, proſy wona wo božu pomoc. Tola tež zacžucźa nutrnoho dźaka wotucźeja we jeje wutrobje pſchecźiwo tomu wſchohomócnomu, kiž je jej ſwoju hnadu z nowa tak bohacźe wopokazał, kiž je ju zakitał, žiwjenjo a ſtrowotu jej zdźeržał. Z wjeſołoſcźu dyrbi wona woſobnje tutón dźak wotkožicź, hdyž wona pohladnje na ſwoje dźĕczo, kiž je jej Bóh darił. Jene dźĕczo, jenu njeſmjertnu duſchu, kotraž dyrbi we towaŕſtwje ſwjatych Bohu khwalbu ſpĕwacź, tónle tak woſobny dar je wona dóſtała. Kajka radoſcź dyrbi jeje wutrobu napjel-

nicz, hdyž wona swoje dźěczo na swojimaj rukomaj do domu božoho njese a so dopomni, zo je tesame pschez swjatu kschczeńcu hižom tempel Ducha swjatoho, kiž je prawo dóstało k wěčnej zbóžnoscži. Tak zraduje so wona ze wschěmi pobožnymi a žohnowanymi maczerjemi k Bohu a khwali joho z maczerju božej: „Moja duscha njech wulkoscži toho Knjeza a mój duch njech so zraduje we Bohu mojej zbóžnoscži, dokelž wulke wěcy je na mni czinił.“ Haj tež tamna macz, kotrejž je tón Knjez po swojej mudroscži dźěczo po swj. kschczeńcy zas wutorhnył, smě so zradowacz, dokelž tesame wotpoczuje nětko pod zakitom božim, je debjeństwo njebjes.

Swjata cyrkej je tute rjane waschnjo pobožnych maczeri tež z hnujacymi ceremonijemi wobdaka. Macz wostanje ze swojim dźěsczom psched cyrkwinymi durjemi stojo a czaka, doniž měschnik ju do cyrkwje njedowjedże. Czakanjo psched cyrkwinymi durjemi je znamjo ponižnoscże. So dopomnjo na te hnady, kiž je jej najdobroczliwschi Bóh wopokazał, praji wona na swoju hrěschniwoscz a snadne zasłužby spominajo we ponižnoscži: „Knježe, ja njejsym hódna, swojej woczi k tebi pozběhnycz a do twojoho templa zastupicz.“ — Měschnik pschińdże wobleczeny z rochetom a z běłej stolu, k woznamjenjenju wjesołoscże, kiž cyrkej a jeje słužownicy na jeje zbožu a pobožnym zmysslenju czuje. Kak tróschtne je to, zo katholska cyrkej ze swojimi dźěczimi wjeselo a zrudobu dźěli a nanajrjeńscho słowa swj. japoschtoła Pawoła dopjelni: „Wjeselcże z wjesołymi a žarujcże ze zrudnymi.“ Hdyž macz měschnika so bližicz widži, zraduje so wona, zo žałbowany toho Knjeza, do kotrohož rukow je tón najwyschschi pokłady swojich hnadow położił, k njej pschińdże, poklaknje na kolena, zo by so wot njoho ze swjeczenej wodu pokrjepicz dała. Tute zwonkowne pokrjepjenjo ze swjeczenej wodu pokazuje na to, zo dyrbi kóždy, prjedy hacz móže Bohu jomu spodobny wopor pschinjesczc, swoju wutrobu wuczischczicz. Macz žada, zo by wot kóždoho hrěcha czista była a zo by so jeje paczeŕ Bohu spodobał. Wona dóstanje tež swjeczenu swěczku do ruki; tasama ma na to dopomnicz, zo móže wona jenož rozswětlena wot swětła wěry swoje swjate winowatoscże prawje spóznacz, a tamnu móc a sylnoscz dóstacz, je swěrnje dopjelnicz, zo je tale wěra jenož tamna swěca, pschez kotruž móže wona něhdy ze swojim dźěsczom do wěčnoho templa božoho zastupicz; haj macz dyrbi sama za swoje dźěczo kaž swěca bycz, we swojim žiwjenju dyrbi jomu wona pschez swoje póczliwoscże swěczicz, zo by jeje dźěczo na njej dobre skutki widźało a toho wótca khwaliło, kiž je we njebjesach. — Na to modli so měschnik za nju, a zapoczinje: „Nascha pomoc je we mjenje toho Knjeza, kiž je njebjo a zemju stworił;“ a praji potom takrjec wěschczo: „Tuta dóstanje žohnowanjo wot Knjeza“ — haj pobožna macz, kiž z czistej wutrobu tutón swj. skutk dokonja, dóstanje bohate žohnowanjo wot Boha, a wulke budże jeje myto we njebjesach, hdyž wona swój czinjeny slub swěrnje dopjelni. Na to sczěhuje 23. psalm, pschez kotryž so wona dopomni na majestoscz božu, psched kotruž chce nětko stupicz, zo smě jeno tón na swjate město pschińcz, kotrohož rucy stej njewoblakowanej, kotrohož wutroba je czista, kiž ze swojej duschu njeje žorty hnał a wopaczinje njeje pschisahał swojomu bližschomu; tón dóstanje žohnowanjo wot Knjeza a milosczc wot Boha. — Kaž tutón 23. psalm na Khrystusowe nutsczehnjenjo do templa we Jeruzalemje a runje tak tež na joho krasne donjebjesspěczo pokazuje, tak

prosy nětk katholska cyrkej pschez swojoho měschnika, zo by ta macz po Khrystusowym pschikładze hódnje a dostojnje dom swojoho njebjeskoho wótca wopytała, nëhdy pak tež mjez tamnymi zbožowmnymi maczerjemi so namakała, kiž na sudnym dnju z Khrystusom pschewodżane ze swojimi dżëczimi, do templa wëczżnoscze, do njebjes poczahnu. Hdyż je tutón psalm wobzanknjeny, poda měschnik jej stolu k wokoschenju. Pschez to wuznaje so macz hako swërna dżowka swj. cyrkwje, wupraji swoju żadoscz za jeje pokładami, a swój dżak za luboscz, z kotrejż ju wona tu powita. Potom napomina ju měschnik, zo by zastupiła do templa bożoho, so modlicz k synej najzbóżnischeje knjeżny Marije, kiž je ju ze żohnowanjom potomstwa wozbożił.

(Skónczenjo.)

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Nasch hnadny k. biskop je wot swjatoho wótca rjany łaczanski list dostał, w kotrymż je tež wotmołwjenjo na adressu katholskich Serbow. Podawamy njeofficialny pschełożk po słowje, hacz runje je trochu cżeżki, każ to łaczanske waschnjo pisanja sobu pschinjese. Za dawaczerjow wurjadnoho wopora je redaktor tónle list każ adressu tež wosebje wocżischczecz dał; schtoż móża woni na požadanjo darmo dostacz.

Z Radworja. We zańdżenym lëcże je so we naschej wosadże narodżiło 67 dżëczi, bjez nimi jene morworodżene. Wot tutych bu 59 w Radworju kschczenych, 3 w Budyschinje pola św. Michała, 2 w Njeswaczidle a 2 we Minakale. Wysche toho pak bu w Radworju kschczenych 8 ze Klukschczanskeje a 3 z Njeswaczidlskeje wosady. Wumrjetych bë 46 wosobow. Wot tutych bu 37 tudy hrjebanych, 7 pak do Minakała a 2 do Wulkoho Wjelkowa. Wysche toho pak buschtaj tudy 2 ze Klukschanskeje a 2 z Njeswaczidlskej wosady pohrjebanaj. Pschipowjedanych bu 31 porow, wot kotrychż so 13 porow tudy wërowasche. Spowjednych ludżi bë 1610. Wysche toho 43 we Zdżeri.

Z Wotrowa. We zańdżenym lëcże je so w naschej wosadże narodżiło 13 dżëczi, pschipowjedanjow bë 14 a wërowanjow 8; wumrjeło je 14 wosobow, bjez 6 dżëczi; k Bożomu blidu bëschе 1320.

Z Khróscżic. W naschej wosadże je so w zańdżenym lëcże 79 dżëczatkow narodżiło, a to 43 muskoho a 36 żónskoho splahu, bjez nimi 13 njemandżelskich. Zemrjeło bë 90 parschonow, a to 49 muskoho a 41 żónskoho splahu. Pschipowjedanych bëschе 56 porow, wot kotrychż su 33 w naschej cyrkwi wërowane. Spowjednych ludżi bëschе na 6000. J. P.

Z Ralbic. We minjenym lëcże narodżi so w naschej farkej wosadże 35 (w loni 44,) dżëczatkow a to 14 hólczatkow a 21 holczatkow; mjez nimi 3 njemandżelske (w loni 2). Zemrjeło je 30 wosobow (w loni 32) a 12 mużskoho a 18 żónskoho splaha. Pschipowjedanych je 31 (w loni 23) porow a wot nich bu 15 (w loni 11) pola nas wërowanych. — Nasch dom boży dosta k nowomu lëtu tež nowe debjenstwo. Wulki woltař, kiž bu psched nëkotrymi lëtami pschetwarjeny, ale dokelż na nuznych pjenjezach pobrachowasche, dohotowjeny njebu, je nëtko pschez nje-

pschestawacu staroscz knjeza fararja a pschez darniwoscz wonkownych a wosadnych dobroczerjow rjane twarbje wołtarja pschihódne dohotowanjo dóstał, tak zo ma nětko dospołnje spokojacy napohlad. Tež w nastupanju cyrkwinskeje drasty smy we poslenich lětach spomnjenja hódne dary dostali. Tak wosobnje z bratstwa k czesczenju najswjeczischoho sakramenta we Dreždżanach załoženoho czorny židżany pluvial, jara rjane rězwo czerwjeneje barby, někotre stole a tsi płatowe albY. Dale dostachmy tež k pschikryczu woprawjenskoho khelucha 2 mantelkaj, jedyn z běłeje židy, druhi z fijołkowoho somota, ze złotom jara rjenje wuschitej, a to je dźěło serbskich knjeznow. Psched dwěmaj lětomaj bu nam wot druheje wonkowneje dobroczerki tež rany kheluch darjeny. Wschěm tutym dobroczerjam budź wutrobny dźak tež tudy zjawnje wuprajeny a nasch dom boži dale jich luboznej darniwoscźi należnje poruczeny.

J. L.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kuloma. Wobradżenjo božoho dźěsczża za khude dźěczi běsche tež lětsa jara rjane. Z blizka a z daloka zeńdżechu so we domje naschich mikoscziwych sotrow dobroczerjo a pschecżeljo młodosczże; krasny wobraz božoho naroda bě natwarjeny; tsi wulke hodowne schtomy, ze wschelakimi słódkimi kusami wobwjeschene, swěczachu, bóle pak hischcże swěczachu wjesołe woblicża pscheproschenych 42 dźěczi. Po wuspěwanym khěrluschu k czesczi nowonarodżenoho zbóżnika dżerżesche farař rycz, we kotrejż swjatoczłnosczż božeje nocy a hodow wukładowasche; potom dostachu wschě dźěczi swoje wobradżene dary: drastu, pjeczwo, jabłuka, worjechi. To běsche wjesołosczż a wołanjo. Wschitkim dobroczerjam, kiż su z lubosczże k khudomu Jězus-dźěczatku miłu ruku woczinili a do joho żłobika pschinoschki woprowali, so w mjenje wozboženych dźěczi luboznje „zapłacz Bóh!“ praji. Tón, kiż we tym żłobiku leži, rjeknje: „Schtożkuli wy najmjeńschomu waschich bratrow czinili scże, to scże mi czinili!“ Tež młoda, katholska wosada w Hródku je k božomu dźěsczu z Kuloma dar dostała: rjane wot knj. schulskoho direktarja Ledźbora wobrazowane swjeczo njewoblakowanoho podjecża swjateje Maczerje Božeje we złotym wobłuku.

Z Kulowa. We zańdżenym lěcze 1868 je so we kulowskej wosadże narodźiło: 62 hólczatkow a 72 holczatkow, hromadże 134 dźěczi; bjez nimi su dwojej dwójnikaj a 11 njemandżelske dźěczi. Wumrjeło je 54 muskich a 56 żónskich wosobow, hromadże 110. Pschipowjedanych bě 43, wěrowanych pak 27 mandżelstwow. Do arcbratstwa swjatoho rózarija je zapisanych było 129 wosobow, do bratstwa swj. skapulira pak 524. S.

Z Kulowa. 170 nanojo naschoho města a 11 prědkstejerjow wosadnych gmejnow su kscheszańskich schulow dla tule próstwu zaposłancam we Barlinje poskiczili: „Wulka pschekora dże pschez kraj. Postronisch ludźo, kiż so „swobodnje zmysleni“ mjenuja, żadaja, zo dyrbi ze schulow kscheszańska wuczba zahnata byczź. Na wabjenjo tajkich stronakow njemóżemy posłuchacz, wjele wjac żadamy my: We naschich schulach dyrbi kscheszańska wěra a kscheszańska wuczba wostacz. Nasche schule dyrbja za podłożk měcz kscheszańsku wěru, wokoło kotrejż so wschě

druhe ſwětne rozwuczenja kaž hwězdy wokoło ſłónca postajeja. — Nasche schule dyrbja nam dobre dźěczi, ſwěrnych poddanow, pobožnych cźłowjekow zasy wróczicź. — Nasche schule dyrbja skutk wocźehnjenja, kotryž smy doma a we swójbach z naschimi dźěczimi zapoczeli, dale wjescź, dorunacź a dokonjecź. — Nasche schule njesmědźa jeno bycź města ſwětnoho rozwuczenja a pschiwuczenja, ale dyrbja tež dźěczi wudospołnjecź, nadobrjecź. — Bjez wuznateje wěry, kotraž je najtwjerdschi podłožk cźahnidby, njemóża nasche schule postajenu měru wužitnych wědomoscźow ženje dasahnycź. Schulski zakoń, kiž starschich wjaza kscheſcźanske dźěczi do njekscheſcźanskich schulow słacź, njepschińdźe z prawdu pschezjene. Pschecźiwo tajkomu zakonjej budźe so ſwědomjo kscheſcźanskich starschich stajnje zběhacź. — Schule bjez wuznateje wěry płodźa liwkoscź, wobwjertliwoscź, njezrakoscź; nětcźischi cźas pak sej žada sylnych, ſwěrnych, njekhabłacych cźłowjekow. Bóleż so kscheſcźanska wěra ze schulow a z ludowoho wobkhada wucźěri, bóle też zhromadna cźehnidbnoscź kiwknje a khostarnje so pjelnja. Kscheſcźanska wěra a ſwětne rozwuczenjo dyrbitej w naschich schulach ztowarschenej bycź; hewak z naschich dźěczi lózy ſplah naroscźe. Rozwuczenjo samolutcy bjez nabožnistwa móże drje pscheklepanych, ale nic dobrych cźłowjekow scźinicź. Prosymy tohodla ponižnje: wysoko cźeſcźeni zaposłancy chcyli pschedmjet, zo we naschich schulach kscheſcźanska wěra njesmě wjac knježicź a so dale wucźicź, hako najwjetsche ludowe njezbožo jenohłósnje zacźisnycź.“

Cyrkwinske nowinki a powjescźe.

Cźěska. Z Georgswaldy nam pisaja: Dźeń 12. januara hako na wopomnjeńskim pschedwjecźoru zjewjenja ſ. Marije we Philippsdorfje běsche tam zasy krasne poswětlenjo (Illumination) we cyłej wsy z wuwzacźom jenož někotrych khěžow. Na wopomnjeńskim dnju samym, 13. januara, běsche najprjedy we farskej cyrkwi we Georgswaldźe swjatocźna Boža mscha, kotruž k. vikar Schubert z dwójnej assistencu (2 duchownaj hako levitaj, 2 we pluvialu a 2 w rochettu) a z 10 ministrantami dźerżesche. Tysacy ludźi běchu ke mschi pschischli, tak zo wschitcy ani do cyrkwje njemóżachu; tak wjele hacź móżno, buchu cuzym města wotstupjene. Po kemschach spěwasche so „Swjaty, swjaty, swjaty“ a požohnowanjo so wudźěli. Na to zrjadowa so wulkotny cźah a cźehnjesche k hnadnomu domej do Philippsdorfa, hdźež je k. kapłan Storch rycź dźerżak. Tak daloko nasch dopisowař, kiž je bórzy po kemschach swój list skóncził. Duž snadź pschichodnje hischcźe něschto dalische zhonimy. Dźensa pschistajamy hischcźe, schtož je k. kapłan Storch sam k listej naschoho dopisowarja pschistajił. „Też w lěcźe 1868 je wjele próstwow we Philippsdorfje wusłyschanych było, kotrež pak hischcźe njejsmy pschez cźischcź wozjewicź móhli. Wudali smy z nahromadźenych darow dotal 8600 schěsnakow za twarnischcźo 1930 schtyrirózknych sahow z dwěmaj khěžkomaj, a 1400 schěsnakow za materiale (kamjenje atd.). Wysche toho smy za wjacy dyžli 1500 schěsnakow materialow darjenych dostali. W pokładnicy mamy nimale 11,000 schěsnakow, slubili pak su wosadni pschez podpisowanjo 24,000. W tychle dnjach dostanjemy twarske plany za nowu cyrkej, kotrež je wosobny twarc a cźeſcźowař ſ. Marije we Winje darmo wudźěłał.“

Z Frankfurta n. O. Pschi czeszże hódnym dźĕlbraczu katholskeje wosady a pschirodnoszći 19 duchownych swjeczeschе farař a arcměschnik Warnacz (rodźeny z Kulowa) swój 25lětny jubilej. Bjez druhimi darami pschepoda jomu towařstwo s. Vincenca 1000 toleri w statnych papjerach, kotrychž dań ma so za kommuui=kantski wustaw, wot fararja załoženy, kóždolětnje nałožicz.

Z Roma. Pruski póstanc Arnim stara so pilnje za pschecželne wobstejenja bjez bamžom a pruskim kralestwom. Němske towařstwa, kaž „Künstlerverein" a druhe su so hižo pod joho zakitařstwo stajili.

Italska. Njespokojnoszć pschecziwo knježerstwu pschibjera. Dawk za mlěczo, kotryž dyrbjesche 50 milijonow krajej pschinjeszć a wot luda nawdaty bycz, je w někotrych małych městach a wsach zjawny zběžk za sobu czahnył; tu a tam su wojacy tsělecz dyrbjeli.

Z Pariza. Tudy wuradźuja nětk zastupnicy wulkomocow we konferency (zhromadźiznje) grichiskoturkowsku zwadu; ale móžno, zo měr njewujednaja, dokelž kóžda strona pschi swojim wostanje. Kschescženjo na kupje Kandia su pobicźi a na khwilu změrowani, ale z tym njeje strach za Turkowsku hischcże zahnaty.

Afrika. W Kairo su nětko tež mikoszciwe sotry z rjada dobroho pastyrja. Wone su po narodnoszći Francózowki, Němcowki, Italczanki; jenož někotre su tam rodźene.

Asia. Japoschtolski präfekt k. Raimondo je z Hong=Konga 1325 frankow swjatomu wótcej pschipołał. Z toho bu 500 frankow wot missionara we Macao nahromadźene. We wschĕch dźĕlach swěta podpjeraja swjatoho wótca!

Połnócna Amerika. Po žadoszći poslenjeje duchownskeje zhromadźizny w Baltimore, je swjedźeń njewoblakowanoho podjecza tež za Ameriku k pschikazanomu swjatomu dnju pozběhnjeny a njepschepołoža so wjacy na njedźelu. Dźeń 8. decembra bu prěnikrócz hako tajki swjeczeny k czeszći wuzwoleneje „patrónki zjenoczenych statow." — Syn generala Rosencranza pschihotuje so we wustawje paulinow w New=Yorku na duchownstwo.

Naležnoscze towařstwa.

Sobustawy na lěto 1869: 41. kk. Marija Ducžmanec z Budyschina; 42. Khata Ducžmanec z B.; 43. Pětr Ducžman z Bozankec; 44. Jan Krasa z Bělczec; 45. Michał Rjeczka z Dźěžnikec; 46. Jan Mětowski ze Stoneje Borschcze; 47. hosczencař Bernhard Berger z Panczic; 48. hosczencař Delenczka z Kukowa; 49. schosař Schwejda z Panczic; 50. Mikławsch Zarjeńk z Jawory; 51. Michał Wiczaz z Jawory; 51. Mikławsch Wawrij z Jawory; 53. Jan Krawczik z Jawory; 54. Michał Bisold z Jawory; Michał Rjeńcz z Jawory; 56. Madlena Schokczic z J.; 57. Mikławsch Krawc z Jawory; 58. Pětr Krawc z Jawory; 59. Pětr Bryl z Jawory; 60. Mikławsch Mischnař z Radworja; 61. farař Wels z Wotrowa; 62. Jakub Schokta z Kaschec; 63. Karl Nowak z Kanec; 64. Jakub Rjeńczka z Kaschec; 65 Mikławsch Rjeńczka z Wotrowa; 66. Pětr Smoka z Wotrowa; 67. Pětr Czumpjel z Wotrowa; 68. Jakub Luscżanski z Wotrowa; 69. Mikławsch Bĕmak z Wotrowa; 70. Michał Bulank z Wotrowa; 71. farař Schneider z Kulowa; 72. kapłan Schokta z Kulowa; 73. kapłan Wowczerk z Kulowa; 74. wuczeŕ Schokta z Kocziny; 75. wuczeŕ Czorlich

ze Sulschec; 76. wucžeŕ Rosmij z Němcow; 77. Marija Kalic ze Židowa; 78. Khrystiana Donatec z Khelna; 79. M. Kh. z Kh.; 80. Hana Cyžowa z Radworja; 81. Madlena Trucec w Radworju; 82. Michał Janka z Jasency; 83. Pětr Just z Jaseńcy; 84. Jan Nowak z Rakec; 85. kapłan J. Werner z Khroscžic; 86. Marija Donatowa z Nuknicy; 87. Jakub Pjech ze Smjeczkec; 88. Jan Wólman z Cžornec; 89. Michał Kuba z Pěskec; 90. administrator P. Benno Kral z Rózanta; 91. Michał Pórnacž z Konjec; 92. Hana Henczec ze Schunowa; 93. Jan Měrczink z Bělczec; 94. Pětr Symank z Wotrowa; 95. Michał Hejdan z Wotrowa; 96. pschekupc Mikławsch Schokta z Wotrowa; 97. Michał Bobik z Wotrowa; 98. Jakub Rab ze Žuric; 99. Pětr Weclich ze Žuric; 100. Jakub Krawczik ze Žuric; 101. Jakub Cyž ze Žuric; 102. Mikławsch Cyž ze Žuric; 103. Boscžij Weclich ze Žuric; 104. Jakub Kocor z Kanec; 105. Pětr Retich z Kanec; 106. Mikławsch Koch z Krěpjec.

Sobustawy, kiž na lěto 1868 zapłaczichu: kk. 327. Marija Ledžborowa z z Radworja; 328. Jan Grubert z Radworja; 329. Pětr Měscheŕ z Měrkowa; 330. Marija Kóczowa z Brěmjenja; 331. Michał Lubk z Brěmjenja; 332. Mikł. Běmar z Kamjencje; 333. Jan Pjetasch z Radworja; 334. Mikławsch Mischnaŕ z Radworja; 335. Wórschla Krawcowa z Bronja; 336 wucžeŕ Fr. Kleiber ze Schunowa; 337. kowaŕ Jan Rachel ze Schunowa; 338. Michał Zarjeńk z Ralbic; 339. Jurij Kilank z Rózanta; 341. Marija Nowakec z Noweje Jaseńcy; 342. Mikławsch Schuster z Hory; 343. Michał Kuba z Pěskec.

Na lěto 1867 zapłaczi: 336. Jurij Kilank z Rózanta.

Dobrowólne dary: kubleŕ Pětr Ducžman z Bozankec 15 nsl.; D. z Kh. 1 toleŕ; Marija Donatowa z Nuknicy 10 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Wěrowanaj: Jan Schołta, pohoncž w B. a Marija Schimanec z Radworja. — Zemrjeczi: Jakub K. Feldmann, schewski mischthyr w B.; M. Madlena Gneppertowa, 68 l.; Marija Hana, dž. kublerja Jakuba Libscha z Hunjowa, 2 l.

Z Radworja. Kschczeni: Handrij, s. Jakuba Cyža z Kamjenej; Hana, dž. Pětra Měscherja z Měrkowa; Hańža, dž. Mikławscha Spana z Radworja; Marija Sidonia, dž. Jurija Pětranca ze Zdžerje; Marija, dž. Jana Lehmana z Khelna; Mikławsch, s. Michała Kmjecža z Lutowcža. — Zemrjeczi: Hana, zw. Budarjowa ze Zdžerje, 71 l. 4 m. 6 dnj.; Wórschula, zwud. Khilankowa z Radworskoho Haja, 69 l. 10 m. 4 dnj.; Jan Najcž z Bronja, 64 l. 8 m. 14 dnj.; Handrij, s. Michała Kócže z Łupjanskeje Dubrawy, 13 l. 2 m. 18 dnj.

Z nakładom naschoho towarstwa je wuschła a móže so za 3 nsl. w expedicijach Katholskoho Pósła a pola klamarjow dostacz:

Katholska protyka
za Hornju Łužicu na lěto 1869.

NB. Prěnjoho a druhoho cžisła smy wjacy cžistow cžischczecz dali, tak zo móža so darmo na pokazanjo dostacz. Wot pschichodnoho cžisła budże pak so jenož mało wjacy exemplarow cžischczecz, hacž budże jich do toho cžasa pschez nasche expedicije žadanych. Schtóž chce potajkim k naschemu towarstwu pschistupicz, njech nam to w krótkim wozjewicz da.

Cžischczak K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 3. **6. februara 1869.** **Lětnik 7.**

Napołożenjo swjećeneju swěčkow na dnju ſ. Blaſia.

Kaž je znate, swjećża ſo na dnju ſ. biſkopa a martrarja Blaſiuſa abo Błażija na 3. februara ſwěčźki, z kotrymiž ſo wěriwym w cyrkwi wot měſchnika žohnowanjo wudźěła. Kajkeje winy dla ſo to ſtanje? To ſpóznajemy, hdyž žiwjenjo ſ. Blaſia pſchehladamy. Swj. Blaſius narodźi ſo w armenſkim měſćże Sebaſte wot bohateju a nahladneju ſtarſcheju, kiž joho kſcheſćańſcy wocźahnyſchtaj. Blaſius wuknjeſche lěkarſtwo, pozdźiſcho pak joho wuzwolichu k biſkopej tamniſchoho měſta. Ze wſchej prócu a horliwoſću wobhlada wón ſwoje wyſoke zaſtojnſtwo. Po krótkim času joho biſkopſtwa pak naſta ſurowe pſcheſćěhanjo kſcheſćanow. Nic z bojoſće pſched ſmjercźu, ale zo by ſo ſwojomu ſtadkej hako wjedźićeŕ zdźeržał, ſkhowa ſo ſ. Blaſius w jenej podzemſkej dźěrje armenſkich horow, z kotrejež khowanki pſchez posołow a liſty ſwoje ſtadko paſeſche, a we wěrje wobkrućeſche. Na jenej honćwje pak wuſlědźichu pohanowje khowanku ſ. biſkopa a pſcheradźichu to pohanſkomu zaſtojnikej tamniſchoho kraja. Pſchez swojich ſłužownikow da tónle zaſtojnik Blaſia popadnyć a pſched swój ſtoł pſchiwjeſć. Najprjedy ryčeſche wón ze ſ. Blaſiom pſchećelniwje, zo by joho k wotpadej a k zapřěčźu kſcheſćańſkeje wěry zawjedł. Hdyž pak ſo jomu to njeradźi, daſche toho ſwjatoho njeſmilnje bić a do jaſtwa ſadźić. We jaſtwje ſta ſo ſćěhowace, z čžohož te dźenſniſche žohnowanjo swój ſpočatk wza. Jena žona, kotrejž bě ſ. Blaſius wulku dobrotu wopokazał, pſchinjeſe jomu něſchto jěd̀że a tež dwě ſwěčźcy, zo by ta ſurowa čźěmnoſć jaſtwa ſo wobſwětliła. Tón ſwjaty wza tónle dar džakownje, a napominaſche tu žónſku, zo by wona pſchi swojej blizkej ſmjercźi joho wopomnjeczo ſwjećźiła pſchez jałmožnudawanjo a pſchez zaſwěčźenjo ſwěčźkow, za čžož jej boże žohnowanjo njebudźe pobrachować. Bjez wſchelakimi khorymi a braſchiwymi, kotſiž pſchez modlenjo toho ſwjatoho swoju ſtrowoſć zas doſtachu, bě tež jedyn hólčźec, kotremuž bě rybowa

kóſczíczka do ſchije ſo zakłoła, tak zo ſmjercźi ſo bliżeſche. S. Blaſius wuſwobodźi nic jenoż tohole hólczeca wot njezboża, ale wuproſy też za wſchitkich, kiž pſchichodnje wo podobnej nuzy joho zaſtupnej próſtwje ſo poruczecź budźa, pomoc wot Boha.

Z tohole czaſa je ſ. Blaſius hako „patron“ w ſchijowych boloſczach a khoroſczach dźeržany a czeſczeny. Pozdźiſcho dowjedźechu ſ. Blaſiusa z jaſtwa, zo by znowa czwělowany był. Joho cźěło ſo wupſchestrje na drjewo, wón bu ſchwikany a ze železnymi kijemi a czeſakami tak žałoſnje rozdrjeny, zo koža z joho cźěła wiſaſche a zo jenoż krej a rany na tymſamym widźecź běchu. Wſchitcy pſchitomni dźiwachu na horliwoſczi toho ſwjatoho, z kotrejž wón tele martry znjeſe; jenoż ſudnik ſo hněwaſche, hdyž widźeſche, kak ſydym kſcheſczanſke žónſke z dwěmaj dźěſczomaj te k zemi ſo ronjace krewjowe krepki ſ. martrarja czeſczownje hromadźachu. Zdobom daſche ſudnik, tymle žónſkim hłowy wotrubacź a poruczi, zo by ſ. Blaſius do blizkoho jězora czíſnjeny a zatepjeny był. S. Blaſius ſczini znamjo ſ. kſchiža na tu wodu a woda ſo pſchewobroczi do kruteje zemje, na kotrejž wón khodźeſche. Nětk poruczi ſudnik zo by ſwjatomu ſo hłowa wotrubała a też tymaj dźěſczomaj. To ſo ſta we lěcze 316. Wot kſchižownych wojowarjow bu cźěło ſ. martrarja do wjeczornoho kraja pſchenjeſene, zwjeczſcha do Maratea we Neapelſkej. Wjele ſpodźiwnych wuſtrowjenjow je ſo pſchez zaſtupnu próſtwu ſ. Blaſiuſa ſtało też we wjeczornych krajach. Zo pak na dnju ſ. Blaſia ſo ſwěczki ſwjecźa a wěriwym ſo napołoża je, kaž prajach, k wopomnjeczu wuſtrowjenja tamnoho hólczka wot ſchijowych boloſczow ſo ſtało a toho ſlubjenja dla, kotrež ſ. Blaſius tej žónſkej da, hdyž bě wona do joho jaſtwa ſwěczki pſchinjeſła.

Swjecźenjo ſwěczkow na tymle dnju ſo takle ſtawa. Měſchnik woblecže ſo khorſku draſtu ze ſtolu czerwjeneje barby a ſpěwa žohnowace paczerje na ſwěczki. Po tychle modlitwach wokrepi měſchnik ſwěczki ze ſwjecźenej wodu prajicy: „Žohnowane a ſwjecźene njech ſu tele wóſkowe ſwěczki w mjenje Wótca, a Syna a Ducha ſwjatoho.“ Dwě tajkej ſwěczcy, hdyž ſtej zaſwěcźenej, położi měſchnik pſchez kſchiž hromadu a dótknje, kaž mózno, z nimaj ſchije kóždoho wěriwoho prajicy: Pſchez zaſtupjenjo ſ. biſkopa a martrarja Blaſia wuſwobodź cże tón Knjez wot kóždeje khoroſcze ſchije a druheje boloſcze w mjenje Wótca, Syna a Ducha ſwjatoho. Pſchi wuprajenju poſlenich ſkowow ſczini měſchnik kſchiž nad hłowu kſcheſczana. Pſchez tónle kſchiž dyrbi ſo wuprajicź, zo wſchitke žohnowanjo a zbožo, a wſchitka móc wot kſchiža naſchoho Wumožnika wuńdże a zo ſu jenoż we zjednoſczenju z Khryſtuſom te dobre ſkutki a czerpjenja a zaſtupne próſtwy ſwjatych zaſłużbne a za nas mócne.

Kajku móc pak dyrbi tele žohnowanjo měcź? Ta móc abo ſkutkowanjo tohoſamoho je wuprajene pſchez te ſkowa pſchi napołożenju ſwěczkow, zo pſchez zaſłużby a próſtwy ſwj. Blaſia wot khoroſczow a złoho we ſchiji wuſwobodźeni woſtanjemy. Pobožna wěra je, zo Bóh wſchelakim ſwjatym wſchelake dary ſobudźěli, zo bychu człowjekam z nimi k pomocy pſchiſchli we wěſtych należnoſczach, a we wěſtych khoroſczach. Swj. japoſchtoł Pawoł ſam praji: „Wſchelake ſu hnadne dary; někotrym je Bóh ſobudźělił móc, dźiwy ſkutkowacź, dary k hojenju, a pomoc pſchinjeſcź.“ Tohodla ſtaja kſcheſczenjo ſwoju dowěrnoſcź na ſwj. Blaſia a nadźija ſo, pſchez napoło-

ženjo swjeczenych swěczkow, jeli Boża wola je, psched schije bolenjom zwarnowani wostacz.

Kotry rozomny kscheszan mohł pak tule dowěrnosez na zastupnu próstwu swj. Blasia hanicz? Hdyž Bóh swojomu słužownikej jow na zemi tajku móc sobudźělesche, njeje Bóh jomu tusamu we njebjesach wzał. Kaž swj. Blasius pschez swoju zastupnu próstwu pola Boha tomu hólczecej hižom w žiwjenju pomhasche, tak pomha wón nětk, hdyž w njebjesach z Khrystusom knježi, tym, kiž w nuzach swój wuczek k njomu woznu. Zo pak bychmy tu móc zastupneje próstwy swj. martrarja Blasia na sebi zhonili, je wot nascheje strony nuzne, 1. zo smy czisczi wot smjertnoho hrěcha abo tola, zo jón z dospołnej želnosczu wobželnosczimy; 2. zo mamy prawu dowěrnosez na božu wschohomócnosez a smilnosez a na mócnu zastupnu próstwu s. Blasia; 3. zo z tutej dowěru zjenocžimy podaczo do božeje wole; 4. zo za naschu czěłnu strowosez so sami tež staramy a ženje niczo njewužiwamy, schtož strowosczi schkódne je a zo tež w khorosczach pomoc lěkarja pytamy; 5. zo stawy naschoho czěła pschez po božej woli trjebamy a je pschez hrěch njewonjeczesczimy.

P. T.

Swjatočne nutswjedženjo njedželniczow.

(Skónczenjo.)

Na to wjedže ju měschnik do cyrkwje k wołtarjej, hdžež so pschihodži, k wołtarjej najzbóžnischeje knježny, pod kotrejež zakitom a po kotrejež pschikładže so cyły swjaty skutk stanje! Tu wona poklaknje, khwali, džakuje so a prosy Boha; měschnik jeje modlitwu ze modlitwu swj. cyrkwje podpjera, we kotrejž wón Boha wschohomócnoho pschez zasłužby a próstwu najzbóžnischeje knježny Marije prosy, wón chcył tule swoju swěrnu słužownicu ze jeje džěsczom něhdy k wjesołosczam wěczneje zbóžnosczе pschipuschczicz. Ju hischcze junu ze swjeczenej wodu pokrjepjo wopuschczi ju ze słowami žohnowanja: Měr a žohnowanjo wschohomócnoho Boha, Wótca, Syna a Ducha swjatoho pschińdź na tebje a zwostań pschecy z tobu.

Tajke swjatočne nutswjedženjo maja sebi po pschikaznjach swj. cyrkwje žadacz wschě katholske maczerje, kiž su we jenym wot katholskeje cyrkwje swjeczenym mandželstwje podjeli a porodžili. Wone ma so po prawym zaprěcz wschěm njekatholskim maczerjam, dokelž njejsu stawy swj. cyrkwje, po tajkim tež žane prawo na jeje hnady nimaja. Wysche toho je waschnjo, z kotrymž katholska cyrkej swoje maczerje nutswodži, kotrež so stawa po pschikładže najzbóžnischeje knježny Marije, w kotrymž so wona czesczi a prosy, poprawym napscheczo wěrje druhich maczeri, dokelž te swjatu Mariju czesczicz njechadža.*) — Tele swjatočne nutswjedženjo ma so dale zapowjesez maczerjam, kiž su zwonka mandželstwa podjeli a porodžili, dokelž tajki porod njeje płód jenoho wot swj. cyrkwje žohnowanoho zjednoczenstwa, ale płód hrěcha, a cyrkej ma wjacy winy k zrudobje hacž k wjeselu, wjacy winy macz wo-

---

*) Jeli pak njekatholske maczerje, kotrychž džěczi maja so katholske woczahnycz, nutswjedženjo same žadaja, smědža so nutswjesez. Katholskim maczerjam njekatholskich džěczi pak so nutswjedženjo pola nas zapowje. Red.

hańbicź, hako ju cžeſcźicź. — Swjatocžne nutswjedźenjo ma ſo tež tamnym macźerjam zapowjeſcź, kiž ſu do měſchanoho mandźelſtwa ſtupiłe a dowoliłe, zo móža ſo jich dźěcźi we njekatholſkej wěrje wocźahnycź. Tajke macźerje ſwojej a ſwojich dźěcźi zbóžnoſcźi zadźěwki do pucźa kładu. Kak wopacžne by było, hdy by macź ſwoje dźěcźo, kiž ma ſo we błudźe wocźahnycź, Bohu a Mariji woprowała? Tele zapowjedźenjo je za tajke macźerje jene ſtajne napominanjo ſwj. cyrkwje, ſwoju njeprawdu zas zarunacź a ſo prócowacź, ſwoje dźěcźi k ſpóznacźu wěrnoſcźe a do klina katholſkeje cyrkwje zas dowjeſcź.

Měſto, hdźež ma ſo tuta ſwjatocžnoſcź wuwjeſcź, je cyrkej; a bjez ważneje winy njeſmě ſo wona ženje w domach ſtacź. Chcedźa-li macźerje we prawdźe najzbóžniſchu knježnu Mariju we tym ſcźěhowacź, dyrbja tež kaž wona z dźakownej wutrobu do domu božoho khwatacź. Cyła ſwjatocžnoſcź zhubi rjanoſcź, pacźerje a ceremonije ſwoje woznamjenjenja, hdyž ſo njedźelnicže we domach wot loža wotwjazaja; tola ważne winy, kaž dołha khoroſcź, móža to dowolicź.

Nutswjedźenjo njedźelnicžow je we katholſkej cyrkwi za pobožne macźerje woſobna ſwjatocžnoſcź; ale tež wſchěch druhich pſchitomnych dyrbi wona k pobožnomu rozpominanju a k dobrym prědkwzacźam pohnucź, a na to dopomnicź, zo ſu tež woni něhdy tomu Knjezej ſwjecźeni. J. K.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Naſch hnadny k. biſkop je tež lětſa paſtyrſki liſt we ſerbſkej ryczi, w pſchełożenju k. fararja Kucžanka, wudał, kotrež budże jutſe z klětki wozjewjene.

Z Budyſchina. Někotromužkuli budże lubo, hdyž wozjewimy, zo ſu někotre mjeńſche pobožnoſcźe wudate, kotrež ſo hodźa do modleńſkich knižkow pſchipołožicź: 1. „wſchědne wotpuſkowne modlitwy“ t. j. 24 wſchelakich modlitwow, na kotrychž pobožne wuſpěwanjo ſu wot cyrkwje wotpuſki wudźělene, z cyła 8 ſtronow; 2. „litanija wo najſwjecźiſchim mjenje Jěžus“, kajkaž je we lěcźe 1862 wot ſwjatoho wótca wobkrucźena; 3. dwaj nowaj ſpěwaj abo khěrluſchej z notami (jedyn je pſched dwěmaj lětomaj hižom wosebje wuſchoł) na Boże horde Cžěło a na najſwjecźiſchu wutrobu Jěžuſowu, z pſchidawkom k jenomu ſtarſchomu khěrluſchej. Tele tſi wěcy ſu wot k. kapłana Ducžmana wudate a płacźa hromadźe 5 nowych pjenježkow. Wyſche toho je wón powjedańczko, „Drjewjany kſchiž“, kotrež je w lětuſchej katholſkej protychy, tež woſebje wotcźiſchcźecź dał.

Z Budyſchina. We zańdźenym lěcźe ſu ſo we naſchej woſadze narodźiłe 98 dźěcźi, 65 muſkoho, 33 žónſkoho ſpłaha. Bjez tymi bě 13 njemandźelſkich, 3 mordworodźene, 2 dwójniſkej porodaj. Wot tutych woſadnych dźěcźi doſtachu 30 ſwj. kſchcźeńcu druhdźe; 7 njewoſadnych bu pola nas kſchcźenych. Pſchipowjedanjow bě 47, wěrowanjow 10. Wumrjeli ſu 85. Bjez nimi běchu wyſche tych tſjoch mordworodźenych 39 dźěcźi, kiž 14. lěto njedoſcźežechu. Hacž do 20. lěta wumrje jedyn. Potom jedyn hacž do 30. lěta, 3 hacž do 40., 13 hacž do 60., 15 hacž do 70., 9 hacž do 80. lěta. Bjez nimi běchu 14 mandźelſkich muži, 8 mandźelſkich

žonow, 6 wudowcow, 10 wudowow. Wot tychle wotemrjetych buchu khowani 63 na swj. Mikławschk; 12 na pódlanskim pohrjebnischczu w Mnischoncu, 10 druhdże. Tež bychu tsjo z wonka wosady wumrjeczi na swj. Mikławschk pohrjebani. Spowjednych ludźi běsche 3876. K.

Z Marijneje Hwězdy. W naschej klóschtyrskej cyrkwi běsche w zańdżenym lěcze 8591 cžłowjekow k Božomu blidu a w schpitalskej cyrkwi psched Kamjencom 95. K wotpuskej na „Portiunkula" běsche wloni pschez 1000 ludźi.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Georgswaldy. K mojomu dopisej wo swjedżenju we Philippsdorfje móžu jenož to pschistajicz, zo běsche tež popołdnju na swjatym měsce wjele pobožnych wopytowarjow. W cyłej wsy běsche kaž swjaty dżeń. — Nasch wysokocżesczeny k. tachant Schubert swjeczesche 25. januara 25lětny jubilej swojoho zastojnstwa na jara swjedżeńske waschnjo. Wosada pschepoda jomu pschez deputaciju drohi kheluch z patenu.

Z Prahi. Na Wyschehradże je wjelezasłużbny kanonikus Karl Alois Winařicky 3. februara zemrjeł. Wón bě rodżeny 1803, wot 1825 duchowny a wot 1859 kanonikus. Wón běsche khwaleny cžěski spisowař a tež wjele lět redaktor duchownskoho cžasopisa.

Schlezynska. Něhduschi klóschtyr prämonstratskich knježnow w Czarnowancu pola Opola (Oppeln) bu, kaž so w nowinach powjeda, wot klóschtra Lubana (Lauban) kupjeny.

Pruska. Kral Wylem I. je k porjedżenju katholskoho doma (cyrkwje) we Frankfurcze nad Majnom 20,000 schěsnakow kóždolětnje wot 1869 na 10 lět pschizwolił. Prjedżenjo cyrkwje a tórma žada sebi 400,000 schěsnakow a połne wutwarjenjo tórma je na 370,000 schěsnakow wobliczene.

Němska. Protestantske diakonissy (towarstwo po waschnju miłoscziwych sotrow) maja nětko 42 maczerskich domow ze 2106 sotrami, kiž su na 526 stacijach. Maczerski dom we Kaiserswerthu ma 145 zwonkownych stacijow, jenu w Florenzu, w Jeruzalemje (za muhamedanske dźěczi), schpital we Beirutu, Smyrnje a Alexandrii. Tola skorži so skoro we wschěch rozprawach, zo so poměrnje mało knježnow k diakonissam poswjeczuje.

Wuherska. Biskop Girk we Pecsu (Fünfkirchenu) je tsecžinu swojoho zamoženja swojim pschecželam, druhu tsecžinu fundaciji za starych duchownych a poslenju tsecžinu khudym wotkazał.

Khrowatska. W Senju (Zengg) je tamnischi biskop Džegowicz, 94 lět stary, wumrjeł; biskop bě wón wot l. 1833. — W Agramje wumrje 1. januara naměstnik arcbiskopa, biskop Petrowicz, wot božeje ruczki zajaty.

Z Roma. Wot 18. januara bu sem 125 kistow z tsělbami, patronami a druhej brónju wot francózskich towarstwow pschipósłane. Za to hižo francózske knježerstwo rukuje, zo budże w cžasu pschichodnoho koncila Rom zakitacz.

Z Roma. Dokhody abo nutspschińdżenja cyrkwinoho stata (dawki, cło,

ſtempel, póſt, lóterija) ſu na 25—26 milijonow frankow wobličene. Wudawki ſu wjele wjetſche, a wójnſke miniſterium žada ſamo 15—16 milijonow. W měrnych czaſach by wone jenož 4—5 žadacź trjebało. — Italſki póſłanc je z Roma wotjěł. — Proceß Ajania a Luzzia budże wokoło 20. t. m. ſkónczeny.

Z Roma. Swjaty wótc ſtara ſo nětko wjetſchi dźěl kóždoho dnja najbóle za pſchihotowanjo wulkeje ökumenſkeje t. r. powſchitkowneje cyrkwinſkeje zhromadźizny, kóždy dźeń wuradźuje z někotrymi tych 8 kardinalow, kotſiž ſu prědkſtejiczerjo pſchihotowachych wubjerkow. W tychle wubjerkach wuradźuja ſo wuczeni profeſſorojo, kiž ſu z Italſkeje, Francózſkeje, Němſkeje, Schpaniſkeje a Rakuſkeje k tomu wot bamža powołani.

Z Roma. K měſchniſkomu jubileju ſwjatoho wótca ſo tudy wſchelake pſchihoty czinja. Dźeń 11. hapryla (druhu njedźelu po jutrach) budże 50 lět, zo wón prěni krócź wopor Božeje mſchě woprowaſche. Tónle dźeń budże też w druhich katholſkich krajach ſwjeczeny. Lonſcha zhromadźizna němſkich towaŕſtwow w Bambergu je wobzamknyła, zo ma ſo tónle dźeń wosebje pſchez pobožne wobkhady, zhromadźizny a ſkutki luboſcze za cyrkwje atd. ſwjeczicź z dźakom k Bohu a k poczeſczowanju ſwjatoho wótca. W někotrych němſkich biſkopſtwach zjenoczuja ſo k załoženju cyrkwjow a katholſkich miſſionſkich ſtacijow w Němſkej; w druhich zaſy woczakuje ſo hakle, ſchto biſkopja poſtaja w naſtupanju wuznamjenjenja ſpomnjenoho radoſtnoho dnja.

Schpaniſka. Nakhwilny miniſter bě porucził, zo maja ſo pokłady a drohotnoſcze cyrkwjow a klóſchtrow krajej hako wobſedźeńſtwo (po prawym rubjeńſtwo) pſchepodacź. Hdyž nětko w měſcze Burgos (w połnócnym kóncu kraja) tamniſchi najwyſchſchi zaſtojnik do biſkopſkeje cyrkwje pſchińdże, zo by cyrkwinſke ſudobja a debjeńſtwa za kraj do wobſedźeńſtwa wzał a potom k pſchedaczu pſchihotował, wali ſo lud na njoho a ſkóncowa joho. Republikanarjo czinja nětk wulku haru a ſu duchownych tamniſcheje cyrkwje do jaſtwa wotwjedli, kaž bychu woni někak wina byli na tym ſkutku, kiž je wězo ſam na ſebi zaczińenja hódaty. Ale wukłaſcź ſo dźiwjoſcź luda hodźi, kotrohož mnohoſcź duchowni njemóžachu wotdźerżecź wot tamnoho nadpada. Tón ſkóncowany běſche mjenujcy dwaj dnaj prjedy w jenym klóſchtrje knježny dla napiſowanja jich wobſedźenſtwo hromadu pſchińcź dał a ſo wſchelako njehódnje zadźerżał. Tak bě wón w tej klóſchtyrſkej cyrkwi, kłobuk njezejmajo, z kijom na tabernakel klepał a ſebi ſwoju cigarru na wěczнej lampje zažehlał! Tajke wonjeczeſczenja bě lud w tymle cyłym katholſkim měſcze zhonił a myſleſche nětko, zo chce wón ſo zaſy podobnje zadźerżecź. Tohodla z czŕódami na njoho czěrjachu!

Jendźelſka. Po cyrkwinſkej protychy ma Jendźelſka nětk (bjez Iriſkeje, kiž je nimale cyle katholſka,) 1690 katholſkich duchownych, 1329 kath. cyrkwjow, 67 muſkich a 232 žónſkich klóſchtrow. Pſched dźeſacź lětami liczeſche ſo 1222 kath. duchownych, 926 cyrkwjow, 34 muſkich a 110 žónſkich klóſchtrow.

Grichiſka. Miniſterſtwo je wuczinjenja pariſkeje konferency zaczińnyło a potom wotſtupiło. W krótkim dyrbi ſo pokazacź, hacź ſo druzy miniſtrowje njenamakaja, kiž bychu wolu konferency a z tym też Turkow dopjelnili.

Korea. Na 2000 kſcheſcźanow bě tudy ſkóncowanych, we hłownym měſcze

Seoul na 500. Tamnischi pohanski regent chce kschesczanstwo w kraju cyle wutupicz.

Połnócna Amerika. We Milwaukee je k. Michał Heiß (rodzeny z Bajerskeje) swjeczizny dostał hako biskop noweje diöcesy La Crosse. Wón skutkuje wot lěta 1844 w Americy.

(Jedyn, kiž so jesuitow njeboji.) We wschelakich krajach je wulka bojosez psched jesuitami, tak zo jim tam ani prědowacz njedowola. Zo so wschelako na nich kže, je znata wěc. Njedawno powjedasche jedyn fabrikant druhomu, zo po missionje, wot jesuttow dzeržanym, paduchowje a jebakowje cuze kubło zasy wrócza, a zo je to dopokazanjo mócnosczе jich prědowanjow. „Ale", wotmołwi druhi, „wěrisch ty, zo paduschi tole czinja? To zarunaja jesuitowje, kotsiž maja njesměrne bohatstwa a dawaja to ze swojeje samsneje móschny wobkranjenym zasy." Hdyž něchtó tsecži to słyschesche, praji wón: „Pschecželo, hdyž jesuitowje nic jenož niczo njekranu, ale tež hischcze to wot druhich kranjene ze swojich pjenjez zarunaja, dha bych sebi pschał, zo bychu wschitcy ludzo na swěcze jesuitowje byli!"

(Jansenistojo.) Dokelž bě we Póstu na to spomnjene, zo chcedza Jansenistojo a jich biskopja na pschichodnu cyrkwinu zhromadziznu do Roma pschiicz, a so zas ze katholskej wěru zjenoczicz, wot kotrejež su pschez 200 lět dželeni byli, dowolam sebi něschto wobschěrnische wo nich napisacz. Jansenistojo mjenuja so pschimisnikojo Kornelia Jansenia, kiž bě so 1585 w Hollandze narodźił a 1638 hako biskop w Ypernu wumrjeł. Tutón bě knihu zawostajił, kiž bu 1640 wot joho pschecželow do czischcza data. Ale we tutej knizy namakachu so někotre wuczby, kiž su napschecžo katholskej wěrje. Hacž runje bě so Jansenius we prjedyryczi k tutej knižcy cyle wusudzenjam romskoho stoła podczisnył, poczachu tola někotsi z joho pschecželow tule knihu zakitacz. Hdyž běsche bamž Innocenc X. tu knihu pschez wosebity wubjerk pschepytacz dał a 1653 wosebje pjecz wuczbow we nastupanju bożeje hnady a człowjekowoho sobuskutkowanja hako błudne zaczisnył: poczachu so Jansenjowi pschecželjo a czesczerjo z tym wurycžowacz, zo tele wuczby njejsu we knizy tak měnjene, kaž so jim porokuje. To bu nowa wina wjele wurycžowanjow a rozkorow, kotrež buchu pschez někotre pisma hischcze bóle rozschěrjene a tež do luda roznjesene. A wschitke wujednanja běchu podarmo, hacž do naschich czasow. We Francózskej, hdzež běchu Jansenistowje khětro rozschěrjeni, zhubichu so woni po czasu, a nětko su jeno w Hollandze zbytki wot nich, hdzež maja wot 1727 we Utrechtu swojoho archybiskopa a biskopow w Harlemje a Deventeru. We 25 wosadach je wokoło 6000 Jansenistow. Woni maja wokoło 30 měschnikow a duchownski seminar w Amersfoortu. Woni njechadza wot romskoho stoła wotdželeni bycz, wobaraja pak so tola bullu „Unigenitus" bamża Klimanta XI. wot 8. sept. 1713 podpisacz, we kotrejž je 181. sada Quesneloweje knihi hako wopaczna zaczisnjena. Hdyž woni nowoho biskopa wuzwolichu, proschachu dotal kóždy krócz romskoho bamża wo wobkruczenjo tohosamoho, wostachu pak kóždy krócz bjez wotmołwjenja, khiba zo so jich prjedawsche wuzanknjenjo z cyrkwje ponowi. J. K.

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy na l. 1869: 107. Jakub Smoka z Kaschec; 108. Jak. Cžornak z Konjec; 109. Jurij Grosa z Kocžiny; 110. Mich. Hascha z Ratarjec; 111. Jan Ketan z Borschcže; 112. August Kokla ze Zajdowa; 113. Michał Domsch z Kozarc; 114. Jan Müller z Cžemjeric; 115. Mikławsch Kubica z Drežďžan; 116. Jakub Domaschka z Nožanta; 117. Józef Libsch z Rózanta; 118. N. N. Jekela z Pancžic; 119. J. Wawrik z Kanec; 120. R. V. Francha; 121. R. V. Célestina; 122. R. V. Jozefa; 123. farař Nowak z Radworja; 124. kapłan Ducžman z Radworja; 125. Marija Wósfec z Khelna; 126. Jan Wósfi ze Strózischcža; 127. M. W. z Kh.; 128. Michał Schpihel z Radworja; 129. Mikł. Wólman z Kuha; 130. Mikł. Mróz z Kamjenej; 131. tachantski vikar J. Dienst z Budyschina; 132. Mikł. Kokla z Pozdec; 133. Jan Domanja z Khrósczic; 134. Jakub Domanja z Kuscza; 135. Marija Cyžowa z Khrósczic; 136—144. z Mitocžic: Michał Jawork, Mikł. Jurjenc, Jakub Schołta, Jakub Pětranc, Mikławsch Pětschik, J. Hejdan, N. N. Bjarsch, N. N. Lukasch, Madlena Krawcec; 145. rendant Michał Lebjesch z Marijneje Hwězdy; 146. M. Mužik z Kukowa; 147. Michał Kokla z Njebjelcžic; 148. Jurij Jawork z Nuknicy; 149. Mikławsch Ducžman z Wudworja; 150. Jakub Wawrik z Khrósczic; 151. Michał Schewcžik z Bacžonja; 152. Hana Běrowa z Cžornec; 153. Jakub Běr z Libonja; 154. Mikławsch Nobel z Bacžonja; 155. Michał Müller z Hory; 156. Michał Domsch ze Smjecžkec; 157. Jakub Müller z Jasency; 158. Jakub Nowak ze Stareje Cyhelnicy; 159. Mikławsch Kral z Khrósczic; 160. Marija Elsnerowa z Cžornych Noslic; 161. Jan Almert ze Zdžerje; 162. Michał Delan z Lutowcža; 163. Marija Běrkowa z Radworja; 164. Mikławsch Cžornak z Wotrowa; 165. Jakub Cžumpjel z Kaschec; 166. Hana Cžemjerina z Neuhofa; 167. Marija Hessyna z Neuhofa.

Dobrowólne dary: J. M. z Cž. 2½ nsl.; A. Kokla ze Zajdowa 5 nsl.; Marija Wósfec z Khelna 10 nsl.; J. Jawork z Nuknicy 5 nsl.; Michał Domsch ze Smjecžkec 5 nsl.; M. E. z N. 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcženi: Klara Antonia, dź. registratora Jurija Bandy z B.; Emma Julia, Bonaventury Schimeka z Hajnic; Hermann, s. Wylema Götjesa, wobsedžerja fabriki z B.

Z Radworja. Kschcženi: Hańža, dź. Mikławscha Rjecžki z Bronja; Mikławsch August, s. Morica Paula z Kupoje. — Zemrjecži: Madlena, m. Pětra Böhmaka z Radworskoho Haja, 66 l. 2 m. 7 d.; Michał, s. Jakuba Brycki z Radworja, 7 m. 28 d.; Marja Helena, dź. Jana Handrika z Měrkowa, 3 m. 12 d.; Jakub, s. Michała Kócža z Kupjanskeje Dubrawy, 1 l. 9 měs. — Wěrowanaj: Michał Pawlik z Koslowa, z Mariju Pětschkec z Radworja.

Z nakładom naschoho towarstwa je wuschła a móže so za 3 nsl. w expedicijach Katholskoho Pósła a pola klamarjow dostacž:

Katholska protyka
za Hornju Lužicu na lěto 1869.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 4. **20. februara 1869.** **Lětnik 7.**

Słowčko za twarjenjo cyrkwje w Baczonju abo Čornecach.

Jara zwjeselace je, zo w nětčzischim czasu tak wjele cyrkwjow so twari a zo so tež nowe fary załožuja. Pschez to dobudu katholscy we měschanych wosadach nuzne zjenoscženjo a hromadudžerženjo, móža swoje kscheszczanske winowatoscze skerje dopjelnicz a zdžerža swoje sydła w tajkich wokolnoszczach. Tak je so loni, kaž je znate, we Reichenawje cyrkej poswjeczika a nowa wosada abo fara załožika. Lětsa dostanje Schpital pod Kamjencom, dotalna missionska stacija, tež fararja*). Duž je w někotrych kóncach Łužicy a Sakskeje za katholikow, kiž mějachu dotal daloko k swojej cyrkwi, w nowischim czasu derje starane. Bjez Serbami pak njeje so dołho žana cyrkej twarika a žana nowa fara załožika (wotrowska w lěcze 1772 běsche poslenja), a tola by to na jenym měscze za zdžerženjo a rozschěrokoscženjo katholskeje wěry bjez nami nic jenož jara wužitne, ale tež cyle trěbne było. Zady Khróscžic k Budyschinej bydli wjele katholskich Serbow, kotsiž maja daloko ke mschi. Pschede wschim su Baczoń a Čornecy cyle katholske a maja hodžinu do Božoho domu; schtož je za tajkich, kiž dyrbja na ranische kemsche khodzicz, hižom doscz wobczežne. Ale za tymajle wsomaj su tež katholscy wobsedžerjo kaž w Haslowje, Sulschecach, Wutołczicach, atd., a jednotliwi czeladnicy hischcze w bóle wotležanych wsach. Bjez

*) Kaž słyschachmy, změje pschichodny farar jenož němski předowacz, hacž tunije so tam wjele Serbow namaka, kiž serbscy lěpje rozymja dyžli němscy. Wschědnu němsku rycz w roz-ryczowanju móc a pschez nju duchownje zastarany bycz, to je dwoja wěc a za někotrohožkuli wulki rozdžěl! Němcy, kiž móža derje francózscy, dadža sebi tola w swojej maczernej němskej ryczi předowacz. Njeby potajkim wužitnischo było, hdy by so w Schpitalu druhdy serbscy předowało za Serbow? Wschak so psched njedołhim czasom na swjedzeń s. Marije Madleny w Schpitalu kóždy krócz serbscy předowasche.

tymile dalokimi by wosebje za słabych a starych, kotsiž też za Božim domom žadosćza, wužitne było, hdy by so w tamnej wokołnosćži katholska cyrkej natwariła. Tola nic jenož wužitne by to była, ale to je też nuznje trěbne. Schtóž z tamnischimi katholskimi ludžimi rycži, zhoni bórzy, zo katholske wobydleŕstwo pschecy bóle wotebjera. Schto je na tym wina? Woni praja: hdyž so katholske kubło abo žiwnosćž pschedawa, kupuja najbóle lutherscy a tak so tam katholstwo słabi. Katholscy Serbja zakupuja so radscho tam, hdźež je katholska cyrkej blizko a dokelž pak su katholscy zezady Bacžonja wot cyrkwje zdaleni, dha pschecžahnu so, je-li móžno, do tajkich wsow, hdźež katholska cyrkej bliže leži abo do městow, hdźež cžasto w druhim abo tsecžim stawje wokhudnu, schtož so njeby stało, hdy bychu na swojim wjesnym statoku zawostali. Cyle hinak by zawěrno było, hdy by w Bacžonju abo Cžornecach, hdźež je hižo katholska schula (kotraž pak by so też pschepołožicž hodźiła!), katholska cyrkej so natwariła! Katholscy, kiž tam su, bychu tam wostali a druzy bychu so zasydleli, hdźež by so něschto pschedawało. A na tele waschnjo by katholske wobydlerstwo wot Khróscžic k Budyschinej a k Radworju bóle hromadu wisało a so też pschisporjało.

Haj, tak móhł mi něchtó prajicž, to my wschitcy derje wěmy a husto je so wo tym rycžało, zo by cyrkej wokoło Bacžonja jara trěbna była; ale schtó budže tejko pjenjez woprowacž abo nahromadžicž móc, zo by so nic jenož cyrkej natwariła, ale też zdžerženjo duchownoho fundirowało (załožiło)? Na to wotmołwju tole. Zo je móžna wěc, nowu cyrkej natwaricž, byrnje na měscže pjenjezy njebyli, to dopokazuje wjele katholskich cyrkwjow we wschelakich krajach. Pschi zapoczatku twarjenja něktoreježkuli cyrkwje njemějachu khude wosady abo khudži duchowni, kiž su je potom dotwarili, hischcže skoro žanych pjenjez a tola su je namakali. Tam je wopornà luboscž katholikow pschez dobrowólne dary twarjenjo Božich domow móžne cžiniła. Bjez Serbami, a hdyž woni němske cyrkwje podpjeraja, też bjez Němcami bychu so tajcy dobrocžerjo namakali, hdy by so cžascžischo wo twarjenju cyrkwje rycžało a něchtó jich na to huscžischo kedžbnych cžinił. Z jenym dobom njehodži so tale wěc dokonjecž, ale zapoczatk dyrbi so stacž. A kak dobry zapoczatk a pschikład cžehnje, to smy poslenje lěta we Schěrachowje widżeli. Tam njejednasche so wo potrěbnoscž twarjenja noweje cyrkwje, ale jenož wo dotwarjenjo rjaneju tórmow. Tamnischi młynk Kunze, kiž žanych dźěcži njemějesche, wotkaza 2000 toleri k tomu (kaž je Posoł w swojim cžasu powjedał) a wosada, wot k. fararja Žura cžasto napominana, nawda hischcže wjele wjacy, hdyž so dwór wot dwora hromadżesche. Pschez horliwoscž, kiž bu něktore lěta pschez rycže a wschelake pschiležnoscže woživjana, a pschez próstwy pola zamožitych bližschich (też tamnische rycžerske kubło je wjele dało) a dalischich je so pyschny twar dweju tórmow za 14,000 toleri krasnje dokonjał, kotryž je hódno wohladacž. Psched njeboh Kunzowym wotkazanjom su tam też prajili: Wužitne a snadź też nuzne by dotwarjenjo było, ale z wotkel budźemy pjenjezy k tomu dostawacž! Po tymle pschikładže je nascha rada tajka. Njech tón abo druhi zamožity wokoło Bacžonja abo w druhich serbskich katholskich stronach, kotryž žanych potrjebnych pschecželow nima, hako dobry zapołožk abo hako prěni wulki kamjeń połoži (kaž pschi jenym lonschim abo pschedlonschim missionskim swjedženju pola Lubija

jedyn lutherſki dawaczeŕ 50 tolcri da hako prěni kamjeń za lutherſku cyrkej w Oſtritzu, kotraž ſo też hiſchcze tak bórzy twaricz njebudże) t. r. njech nahladnu ſummu pjenjez wotkaza za twarjenjo cyrkwje w Baczonju abo Czornecach a potom njech ſo po katholſkich Serbach wſchudżom k tomu hromadźi! Wotkazanja pak, kiž ſo jenotliwym cyrkwjam dla wopomnjecza dawaja a nětk czaſto hižom dalokim cyrkwjam pſchepodawacz dyrbja dla pſchepjelnjenja, njech ſo ſtanu z poſtajenjom, zo ma ſo ta fundacija w ſwojim czaſu pſchenjeſcz k zdżerżenju duchownoho w pſchichodnej cyrkwi w Baczonju abo Czornecach. A z cyła je to zawěrno pſched Bohom wulka zaſłużba, hdyž ſebi za ſwój dar jenož żadaſch, zo by hako hako ſobuzałożeŕ cyrkwje abo woſady ſobu wopominany byk!

Hdyž ſo wěſty ſławny zapoczatk k załoženju cyrkwje w Baczonju abo Czornecach ſtanje, potom hakle móże ſo próſtwa na hnadnoho knjeza biſkopa ſtajicz, zo by wón za nas pola teju towaŕſtwow proſyk, za kotrejž też Serbja kóżde lěto wopruja, mjenujcy pola lyonſkoho a pola Bonifacijowoho. A hdy by ſo woprawdże zapoczało, potom njebychu katholſcy wobydlerjo cyłeje też daliſcheje wokolnoſcze ſo komdżili, pſchiwoženjo kamjenjow a ruczne dźěło darmo czinicz, kaž je ſo to něhdżeżkuli hižo ſtało.

Kak rjenje by ty byko, hdy by też bjez Serbami jedyn nowy boži dom naſtak! Kak wużitne za rozſchěrokoſczenjo naſcheje ſwjateje wěry! Kak czeſczowny a zaſłużbny wopomnik bychmy ſebi pſchez to natwarili, a kak za naſchu a druhich zbóżnoſcz bychmy ſo poſtarali! Njech tohodla tele ſłowa njewoſtanu hłós wołacoho we puſczinje, ale njech wone katholſke wutroby zahorja a w nich ſo prawje wopominaja, hacž ſo w tutej ſwjatej wěcy dobry zapoczatk ſtanje! K tomu daj Bóh ſwoje żohnowanjo!

T. & H.

Adreſſa němſkich towaŕſtwow.

Najſwjeczíſchi Wótcze! Wot toho dnja, na kotrymž ſy Ty po khwałyhódnych wotpohladach bożeje pſchedwidżownoſcze ſtoł ſwjatoho Pětra, kiž je ſrjedźniſchczo a zakład katholſkeje jednoſcze, naſtupił, běchu wutroby wſchitkich Twojich we wěrje ſwěrnych dźěczi we luboſczi a z najnutrniſchim poczeſczenjom Tebi, hako zhromadnomu wótcej, paſtyrjej a wyſchſchomu měſchnikej pſchiwobroczene. Wſchitke czerpjenja a pruhowanja, kotrež ſo na Tebje nawalichu, dótkachu ſo też jich boloſtnje a woni njewomucznychu, za Tebje k Najwyſchſchomu wo ſczerpnoſcz, ſylnoſcz a njekhabłatu wutrajnoſcz, kaž też wo tróſcht a dowěru proſycz. A jich modlitwy njewoſtachu njewuſłyſchane. Kaž ſkała ſtejeſche a ſtejiſch Ty ſrjedża we wichorojtym morju a mocy hele njezamożachu tebje pſchemożicz.

Wot hnady poſylnjeny, poſylnjeſche Ty po Knjezowej poruczноſczi bratrow, bu Ty wſchitkim wjeŕch pokoja, rukowaŕ za wěczne traczo Khryſtuſowoho kraleſtwa, ſwjateje katholſkeje cyrkwje. Tola nic jeno Twoje czeŕpjenja a pruhowanja, ale też radoſcze a tróſchtowanja, kotrež Tebi Najmiłoſczíwſchi tak czaſto wudżěleſche, ſmy z Tobu dżělili. A my ſo z Tobu dżakujemy Bohu, „kotryž je móc ſkutkował ze

swojim ramjenjom, kotryž je rozpjerschił hordych we myslach wutroby, kotryž je mócnych ze stoła storcził a powyschił poniżnych.“ Schtož Tebje tróschtuje, tróschtuje też nas, schtož Tebje zwjesela, wozbožuje też nas.

Tohodla njechachmy też tomule tak wulcy zwjeselacomu dnjej Twojich druhoczinow (Sekundizfeier) so minycz dacz, bjez toho, zo bychmy psched Bohom wschitkeje luboscze swój najhłubschi dżak, a psched Tobu, najswjeczischi wótcze, mysle swojeje dospołneje podatoscze a swoje najlěpsche pschecżo wuprajili. Psched 50 lětami na dżensnischim dnju bu Ty pschez boże wjedżenjo do wulcyswjateje a wulcynadobneje hnady měschnistwa dowjedżeny a nastupi prěni skhodżeńk teje dostojnoscze, wot kotrejež sy Ty po božej hnadnej radże najwyschschi wjerch měschnistwa a biskopstwa dokrocził, kotrohož troju krónu Ty hižon tak dołho nosysch, dostojny swojoho mischtra Khrystusa a swojich slawnych prjedownikow. Hdyž Ty psched 50 lětami prěni krócz wulcynadobne a wulcyswjate zastojnstwo měschnika wukonjesche, zapoczinasche so boża rada dopjelnicz, zo masch Ty hłowa joho cyrkwje, naměstnik Jězusowy a dobry pastyr w tutych czasach straschnoszczow a wichorow bycz. My swjeczimy tohodla wopomnjeczo tohole dnja pschede wschim z dżakom napschecżo Najwyschschomu, zo sy Ty nam za naschu swjatu cyrkej daty hako zakhowar a zakitar jeje wot Khrystusa wotpohladaneje a z joho bójskej krewju założeneje jednoscze.

Żenje njejsy Ty womuczny, wschitkich, kotsiž Twojej wótcowskej staroszczi po cyłym katholskim swěcze dowěrjeni su, we tutej swjatej jednoszczi wěry, nadżije a luboscze zdżerżecz, jich psched rozdżělenjom a rozschczěpjenjom zakitacz, a też tych, kotsiž su, do puszciny błuda a njewěry zawjedżeni, wot stadła jeniczkoho dobroho pastyrja dżěleni, k wróczenju a zjenoszczenju napominacz.

A dokelž Twoja duscha tak nutrnje żedżesche za dopjelnjenjom slubjenja, zo budże jedne stadło a jedyn pastyr, toho dla sy Ty njedawno wschitkim, kiž dotal hischcze dżěleni su, durje k zakitacej wowczerni schěroko wotewricz chcył a jich, wabjo z hłosom luboscze, pschepros̀ył na tamnu wulku zhromadżiznu, kotraž so pschichodnje pod zakitom njewoblakowaneje kralowny njebjes wokoło Twojoho swjatoho stoła zhromadżi, zo by pschez nju we moch swjatoho Ducha jednoszcz wschitkich so wobkruczika, zawjedżenju so mjezy stajike, wěra so woživika, luboscz so wobkruczika a pokoj knježik na wobliczu zemje. Spoczinanjo, dostojne wótca kscheszczanstwa, — pohlad, kotrohož woczakowanjo same hižon jandżelow kaž człowjekow z radoszczu napjelnja.

Spominamy dale a wotkładamy božej smilnoszczi dżak za to, zo sy Ty w tutych czasach wocuzbnjenja wot Boha, hdżež někotsi Boha samoho prěcz, druzy joho swjate nabožnistwo hanicz sebi zważa, nam daty hako zakonjedawar swjatoszcze, hako zakitar bójskoho a człowjeskoho prawa, hako sudnik nad skaženoszczu zasadow, hako hłós wołacoho we puszczinje: „pschihotujcze Knjezowy pucz, wurunajcze joho schczeżki.“

Tebi běsche popschate, najrjeńschu prjednoscz pschechy knježniskeje maczerje božeje, zo je wot woblakowanja herbskoho hrěcha njewonjeczeszczena podjata, wschitkim Khrystusa wěriwym hako po bójsku wozjewjenu wěrnoscz wozjewicz.

Wjedżeny wot swojoho njebjeskoho powołanja sy Ty we wulkej mnohoszczi pschikładach swjatoscze postajik a jim zjawne czeszczenjo wěriwych pschipóznak, tak zo

cžródy Swjatych a Zbóžnych, kaž runje telko hwězdow bójskeje mudroscze a póccžiwoscze, pucze naschoho žiwjenja pschez cžmu hrěcha a smjercze rozjasnjeja.

Skónczńje wotkložujemy na tymle swjatostnym dnju, hdyž zhromadnje wopomnjeczo Twojoho nadobnoho powołanja wobnowjamy, Najdobroczliwschomu swój najlěpschi džak, zo bu Ty za tónle nasch cžas njewustawacy, najwobstajnischi pschedwojowar za swobodu cyrkwje. A hdyž, kaž jedyn wulki cyrkwinski wucžeŕ praji, Bóh na tutym swěcze niczo bóle njelubuje, dyžli swobodnoscž swojeje cyrkwje, dha sy so zawěrno Ty, nadobny Piuso, dołhe lěta sem hako sylny rycznik prawow božich wopokazał. Napschecžo złobam zaslepjenych njepschecželow, napschecžo wschitkim pschecžiwnoscžam a straschnoscžam sy Ty sam za njewotwisnoscž cyrkwineje hłowy wojował, kaž tež napschecžo kóždomu pospytej, to, schtož Bohu a joho cyrkwi słuscha, k pschedmjetam nizkeje cžesczelakomnoscze a hordoscze sczinicž.

Tohodla blizimy so my, synojo swjateje katholskeje cyrkwje we Němskej, dzensa twojomu nadobnomu trónej a kładzemy Tebi, naschomu zhromadnomu wótcej, wěrnomu naměstnikej naschoho bójskoho Zbóžnika, lubowanomu měschnikej nascheje swjateje cyrkwje, swoje najnutrńische zbožopschecza a winojte džakazjewjenja k nohomaj. Prosymy z najhłubscheje wutroby Najwyschschoho, wón chcył Tebje hischcze lěta dołho zdžeržecž a žohnowacž, wón chcył Tebi dacž wohladacž pokoj a dobyczo swojeje cyrkwje a nam hnadu spožczicž, zo móhli ze swojimi horliwymi prócowanjemi, modlitwami a woporami, po naschich słabych mocach, sobuskutkowacž, zo by joho kralestwo pschischło a joho wola so stała, kaž na njebju, tak tež na zemi.

Tele nasche zmyslenja a hołdowanja, kotrež Tebi dzensa pschinoschamy, chcył Ty, swjaty wótcže, hnadnje pschiwzacž a nas, swojich džakownych a najpodaczischich synow, z japoschtolskim žohnowanjom wozbožicž.

Pschekožił H. D.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Ordinariat tachantstwa s. Pětra je we wschěch cyrkwjach nascheje diöcesy zaúdženu njedželu wozjewicž dał, schtož je centralny wubjerk katholskich towarstwow Němskeje pschipósłał. Tónle wubjerk chce mjenujcy wuwjescž, schtož je łonscha katholska zhromadžizna w Bambergu wobzamknyła, zo dyrbi 10. dżeń haprvla, na kotrymž je swjaty wótc 50 lět měschnik (11. haprvla 1819 pak je prěnju Bóžu mschu dżeržał), tež w Němcach so swjeczicž, zo dyrbi so wot zhromadnoho němskoho kraja jomu zbožopschejaca adressa (hl. horjeka) z podpismami póslacž a zo dyrbja so wurjadne luboscžiwe dary za njoho hromadžicž, zo bychu „skónczńje Němcy druhim narodam (nacionam), kiž su jich dotal na woporach pschetrjechili, so dostojnje porno stajicž móhli a z nimi po móžnoscži joho podpjerali.“

Cyrkwinske nowinki a powjescže.

Badenska. W tymle pschi Rajnje ležacym wulkowójwodstwje je w poslenich lětach same njepschecželstwo pschecžiwo katholskej cyrkwi, hacžrunje stej dwě

tsecźinje wobydlerjow katholskej. Tak su katholskim pschinuzowali schule bjez wěrywuznacźa, cyrkwinske fundacije wotewzali a pobožne zjenocźenstwa rozehnali, kaž te na Lindenbergu, hdźež wot 10 lět sem někotre knježny tsecźoho rjada pobožne a dźěławe žiwjenjo wjedźechu. — W nowischim cźasu je so wosebje w Konstanzu (pschi bodenskim jězoru) njepschecźelscy skutkowało a měschcźanosta (bürgermeister) Stromeyer pschi tym najbóle pomhał. Wón bu tohodla tsi krócź wot arcbiskopskoho naměstnika Dr. Kübela (arcbiskop njeje hischcźe wuzwolenty) na swoju pschiskuschnoscź hako katholik dopomnjeny, ale wotmołwi, zo joho cyrkwinska wyschnoscź niczo njestara. Na to bu wón exkommunicirowany t. r. z cyrkwje a wosebje wot sakramentow wuzanknjeny a njemóžesche so pschi swojim cźinjenju wjacy zamołwjecź z tym: ja sym tež katholski. Ministerstwo w Karlsruhe je to jara za zło wzało a Dr. Kübela pscheslyschowacź dało. Wón pschińdźe w biskopskej drascźe na sudnistwo a praji tam, zo swětne sudnistwo w cźiscźe cyrkwinskich należnoscźach njepschipóznaje, a zo wón njeje Stromeyera hako zastojnika, ale hako katholika wuzanknył ze zjenocźenstwa, kotrohož je so wón sam wotrjekł, a cyrkej ma tola te prawo, kaž kóždе druhe towarstwo. Hdyž běsche z wuzanknjenjom z cyrkwje tež swětna schtrafa zjenocźena, tehdom móžesche so žadacź, zo by tež swětna wyschnoscź pschi tym słyschana była. Nětko pak njesmě so w žanym kraju swětna wyschnoscź do toho měschecź, hdyž cyrkwinska za prawo spóznaje, njehódne sobustawy wuzanknycź!

Z Paderborna. Jedyn syn naschoho města, Dr. Backhaus, kiž dlěschi cźas hako duchowny w Australii skutkuje, bu za biskopa połdnischeje Australije ze sydłom w Adelaidźe postajeny.

Schlezynska. Cyrkej s. Mikławscha w Wrótsławje, kotraž bu pschi wobležnjenju města w lěcźe 1806 roztsělana, budźe lětsa z nowa twarjena. Pruske knježerstwo je biskopej k tomu swoju pomoc slubiło.

Pólska. Administrator (biskopski zastupnik) Sosnowski z Lublina, kotryž žadanja rusowskoho knježerstwa dopjelnicź njemóžesche a tohodla wotwjezenja do Sibirskeje so nadźijesche, je wóndanjo hako słužobnik pschehotowany do khěžorskeje Galicije cźeknył a poda so do Roma, zo by tam pschescźěhanja katholikow pschez rusowske knježerstwo rozestajał.

Rakuska. W khěžorstwje kcźěja pschecy hischcźe processy pschecźiwo duchownym dla předowanjow abo spisow pschecźiwo zakonju wo civilnym mandźelstwje a druhim njecyrkwinskim nowym zakonjam.

Khrowatska. Knihowne towarstwo, nimale psched lětom w Agramje załožene, ma hižom 547 sobustawow a nimale 9000 schěsnakow kapitala.

Z Roma. Tudy je jedyn zemjan z nahladneje swójby w Sakskej k naschej cyrkwi pschestupił. Joho mjeno hischcźe w nowinach njestejesche.

Z Roma. W cyrkwi s. Pětra twari a pschihotuje so wschitko trěbne na powschitkownu zhromadźiznu. Napscheczo bamžowomu trónej budźe wołtař, na bamžowej prawicy sydła za kardinalow, na lěwicy za patriarchow a póslancow swětnych knježerstwow. Tež budźe město za 16 stenografow (spěschnopisarjow) z duchownstwa wschelakich krajow wubranych. Toho runja chce bamž 100 konsultorow (radźicźerjow) z wucźenych theologow wschelakich narodnoscźow pomjenowacź.

Z Roma. Mandźelska prjedawschoho francózskoho póstanca, grofy Sartiges, rodźena Amerikanka je tudy do katholskeje cyrkwje pschestupiła. — Duchowny Doane, kiž za tudomny ameriskanski kollegium (duchownski seminar) dary hromadźi, je k tomu w měscze New-Yorku 44,000 dollarow wot bohatych katholikow dostał. Z cyła je hižo 94,000 dollarow nahromadźene, tak zo je fundirowanjo a zdźerženjo tohole kollegia, w kotrymž rodźeni Amerikanowje na duchownstwo schtuduja, nětko wěste.

Z Roma. Jena z wjetschich swjatoczności w cyrkwi s. Pětra je 2. februara. Swjaty wótc běsche Božej mschi pschitomny a wudźělesche potom swjecżene swěcy kardinalam, biskopam, tachantam kollegiow a druhim wysokim zastojnikam. Potom bě kaž hewak Te Deum hako dźakprajenjo, zo je Bóh město Rom zwarnował w czasu wulkoho zemjezrenja w lěcze 1703. Wot toho czasa poscza so Romjenjo krucze na pschedwjeczoru tohole swjedźenja, kiž je ze slubom wobnowjeny pod bamžom Piusom VII. w lěcze 1803. — W cyrkwi s. Klimanta, w kotrejž so reliquije s. Ignaca, biskopa a martrarja namakaja, běsche 1. februara tež létny swjedźeń. Popołdnju tam londonski arcbiskop Manning jendźelske prědowanjo dźerżesche, na kotrež wjele katholskich a tež protestantskich wosobnych Jendźelczanow a Amerikanow pschińdźe.

Italska. Měschczanska wyschnosć w měscze Padua je poruczyła, zo maja so wschitke swjate kschiže a druhe swjeczata wotstronicź, kotrež pschi puczach steja. Na to je nětko w měscze a wokoło města kóncowanjo a wonjeczeszczenjo tych znamjenjow, kotrež tam hewak k pobožnosczi pohnuwachu. K czomu tajke hanjenjo a swjatorubjenstwo tam hischcze powjedże! W blizkim mjeńschim měscze Bassano chcychu tón samy skutk dospołnje wuwjesć; ale pobožny lud sebi to njechasche lubicź dacź, a tak so tež wyschnosć hinak dopomni. Lud da zasy porjedźicź, schtoż bě skóncowane, a dźerżesche tsidnjowsku wotproschowacu pobožnosć.

Jendźelska. Njedawno k naschej cyrkwi wobroczeny marquis of Bute je 5000 puntow sterlingow (t. j. 33,000 toleri) k twarjenju noweje cyrkwje w Londonje darił.

Grichiska. Po dołhim pytanju je so tola nowe ministerstwo namakało a na khwilu je za Turku wójnski strach zahnaty.

Z Petersburga. Nowiny wozjewjeja peticiju wjele jendźelskich protestantow, kotsiž chcedźa so z rusowskej schismatiskej cyrkwju zjenoczicź. Schto so stanje, wě Bóh. Tak wjele je wěste, zo je w jendźelskim protestantstwje wulka njespokojnosć; ale móže so tež radźicź, zo so jendźelska cyrkej z tej zasy zjenosczi, wot kotrejež je so w 16. létstotku wotdźěliła, mjenujcy z katholskej.

Asia. Znate je, zo su w Japanskej cyle kschesczanske zhromadźizny w potajnym pschez 200 lět so zdźerżake, bjez cyrkwjow a duchownych, pschi žałosnych martrach a pschesczěhanjach. Jedyn missionar powjeda sczěhowace. Pschi poswjeczenju noweje cyrkwje w Japanje pschińdźechu někotsi wobydlerjo a žadachu, z missionarami potajnje porycżecź. Woni pak stajachu tele praschenja. 1) „Scze wy widźownej hłowje cyrkwje poddacźi, kotraž je w Romje?“ „Haj, wotmołwichu missionarojo, my smy dźěcźi naschoho swjatoho wótca bamža, naměstnika Jězusa Khrystusa na

zemi.“ 2) „Scźe woženjeni?“ — „Ně, smy měschnicy a katholscy měschnicy wotpołoża sluby dospołneje cźistoty; woni nimaja druhu familiju dyžli jim dowěrjene dusche.“ 3) „Wěricźe wy do njewoblakowanoho podjecźa najzbóžnischeje knjeżny, macźerje Božeje?“ — „Haj to je nascha wěra a z cyrkwju prajimy: Marija bjez hrěcha podjata, prosch za nas!“ Na to poklaknychu cźile Japansky a płakachu z radoscźu prajicy: „Haj wy scźe katholscy duchowni, my smy kschescźenjo, a zady nas we wulkim kraju su hischcźe tawzynty katholikow, kotsiž su we potajnym po wěrje prjedawschich martrarjow žiwi.“ Njedawno je tam nowe pschescźěhanjo wudyriło a sta kschescźanow, tam rodźenych, buchu w morju zatepjeni.

Amerika. Z Texas-Houstona pisaja, zo su w blizkim měscźe San Antonio katholscy Němcy sebi nowu cyrkej twaricź poczeli. — We Wawerley budźe so cyrkej za Polakow twaricź, wosebje pschez prócu duchownoho Orzechowskoho. — W Kalifornischej buchu w poslenischim cźasu schtyri nowe cyrkwje poswjecźene. — W New-Orleansu pschebywa nětko biskop Ramirez z Tamanlipazu, indiskoho splaha, kotrohož je cyrkwi njepscheczelske knježerstwo w Mexikanskej z kraja wuhnako. — Slawny missionar de Smet je do Europy wotjěł w należnoscźi swojeje missije. W New-Yorku su joho wschelako poczescźili, schtož je wosebje tohodla zasłužił, dokelž je wón jeniczki milijony dollarow a wjele wojakow krajej zalutował, hdyž w poslenich wójnach Indianow we tak mjenowanych skałatych horach wot sobuwojowanja pscheczźiwo amerikanskej uniji wotdźerża.

Połnócna Amerika. W poslenich měsacach buchu nowe cyrkwje swjecźene w Leawenworthu (w Kansasu), Washingtonje, Danville, Albany a tež nowy klóschtyr knježnow wórschulinkow w Louisville.

Należnoscze towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 168. Madlena Lebzyna z Ralbic; 169. Khata Wjerschowa z Rachlowa; 170. Mikławsch Ducźman z Dźěžnikec; 171. Jan Kral z Cźemjeric; 172. Jakub Wjenka z Rózanta; 173. Khata Suchec z Rózanta; 174. Jurij Kózler z Nowoslic; 175. Mikławsch Schewc z Mikoczźic; 176. farar Smoka z Njebjelcźic; 177. Jan Hěblak z Njebjelcźic; 178. Mikławsch Matijeschk z Pazlic; 179. pjekar Zelnak z Kukowa; 180. Mikławsch Błažik z Ralbic; 181. bětnar Michał Kocor ze Schunowa; 182. Michał Cźornak z Ralbic; 183. kapłan Luscźanski z Ralbic.

Na lěto 1868 zapłacźichu: kk. 344. Jakub Cźornak z Konjec; 345. Mikławsch Hicka z Radworja; 346. Michał Donat z Radworja; 347. Michał Delenk z Budyschina; 348. Hana Natuschkec z Hory; 349. Michał Wicźaz z Brěmjenja; 350. Hana Scholcźina z Kazka; 351. M. K. z Rózanta; 352. Jakub Klimant z Rózanta.

Dobrowólne dary: Jan Kral z Cźemjeric 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcźenej: Marija, dź. schewca Valentina Górnoho z B.; Klara, dź. Karla A. Vestera z B. — Zemrjetaj: Hana Schěrcowa rodź. Měrcźinkec z Dobrusche, 45 l.; Jakub, s. Michała Welsa z Němsec, 1 l. 3 m.

Cźischcźał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 5. **6. měrca 1869.** **Lětnik 7.**

Loreto w Italskej.

Italska je za kschescźana we wschelakim nastupanju herbowka slubjenoho kraja. Hačrunje nam swjate wostanu tamne města, hdźež je nasch zbóžnik so narodźił, skutkował a wumrjeł, widźimy tola srjedźiznu joho cyrkwje po joho samsnym wobzanknjenju nětko w Romje. Tam je bójska móc joho cyrkwje we pschescźěhanjach pschez pohanow so wopokazała a wottam najmócnischo so rozpschestrěwała po wschěm swěcźe. Do Roma a do Italskeje pschenjese Bóh sam, schtož je hako drohotne widźowne wopomnjenki na woczkowjecźenoho Syna nam zdźeržał: dopomnjecźa na Nazareth, Bethlehem a Jeruzalem. Hlej, w Romje su bjez druhimi drohotnoscźemi w cyrkwi s. Marije (**Maria Maggiore**) zbytki Bethlehemskoho žłoba a w cyrkwi s. kschiža (**Croce di Gerusalemme**) najwjetscha reliquija toho samoho; Nazareth pak nadeńdźesch pschenjeseny w domiku s. Marije w Lorecźe!

Na dompucźu z wěcźnoho města Roma w lěcźe 1867 dosta so mi też hischcźe te zbožo, zo mójach Loreto wopytacź. Tute město (z 9600 wobydlerjemi) leži něhdźe 5 hodźinow nimale k połdnju wot Ancona pschi adriatskim morju. Dokelž pak nětko železnica hacž tam wjedźe, pschijědźech wot Ancony za pół hodźiny na žadanu staciju. Dróžkarjo běchu kaž wschudźom na hoscźi pschihotowani a tak dojědźe so za 15 minutow na hórku, na kotrejž město leži. Wone pocža nastawacź wot l. 1295, hdyž bě so domik s. Marije na spodźiwne waschnjo pschenjesł do tehdom tu stejacoho ławrjencowoho lěska (łacźansch **lauretum**, italsch **laureto**, němsch Lorbeerwald); z cźohož ma mjeno. Hdyž běchu mohamedonojo 1291 Jeruzalem zasy dobyli, wozjewi so tón domik z Nazaretha, hdźež běchu kscheścźenjo jón pschechy zańcź měli a hdźež bě s. Helena cyrkej nad njón natwariła, nadobo najprjedy w Terzacu pola Fiume w Dalmatiskej, a połschtwórtalěta pozdźischo we wokolnoscźi města Recanati a skónczńje na nětcźischim městnje. Wot swojoho załoženja je město Loreto pschechy

pschibjerało a nimale 500 lět puczuja tam pobožni wschěch powołanjow a ze wschitkich krajow.

Na hórcy mójach so na wschě strony rozhladacz a so pschepokazacz, zo sym w žohnowanym kraju. Tola lěpschi wuhlad mějach potom hischcze z balkona (wutwarka) biskopowoho hrodu. W bližschej wokolnoszi rozeznajemy derje hórki, z winom a wolijownjemi wobsadzane; kruch dale pytnjemy někotre města, Osimo, Recanati a Macerata, krajske město; k nohomaj pak su hórki wokoło Castelfidardo, hdzež běsche 1860 bitwa bamžowych wojakow z italskimi.

Tola zastupmy do města samoho! Po dołhej hasy pschejědžemy male torhoschczo a hischcze druhu hasu, hacz smy na torhoschczu psched cyrkwju s. Marije. Na lěwicy rozschěrja so wulki hród biskopa za Loreto a Recanati. Psched cyrkwju steji lata statua bamža Sixta V., dobroczerja Loreta. Cyrkej ze swojim tórmom a pódlanskimi twarjenjemi ma skoro napohlad wobtwjerdzenoho města, kaž běsche to w czasu jeje natwarjenja w 15. lětstotku tež druhdže waschnjo. Na marmorowej tafli steja słowa: „Deiparae domus, in qua Verbum caro factum est t. r. dom boharodzicžerki, w kotrejž je Słowo so mjaso sczinilo.“ Z jenymi tych tsojich bronzowych duri podamy so do cyrkwje a widzimy, zo je we formje łaczanskoho kschiža twarjena a zo ma tsi kódze (schify). Wosrjedž cyrkwje wjelbuje so nad nami kulotwar (Kuppel). Na prawej stronje je 6 a na lěwej tež 6 khapałkow. Chor kapitla, hdzež duchowni zhromadnje spěwaja, je w prawym kschižowym prěkuschu, kotryž z wobej stronow do tsjoch khapałkow wuběhuje. Tež na hłowje cyrkwinoho kschiža k ranju su tsi wołtarje. Wosrjedza w cyrkwi steji domik s. Marije (Santa Casa), hdzež je tež wołtař a wysche toho hischcze je wołtař najswjeczischoho sakramenta, tak zo je z cyła 23 wołtarjow, na kotrychž kóždym so boža mscha dzerži kóždy dzeń a to czasto wjacykrócz, dokelž tam wjele duchownych pschipuczuje. Wołtarje maja mosaikowe (t. r. z kamuschkow wusadzane) wobrazy a srjedžny wjelb je z freskami wudebjeny wot Signorellia w 15. lětstotku. Na stołpach namakaja so marmorowe tafle, kotrež we wschelakich ryczach stawizny swjatoho domu a joho dziwapołne pschenjesenjo wopowjeduja.

Cyrkwinska służba je mnohoszi duchownych dowěrjena, kiž wysche biskopa wobsteji z kanonikow, beneficiatow, kapłanow a druhich duchownych; spowjednikojo su z rjadu minoritow a wobstaranjo swjatoho domu je kapucinarjam pschepodate. Pschi nětczischim knježerstwje w Italskej je lochcy mózno, zo budže duchownstwo tež tudy kaž druhdže pomjeńschene. W lěcze 1867 běsche jich tam hischcze doscz. Někotsi z duchownych dostawaja tež mzdu wot katholskich mócnarjow, kiž tam Božu mschu za sebje a swoje kraje woprowacz dadza. Kanonikojo, spowjednicy a mnischa su tu stajnje k służbje pschipuczowacych wopytarjow. Za khudych je tam, kaž prajachu, derje postarane. Tamne popołdnjo, na kotrymž tam běch, czahasche wjele ludzi po cyrkwi a zdžěla so modlachu. My pak t. r. ta czródka, w kotrejž běch ja sobu, njeběchmy dołho sami; mějachmy dweju biskopow (naschoho hnadnoho knjeza Ludwika a k. biskopa Feßlera z Pöltena w Rakuskej), a tak njezdasche so nam dziwne, zo so nam bórzy dobry pschewodžeŕ po cyrkwi, do swjatoho domu a po klóschtrje poskiczi. Běsche to jara pschecželny P. Ignatius, minorit. Wón je rodzeny z prje-

dawschoho khěžorskoho dźěla Italskeje a běsche wjacy lět khěžorski wojeński kapłan pschi jenym italskim regimencze. Z toho mózach sebi wukłascz, czohodla mějesche wulki wobraz khěžora Ferdinanda a mjeńschi wot nětczischoho we swojej jstwě!

Wopisanjo zwonkownoho a nutskownoho domika s. Marije pschichodnomu czistu zawostajo, praju jenoż, zo na tymle měscze mócnje hnuje pomyslenjo: W tymle domje (w tychle murjach) je Marija z Jězusom, swojim bójskim synom, a z Józefom, swojim czistym mandźelskim, bydliła! A hdyż so něchtó do prědka prascha, czohodla je Bóh tajkile dźiw czinił a pschez jandźelow tele murje sem pschenjescz porucził? Tomu wotmołwimy: Bóh chcyschе swjate wobhydlenjo wonjeczeszczenju a zapuszczenju dźiwich Saracenow (mohamedanskich) wutorhnycz a drje tež dźěl swjatych městow slubjenoho kraja Europje pschiwobroczicz. Schtóż chce so hischcze dale praschecz, praschej so Boha samoho, kiż je to czinił a staj bórzy tež druhe podobne praschenjo: Czohodla njeje Bóh Daniela w lawjacej jamje na druhe waschnjo nasycził, hacz pschez profetu Habakuka, kotrohoż jandźel w powětse do Babylona donjese?

(Pokraczowanjo.)

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Każ słyschimy, je „słowczko za twarjenjo cyrkwje w Baczonju abo Czornecach" na dobru rolu panyło a njese hižo płody. Tak je derje! Jenoż do prědka z tym swjatym skutkom! Schtoż je pschi tych samych wobstejenjach druhdźe mózne, to budże tež pola nas mózne. Hdyż wjacy z dobroho žórka zhonimy, budźemy z radoszczu wjacy w tej należnoszczi pisacz.

Z Budyschina. Tudy czischczi so wosebity wudawk jutrownych khěrluschow, z khrószczanskich spěwarskich po słowje wuzběhnjenych, za jutrownych kschižerjow.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. Katholscy Němcy z wonka khěžorstwa rakuskoho wotedadża k bamžowomu jubileju, każ smy prajili, zhromadnu adressu wschěch 25 diöcesow. Pschepodaczo stanje so pschez pschedsydstwo a sobustawy wubjerka němskich towarstwow. K tutej deputaciji pschizanknu so w Romje wschitke wosebite deputacije diöcesow a towarstwow, kotrež wosebite adressy abo dary (każ towarstwa rjemjesniskich atd.) pschinjesu. Hłowna deputacija pschepoda bamžej tež zapisk fundacijow (założenja cyrkwjow, schulow atd.), kiż so k wopomnjeczu joho jubileja w jenotliwych diöcesach doma stanu.

Němska. W Münsteru běsche 4. februara zhromadźizna katholikow w tamnischim seminaru, na kotruż 3000 mužskich pschińdże. Horliwe ryczе buchu tam dżeržane.

Badenska. Arcbiskopski naměstnik Dr. Kübel, kiż ma nětko proceß dla wuzanknjenja Stromeyera (hl. czisło 4), dostawa adressy wot duchownstwa a luda, zo je bjez bojoszcze njepschecželam cyrkwje napschecžo stupił. — Knježny na Linden-

bergu dyrbjachu po ministerskim wukazu 10. februara swój zhromadny dom wopuschczicz. Wone pak njeńdzechu prjedy, kaž běchu prjedy prajike, doniž njebuchu z mocu wotehnate. Nazajtra pschińdže mjenujcy policajski kommissar ze žandarmami, zo by wurumowanjo „klóschtra" (schtož po prawym njeběsche) dokonjak.

Morawska. Dźeń 14. februara bu na Welehradze a we wschěch cyrkwjach 1000 lětny jubilej zemrjecza s. Cyrilla, japoschtoła Słowjanow, swjeczeny. Na pschedwjeczorje bu wschudźom zwonjene a swjedźeń sam běchu kemsche ze swjedźeńskim předowanjom. Tež wotdźeržachu katholske towarstwa swjatoczny zhromadźiznu, kaž w Brnje (Brünn) „jednota s. Klementa". K wopomnjeczu tohole dnja załoža so tež w małych městach po cyłej Morawskej katholske towarstwa. Dokelž je swjaty Cyrill prěni słowjanski spisowar (wón je prěni najwustojnischi abejcej za słowjansku rycz zestajał a najtrěbnische dźěle swjatoho pisma pschełożił), tohodla napominaja czěske cyrkwinske nowiny, zo bychu tež druzy Słowjenjo (Czechowje, Słowakowje, Polacy, Serbja; Khrowatojo, južni Serbja, Słowjencojo, Bołharjo a Rusojo) z najmjeńscha na 5. julija, na kotrymž dnju so wot l. 1863 w słowjanskich diöcesach khěžorstwa swjedźeń ss. Cyrilla a Methoda swjeczi, do Welehrada pschischli a 1000-lětny jubilej smjercze Cyrilla zhromadnje wopominali. W czesczowanju ss. Cyrilla a Methoda zjenoczuja so z katholskimi Słowjanami tež schismatischi a snadź je to mysliczka, w kotrejž so wotdźělene stawy nascheje cyrkwje zasy k njej pschibliža.

Rakuska. Z khěžorstwa póńdža adressy k bamžowomu jubileju z jenotliwych diöcesow. Tak wotpósczele duchownstwo wschěch schtyri diöcesow Czěskeje krasnje wudebjenu adressu z pschisłuschnymi darami. — We Winje budże tele dny zhromadźizna biskopow, najskerje k wuradźenju, kak ma so cyrkej pschi wuwjedźenju nowoho schulskoho zakonja zadźerżecz.

Rakuska. Centralny wubjerk bratstwa s. Michała w khěžorstwje je łonsche lěto pschez 80,000 schěsnakow za bamžowe wójsko nahromadźił we wschěch 18 diöcesach. Bratstwo dźerži za swoje pjenjezy 118 zuavow.

Rakuska. Biskop w Linzu wozjewi lětsa jenož póstny rjad a pschistaji winy, czohodla žadyn pastyrski list wudał njeje. Wón bě w poslenim liscze rozestajił, kak dyrbja so wěriwi pschecziwo nowym zakonjam zadźerżecz. Dokelž je knježerstwo tónle list konfiscirowało a w nim złósch namakało, je jomu njemóžno, nowy list wudacz, dokelž by so w nim runje kaž prjedy pschecziwo civilnomu mandźelstwu a druhim zakonjam wuprajicz dyrbjał. Skónczinje poruczа biskop wěriwym, zo bychu so za khěžora a khěžorskich zastojnikow modlili, napomina lud k poslušchnosczi we wschěch dowolenych wěcach a wozjewja wotsudźenjo swojoho prjedawschoho pastyrskoho lista.

Rakuska. We Winje je nětko wuczinjene, zo duchowni, kiž su dla předowanjow abo spisow wo nowych zakonjach wotsudźeni, njesměja swoju schtrafu wjacy w klóschtrach wotsedźecz, kaž bě to dotal po konkordacze hischcze dowolene, ale dyrbja tež do jastwow kaž złósnicy. Nó, to knježerstwu mało czesczе a wužitka pschinjese! Móžno, zo so wone po czasu tež na biskopow zwaži, czohož so nětko hischcze strachuje, prajicy, zo jenož jich pastyrske listy a poruczнosczе za duchownych w nastupanju mandźelskich zakonjow zakazuje, ale jich parschonu na pokoj wostaji. Kardinal

archbiſkop wjerch Schwarzenberg a druzy biſkopja pak ſu we ſwojich zamołwjenſkich piſmach zjawnje prajili: Papjera njemóže žanu złóſcź wobeńcź! Zo ſo katholſke ludy khěžorſtwa wo te nowe zakonje ani njetorhaja a je nježadaja, je hižo dopokazane. Po knježerſtwu pſcheczelnych nowinach je w tak mjenowanej Cisleithanſkej (njewuherſkich kraleſtwach a krajach) wot zawjedženja civilnoho mandželſtwa jenož 12 tajkich wěrowanjow pſched ſwětnym zaſtojnikom ſo ſtało! Potajkim za 24 parſchonow bjez nimale 20 milijonami je tónle zakoń, kiž je wjele njeměra a njezboža pſchinjeſł, dźěłany. Dokelž je tež wjele tyſacow pjenjez płacził, prjedy hacž bu w „reichsrathu“ wobzanknjeny, by pſchiſtojne było, hdy bychu czi 24 człowjekojo tele khóſty ſami zapłaczili a nic czi 19,999,976 druzy krajenjo, kotſiž za civilnym mandželſtwom ani nježadaja a tohodla knježerſtwu ſo ani dźakowacź njemóža.

Wuherſka. Słowakojo, kotrychž je we wuherſkim kraleſtwje pſchez dwaj milijonaj, ſu tež wažnu krocžel w cyrkwinym žiwjenju ſczinili. Kaž lutherſcy dwoje gymnaſium (wulku ſchulu) maja, tak ſu tež katholſcy Słowakowje ſo mužnje na to naſtajili, ſamoſtatne katholſke gymnaſium załožicź w Klaſchteru pod Zniowom. Dobrowólnje je ſo k tomu hižo nimale 14,000 ſchěſnakow nahromadźiło. Wſchě ſtatne gymnaſije ſu za madźarſke a tež za njekonfeſſialne (bjez wěſtoho wěrywuznacza) wuprajene, tohodla ſu katholſcy Słowakowje nětko nuzowani, czim horliwiſcho za ſwoju zhromadnu należnoſcź ſo ze ſkutkom ſtaracź.

Z Roma. Dokelž ſo katholſki ſwět 50létnomu měſchniſkomu jubileju ſwjatoho wótca bliži, njech tež tudy najwažniſche data z joho žiwjenja ſteja. Jan Marija hrabja Maſtai Feretti, nětko hako bamž Pius IX., narodźi ſo 13. meje 1792 w měſcze Sinigaglia pſchi adriatſkim morju a dokonja potajkim ſkoro 77. lěto. W lěcze 1810 pſchińdże wón do Roma k dokonjenju ſwojich ſchtudijow. Dźeń 5. januara 1817 doſta wón nižſche ſwjeczizny, 20. decembra 1818 ſubdiakonat, 6. měrca 1819 diakonat a 10. haprila 1819 měſchniſku ſwjeczizu. W tymle lěcze pak běſche 10. haprila ſobota pſched jutrami a jutrowniczku (11.) měješche młody duchowny Maſtai prěnju Božu mſchu. Wobaj dnaj ſtaj wopomnjecza hódnaj; dokelž pak 11. haprila na njedźelu (druhu po jutrach) panje, budźe drje hłowne wopomnjeczo abo ſobuſwjeczenjo jubileja zwonka Roma z wjetſcha na tymle dnju. Naſch hnadny k. biſkop tež wozjewi, hdy a kak budźe jubilej pola nas ſobu wopominany. Wot dnja měſchniſkeje ſwjeczizny naſchoho Piusa IX. pſchihotowaſche Boža prědkwidźiwoſcź wažne podawki za katholſku cyrkej. Pſched ſtami lět je ſwjaty arcbiſkop Malachias z Armagha w Iriſkej wo tymle bamžu profecził, zo budźe „crux de cruce“ (t. r. kſchiž wot kſchiža). A to je ſo dopjelniło. Hdyž wopomnimy, ſchto je pſchi wobſchěrnym ſkutkowanju Pius IX. czerpjeł, dyrbimy joho jubilej ſobu ſwjeczicź z poczeſczowanjom, dźakom a z nadźiju, zo tež wón ze ſwojej ſwjatej cyrkwju pſchez kſchiž dźe k pſchekraſnjenju!

Z Roma. Bamžowe wójſko ma tu khwilu 16,834 muži, z kotrychž je 8220 italſkich po narodnoſczi; dale je 2930 Francózow, 1713 Hollandźanow, 1154 Němcow, 970 Schwajcarjow (po narodnoſczi Němcow, Francózow a Italczanow), 678 Belgiczanow (po narodnoſczi francózſkich Wallonow a delnjoněmſkich Flamow), 234 Kanadiſkich (Francózow z Ameriki), 184 z Britiſkeje (Jendźelczanow, Iriſkich,

Schótſkich), 88 z Rakuſkeje (wſchelakeje narodnoſcze), 52 Polakow z Ruſowſkeje, 42 Schpaniſkich, 18 z ameriſkich republikow, 13 Portugalczanow, 3 kſcheſczenjo z Turkowſkeje, 3 z Tunisa (z Afriki), 3 Syrojo (z Asije), 2 z Braſiliſkeje (z połdniſcheje Ameriki), 2 Schwejdaj, 1 Marokan, 1 Mexikan, 1 z Peru a 1 z Auſtralije. Duž ſu w bamžowym wójſku wſchě pjecź dźělow ſwěta a tež jara wſchelake ludy zaſtupjene.

Z Roma. Oberſt Blair ze ſchótſkeje gardy je tudy katholſke wěrywuznaczo wotpołožił. — Tón wobroczeny ſakſki zemjan (hl. poſleni Poſoł) rěka k. ze Schönberg.

Z Roma. Zběžkarjej Ajani a Luzzi ſtaj na czas žiwjenja do czežkoho jaſtwa wotſudzenaj.

Z Roma. Něhduſcha abtiſſa baſilianſkich knježnow we Mińsku w Ruſowſkej, Makrena Mieczyſławſka je 11. februara tudy w ſwojim 86. lěcze wumrjeła. W pſcheſczěhanju klóſchtrow pod prjedawſchim khěžorom Mikławſchom czekny wona w lěcze 1845 z Mińska do Roma, hdzež běſche wyſoko czeſczena. — Mordarjo, kotſiž běchu z Neapela ſem pſchiſchli, zo bychu Piusa ſkóncowali, ſu zajeczi. Jedyn z nich bu na železnicy popadnjeny.

Schpaniſka. Krajni zapóſłancy (kortes) ſu ſo zhromadźili w Madridze a nakhwilne knježeŕſtwo maja nětko tſjo wjedźiczerjo, kotrychž pſchedſyda je marſchal Serrano. — Arcbiſkop z Granady bu pſchi nutskhodze do hłowneje cyrkwje napanjeny a czežcy ranjeny.

Z Pariza. Marſchal Randon, dotal proteſtant, je tudy do katholſkeje cyrkwje pſcheſtupił. Hdyž běſche hiſchcze miniſter wójny, zakitaſche wón bamžowe prawa na ſwětne knježeŕſtwo.

Z Pariza. Tele město liczi (rachnuje) 1,680,585 katholikow, za kotrychž je 68 farow z 534 farſkimi duchownymi. Někotre woſady maja 30—50,000 duſchow. Wſchěch ſwětnych a klóſchtyrſkich duchownych je wokoło 2000. W nutskownym měſcze je lochko, ſwoje cyrkwinſke winowatoſcze dopjelnicz. Skoro we wſchěch farſkich cyrkwjach zapoczina ſo wot rano ſcheſczich do pſchipołdnja kóždu połhodzinu Boža mſcha. Cyrkwje ſu cyły dzeń wotewrjene a tež pſchecy namakaſch tam pobožnych.

Z Pariza. W tuthym wulkim měſcze je nětko na 150,000 katholſkich Němcow, za kotrychž woſebity miſſion, wot jeſuity Chable załoženy, wobſteji. Haczrunje ſu tawzynty bjez nimi, kotſiž derje francózſcy rycza, wužiwaja tola radſcho němſku rycz, w kotrejž ſu wo kſcheſczańſkej wucžbje rozwucženi. Tohodla je tu cyrkej, w kotrejž ſo němſcy prědуje, ſpowjeda a pobožnoſcze ſo dźerža wot miſſionarow jeſuitow, kaž tež hólcza ſchula, w kotrejž ſchulſcy bratſja (rjad) dźěczi w jich narodnej ryczi rozwucžuja; narodna holcza ſchula je w blizkoſczi, pod wjedźenjom miłoſcziwych ſotrow borromejſkich. Jeſuitowje němſkeje narodnoſcze wobſtaraja tež khorych w Parizu a we daliſchej wokolnoſczi a wjedu tež wſchelake towaŕſtwa, bratſtwa a njedźelſke ſchule. Miſſion ma w tu khwilu 9 duchownych a 6 bratrow, a ſchulſkich bratrow je tam 6. Dokelž maja cyrkej a druhe miſſionſke twarjenja hiſchcze wjele tawzyntow dołha, hromadża Němcy we wſchelakich diöceſach za tónle miſſion a ſtaraja ſo ŋſchikładnje za ludźi ſwojeje narodnoſcze.

Francózſka. Zapóſłanc Dupin prajeſche w ſenacze, zo je we Francózſkej

pschi 36 milijonach katholikow jenož 800,000 protestantow. Poslenischi wotebjeraja, dokelž pscheð 50 lětami běsche jich hischcże połdra milijona. Zo knježeŕstwo, spodźiwnje doscź, protestantow bóle podpjera hacž katholskich, widźi so z toho, zo katholscy duchowni z krajneje kassy jenož po 800—1500 frankach dostawaja a protestantscy po 1500—2000 frankach. — Dźesacź jendźelskich knjenjow z Hackney, kotrež su wloni k naschej cyrkwi pschestupiłe, su do města Calais pschijěłe, zo bychu so tu po regulach tsečzoho rjada s. Franca wuwuczíłe a potom do Londona wróczíłe. Tam chcedźa wone za khorych a khudych so staracź. Po jich pschikładže a pschez jich sobuskutkowanjo je nimale 100 Jendźelczanow k naschej cyrkwi pschistupiło.

Jendźelska. W delnjej komorje jendźelskoho parlamenta w Londonje je prěni minister Gladstone namjet stajił, zo by so krajna jendźelska cyrkej w Iriskej zběhnyła a wjetschinje katholikow tam wjacy prawa date było. W delnjej komorje budźa drje za to, ale hornjej nětko hischcże žana nadźija njeje na to; tam budźe wěscże prajene: Njech pschi starym wostanje. Tola stanje so k najmjeńschomu někajki spočzatk za spomoženjo katholskeje cyrkwje a za Iriskich pschez zmužitoho Gladstona.

Rusowska. Ze wschelakich stronow so žada, zo bychu so w schismatiskej cyrkwi pscheměnjenja stałe, kotrež su trěbne. Pschede wschěm dyrbja so mjenujcy wobstejnoscże nižschoho duchownstwa polěpschicź. Dotal ma kóždy swětny duchowny z wuwzaczom biskopa mandźelsku a kóždy dyrbi so pscheð poslenjej swjeczíznu z dźowku jenoho popa swojoho biskopstwa zwěrowacź, kaž tež jich synojo zasy do mandźelstwa zastupicź dyrbja. Tajke nuzowanjo dyrbi skónczníje pschestacź; tež maja duchowni wjacy wuczenoscże dostacź a tohorunja wjacy mzdy, zo bychu wjacy nahladnoscże měli a potom wjacy skutkowacź móhli. Wysche khudoho ženjenoho duchownstwa, je tam nježenjenjene klóschtyrske, z kotrohož so biskopja a wyschschi duchowni wuzwoleja. Archimandritowje (prědkstejiczerjo klóschtrow) su zdźěła jara bohaczi, kaž wjerch a nětko jesuita Gagarin wobkrucża. Druzy mnischa su tež mało wuczeni, zrědka prěduja a mało za swojich poddatych so staraja. Biskopja pscheměnjeja husto swoje sydło, hdyž móža lěpsche dostacź a nimaja wjele mocy nad ludom. Cyrkwinskich nowinow je tam jara mało za telko milijonow schismatiskoho luda. (**La réforme du clergé russe par J. Gagarin. Paris** 1867.)

Rusowska. Tysaclětne wopomnjeczo smjercże swjatoho Cyrilla, kiž je 14. februara 869 w Romje hako biskop wumrjeł, bu tež w Petersburgu a druhich městach 26. februara (dokelž rusowska abo po prawym julianska prothyka je wo 12 dnow za naschej gregorianskej) jara swjatocznje swjeczene. Liturgiju (rusowscy obědnja, kaž woni Božu mschu mjenuja) dźeržesche w Izakowskej cyrkwi metropolit (patriarch) petersburgski z metropolitomaj z Moskwy a Kijewa, pschewodźany wot 3 arcbiskopow, 30 archimandritow (abtow), arcměschnikow a měschnikow. Pschi popołdnischim cyrkwinskim koncercże běsche tež wulkowójwodka Alexandra Petrowna. Daj Bóh, zo bychu rusowscy schismatikoju po pschikładže ss. japoschtołow Cyrilla a Methoda bamža spóznali hako widźownoho wjercha cyrkwje a nastupnika s. Pětra! Haczrunje knježeŕstwo w Pólskej katholikow hischcże zatraschnje pschescźěha, je tola tež sylna strona, kiž tajke zakhadźenjo tama. Tak pisasche wóndanjo sławny spiso-

waŕ Aksakow, redaktor Moskwy, jara njespokojnje wo rusowskej cyrkwi a žadasche swobodu wuznacza. Druhe ważne dopokazanjo je, zo su wucženi Rusowje (Samarin, Hilferding a druzy) k jubileju 14. februara złotu lampu do cyrkwje we Welehradze (takrjec kolebcy kscheszaństwa bjez Słowjanami) a najstarschi w Rusowskej namakany wobraz ss. Cyrilla a Methoda do Cyrillki (t. j. mała cyrkwiczka pola Welehrada) darili. Cžornohórski (montenegrinski) wjerch Mikławsch dyrbjesche tejle daraj we Welehradze wotedacz; dokelž pak so dlěje w Barlinje zadžerža, wotpósła te same pschez kurira, zo bychu tam 14. februara byle.

Japanska. Francózske missionske nowiny powjedaja tole. Pschescžěhanjo kscheszanow traje dale na Goto-kupach, k wjecžoru wot Nangasaki. Kscheszenjo na Kachiragachima a Fousakadjima su nimale wschitcy z jědom zawdacži a cžwilowani. Dwaj staj pschi rozcžahanju stawow wumrjeloj. Dotal z Božej pomocu njeje nichtó w swojej wěrje khabłak. Z Nangasaki pisa japoschtolski vikar dale 17. decembra: „Dostachmy powjesce z Goto-kupow, kiž naschu wutrobu hnuja. Na Fousakadjima su 181 kscheszanow, mužow, žonow a džěcži do wulkoho jastwa zawrjeli a cyły měsac jich zatraschnje cžwiluja, dokelž so njechadža kscheszaństwa wotrjec; dźewjecžo su nětko k nahłej smjercži wotsudženi, druzy dyrbja cžwilowanjam pomałku podležecž. Podobnje zakhadža so na druhich kupach. Naschi 114 martrarjo na Eurakami, 110 jecži na Omoura, z kotrychž je 70 wob lěto docžerpiło, wobswědcža dosc, kajke mysle japanske knježerstwo pschecžiwo kscheszaństwu ma.

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 184. Marija Mjenjec z Cžemjeric; 185. Handrij Zarjenk z Dźěžnikec; 186. Jan Guda z Dalic; 187. Hańža Gudzic, kandidatka mikoscziwych sotrow s. Karla Borromejskoho w Neisse; 188. Józef Leidler gymnasiast w Khomotawje; 189. farar Jakub Beńsch z Ralbic; 190. Marija Běrkowa z Radworja; 191. Pětr Lukasch z Khasowa; 192. Marija Winklerowa z Khelna.

Na lěto 1867 a 1868 zapłaczi: 353. J. L. z D.

Dobrowólne dary: Marija Mjenjec z Cjemjeric 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcženi: Martha Hilža, dž. tachantskoho assessora a rycžnika Adolfa Jungi; Mikławsch Max, s. Ernsta Lehmanna; H. M., dž. R. Bachmanna z B.

Z Radworja. Kschcženi: Hańža Franciska, dž. Jana Müllera z Khelna; Michał, s. Jana Kubascha ze Zdžerje; Jan, s. Jurija Miczki z Khasowa; Marija Ludmila, dž. Karla Herciga z Nowoho Kuha. — Zemrjecži: Jan A., s. Jana Schmurandra ze Zdžerje, 3 m. 19 dnj.; Hańža, dž. Michała Wjeraba z Khelna, 16 l. 7 měs. 21 dnj.; Hana, dž. Pětra Měscherja z Měrkowa, 2 m. 15 dnj.; Jan Micž z Kamjenej, 61 l. 10 m. 4 dnj.; Marija, dž. njeb. Pětra Nehorka (Njeczki) z Bronja, 56 l. 11 m. 10 dnj.; Mikławsch, s. Jakuba Lehmanna z Brěmjenja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 6. **20. měrca 1869.** **Lětnik 7.**

Měschniski jubilej swjatoho wótca a katholscey Serbja.

Pokstalětny jubilej měschnistwa je nic jenož za duchownoho samoho, ale je też za joho wosadu abo podatych swjedźeń ponižnoho dźaka k Bohu.

Pomyslmy sebi najprjedy jenoho fararja, kotryž tajki swjedźeń swjeczi. Kajku ważnosć ma joho skutkowanjo w czasu 50 lět! Wón je z Božej pomocu młodosć wucził, sprawnych na prawym puczu zdźeržał, słabych posylnjał, hrěschnikow k pokucze pohnuwał, wschelakich tróschtował a jim swjate sakramenty wudźělał. Wón pschewidźi na tajkim dnju wjele płodow swojeje duchowneje dźěławosće: njewědomnosć a dźiwjosć je so zhubiła, njepschecželstwa su wujednane, wschelake złósće su zahnate, dobry počink so w swojej rjanosći pokazuje, pobožnosć a z cyła nabožnosć je pschibjerała, kaž też skutkowna lubosć pschecziwo potrěbnym a też wopory k lěpschomu cyrkwje a schule, — w joho wosadze knježi pokoj Boži. Tohodla zraduje so wón ze swojej wosadu, kotraž je njebjeske hnady pschez njoho dostawała.

Pomyslmy sebi potom biskopa, kiž je 50 lět dostojnosć a czežu měschnistwa nosył, kiž je so hako dobry pastyř za swoje wjetsche stadło ze swěru a woporami starał, kiž je tych swojich k žadosći za wěcznymi kubłami wodźił, kotrohož pastyrska staros je so nad tak wulkej zhromadźiznu wopokazowała. Pschi joho jubileju by cyłe joho stadło, cyła joho diöcesa dźěl brała, zo by jomu czesć, dźak a lubosć wobswědczyła.

A hdyž lětsa 11. hapryla widźowny wjerch cyłeje katholskeje cyrkwje swój měschniski jubilej swjeczi, hdyž bamž na 50 lět měschniskoho skutkowanja a czerpjenja pohladuje, hdyž Pius IX., kotrohož lubosć a dobroczinosć, kotrohož czichomyslnosć a spodźiwna wobstajnosć so swěczi psched 200 milijonami katholikow, swój złoty jubilej swjeczi, tehdom swjeczi cyły katholski swět tónle swjedźeń. Joho swjedźeń budże też nasch t. r. wschitkich kscheseczanow; pschetož joho měschniska swje-

cźizna běſche prěni ſkhodźeńk, wot kotrohož je wón horje ſtupał k najwyſchſchomu paſtyŕſtwu, a z wopora Božeje mſchě, kotryž 11. haprila prěni krócź pſchinjeſe, je wón najnadobniſche hnady cźerpał za ſwoje ſtadło po wſchěm ſwěcźe.

Tohodla pſchihotuja ſo wſchitcy wěrni katholikowje cyłoho ſwěta, tónle jubilej wuznamjenicź po móžnoſcźi najprjedy z wulkotnymi cźeſcźownymi darami za ſwjatoho wótca w Romje a potom doma w ſwojich diöceſach a woſadach ze ſkutkami, kotreż budźa tež daliſchim ſplaham wobſwědcźecź katholſku luboſcź.

To prěniſche je ſo pſchez pohnuwanjo naſcheje duchowneje wyſchnoſcźe tež wot naſchich ſerbſkich woſadow runje kaž wot němſkich doſtojnje ſtało; pſchez dary a podpiſma budźemy w Romje tež tón krócź ſobu zaſtupjeni. Ale ſchto dokonjamy w naſtupanju poſleniſchoho wuznamjenjenja, ſchto doma bjez napominanja z wyſoka z dobreje wole ſo ſtanje? Redakcija cźaſopiſa „Die katholiſche Bewegung“ we Frankfurcźe poda bamžej 11. haprila pyſchny zapiſk na pergamencźe, hdźež budźa dary a fundacije zapiſane, kotreż ſo w Němcach pſchi pſchileżnoſcźi ſpomnjenoho jubileja doma woprowacź budźa. Hacźrunje nětko krótkoho cźaſa dla do 11. haprila móžne njeje, něſchto wjetſche ze zhromadnymi mocami katholſkich Serbow wuwjeſcź, dha je tola móžne, zo na tymle dnju wěſty ſkutk z dźakownoſcźe k Bohu a ſobu k poczeſcźenju ſwjatoho wótca cźinimy, kiž by pozdźiſcho ſnadź tež k joho wědomnoſcźi pſchiſchoł.

Ale kajki ſkutk mamy wuzwolicź, zo by hódny a doſtojny był tajkoho měſchniſkoho jubileja a zo by wopominany był w najpozdźiſchich cźaſach?

Katholſcy Serbja! Wy ſcźe ſłyſcheli, ſchto je ſo w 4. cźiſle naſchoho Póſła powjedało wo trěbnoſcźi jeneje cyrkwje za waſchich wěry-bratrow a -ſotry. Njezda ſo Wam pſchihodne, zo by ſo na jubileju widźownoho wyſchſchoho měſchnika runje na 11. haprila — twarjenjo cyrkwje w Bacźonju abo Cźornecach za zhromadnu naležnoſcź wſchitkich katholſkich Serbow (nic jenož tamniſcheje wokolnoſcźe) we katholſkej zhromadźiznje w Khróſcźicach zjawnje a ſwjatocźnje wuprajiło a zo bychu na tymle dnju cźi ſami, kotſiž ſu ſebi to hižo wotmyſlili abo ſebi do toho dnja hiſchcźe wotmyſla, ſwój dar k twarjenju cyrkwje w Bacźonju abo Cźornecach wubjerkej (komitetej) wotedali hako dobry pſchikład za wſchitkich druhich katholſkich Serbow. Dary tohole dnja bychu ſo do zakładnych abo wopomnjeńſkich knihow najprěnje zapiſałe a bórzy na dań dałe; tak by w tej naležnoſcźi ſławny zapoczatk daty był a wona njemóhła wjacy wuſnycź. Katholſki Poſoł by ſo rady hako organ w tym naſtupanju poſkicźił a na wſchě pſchinoſchki po wozjewjenju pokładnika (kaſſirarja) kwitirował. Spomnjeny wubjerk dyrbjał wobſtacź z khróſcźanſkoho knjeza fararja hako pſchedſydy, z jenoho pokładnika (kublerja z wokolnoſcźe), z jenoho piſmawjedźerja a potom z někotrych wubjerkownikow z tych wſow, kotreż mohłe ſnadź ſo w ſwojim cźaſu do teje noweje cyrkwje zapokazacź t. r. (po alfabecźe ſtajene) z Bacźonja, Banec, Cźornec, Cźěžkec, Haſlowa, Łahowa (?), Libonja, Pozdec, Sulſchec a Wutołcźic. Tónle wubjerk by ſo potom kóžde lěto wjacy krócź zhromadźowacź dyrbjał, zo by katholſkich po cyłych Serbach za ſwoju naležnoſcź wubudźował a z cyrkwinſkej wyſchnoſcźu daliſche wucźinjał.

To ſu tak myſle Katholſkoho Póſła a drje tež Waſche. Schtóž lěpſchu radu

wě, njech nam piſa. Srjedu po jutrach k najmjeńſchomu bychmy rady hižo pſchez liſt wjedźeli (dokelž 3. haprila wuńdże Poſoł), hacž ſu naſchi knježa duchowni za to, zo by ſo tajke wuznamjenjenjo tohole dnja pſchez zhromadźiznu 11. haprila w Khróſczicach popołdnju po nyſchporje ſtało abo nic; dale, hacž je ſo do toho cžaſa ſpomnjeny wubjerk pſchihotował abo nic; a ſkónczńje, ſchtož je te najwažniſche, hacž ſu k najmjeńſchomu někotſi zwólniwi, tehdom ſwoje wjetſche wulkomyſlne dary k założenju katholſkeje cyrkwje w Bacžonju abo Cžornecach bjeze wſchitkich klauſulow (wuměnjenjow) wubjerkej ad hoc (k tomu) pſchepodacž.

Katholſki Poſoł budże bjeztym žadoſcziwje na powjeſcže ze wſchěch ſerbſkich katholſkich woſadow cžakacž. Wón budże tež zapiſowacž, a wopomnjeczo joho powjeſczow wobkhowa ſo za daloki pſchichodny cžas, hacž a na kajke waſchnjo ſu zhromadni katholſcy Serbja ſwjeczili połſtalětny měſchniſki jubilej widžownoho wjerćha katholſkeje cyrkwje, naſtupnika ſwjatoho Pětra, naměſtnika Khryſtuſowoho, bamža — Piusa IX.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Němſke nowiny wozjewjeja, zo ſu wot 1. haprila tſi ſtipendije z fundacije njeboh probſta Mahra njewobſadźene: jene po kóždolětnje 80 tolerjach za ſtudentow na univerſitach abo we najwyſchſchimaj klaſſomaj gymnaſija, jene po lětnje 50 tol. za młodźencow, kiž ſu hižo na wucžerſkich ſeminarach, realnych ſchulach, hajniſkich, hewjerſkich a druhich akademiach, a jene po 30 tol. za tajkich, kiž chcedźa rjemjeſło wuknyčž. Prěnje prawo na te ſame maja katholſcy Serbja z krejnoho pſchecželſtwa njeboh Dr. Mahra a potom njebjelczańſcy woſadni. Wobſadźecž ma te ſtipendije tachantſke konſiſtorium w Budyſchinje. Žadacžerjo dyrbja ſerbſkeje ryczže mócni byčž, ſplahowanjo wot ſerbſkich ſtarſchich ſamo njedoſaha. Kaž je ſnadź znate, ma cyła fundacija ſydom ſtipendijow, kiž ſo połletnje praenumerando wupłacžeja; dwě ſtej pod po 80, tſi po 50, a zaſy dwě po 30 tolerjach. Žadacžerjow je pſchecy wjele; duž je założenjo tajkichle ſtipendijow za wuknjacych młodźencow pſchecy na cžaſu!

Z Budyſchina. W naſchej diöceſy je w ſerbſkich a němſkich woſadach 1815 katholſkich mužſkich adreſſu, kiž ſo z Němſkeje bamžej ſczele, podpiſało, a pſchez 500 toleri wurjadnoho wopora je ſo nawdało. To je pſchecy rjane dopokazmo katholſkoho zmyſlenja, hacžrunje bě ſej hiſchcže wjacy muži tu lochku prócu wzacž mohło k podpiſanju!

Z Budyſchina. Runje wuńdże tu wužitna knižka (40 ſtronow wulka) wot pilnoho ſerbſkoho ſpiſowarja, k. kapłana Ducžmana w Radworju. Jeje napiſmo rěka: „Rózowc (rózarij) najzbóžniſcheje knježny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobožnoſcž zrjadował H. D.“ Kóždy tych tſjoch rózarijow (radoſcziwy, boloſcziwy a hordoſcziwy) wopſchija najprjedy zawodne modlitwy (Einleitung), potom te pjecž potajnoſcže a na to ſkónczne modlitwy, wſchitko z rozpominanjom a modlitwu pſchepleczene.

Z Budyſchina. Kaž ſłyſchimy, powjeda ſo w khróſczańſkej woſadże, zo je tachantſke konſiſtorium pſchecziwo wotmyſlenomu pſchihotowanju cyrkwje w

Baczonju abo Cžornecach. Z najwěsczischoho žórka podawamy tudy wěstosch, kotruž może kóždy do prědka zhudacz, zo konsistorium njeje a njemóže bycz pschecziwo tak khwalobnomu wotmyslenju. Wone samo tu wěc nětko do rukow wzacz njemóže, dokelž ma so najprjedy za Žitawu staracz, hdzež je twarne město za cyrkej hižo kupjene. Tohodla pak dyrbi wobydlerstwo wokoło Baczonja a Cžornec samo so hibacz a k tomu měcz po pschisłowje: »Pomhaj sebi sam, a potom budže tež Bóh czi pomhacz!

Z Budyschina. (Porjedženka za katholsku protyku 1869, 25. měrca a 5. haprila.) Dokelž lětsa swjedzeń „pschizjewjenja swjateje Marije“ (25. měrca) na Zeleny schtwórtk trjechi, je Zeleny schtwórtk pschikazany swjaty dzeń, a dyrbi kóždy katholski kschesczan na tutym dnju Božu mschu słyschecz a so wschitkoho zakazanoho dźěła wostajicz. Toho dla budže we cyrkwjach, hdzež je wjacy duchownych, rańscha Boža mscha (tola wot Zelenoho schtwórtka) dźeržana;*) runje tak wostanjeja wustajene wotpustki na tutym dnju. — Póndželu po prěnjej njedzeli po Jutrach (5. haprila) stanje so jeno cyrkwinske swjeczenjo „Pschizjewjenja swjateje Marije“ a njebudže to pschikazany swjedzeń za lud.

Pschispomn. Wschelake druhe zmylki a njedospołnosczje we protyce chcemy we pschichodnej za lěto 1870 po możnosczi porjedzicz, a proschu k. duchownych wo pschecželne pschipostanjo porjedzeńkow, kiž jich wosadu nastupaja. H. D.

Z Wotrowa. Nasch k. farař Wels je hižo dlěschi czas khory a tohodla wobstara joho duchownsku słužbu nětko nakhwilnje k. kapłan Lusczanski z Ralbic. Bóh daj, zo by so k. farař bórzy wustrowił!

Z klóschtra Marijneje Hwězdy. Pola naschich duchownych je zbožopschejacu adressu za bamža 157 muži podpisało a pjenježny dar za njoho wunoscha tudy 37 toleri a 24 nsl. Podpisali pak njejsu někotsi, kotrymž na niczim katholskim wjele njeleži a kotsiž za to mějachu, zo budža pschez to — pschedaczi wot swojich duchownych, kotsiž su tola tež z luda a kotsiž maja wjacy czucza za zbožo a czesczź swojoho luda, dyžli sebi tamni liwcy a njedowuczeni myslicz móža. J.

Z dreždzanskeje diöcesy.

Z Lipska. Pjatk 12. měrca pschipołdnju wumrje tudy w kcžěwje swojich lět k. Adolf Bräuer, pomocny wuczeř pschi katholskej schuli, na hłowjacu khoroscz (tyfus) a bu 15. měrca pschi wulkim dźělbraczu pohrjebany. Wón měješche khwalbu swědomitoho a jara wustojnoho wuczerja a wuznamjenješche so tež we hudźbje (musich), czohoždla joho jene lipskowske spěwanske towarstwo za swojoho direk-

*) „Cum festum Annunt. incidat in feriam V. Maj. Hebd., praeceptum audiendi missam et abstinendi a servilibus omnino servandum esse in ipsa feria V., adeoque providendum, ut eo die pro pagorum qualitate plures Missae privatae ante celebrationem Missae Conventualis celebrandae non desint, sed tamen antiquus mos Communionis Cleri in Missa solemni nullatenus omittatur. S. R. C. 27. sept. 1716, Nro. 3893. (NB. Ad Communionem hanc accedant, qui non celebrarunt.) Hae Missae privatae dici non possunt de Annuntiatione, sed dici debent de fer. V. in Coen. Dom. cum Gloria et Credo. S. R. C. 7. sept. 1816 Nro. 4526.“ Mühlb. Decr. Auth. I., pag. 47.

tora wuzwoli. Wón narodźi so 31. auguſta 1842 we Wotrowje, hdźež bě joho nan, nětčźiſchi emeritus k. Michał Bräuer, cyrkwinſki wučeŕ. Seminarſki kurs wotbu wón w Budyſchinje a dokonja jón jutry 1864. Hdyž běſche lěto najprjedy w Drježdźanach a potom w Budyſchinje pomocnik pobył, doſta w juniju 1865 wučerſke měſto w Lipſku, hdźež je potajkim nimale ſchtyri lěta ſkutkował. Bóh tróſchtuj joho nana, bratrow a ſotru. R. I. P.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Z Wrótſławy. Schlezynſki jara cześćeny grofa B. běſche 4. njedźelu poſta kaž hewak w ſwojej uniformje w cyrkwi ſ. Dorotheje na prědowanju a ke mſchi. Po Benedicamus dźěſche wón do khapale a wuproſy ſebi taleŕ k hromadźenju ſmilnych darow za ſwjatoho wótca. Potom ſtupi ſo pſchi durjach, a prajeſche za kóždy dar, kiž bohaćźi a khudźi ſkładowachu, wótſe „Bóh zapłać!“ Wón ſam pſchida tež nahladny dar. Schlezynſcy zemjenjo ſu horliwi katholſcy.

Z Barlina. Tudomni katholſcy hromadźa k doſtojnomu wopomnjeczu bamžowoho jubileja pjenjezy k twarjenju cyrkwiczki w narańſchim kóncu měſta, hdźež ſo dotal w jenym wotnajatym lokalu kemſche dźerźachu. Twarne měſtno za nowu cyrkwiczku ſamo płaćźi 12,000 toleri. Na prěnje pſcheproſchenjo zeńdźe ſo hižo pſchez 3000 toleri z Barlina a tež z daliſchich kóncow Pruſkeje.

Němſka. Adreſſa, kotruž ſmy tež my w naſchej diöceſy podpiſowali, je we wjacy hacž 10,000 farach wupołożena była a tež we 1200 towaŕſtwach. Zwjazk wobſtara ſo jara pyſchny we Frankfurcze. We Francózſkej budźe 25 zwjazkow podpiſmow.

Z Roma. W poſlenim cźiſle podachmy powjeſcź, zo je pólſka abtiſſa Makrena Mieczyſławſka w 86. lěcze zemrjeła. Pſchiſtajamy někotre podawki z jeje žiwjenja. Wona běſche wjedźiczeŕka baſilianſkich knježnow w Mińsku, hdyž car (khěžor) Mikławſch pſchewobroczenjo tych ſamych k ſchismatiſkej wěrje poruczi. Wona a jeje 37 ſobuknježnow buchu nětko k wotpadej nuzowane wot l. 1838—40. Najprjedy dyrbjachu te wbohe knježny, z rjeczazami wobczežene do měſta Witebska (pſchez 30 mil) pěſchi hicź a tam w jenym zběhnjenym baſilianſkim klóſchtrje pſchebywacź, kotryž bě wot wudowow po ruſowſkich wojakach a druhich žónſkich wobhydleny. Sydom lět dołho žałoſczachu wone tam, bjez toho zo bychu jim rjeczazy wotewzate byłe, w ſtuchłym wobhydlenju, hdźež běſche hiſchcze 13 knježnow z prjedawſchoho klóſchtra, kotrež běchu k najniżſchim ſłužbam za tamne žónſke tudy wotſudźene. Jich dźěła dyrbjachu tež te nowe pſchikhadnicy dźělicź, pſchech w rjeczazach a pſchi ſurowych pukach, z najhubjeńſchej cyrobu, w najhórſchej zymje bjez tepjenja. Kóždy tydźeń dwójcy buchu wyſche toho na poruczność wotpanjenoho biſkopa Siemaſzki, kiž chcyſche tele knježny kaž ſta druhich knježnow a mnichow pſchez puki wobroczicź, najžałoſniſcho ſchwikane. Jena z tychle ſotrow, Kolomba Górſka, kiž bu runja druhim po jenym tajkim ſchwikanju k ſwojej karje wleczena, na kotruž z rjeczazom pſchipinjena dyrbjeſche kamjenje k twarjenju wozycź, padźe na měſcze morwa; druha, Baptiſta Downar bu w jenej pjecy žiwa ſpalena; tſecźa, Nepomucena Grodkowſka wumrje, hdyž bě ju prědkſtejiczeŕka domu ze ſchczěpu na hłowu dyrika; dwě druhej,

Suzanna Rypińſka a Koletta Sielawa, wumrjeſchtej pſchi ſchwikanju. Z kónc lěta 1840 buchu te hiſchcźe zbytkne knjeźny, po dwěmaj zeſpinane, do Płocka wjedźene a tam zaſy do jenoho ſwojich klóſchtrow tyknjene, hdźež bě wot 25 knjeźnow hižo 15 na martry zemrjeło; wot tych 10 zbytknych běſchtej pſcheſcźěhanjow dla dwě na duchu ſkhoriłoj, ale tola dyrbjeſchtej k ſwojej karje pſchipinjenej dźěłacź, hacź teź wumrjeſchtej. W lěcźe 1841 bu 5 knjeźnow w jenej hlinjanej jamje zaſypnjenych a 9 druhich ſotrow ſpadźe z murjeŕſkich róſchtow, na kotrychž dyrbjachu pſchipomhacź a pſchiwožowacź, a wſchě běchu na měſcźe morwe, bjez nimi jena rodźena wjeŕchowka (fěrſchcźina) Medunicka. Krótko na to buſchtej dwě knjeźnje do ſmjercźe ſchwikanej. Tajke podawki ſtachu ſo wjacy krócź w l. 1841 a 42. Knjeźna Serafina Sczerbińſka, 73 lět ſtara, kiž dyrbjeſche na poruczność Siemaſzki 50 razow ze ſchwikadłom doſtacź, wumrje pſchi tſichytym a jeje cźěło dósta te zbytkne dwacyczi. Dwě druhej, Staniſława Dawgial a Nathalia Narbut, zemrjeſchtej někotre hodźiny (ſchtundy) po ſchwikanju, a Juſtina Tur a Liberata Kormin buſchtej k ſmjercźi doteptanej. To wſchitko wjedźeſche khěžor, dokelž běchu jomu te njezbožowne knjeźny liſt piſake. Tola joho wotpohladanjo, te ſame k ſchismatiſkej wěrje pſchewjeſcź, ſo njeradźi. Bjez 245 z baſilianſkich knjeźnow, kotrež buchu wſchitke takle dracžowane, njeje ani jena ſwojomu Bohu a ſwojej cyrkwi njeſwěrna była. Wjetſchina tychſamych podleža tajkim martram; te pak, kiž žiwe woſtachu, bjez nimi generalna wyſchſcha, wjeŕchowka Eufroſyna Gedymin, buchu dwě a dwě hromadu zanknjenej, pěſchi do Sibiriſkeje wjedźene. Tale wyſchſcha, 45 lět ſtara, kotraž běſche ſwoje wulke bohatſtwo, ſwojomu rjadej pſchepodała a ſo pſchez wulku luboſcź k khudym wuznamjenjała, wumrje na tymle dalokim puczu. Skónczńje 1845 poradźi ſo abtiſſy Makrenje, kotraž bě pſchi ſwojich žałoſnych cźerpjenjach teź ze ſwojimi ſobuſotrami hako jich prědkſtejicźerka ſobucźerpiła, zo z tſjomi knjeźnami, kiž mějachu hiſchcźe trěbne mocy (woſtym druhim buchu pſchi ſchwikanju wocźi wuražene, zo woſlepichu), z jaſtwa w Płocku cźekny a ſkónczńje do Roma pſchińdźe, hdźež wěrnu rozprawu wo pſcheſcźěhanjach bamžej poda.

Z Roma. Bamž je ſtrowy, dawa huſto audiency a pſchihotuje ſo na ſwjedźeń 11. hapryla. Na tymle dnju budźe wón w cyrkwi ſ. Pětra Božu mſchu dźeržecź, wobdaty wot 12 ſyrotow (hólczatkow) z teje ſyrotnicy, w kotrejž wón po ſwojej měſchniſkej ſwjecźiznje katechet běſche. Po kemſchach budźe ſwjatoczńje požohnowanjo z façady (prědkowneje ſtrony) ſ. Pětra urbi et orbi (měſtej a ſwětej) wudźělene.

Z Roma. Dźeń 22. februara běſche wulka zhromadna audienca katholikow ze wſchelakich krajow pola ſwjatoho wótca. Bjez 3—400 cuzymi běchu Amerikanojo z Kanady, z Mexika a Braſiliſkeje, Jendźelcźenjo a Irczenjo, Portugalcźenjo, Schpanjenjo, Francózojo, Němcy, Rakuſcy wſchelakich narodnoſcźow a Italcźenjo. Bjez rakuſkimi běchu grofojo Blome, Chotek, Clam-Martinic, Gozzo, Harrach, Rzewuski, Salm a Leo Thun. Poſleniſchi cźitaſche francózſku adreſſu, kotruž běſche w mjenje wſchěch druhich zeſtajał, pſched bamžowym trónom we Vatikanje. Hdyž běſche Leo Thun z próſtwu wo žohnowanjo ſkóncził, pozběže ſo ſwjaty wótc a dźeržeſche ſcźěhowacu rycž francózſcy: „Haj, chcu wam je dacź, tele žohnowanjo na-

měſtnika Jězuſa Khryſtuſa; prjedy pak chcu někotre ſłowa wam prajicź, kaž ſym to kóžde lěto cźinił. Tak dha ſmy tele lěto dokonjeli, a tele lěto kaž te prjedawſche bjeru waſche poczeſcźowanjo a waſche pſchecźa, kotrež ſu wothłós (echo) poczeſcźowanjow a pſchecźow tych, kotrychž wy zaſtupujecźe a tych wſchelakich krajow, z kotrychž ſcźe pſchiſchli. Ze ſwjatym japoſchtołom Pawołom praju wam: Wy ſcźe moja króna a radoſcź. Swoje poczeſcźenja, ſwoje modlitwy, ſwoje zbožopſchecźa mi pſchinjeſecźe a ja móžu wam jenož ſwoju dźakownoſcź wopokazacź, móžu wam jenož prajicź, zo ſo kóždy dźeń k Bohu za tych modlu, kotſiž ſo za mnje modla; modlu ſo za tych, kotſiž mje podpjeraja a na kóžde waſchnjo mi k pomocy pſchiźdu. Wy ſcźe ze wſchěch krajow a ze wſchelakich ryczow. Duž chcu wam powjeſcź, zo ja w myſlach cźaſto wokoło cyłoho ſwěta, woſebje po Europje puczuju a ſo na ſwjatych patronow wſchelakich krajow wobroczam a jich proſchu wo zaſtupjenjo za kóždy woſebity kraj a za ſebje ſamoho. Spoczinam z Portugalſkej, kotraž pſchi morju leži, a pſcheźdu do Schpaniſkeje, a modlu ſo k ſwjatej Thereſy, ſwjatomu Ignacej, ſwj. Francej Xaverſkomu, ſwjatej Hilźbjecźe Portugalſkej za zbožo tejule ludow. Wottam pſchiźdu do Francózſkeje a proſchu ſwj. Dionyſa, ſwjatu Genoveſu, ſwjatoho Ludwika, ſwj. Felixa, zo bychu francózſki narod wulki a zbožowny ſcźinili. Potom du do Němſkeje a proſchu kněźora ſ. Heinricha, a ſwjatu Hilźbjetu z Thüringſkeje a druhich ſwjatych, zo by cyła Němſka w měrje zbožowna a we wěrje pſchezjena była. Potom proſchu ſ. Jana z Nepomuka a ſ. Schczěpana, krala Wuherſkeje. W Iriſkej a Jendźelſkej nadeźdu ſ. Domaſcha z Kanterbury, ſ. Wilibrorda a ſ. Patrika; w Pólſkej a Ruſowſkej ſ. Kazamira a ſ. Jozafata. Wottam wobroczam ſo k połdnju a widźu ſ. Cypriana a ſ. Auguſtina za Afriku; potom w raniſchim kraju ſ. Jana Chryſoſtoma, ſ. Rjehorja; du do Ameriki a proſchu ſ. Roſu z Limy. Wſchěch tychle ſwjatych proſchu a praju jim, zo ſebi najhorcyſcho pſcheju, zo bychu proſyli za wſchitke ludy, wot nich ſtraſchnoſcźe wotwobroczili, jim pſchezjenoſcź we wěrje zdźerżeli. A hdyž z tohole puczowanja ſo wróczu a ſo praſcham, ſchto ſym pola wſchitkich ludow widźał, dha je wſchudźom to ſamo było. **Conturbatae sunt gentes, inclinata sunt regna** t. r. njeměrne ſu ludy, ponižene ſu kraleſtwa. Njejſym francózſkeje ryczе tak doſpołnje mócny, zo bych płaczіwoſcź kóždoho ſłowa wotměrił, a njebych rady pſchezměru wótry wuraz trjebał, ale ja njewěm žadyn druhi pſchełožk tychle ſłowow profety. A zwotkel tónle njeměr, zwotkel tele powſchitkowne poniženjo? To ſu ſcźěhwki hordoſcźe a zabyczo wſcheje autority (wyſchſcheje mocy). Wſchudźom je pſchezběhnjenjo a ſamowólnoſcź. Wotczіſnyczź chcychu ſpſchah autority, a to najwyſchſcheje autority, mjenujcy Khryſtuſoweje cyrkwje, kotraž je zakład cźłowjeſkoho towaŕſtwa, ſamo ſwětnoho. K njej, k paſtyrjam cyrkwje ſu te ſłowa prajene: **Docete omnes gentes** t. r. wuczcźe wſchitke ludy! Z wonka tejele autority je jenož zabłudźenjo, njewěſtoſcź, njeměr. Swjaty Auguſtin, tónle wulki duch, je prajił: „Swjatomu piſmej njebych wěrił, hdy by mje autorita cyrkwje k tomu njepohnuła.“ Wopjeranjo pſchecźiwo autoricźe bě hrěch prěnjeju cźłowjekow, bě ſłowo ſatana: „Budźetaj kaž Bóh.“ Tónſamy zły duch hordoſcźe a njepoſłuſchnoſcźe pſcheběha nětko ſwět, a prěduje ſtaru wuczbu pſchecźiwjenja pſchecźiwo kóždej autoricźe, a najſkerje woſtanje to tak hacź do ſkónczenja ſwěta. Tohodla cźinju

na was nětko tež próstwu a ta rěka, zo byschcże so wopjerali wschudżom pschecżiwo zahubnym wucżbam hordoscże, zo byschcże pschecy cyrkwi poskuschni wostali, zo byschżce swoje dżěcżi a swoje familije poskuschnoscż k cyrkwi wucżili. Wostańcże pschecy zo mnu, na mojej prawicy, zo byschcże tule autoritu cyrkwje wucżili, wobkhowali a zakitali. A schto mi (pschetoż dyrbju skóncżicż, dalische wuwjedżenjo wam zawostajo) mi cżinicż zbytkne wostanje? Rucy k njebju zběhnycż a joho żohnowanjo na was dele zwołacż. **O Pastor aeterne, non deseras!** O wěcżny pasthyrjo, Jězu Khryschcże, njewopuschcż twoje stadło, pożohnuj tychle mużow, pożohnuj jich familije, jich ludy. Tele pożohnowanjo wostań z wami wschitke dny waschoho żiwjenja a za wschu wěcżnoscż. **Benedicat vos etc. Amen.**“

Z Roma. W kommissijach za pschichodny koncil je tež jedyn Skowjan (Rusa), wjelewucżeny jesuita Martinow.

Należnoscże towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 193. kubler Jakub Pjech w Swinjarni; 194. N. Mět (Pólny Mkónk) z Kukowa.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcżeni: Marija Hańża, dż. kublerja M. Nowotnoho ze Skoneje Borschcże; Hana Hilża, dż. cżěsle P. A. Hobraka z B.; Jan Jurij, s. pohoncża Boscżija Żofki z B.; Karl R., s. schewca Jana T. Klingsta z Hodżija. — Zemrjety: Eduard M., s. Jana Leschawy z B., 7 měsacow.

Zemrjety sobustaw: Mikławsch Mróz z Kamjeneje.

Tudy wuńdżechu a móża so za 15 np. dostacż w expediciji Póska, w Khróscżicach pola M. Horniga a w Kulowje pola J. Horniga:

Jutrowne khěrlusche.

Wone su na **požadanjo kschižerjow** po stowje z **khróscżanskich spěwarskich** wotcżischcżane, z wulkim pismom a na tołstej pisanskej papjerje. Wobwalka je tež tołsta, zo by w deschcżiku njerozmokała!

Róžowc

najzbóžnischeje knjeżny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobożnoscż zrjadował Handrij Ducżman. Zeschity ptaczi 15 np.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němskeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wustojnje zestajana, je wuschła pod mjenom:

Hnadowny wopyt swjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tsecżi dżěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje postajeny.)

Ta knižka je za 5 nsl. na pschedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyschinje, pola pschekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróscżicach a pola kapłana w Radworju. Tež expedicije Póska ju rady kóżdomu wobstaraja.

Cżischcżał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 7. **3. hapryla 1869.** **Lětnik 7.**

Loreto w Italskej.

(Pokračowanjo.)

My stejimy w cyrkwi s. Marije psched jeje domikom. Schtóž je w Rumburgu abo w Prazy pola kapucinow byl, móže sebi jón bjez dalischoho wopisanja pschedstajicz; pschetož w tymajle městomaj kaž we wjele druhich po wschěch krajach je w 17. lětstotku „loretanski domik" po waschnju woprawdźitoho natwarjeny.

Tola njesměcze sebi myslicz, zo je domik s. Marije tajki z Nazaretha pschenjeseny, kajkiž nětko je. Z tamnoho su jenož te schtyri znutska widźowne murje, z wjetscha z cyhelow natwarjene; zwonka je domik cyły wobkładźeny z běłym marmorom, kotryž pak wot stareje murje 112 millimetrow wotesteji, a ze wschelakim krasnym rězbarskim dźěłom, a tež joho z wonka runa tšěschka je pozdźischi (pod Pawołom III. wuwjedźeny) wjelb. (Drjewo ze prěnjotneje tšěchi bu k wołtarjej pschetrjebane.) Na wjeczornej zwonkownej stronje je pod jenym woknom wołtař pschizjewjenja s. Marije. Cyły wobkład domika bu po planje slawnoho Bramante wot Sansovina, prěnjoho rězbarja swojoho czasa, za dwacyczi lět nimale dokonjany, pod bamžom Leonom X. zapoczaty a pod Pawołom III. w lěcze 1538 wotkryty. Dźesacz statuow profetow sedźa tam w naturskej wulkosczi a dźesacz něschto mjenschich sibyllow; tež widźimy 9 basreliefow (wupukłych wobrazow), kotrež podawki ze žiwjenja s. Marije pschedstajeja. Někotre figury wobkłada su wobschkodźene pschez wokoschenja wěriwych a někotre tež z klepakom złóstnikow wotražene.

Tsoje bronzowe durje dowola pschistup do swjatnicy. Wone su, kaž te schtwórte, kotrež skhód k wjelbej wotewrja, dźěło Lombardia. Zastupmy z tymi, kiž wot połdnja nutswjedu.

Swjaty domik ma położenjo wot ranja k wjeczoru, kaž dyrbja po prawym tež wschě katholske cyrkwje stacz. Wón měri w znutskownym po nowej měrje 9

metrow (metr je połdra łochcza) 55 centimetrow (ſtotych dźělow metra) dołhoſcze, 4 metry 9 centimetrow ſchěrokoſcze; murje ſu 4 metry 32 centimetrow wyſoke a 58 centimetrow tołſte. Na marmorowym wobkładze, kiž ſo nihdże ſtareje murje njedotka, wotpoczuje hako tſěcha nětczíſchi marmorowy wjelb z kulojtej dźěru, z kotrejž kad z lampow a ſwěcow wuſtupuje. Lěſyczkojta pſchejima (Gitterverſchlag) z pozłoczanoho drjewa dźěli domik do dweju njeruneju wotdźělenjow; pſchez nju je k wołtarjej, nad kotrymž ſtatua ſ. Marije ſteji, derje widźecź. Na prawej a lěwej ſtronje wiſaja wſchelake drohe ſlěborne wěcy, ſem darjene.

Wołtař je debjeny z basreliefami ze ſlěbra, z drohim lapis-lazuli a druhimi kamjenjemi. W nutskownym wołtarja je tamny mjeńſchi kamjeńtny wobzanknjene, kotryž je z domikom z Nazaretha pſchiſchoł; na epiſtlowej ſtronje móžemy dźěl toho ſamoho widźecź, dokelž je tam tohodla woknjeſchko. Dwoje durje wjedźeja pſchez pſchejimu z bokow wołtarja do druhoho wotdźělenja domika, kotromuž **il Santo Cammino** (kamin, něſcź) rěkaja.

Pſchi nawjeczornej muri je jena z hrjadow, na kotrychž ńěhdy tſěcha wotpoczowaſche, zaſadźena do marmora; wona dźerži lěpje dyžli marmor ſamón, kotryž je pſchez ſtajne klakanjo tam wotſchmórany. Druha prěnjotna hrjada je w połdniſchim zymſu pod krywom zaſadźena.

W tej ſamej nawjeczornej muri widźi ſo jeniczke wokno, pſchez kotrež ſwětłoſcź do ſwjatoho domika ſtupa; wone bu pſchi twarbach pod Klementom **VII.** trochu powjetſchene. Pod nim je tak mjenowany byzantinſki ſwjaty kſchiž a na ſtronomaj někotre wobrazy (ſ. Marija, ſ. Jurij, ſ. Anton, ſ. Khatyrna); waſchnjo wſchoho tohole nětk wobſchkodźenoho molowanja je orientſke (rańſchokrajne), ſchtož ſobu dopokazuje, zo ſu wobrazy hižo w Nazarecźe (wězo wjele po czaſu khěžorki ſ. Heleny) w tutej do ſwjatnicy pſchecſtworjenej khěžcy byłe.

Prjedawſche durje, pſchez kotrež ſwjaty domik w Nazarecźe z podzemſkej khódbu zjenocźeny bě, ſu na połnócnej ſtronje, ale zamurjowane, trochu bóle k ranju dyžli nětczíſche napſchecźne nowe. To ſo ſpóznaje, dokelž je kruch cedrowych abo cypreſſowych wudwjernow w muri zdźerżanych a něſchto wyſche kruch hrjady.

Na tej ſamej ſtronje namaka ſo w muri wumurjowana takrjec kſchinja, kiž je ſwjatej familiji ſłużiła; wona je 78 centimetrow wyſoka, 58 ſchěroka a pſchez 30 hłuboka. W njej khowataj ſo dwě hlinjanej ſudobi z domu w Nazarecźe (forma a materia je rańſchokrajna), kiž buſchtej we wójnje kranjenej a 1800 w nowym pozłoczanym wobdawku zaſy ſem datej, a potom kaſchczík, w kotrymž ſu pozłoczane hwězki a kruch modreje platy z prěnjotnoho nutskownoho wjerćha, kaž tež ważne liſty za loretanſku hiſtoriju.

Na nutskownej połdniſchej muri je ze ſlěbornymaj ſmuhomaj woznamjenjene, hdże je prěni wołtař w Nazarecźe był. Tam ſu tež kamjenje hako dary zaſadźene.

Druhe wotdźělenjo domika ma woſebite durje wot połdnja pſchez muriu wyſche teju, kiž z wobeju bokow wołtarja pſchez pſchejimu nutswjedźetaj. W muri k ranju, ale trochu wuſtupowacej, namaka ſo kamin, z czohož ma cyłe wotdźělenjo ſwoje mjeno. Horni dźěl twori kraſnje wudebjenu niſchu za poſtajenjo ſwjecźecźa ſwjateje Marije. Tónle dźěl domika je pſchez reſtauraciju pod Klementom **VII.**

trochu pſcheměnjeny; ſtarſche wopiſanja pak njejſu tak nadrobne, zo by ſebi prěnjotny napohlad pſchedſtajicź mohł.

Swjeczo (ſtatua) ſ. Marije je z cedrowoho drjewa, a to z jenoho krucha, 89 centimetrow wyſoke. Swjata knjeżna ſteji a ma na lěwej ruch ſwojoho Syna, kotryż z jenej ruku kulu ſwěta dżerži a z druhej žohnuje. Jeje włoſy ſo na cžole rozdżělene a na ramjenja ſpadowace. Boża macźeŕ ma ſchěroku ſuknju ze ſchěrokim paſom wobjatu a nad to zaſy mantl (płaſchcź). Jězusdżěczatko noſy tež draſtu z paſom. Ale z cyłoho ſwjeczecza niczo widżecź njeje, khiba tej dwě hłowje z krónu, ze złotom a dejmantami błyſchczatej.

Te ſwjeczo běſche hižo do Terzaca a potom do Loreta w jenej draſcze pſchiſchło, kiž je z różobarbneje wołmy hrubje zetkana a pſchez ſchkleńcu widżecź. Hacźrunje je nimale 600 lět tudy, je doſcź derje zdżeržana, bjez tym zo dyrbja ſo zwjeŕſchne drohotne draſty huſto wobnowjecź. Nětko je cyłe ſwjeczo wot ramjenjow wobdate ze ſlěbornym wobwiczom a nad tym ſu zaſy cžornoſamocźane wobwjazki dla pſchiczinjenja parlow a drohich kamjenjow. Pod mjenowanej prěnjotnej zaſtarſkej ſuknju noſy ſwjeczo cźeńczičzku cžornu muſſelinowu, kotraž ſo kóżde lěto wobnowja a z kotrejež ſo te ſchlewjerdki rězaju, kotrež ſo na wopomnjeńſkich ſwjeczatkach „loretanſkeje knjeżny“ pod ſyglom namakaju.

We francózſkej wójnje w lěcze 1797 bu cyłe ſwjeczo wurubjene a wot jow do Pariza potom ſobu wzate, hacž je tehdomny konſul republiki Napoleon 11. februara 1801 zaſy dacź poruczi. Bamž Pius **VII.** ſtaji je najprjedy do ſwojeje khapałki w Quirinalu a wupyſchi je z nowymaj krónomaj a druhim debjeńſtwom. Poſlenje tſi dny novembra 1802 pſched póſłanjom do Loreta bě wone na hłownym wołtarju cyrkwje **San Salvatore in Lauro**, hdżež je ſkoro wſchitcy Romjenjo wopytachu. Puczowanjo a znowapoſtajenjo w Lorecze běſche tam wſchudżom wulkotny ſwjedżeń.

(Skónczenjo.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Jutrownu póndżelu ſta ſo na poruczność naſcheje duchowneje wyſchnoſcze ſcźěhowace wozjewjenjo: „Joho ſwjatoſcź, knježacy bamž Pius **IX.**, nadobna hłowa naſcheje ſwjateje cyrkwje, je 10. hapryla lěta 1819, ſchtož běſche tehdom jutrownu ſobotu, we Romje měſchniſku ſwjeczižnu dóſtał a 11. haprila, na ſcźěhowacu jutrowniczku, tomu Knjezej prěnju Božu mſchu woprował. Na naſpomnjenymaj dnjomaj lětuſchoho lěta potajkim ſwjeczi naſch wulcyłubowany ſwjaty wótc dwoji ſwjedżeń ſwojoho połſtalětnoho měſchniſtwa a woprowanja wopora božeje mſchě na połſtalětnym dnju po prěnim ſwjatym woporje. Z pſchileżnoſcze tutoho wulcyzwjeſelacoho dwojoho ſwjedżenja ma ſo we wſchitkich katholſkich cyrkwjach a zjawnych khapałach ſakſkoho kraleſtwa 11. haprila, to je druhu njedżelu po jutrach, pſchi dopołdniſchich božich ſłużbach na to ſo poczahowace ſwjedżeńſke prědowanjo, kaž tež ſwjatoczna Boża mſcha dżeržecź a Ambroſiowy khwalbny khěrluſch: „**Te Deum laudamus**“ pſched wuſtajenym božim Cźěłom ſpěwacź a z tymſamym ſo

swjate požohnowanjo wudźělicź: zo bychmy Boha khwalili a cžesczili a so Najwyschschomu za wschitke naschomu wjelelubowanomu swjatomu wótcej we cžasu minjenych pjecźdźesat lět wopokazane hnady a za wschitko, schtož je so pschez njoho k zdźerženju, rozschěrjenju a pschekrasnjenju nascheje swjateje cyrkwje stało, so dźakowali, w Najmikoscziwschomu sobu swoje najhorcyschе proschenja a zastupne próstwy woziewili, zo chcył wón tutomu měschniskomu starcej, kotryž lětsa 13. meje sydom a sydomdźesate lěto swojoho žiwjenja docpěje, hischcże dołhe a zbožowne wobknježenjo cyrkwje darowacź. Wysokodostojne duchownstwo so z tym žada, zo by na tuthym dnju Božu mschu wosebje za swjatoho wótca a joho zbožo woprowało; lubowani wěriwi pak so pschecźelnje pschеproscha, pschez swoju pschitomnoscź pschi swjedźeńskich božich skužbach swoju swěrnu pschiwisnoscź k widźomnomu, drje wjelepruhowanomu, tola tež wulcy wobhnadźenomu wjerchej nascheje swjateje cyrkwje, kaž tež swoje wutrobne dźělbraczo na tuthym wysokim swjedźeńskim dnju w skutku wopokazacź. Jelizo by so wot wjetschoho dźěla wosadnych abo wot prědkstejerjow wobstejachych cyrkwinskich towarstwow a bratrstwow žadoscź za zhromadnym swjatym woprawjenjom na 11. haprylu wuprajiła, kiž by so zbožo swjatoho wótca woprowało, — njech cžesczowni duchowni tutu žadoscź podwolnje dopjelnja. Jich najlěpschomu spóznaczu zawostaja so postajenjo pschichodnoho cžasa, kaž tež waschnja tuteje swjatocžnosczе.

Z Budyschina. Kaž wschelake cžasopisy pisaja a so tež jutse na porucžnoscź duchowneje wyschnosczе z klětki ziewjecź budźe, je swjaty wótc pschez pismo wot 16. měrca tutoho lěta katholskomu swětej swój pokstalětny měschniski jubilej wozjewił, a wschitkim katholskim kschesczanam, kotsiž na tuthym dnju (11. haprylu) we kajkejžkuli cyrkwi abo khapali Božej mschi pschitomni budźeja a po dostojnej spowjedźi k božomu blidu pódźeja a so za wobroczenjo hrěschnikow, za rozschěrjenjo katholskeje cyrkwje, za měr a pokoj kschesczanskich wjerchow a ludow pobožnje modlicź budźeja z mocu, po swjatym Pětru dostatej, dospołny wotpustk wudźělił, kotryž so tež duscham we cžisczu pschikožicź hodźi. D.

Z Budyschina. Katholska zhromadźizna na dnju bamžowoho měschniskoho jubileja so dźeržecź njemóže, dokelž do dźensnischoho dnja (schtwórtk) žane spokojace powjesczе nimamy.

Z Budyschina. Towarstwo Maczicy Serbskeje je zajimawu knižku wudało z napismom: „Jan Michał Budar, jeho žiwjenje a wotkazanje, kaž tež wobstaranje a poswiecženje jeho pomnika w Budestecach. Zestajał Handrij Duczman. Z ryczemi a spěwami pschi poswjecženju pomnika.“ Kaž je znate, wužiwaja tež katholscy serbscy khudźi kóžde lěto z wotkazanja njeboh Budarja, kotryž bě lutherskoho wěrywuznacża. Tohodla so słuschesche, zo so pschi wotkryczu pomnika zjawny dźak wupraji.

Z Budyschina. Pschichodnu sobotu wuńdże k wopomnjeczu měschniskoho jubileja swjatoho wótca tudy pola Smolerja a Pjecha wopomnjeński wobraz (swjeczo) Piusa IX. ze serbskim napismom. Tež budźa w tuthym knihikupstwje němske knižki wo Piusu IX. (joho žiwjenjopis a podawki z joho žiwjenja) na pschedań.

Z Budyschina. Kaž we wschitkich městach katholscy kschesczenjo k swjatocžnomu wobeńdženju 11. haprыla, tamnoho dnja, na kotrymž nasch lubowany swjaty

wótc Pius IX. pſched pokletſtotytkom Bohu prěni krócz najſwjeczíſchi wopor bożeje mſchě pſchinjeſe, tak rjcc jedyn pſchemo druhoho ſo pſchihotuja, tak tež naſchc město cyle do zady ſtupicz njecha a njemóże. Towarſtwo katholſkich rjemjeſtniſkich je wobzanknyło, zaczuczam najnutrniſcheje luboſcze a poczeſczowanja mjez druhim tež pſchez zjawne ſwjatoczne pſchedſtajenjo wuraz a wobſwědczenjo dacz, a na tute dowolamy ſebi was hižo do prědka kedźbliwych ſczinicz. Teſame wotdźerżi ſo na tudomnej tſělerni (Schießhaus) na ſpomnjenym dnju wjeczor wot 6 hodźinow a pſchinjeſe we prěnim dźělu wſchelake ſpěwanja a muſikalne hry, kotrež chcedźa někotſi pſchecželojo tutoho towarſtwa wuwjeſcz, we druhim pak kraſne bibliſke drama: Joſef a joho bratſja wot Haſerta k ſłyſchenju. Znajomnje ſłuſcha „egiptiſki Joſef“ k najkraſniſchim ſtawiznam cyłoho ſtaroho zakonja a tudy dobudże tale ſtawizna pſchez dramatiſke zdźěłanjo, pſchez zdraſczenjo we podobnoſczi ſtarych czaſow a, kaž ſo nadźijamy, pſchez dobre wuwjedźenjo ſobuſkutkowacych duch a žiwjenjo, tak zo móżemy tež naſchim ſerbſkim katholikam a czitarjam naſchoho Póſła tamne pſchedſtajenjo ze wſchěm prawom poruczicz. Zaſtupny pjenjez wuczini za numměrowany ſtólczk 10 nſl., za ſydłe město 5 nſl. a ze ſtejne město 3 nſl.; ſamozrozemliwje ſo wſchitke wyſchſche dary, k pomocy hiſchcże jara khudoho towarſtwa, dźakownje bjeru. Schtóż chce ſebi do prědka město zamołwicz, njech ſo wobroczi na kožuchařſkoho miſchtra Trulley na ſchuleřſkej haſy abo na präſeſa towarſtwa, k. njedźelſkoho prědarja J. Herrmanna. Po pſchedſtajenju je zhromadna wjeczeř; ſchtóż chce dźěl bracz, wozjew tymaj ſamymaj knjezomaj ſwoje mjeno.

Z Rožanta. Naſch k. adminiſtrator P. Benno je hižo dlěſchi czas khorowaty, tak zo dom wopuſchczicz a Boże ſłużby w cyrkwi dźerżecz njemóże. Bóh daj, zo by bórzy zaſy wotkhorjeł!

Z dreždżanſkeje diöceſy.

Z Dreždżan. Tudomne a wſchitke druhe njekatholſke nowiny czinja wulku haru dla pſcheſtupjenja k. grofy Karla Schönburga z Wechſelburga pola Rochlitz, kotryž je njedawno w Romje ze ſwojej mandźelſkej k naſchej cyrkwi ſo wobrocził. Tež lutherſke cyrkwinſke prědkſtejiczerſtwa tamneje wokolnoſcze ſo na to jara hórſcha; ſchtož pak jim niczo pomhacz njemóże. Grofa Karl je 13. meje 1832 rodżeny a je ſobuſtaw prěnjeje ſakſkeje komory.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Schlezynſka. W Němſkich Piekarach bu na kóncu zańdżenoho lěta pólſke katholſke knihowne towarſtwo założene pod mjenom „Wydawnictwo dzieł katolickich na górném Szlązku“ (wudawarſtwo katholſkich ſpiſow w Hornjej Schlezynſkej). We Schlezynſkej je pſchez 800,000 Polakow, za kotrychž ſo w nowiſchim czaſu duchowni, wuczerjo a druzy zdźěłani ludźo khwalobnje ſtaraju. Dźak a czeſcz zaſłużuja woſebje jich nowiny „Zwiastun górnoszląski“ pod redakciju k. tachanta a ſchulſkoho radźiczerja Purkopa.

Pruſka. Po jenych pruſkich nowinach khodźi we diöceſy Kulm (Chełm) do 202 proteſtantſkich ſchulow 8926 katholſkich dźěćźi, dokelž katholſke ſchule pobrachuja. We Wjeczornej Pruſkej khodźi 14,079 katholſkich dźěćźi do proteſtantſkich ſchulow.

Pruſka. Dźeń 20. decembra zańdźenoho lěta bu nowa cyrkej w Dſchersſlebenje poſwjeczena, kiž bu pſchez ſmilne dary natwarjena. Dotal ſo boże ſłužby w hubjenym twarjeńczku wotdźerżachu. Tuta hakle w nowym czaſu założena ſtacija liczi hižom 1500 duſchow a ma 4 ſchule z 273 dźěćźimi. K.

Němſka. Towaŕſtwa němſkich katholſkich ſtudentow na univerſitach zwonka khěžorſtwa hromadźeja tež dary k dopomnjeczu na jubilej Piusa IX. Pjenjezy dadźa ſo k twarjenju katholſkeje cyrkwje we Greifswalde w Pomorſkej, ſchtož je jeniczke město z němſkej univerſitu, hdźež žana katholſka cyrkej hiſchcże njeje. Tež katholſcy ſtudenczi w Lipſku, kotrychž pak je tam jenož mało, wobdźěla ſo na tymle rjanym ſkutku. — Pſchichodna hłowna zhromadźizna němſkich katholſkich towaŕſtwow budże w Düſſeldorfje.

Würtembergſka. Katholikojo tohole kraleſtwa (biſkopſtwa Rottenburg) ſu za ſwjatoho wótca 22,000 ſchěſnakow nahromadźili.

Tyrolſka. Tachantojo hako ſchulſcy inſpektorojo njechadźa nowym ſchulſkim wyſchnoſczam prjedawſche akty podacź. Wuczerjo a woſady ſpjecźuja ſo tohorunja nowym ſchulſkim zakonjam.

Z Roma. Swjaty wótc je 9. měrca k ſwojomu jubileju 11. hapryla pult na wołtaŕ a miſſale (měſchne knihi) doſtał. Wobaj kruchaj ſtaj z brillantami, złotom a ſlěbrom jara bohacże wuſadźanaj. Wſchitkim měſchnikam w Romje je pſcheproſchenjo póſłane, zo by kóždy 11. hapryla božu mſchu za ſwjatoho wótca dźerżał; tež ſu tam wſchitcy wěriwi napominani, zo chcyli na tymle dnju božu mſchu ſłyſchecź. Bamžej Pius VII. a Gregor XVI. ſwjeczeſchtaj tež 50lětny měſchniſki jubilej, ale tehdom ſo niczo ſwjatoczne njeſta. Hdyž nětko pſchi Piusu IX. cyłke katholſke kſcheſczanſtwo najžiwiſcho dźěl bjerje, dyrbi tych tola ſwědomjo hrjebacź, kiž ſrjedźiznu cyrkwje hako zhubjenu ſtražu a Piusa IX. za poſlenjoho bamža wobhladowachu a pſchedſtajachu.

Z Roma. Dźeń 7. měrca wjeczor wudyri pſchez njekedźbnoſcź ſłužownika we vatikanſkim hrodże woheń, kotryž bu pak wuhaſcheny, prjedy hacž móżeſche wjetſcheje ſchkody naczinicź.

Z Roma. Swjaty wótc je jutrowniczku Božu mſchu we cyrkwi ſ. Pětra dźerżał a potom, kaž hewak, požohnowanjo urbi et orbi (městej a ſwětej) wudźělił.

Z Pariza. Najwoſobniſchi francózſki ſpiſowaŕ a pěſnjeŕ Lamartine, kiž je tudy wumrjeł, běſche wot młodoſcże derje kſcheſczanſcy wocżehnjeny. Tohodla njehłoſowaſche wón za pſchiwzaczo njewěriwoho k. Littré do francózſkeje akademije (wucżenoho towaŕſtwa) prajicy: Z tym bych pſchecźiwo mojomu dobromu Bohu hłoſował. Wón khodźeſche tež k ſwjatym ſakramentam. Joho zaſłužbow dla daſche joho khěžor na krajne khóſty pohrjebacź. Njeboh Lamartine njechaſche pak w Parizu pohrjebany bycź, ale w khapałcy ſwojoho wobſedźenſtwa Saint-Point pola Mâcona. Tamniſcha měſchczanſka rada wobzamkny, jomu wopomnik ſtajicź.

Z Pariza. Wósomdźesat lět stary pschedsyda senata (prěnjeje komory) k. Troplong, jedyn najsławnischich prawiznikow Francózskeje je 1. měrca wumrjeł a 4. potom na khěžorowe khosty swjatoczńje pohrjebany byk. Poslenje wolijowanjo dosta wón 25. februara. Hdyž joho farař wosady S. Sulpice wopyta, prajesche tón sławny khory tele rjane słowa: „Hdyž smy wjele cžitali, wjele schtudowali a wjele žiwi byli, spóznajemy, hdyž so smjercž bliži, zo je katechismus jeniczka wěrnoscž.“

Francózska. Po cyłym khěžorstwje tworja so wubjerki (komité) k zběranju darow za swjatoho wótca k joho jubileju. Tak je wubjerk w Poitiersu 150,000 frankow k wobronjenju bamžowoho wójska nahromadźił a z Pariza chcedźa bjez druhim tež 40 koni za bamžowe kanonirstwo pósłacž.

Jendźelska. Wójwoda z Norfolk, jedyn z najwosobnischich katholskich zemjanow w Jendźelskej, je dźeń swojeje połnolětnoscże (Mündigkeit) 26. decembra z. l. z tym swjecził, zo je we Arundelu zapołożeński kamjeń k katholskej cyrkwi położił, kotraž budże tam za 50,000 puntow sterlingow, t. j. nimale poł milijona toleri, schtož je wón darił, twarjena. (Illustr. Ztg.) **K.**

Jendźelska. Nowiny Weekly Register pisaja, zo je wloni pschez 2100 jendźelskich protestantow k katholskej cyrkwi pschestupiło, kaž daloko je to znate cžinjene. Bjez wobroczenymi staj 2 z wysokoho zemjanstwa, 12 protestantskich prědarjow, 8 doktorow z jendźelskich universitow.

Danska. We zańdźenym lěcze podachu so schesczo mužowje z wokolnoscże Alsena, hdźež za 300 lět žadyn katholski duchowny wjac skutkował njeje, na pucz do Roma, zo bychu do bamžowoho wójstwa zastupili. Woni prajachu, zo su wot bamža słyscheli, a chcedźa jomu służicz. Woni pschepuczowachu Němsku, Schwajcarsku a Italsku, hacž do Roma pschińdźechu. Tudy buchu, hacžrunje protestantojo, do bamžowych zuavow pschiwzaczi. Tola tudy po krótkim k katholskej cyrkwi pschistupichu, a słuscheja nětko hako dobri katholscy k najlěpschim bamžowym wojakam. **K.**

Ruskowska. W diöcesy Wilna, kotraž guvernementaj Wilna a Grodno wopschija, buchu wot 1. januara 1863 sem zběhnjene: 87 katholskich cyrkwjow, 43 khapałkow, 58 farow, 9 mužskich a 5 knježnjacych klóschtrow. Skoro wschě su schismatikam pschepodate.

Z Kalifornije. Bjez Chinesami, kotsiž su so w nowischim cžasu sem pschecžahnyli, su tež katholscy. W měsczе San Francisko je jich pschez 50, kotrychž k. Valentini, prjedawschi missionař we Hong-Kongu, duchownscy zastara, dokelž wón jich rycz derje móže.

(Katholske towarstwa). Wone wot pomhaja cželnym a duchownym potrěbnosczam, tak zo jich rozschěrjenjo k duchownomu zbožu cžłowjestwa wjedże. Najwjetsche su tele: 1) Towarstwa s. Vincenca, kotrež so zwonka Europy we wschěch džělach swěta namakaju we něhdże 4000 městach; wone staraja so najprjedy za cžasne potrěbnoscże khudych, zo bychu potom tež lěpje za jich duchowne skutkowacz mohłe. 2) Towarstwa rjemjeslniskich (gesellow), po cyłej Europje a tež w někotrych městach druhich džělow swěta, we 470 městach ze 70,000 sobustawami. 3) Missionske towarstwo s. Franca Xaverskoho w Lyonje, kotrež ma nětko pschez 5 milijonow frankow lětnych dokhodow a swoje knižki (rozprawy) we 10 ryczach w 253,000

exemplarach cžischczecź dawa. 4) Leopoldske towarstwo w Rakuskej (wot lěta 1829) z dokhodom 80—90,000 schěsnakow, kotrež na missiony w Americy a Africy nałožuje. 5) Missionske towarstwo s. Ludwika za Bajersku wot l. 1846, kiž ma wokoło 90,000 schěsnakow dokhodow a runje kaž dwě prjedy mjenowanej towarstwje z romskim wustawom Propagandy we zjenoczenju steji. 6) Towarstwo Jězusowoho dźěczatstwa, kiž bě w lěcze 1867 zhromadźiło 1,761,672 frankow a za to wo pokschczenjo 357,000 dźěczatkow a wo wocźehnjenjo 24,000 dźěczi so postaralo. 7) Towarstwo s. Bonifaca je wot lěta 1848 hižo 700,000 toleri nahromadźiło a wudało.

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 195. Frater Jurij z Numburga; 196. N. N. Brankaczk z Kanec; 197. Michał Hanski z Panczic; 198. Michał Dürlich z Noweje Wjeski; 199. Jakub Kola z Jasency; 200. Marija Cyžowa z Czasec; 201. Pětr Wolenk ze Zyjic; 202. Jakub Schokta z Khróscžic; 203. Marija Pawlikowa z Czasec; 204. Jakub Donat z Nuknicy; 205. Pětr Hascha ze Zajdowa; 206. Franc Gäbler ze Zajdowa; 207. Jakub Vit Kral z Maksec; 208. Jakub Glawsch z Rožanta; 209. Boscžij Lehmann ze Smjerdźaceje; 210. Mikławsch Khilan z Němsec; 211. Mikławsch Matka ze Sernjan; 212. Jakub Žofka z Dobroschic.

Na lěto 1868 zapłaczi: 354. k. Jakub Žofka z Dobroschic.

Na lěto 1865 zapłaczi: P. P. z K.

Zemrjety sobustaw: Pětr Grofa, kubleŕski syn z KoczinY, 25. měrca.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Zemrjetej: Hana, dź. kublerja M. Wagnera ze Smolic, 7 lět; Hańža Helena, dź. žiwnoscžerja Jakuba Vita Krala z Maksec, 3 měs.

Z Radworja. Kschczeni: Hana Marija, dź. Pětra Barto z Měrkowa; Marija Augusta, dź. Jakub Janaka z Khelna; Jan, s. Jakuba Heńki z Radworja; Madlena, dź. Pětra Wjeraba z Khelna. — Zemrjetaj: Madlena, wud. njeboh Pětra Wobzy z Khelna, 84 l. 4 m. 2 dnj.; Mikławsch Mróz z Kamjeneje, 54 l. 11 m. 23 dnj.

Róžowc

najzbóžnischeje knježny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobožnosc zrjadował Handrij Dučžman. Zeschity płaczi 15 np.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němskeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wustojnje zestajana, je wuschła pod mjenom:

Hnadowny wopyt swjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tsecži dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje postajeny.)

Ta knižka je za 5 nsl. na pschedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyschinje, pola pschekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróscžicach a pola kapłana w Radworju. Tež expedicije Póska ju rady kóždomu wobstaraja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 8. **17. hapryla 1869.** **Lětnik 7.**

Ökumenisti koncil.

Pomału, ale z wěstoscžu pschihotuje a bliži so podawk, kotryž budže hako měznik stacž mjez starym a nowym cžasom, haj tutón nowy cžas zapoczecž. Na tutón podawk cžakaja wschitke ludy a wschitcy ludžo, pak z bojoscžu abo z hněwom, pak z wjesołoscžu a wutrobnej nadžiju. Tónle žadny podawk, kajkiž naschi prjedownikoja po cyłych tsjoch lětstotytkach widželi njejsu, je ökumenisti koncil abo powschitkowna cyrkwinska zhromadžizna, kotraž ma so 8. decembra tutoho léta we Romje zhromadžicž. Wschudžom ryczi a pisa so wo tutej zhromadžiznje a kóždomu katholskomu kscheścžanej ma bycž należna winowatoscž, zo by tež wo tutej wěcy prawy nahlad měł napscheczo wschelakim zaschmjatanym měnjenjam njepscheczelow cyrkwje a kscheścžanstwa. Tohodla zda so pschisłuschne bycž, zo tež „Katholski Posoł" swojich lubych katholskich Serbow wo tutej wulkej zhromadžiznje powuczi.

I.

1) Hladajo na to, schto maja wschitke hłowne cyrkwinske zhromadžizny mjez sobu pschezjedne, prascha so najprjedy: schto je koncil abo cyrkwinska zhromadžizna? Je to na prawe waschnjo powołana zhromadžizna biskopow katholskeje cyrkwje k wuradžowanju należnoscžow wěry, cyrkwinskeje cžahnitby a kscheścžanskoho žiwjenja.

Njedžiwajo na te zhromadžizny, we kotrychž so jeno biskopojo někotrych krajow abo krajinow k wuradžowanju swojich wosebitych, domjacych należnoscžow skhadžuja, złožimy tudy swoju kedžbnoscž na te zhromadžizny, k kotrymž su wschitcy biskopojo katholskoho swěta powołani.

Prawo a winowatoscž, tajku cyrkwinsku zhromadžiznu wophytowacž a tam hłosowacž, maja wschitcy katholscy biskopojo; pschetož woni su wot Boha postajeni pastyrjo a wucžerjo Jězusowoho stadła, swědkojo Jězusoweje wěry a sudnikojo

duschow po božim prawje. Z boka nich dowoluje so tež kardinalam, generalam a abtam cyrkwinskich rjadow sobuhłosowacź. K tomu powołani wučeni měschnikojo a diakonojo smědźa hako wuradźerjo sobuskutkowacź. Často su na koncilach tež wotpósłani kscheszańskich wjeřchow, tola nimaja woni niczo wuradźecź, ale su jeno swědkojo biskopskich wuradźenjow.

Kak wjele biskopow ma na tajkej zhromadźiznje pschitomnych bycź, njeje postajene; dosaha, zo su wschitcy pscheproscheni a k zhromadźiznje powołani, zo so kóždomu biskopej zastup dowoli a zo su wjetsche krajiny pschez nich zastupjene.

2) Hdyž su katholscy biskopojo stawy, je bamž hłowa tajkich zhromadźiznow. Wón dźě je tón, kotryž ma wot Jězusa móc datu, pascź Jězusowe wowcy a jehnjata. Na hłós tutoho najwyschschoho pastyrja zhromadźeja so biskopojo, pod joho (abo joho pomjenowanoho naměstnika) nawjedowanjom woni wuradźeja, bamž jich wobzamknjenja wobkrucźuje, a móže, je-li trjeba, tajku zhromadźiznu rozpuschcźicź. Bjez bamža bychu biskopojo byli kaž wowcy bjez pastyrja, kaž cźěło bjez hłowy; z nim zjenoscźeni wučinja woni žiwe wučeřstwo Jězusoweje cyrkwje a jich zhromadźizna runja so tamnej sławnej zhromadźiznje swjatych japoschtołow wokoło prěnjoho bamža swjatoho Pětra we Jeruzalemje (wokoło lěta 50 po Jězusowym narodźe, Jap. staw. 15, 6—29), a ma tesame prawa, ważnoscź a nahladnoscź. Schtož woni postaja a wučinja, płaczi wschitkim kscheszanam a ze zjenoscźenymi mocami prócuja so wschitcy biskopojo, tute postajenja we swojej wosadźe wukonjecź. Kóždy kscheszan bjerje tele postajenja podwolnje a rady horje, dokelž wě, zo to njejsu cźłowjeske postajenja, ale porucźenja po božej woli. Na kóždej tajkej zhromadźiznje katholskoho biskopstwa dopjelnjuje so Jězusowe slubjenjo: „Ja sym z wami wschitke dny hacž do skónczenja swěta“ (Mat. 22, 20), a „hdźež so dwaj abo tsjo we mojim mjenje zhromadźa, tam sym ja srjedźa mjez nimi“ (Mat. 18, 20). Kóždej tajkej zhromadźiznje je pomoc a rozswětlenjo swjatoho Ducha wěste, po Jězusowych słowach: „Hdyž pak tamny Duch wěrnoscźe pschińdźe, budźe was wschitku wěrnoscź wucźicź“ (Jan 16, 13). Kaž tamna prěnja jeruzalemska zhromadźizna — móže nětko tajka zhromadźizna cyłoho biskopstwa prajicź: „Swjatomu Duchej a nam je so spodobało atd.“ (Jap. staw. 15, 28).

Dokelž dha swjaty Duch tajkule zhromadźiznu woživja, rozswětluje a nawodźuje, maja so wschitke postajenja we nastupanju wěry a poczinkow (Sitten) hako bójske a njezmylne pschiwzacź: pschetož „Duch Wótca je, kiž z nich rycźi“ (Mat. 10, 20), a płaczi Jězusowe słowo: „Schtóž was słyschi, słyschi mje; a schtóž was zacpěje, zacpěje mje; schtóž pak mje zacpěje, zacpěje toho, kotryž je mje póslał“ (Luk. 10, 16). We wschitkich cźasach dha je płacziło, zo so tón sam z cyrkwje Jězusoweje wuzamka, schtóž so tajkej powschitkownej cyrkwinskej zhromadźiznje spjecźuje.

3) Tajka cyrkwinska zhromadźizna njestara so wo swětne należnoscźe, ale należnoscźe cyrkwje, należnoscźe wěry, należnoscźe naschich duschow. Wona njedźěła tež žane nowe wucźby, ale pschepytowawschi swjate pismo a swjate podawizny wupraji wona jasnje a zjawnje, schto je so wo tej abo tamnej wěcy pschecy a wschudźom wěriło, abo schto z powschitkownych wěrnoscźow wěry scźěhuje. We nastupanju cyrkwinskeje cźahnitby postaja wona, schtož je we wschelakich cźasach k wjetschej

czeſczi bożej a k zbóżnoſczi duſchow wužitne a k dobromu kſcheſczanſkomu žiwjenju ſpomožne.

Tohodla powoła ſo tajka zhromadźizna wosebje tehdom, hdyž błudne wuczby naſtawaja a ſo rozſchěrjeja; cyrkej pozběhuje swój hłós napſcheczo błudam a błudnikam, zo by ſwět wjedźał, hdźe je Khryſtus a hdźe Belial (t. j. zły duch, hako nan kžě a njewěrnoſcze), zo bychu ſo do poſłuſchnoſcze a zjenoczenſtwa wróczili, kotſiž běchu pſchez błud wot cyrkwje woteſchli a ſo wotſchczěpili. Tajke zhromadźizny buchu powołane, hdyž běchu ſo wopaczność a złóſcze do kſcheſczanſkoho žiwjenja zapletke a wone porjedźachu žiwjenjo a wuſtajichu nowe duchowne brónje napſcheczo nowym wopaczność am. Tež we czasach, hdyž mócni njepſcheczelojo kſcheſczanſtwej ſchkodu a zahubjenjo hrožachu, zeńdźechu ſo cyrkwinſke zhromadźizny, zo bychu ſrědki wuradźowałe, z kotrymiž měła ſo cyrkej Jěžuſowa a kſcheſczanſki lud zakitacz.

4) We ſtawiznach Jěžuſoweje cyrkwje namakamy z boka wulkeje mnohoſcze podźělnych zhromadźiznow za wosebite kraje dotal 18 powſchitkownych abo ökumeniſkich cyrkwinſkich zhromadźiznow: We Jeruzalemje (wokoło lěta 50); 2 we Niceji (w l. 325 a 787); 4 we Konſtantinoplu (w l. 381, 553, 680 a 869); we Efeſu (w l. 431); we Chalcedonje (w l. 451); 4 lateranſke we Romje (w l. 1123, 1139, 1179 a 1215); 2 we Lyonje (w l. 1245 a 1274); we Viennje (w l. 1311); we Florencu (w l. 1439) a we Triencze (wot 1545 hacž do 1563).

Kak wjele ſu wſchitke tele cyrkwinſke zhromadźizny k zakitanju a zdźerženju cziſteje wuczby Jěžuſoweje, k rozſchěrjenju a pozběhnjenju ſwjateje cyrkwje, k porjedźenju a polěpſchenju człowjeſkoho towaŕſtwa ſkutkowałe a tak nic jeno božu czeſcz pſchiſporjałe a zbožo a derjemęczo człowjeſtwa ſpěchowałe, — je z njewuhaſnitym piſmom we ſtawiznach cyrkwje a ſwěta zapiſane a jeno njerozhladany njewědomc abo złowólny a zawiſtny pſchecziwnik móže žohnowane a wozbožace ſkutkowanjo powſchitkownych cyrkwinſkich zhromadźiznow prěcz. Wobſchěrniſche rozpiſanjo tutoho by wjacy měſtna žadało, hacž wulkoſcz tutoho liſtna dowola. Tohodla woſtajiwſchi wſchitko to wobroczmy ſwoju kedźbnoſcz tej powſchitkownej cyrkwinſkej zhromadźiznje, kotraž ma ſo we najbližſchim czaſu (8. decembru 1869) we Romje zhromadźicz.

(Skónczenjo.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. We wſchitkich cyrkwjach naſcheje diöceſy je ſo 50létny měſchniſki jubilej ſwjatoho wótca takle ſwjecził. Boža mſcha z wuſtajenjom Božoho Czěła bu za ſwjatoho wótca woprowana, prědowanjo ryczeſche wo ważnoſczi tohole dnja a ſwjedźenja, a na to ſpěwaſche ſo Te Deum. We wſchěch naſchich woſadach běſche też jara wjele ludźi njedźelu k Božomu blidu. W Budyſchinje běſche pod wjedźenjom k. njedźelſkoho prědarja Hermanna ſtejace towaŕſtwo rjemjeſniſkich (Geſellenverein), podpjerane wot katholſkich wučerjow, ſeminariſtow a někotrych knježnow, kraſny ſwjedźeńſki wjeczor pſchihotowało, na kotryž běſche

wjele hoſczi z měſta a ze wſow pſchiſchło. W prěnim dźěle programma hrajeſchtaj dwaj mkodźencaj jubelouverturu na klavirje. Na to dźerżeſche k. tachantſki vikar Dienſt jara wuſtojnu ſwjedźeńſku ryczż, w kotrejż rozpraji, kak móżemy po pſchikładze Piusa IX. byczż ſylni pſchez pſchezjenoſczż a jednotu, wużitni w ſwěrnoſczi ſwojoho powołanja a we woprowanju ſebje ſamych, a zwjeſeleni we nadźiji a dowěrje na Boha. W kóżdym wotdźělenju běſche ſkónczne nałożenjo na towaŕſtwo a joho ſobuſtawy. Na to ſpěwachu ſeminariſczi Schönowu jubelhymnu pod wjedżenjom k. ſeminarſkoho wuczerja Bergmanna. Potom ſpěwaſche knjeżna Schmidekec ariu z Händelwoho Meſſiaſa, k. wuczeŕ Schmidek kavatinu z oratoria „Paulus“, knjeżna Neubnerec jenu Mozartowu kantatu, ſeminariſtojo pſchidachu hiſchcże Greithowe gloria, a duett (dwójny ſpěw) wot knjeżnow Wolfec a Schmidekec wobzankny prěni ſpěwny dźěl. W druhim dźěle hrajachu rjemjeſniſcy ſami dźiwadłowu hru (theater) „Józef a joho bratſja“ wot Haſerta we pjecż wotdźělenjach. W tym pſchikhadźeju Jakub, joho 12 ſynow, jaſtwownik a pozdźiſchi zaſtojnik Józefowy, ſłużownik toho ſamoho (mór), druhi jaty mór, kralowy pjekaŕ a naliwaŕ, komornik, Jakubowy wotroczż Elieſer, dwaj egiptſkaj pſchekupcaj a jedyn officir. Cyły dołhi kruch běſche jara derje nawuknjeny, a bu wubjernje prědkſtajeny, tak zo po kóżdokróczńym ſpuſchczenju zawěſchka pſchihladowarjo dźakownje z rukomaj kleſkachu. Hrajerjo ſami, kotſiż ſu wſchitku móżnu prócu na nawuknjenjo nałożili, a tež czi, kotſiż ſu jich hromaduhraczo dowuczili, zaſłuża najhorcyſchi dźak. Po ſkónczenym ſpěwje a pſchedſtajenju, ſchtoż woboje hromadże pſchez tſi hodźiny trajeſche, běſche hiſchcże zhromadna wjeczeŕ za tych, kotſiż chcychu tam woſtacż. Pſchi tej ſamej buchu někotre dźakowne ſławy wunjeſene, bjez nimi prěnja wězo na ſwjatoho wótca. Tónle dźeń budże wěſcże dołho we wopomnjeczu za wſchitkich, kiż ſu jón na te abo druhe waſchnje sobu ſwjeczili!

Z Budyſchina. Na tudomnym wuczeŕſkim ſeminaru pſchihotuje ſo 12 mkodźencow na wuczeŕſtwo. W präparandſkim wotdźělenju pak je 24 ſchulerjow, kotſiż chcedźa z dźěla do wuczeŕſkoho ſeminara, z dźěla pak wotbudu tam nižſche gymnaſialne klaſſy. Schtóż chce ſwojich ſynow na präparandu dacż, ſczini najlěpje, hdyż jich prjedy do tachantſkeje ſchule ſczele, dokelż maja tu kóżdy dźeń 5 hodźinow ſchulſku wuczbu, bjez tym zo móża ſo na wſach jenoż 3 hodźiny w ſchuli wuczicż. Studirowanych ludźi my katholſcy we Łużicy a Sakſkej hiſchcże jara trjebamy, nic jenoż duchownych, ale tež prawiznikow, lěkarjow atd. To móhli ſebi woſebje zamożniſchi ludźo we pomjatku wobkhowacż a na ſwojich ſynow tež w tym naſtupanju něſchto wažicż!

Z dreždżanſkeje diöceſy.

Z Dreždżan. Haczrunje ſmy pſchiſtupjenjo grofy Schönburga hižo zkrótka wozjewili, podawamy tola rady hiſchcże někotre nadrobnoſcże po nowiſchich powjeſczach. Tónle rjany ſwjedźeń ſta ſo na dnju ſ. Józefa w klóſchtrje redemtoriſtow (**Villa Caserta**) w Romje. Grofa Karl Heinrich ze Schönburg a joho mandźelſka Adela rodźena grofina Rechtern-Limpurg wotpołożiſchtaj katholſke wěrywu-

znaczo we pschitomnoschi wjele wosobnych knjeżich, wosebje z Němskeje, do rukow kardinala Reisacha a dostaschtaj wot njoho s. sakrament firmowanja a woktarja. Psched kóždym teju sakramentow dżeržesche kardinal hnujacu rycz, wobroczeneju pschi tym bratra a sotru mjenujo. Hdyž bě skónczinje kardinal **Te Deum** zaspěwak, spěwasche cyła zhromadźizna z horcym dżakom sobu. Bamž poczeschi k. grofu z pschipóslanjom kwětkow. Grofa Schönburg je wjele puczowak a rakuski officir pobyk, pschez czoż je katholsku wuczbu zeznak a lubowacz nawuknyk. Tež pschestupjenjo joho sotry Marije, nětko grofiny Quadt-Isny, běsche joho k tomu měko, zo katholsku wuczbu schtudowasche. Wotradżeli běchu jomu a joho mandżelskej pschestupjenjo dosch jara pschez hrożace a pschecżelne listy. Psched pschestupjenjom pschijědżeschtaj starschej knjeni grofiny do Roma a żadaschtaj rozrycżenjo z němskim protestantskim prědarjom. To tež mkoda grofina pschida, ale tež prědař njemóżesche ju pschi jeje pschepokazanju a wotmołwjenjach khabłatu sczinicz. Nětko staj so starschej spokojiłoj. Ale w Sakskej haruja nowiny hischcże jara na k. grofu Schönburga. Kaž so powjeda, je wón tak mjenowane konsistorialne prawa ze swojeje strony za schönburgske recess-knjejstwa druhim lutherskim grofam rady wotstupił; patronatske prawo pak jomu wzacz njemóża!

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Němska. We wschěch wjetschich cyle abo z wulkoho dżěla katholskich městach běchu na bamżowym jubileju wulkotne swjatoczinoschcze, kemsche, zhromadżizny, wobdarjenjo khudych, koncerty, illuminacija, czahi z faklemi atd. Najżiwischo a najkrasnischo je drje w Kölnje nad Rajnom było; tamnischi dom (cyrkej) je so pschi illuminacii dyrbjak woprawdże wulkotny pokazacz!

Z Paderborna. Bonifacijowe towarstwo je w poslenich tsjoch lětach 28 nowych duchownskich stacijow założiło, tak zo ma nětk 129 městow zastaracz, hdżež wone duchownych pak z dżěla, pak cyle zdżerżi. Bjez tuthym je tež zda za katholskoho duchownoho w Sebnicy w Saksonskej postajena; tola pak so tónsamy hacz dotal njeje zapokazak, dokelž so to hischcże wschelakich napschecżiwnoschczow dla stacz njeje mohło. Nowych schulow bu 45 za tón czas założenych, tak zo nětk towarstwo s. Bonifacija 149 schulow, kiž je wone założiło, zastara. K.

Z Frankfurta. Adressa na s. wótca k joho jubileju bu we 24 biskopstwach Němskeje podpisana a dosta 1,260,000 podpismow, ze Saksonskej 2936 podpismow, bjez nimi nasch kral a pryncaj Albert a Jurij. Tak daloko hacz je znate, schelechu 8 bajerske biskopstwa 72,000 schěsnakow hako wosebity wopor, biskopstwo Paderborn 19,000 tol.; biskopstwo Münster 24,000 tol.; Wrótsława 20,000 tol.; Saksonska z wobej diöcesow 2038 tol.; Fulda 3231 schěsnakow; Hildesheim 9000 nórtow; Rottenburg 41,356 nórtow a t. d. Limburg założi jenu missionsku staciju. Wot tych druhich diöcesow dalische znate njeje, jenož wot Ermlanda a Culma (hdżež je wjele Polakow) wěmy, zo budża pjenjezy, k tomu nawdate, za wosebite należnoschcże diöcesy nałożecz.

Z Krakowa. Rabin (židowski duchowny) Wišnicki tudy dasche so 21. měrca kschcžicž w cyrkwi dominikanow w pschitomnosczi wjele pobožnych. Sakrament kschcženych a potom tež woltarja wudželi jomu farař Serwatowski. General Kraszewski a grofina Marcellowa Krasicka kmótseschtaj.

Z Roma. Džeń 10. haprila běsche cyrkej s. Pětra woswětlena a 11. bě cyke město illuminirowane a tež wulka wohnjohra (Feuerwerk). Bajerski wjerch Löwenstein powoła zhromadžiznu wosobnych Němcow do wojerskoho kasina (bjesady), zo by wscho trěbne so wuradžiło dla pschepodacža adressy a darow (1 million frankow). W němskej narodnej cyrkwi běsche na jubilejskim dnju swjatoczna Boža służba, pschi kotrejž k. kanonik Moufang z Mainza prědowanjo džerželesche. Tež w cyrkwjach druhich narodow běsche swjedženi. Italska młodosczž je pschez deputaciju ze zbožopschejacej adressu 250,000 frankow pschepodała. Knjenje italskoho a cuzoho zemjanstwa su tež wosebitu adressu a nahladne dary bamžej pschepodałe. Wowka wójwody Roberta z Parma póska bamžej 100,000 frankow. Wuherska deputacija pschepoda někotre sta tysac frankow. Tež z Francózskeje, Belgiskeje, Jendželskeje a Schpaniskeje pschińdžechu deputacije. Pius IX. je wjele wotsudženych politiskich zkóstnikow wobhnadžił. Cuzych ze wschěch krajow je tu jara wjele. Džeń 11. haprila wozjewjachu wutsěle z kanonow na jandželskim hrodže a zwonjenjo započatk swjedženja. Wokoło 8. hodžiny dželeschе bamž mjelczacu Božu mschu we s. Pětrowej cyrkwi z wulkej assistencu. Połdra sta ludži bu k Božomu blidu pschipuschczene, najprjedy schtyrjo hólczata ze syrotnoho domu Tata Giovanni, bjez nimi młody Mortara (syn židowskeju starscheju, pschi kotrohož wobroczenju bě wulka hara w europiskich nowinach). Po Božej mschi wudželi swjaty wótc japoschtolske požohnowanjo pschitomnym a potom sta so zbožopschecžo pschez najwosobnischich zastojnikow a wotpóskanych. Popołdnju po pschedstajenju, pschepodaczu adressow a po pschipuschczenju k wokoschenju nohi (t. r. kschiža na bamžowym cžriju), dželeschе bamž dleschu italsku rycž. Wón prajesche, zo budže katholska cyrkej pschecy dobywacž pschecžiwo swojim zjawnym a potajnym njepschecželam. Hdyž bě skónczje z dobrej nadžiju na pschichod cyrkwje spomnił, wudželi wón požohnowanjo a bu ze skawu postrowjany. Na torhoschczu psched s. Pětrowej cyrkwju hrajesche bjez tym wojerska hudžba. Popołdnju wudželi bamž tež požohnowanjo městej a swětej z balkona s. Pětroweje cyrkwje. — Bamž je wysche zbožopschecžow pschez póskancow tež direktne zbožopschecža dostał wot monarchow Pruskeje, Jendželskeje, Rusowskeje a Würtembergskeje; dale su jomu gratulirowali wotehnata khežorowa z Mexika, kralowna Isabella, wójwoda z Toskany a wjele pryncow atd. — Wulkowjerch Wladimir z Rusowskeje je tydžeń prjedy pola bamža pobył a wot njoho pschecželnje powitany był. — Bamž je na swojim jubileju khudym, tež z tamnischeje židowskeje wosady, wjele wudželił; bohaczi žida běchu k tomu tež wjele płatu pschepodali.

Z Roma. Džeń 12. haprila je bamž na Božej mschi pschitomny był we hospitalu Tata Giovanni, dokelž je so wón na tymle dnju lěta 1850 z Gaety domoj wrócził. Tohorunja běsche potom pschi Te Deum, kiž bu pola s. Hanže extra muros dželeschane, dokelž bě bamž na tymle dnju lěta 1855 pschi spadnjenju jenoho wjelba tam njezranjeny wostał.

Z Roma. Cuzych běsche na bamžowym jubileju pschez 80,000. Tež wjele wotpósłanych ze wschelakich městow bamžowoho kraja je sem pschijěło z darami wschelakich swojich produktow (wupkodow), z kotrymiž chcychu bamža a joho wójsko zwjeselicź. Tu je luboscź widźecź!

Z Roma. W nowinach La Vergine podawa bamžowy komornik mjena tych bamžow, kotsiž su 50lětny měschniski jubilej swjeczili. Su to: Jan XXII., Rjehoŕ XII., Kalixt III., Pawoł III., Pawoł IV., Innocenc X., Klemens X., Innocenc XII., Benedikt XIII., Klemens XII., Benedikt XIV., Pius VI., Pius VII. a Rjehoŕ XVI. Wosebity swjedźeń a k tomu tak wulkotny pak njeje žadyn swjecził hacž nasch Pius IX.

Z Roma. Swjaty wótc je tež pschez telegraf wjele zbožowschecźow dostał. Na pschedwjecžorje swjedźenja pschińdźe tež z Baltimore z Ameriki jedyn łacźanski zbožopschejacy telegramm w mjenje Němcow we zjenocźenych statach.

Schpaniska. Sejm (kortes) dotal krala, kotrohož tola wjetschina wobydlerjow žada, hotowoho nima. Nan portugalskoho krala, kotromuž chcychu schpanisku krónu poskicźicź, je so do prědka za sebje a swoju swójbu zapowjeł. Snadź skónczńje jedyn z republikanskich generalow sebi krónu na hłowu staji. Njespokojnoscź pschibjera, dokelž krajny dołh a dawki pschechy rostu. W někotrych wjetschich městach su z nowa zběžki byłe. Tež bohata kupa Kuba (w Americy) so najskerje wot Schpaniskeje wottorhnje.

Francózska. Nowiny „Univers" su k bamžowomu jubileju 1,116,000 frankow nahromadźiłe. Dary ze wschěch krajow do Roma póslane wucźinja drje pjecź milijonow frankow.

Amerika. Tež z najdalischich krajow za morjom póskachu swjatomu wótcej dary z adressami. Tež najkhudschi katholscy so na woporach wobdźělichu a wschelacy darichu te slěborne pjenjezy, kotrež běchu sebi na wopomnjeczo skhowali. W dwěmaj wosadomaj města Baltimore zeskładowachu 600 puntow sterlingow.

(Pius IX. a joho dźěławoscź.) Pius IX., nasch najwyschschi biskop, je 257. bamž a nastupnik swjatoho Pětra. Boža ruka je najwschelakorische dopuschczenja a wodźenja tohole na skutkach a poczinkach bohatoho žiwjenja, kroczele joho młodosczе, kaž podewzacźa joho mužskich lět pschewodźaka. Ze wschelakimi wobstejnosczemi žiwjenja dyrbjesche so wón pschez swoje samsne nazhonjenjo zeznacź, w najwažnischich cyrkwinskich zarjadowanjach so wuwucźicź, waschnja a potrjebnosczе Europy kaž tež najdalischich ludow Ameriki widźecź a skónczńje pschez dołholětnu schulu cźerpjenja so pschihotowacź, hacž bu k wuwjedźenju božich wotpohladanjow wot toho Knjeza na stoł s. Pětra pozběhnjeny a hako naměstnik Khrystusowy postajeny. Hako cźłowjek, hako kscheseźan, hako wyschschi měschnik je sebi Pius IX. luboscź wěriwych a pschipóznaczo cyłoho swěta dobył. Joho miłoscź a ponižnoscź, joho dobrocźiwoscź a darniwoscź pschecźiwo khudym, joho nadobne mysle za wschitko wěrne a rjane, za wědomnoscź a wumjeństwo (kunst) su znate. Wjele schpitalow a khěžow za khudych, wjele schulow a wustawow w Romje a w druhich městach dźakuje jomu swoje wobstaczo. Nastupajo japoschtolsku dźěławoscź Piusa IX. spominamy, kak je wón w najdalischej Asii a Australii, w połdnischej a połnócnej

Americy a tež w njepschistupnych puscžinach Afriki 15 japoschtolskich vikariatow, 1 japoschtolsku delegaciju a 6 japoschtolskich präfekturow, potajkim 22 wyschschopastyr=skich missionskich městnow założił a z cyła w założowanju nowych arcbiskopstwow a biskopstwow, haj cyłych cyrkwinskich provincow jara dźěławy był. W druhich swětadźělach (zwonka Europy) samo założi wón 6 arcbiskopstwow a 67 nowych biskopstwow, potajkim z mjenowanymi 22 japoschtolskimi vikariatami 90 wyschscho=pastyrskich stołow. Runje tak założi wón w Europje (w Rakuskej, Francózskej, Schpanskej, Italskej, Hollandskej a Jendželskej) znowa 19 arcbiskopstwow a pschida 40 nowych biskopstwow, tak zo je wón, hdyž k arcbiskopstwam pozběhnjene prjeda=wsche biskopstwa sobu liczimy, założił: 25 arcbiskopstwow, 107 biskopstwow, 22 ja=poschtolskich vikariatow z biskopami. To dawa 154 nowych biskopskich stołow. Hdyž je z cyła arcbiskopskich a biskopskich stołow z biskopami in partibus wokoło 1000, dha móžemy prajicz, zo je Pius IX. w czasu swojoho knježenja dwě tsecžinje tych samych wobsadźił, někotre hižo druhi krócz; pschetož wón je hižo pschez 800 biskopow wobkrucžił. Kak wjele je wón za wěru, czahnitbu a bohuslužownosc cžinił, je znate. (Hladaj tež K. Posoł, 1865, Pius IX. hako bamž a hako kral.)

Naležnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 213. Handrij Najcz z Bělcžec; 214. Mikławsch Hajna ze Słoneje Borschcze; 215. wucžeŕ J. Pjetasch z Khróscžic; 216. M. Běrowa z Kopschina; 217. J. Kummer z Cžasec; 218. Cyž ze Zyjic; 219. Michał Haschka ze Sulschec; 220. Jakub Kokla z Khróscžic; 221. Marija Strancowa ze Žuric; 222. priorka R. V. Paula z klóschtra Marijnoho Doła.

Dobrowólne dary: Jakub Kokla z Khróscžic 5 nsl.; R. V. knježna priorka Paula 15 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcženi: Michał Mikławsch, s. Jakuba Laukusa z pod=hroda; Louis, s. Wylema Nohdy z B.; Jan Jurij, s. wojnarja A. Nowaka z B.; Jurij Hugo, s. wojnarja Zarjeńka ze Židowa. — Zemrjeta: Rosalia, wudowa pischcželetwarjerja Rennera, 88 lět.

Róžowc

najzbóžnischeje knježny z rozpominanjemi a modlitwami. Za domjacu pobožnosc zrja=dował Handrij Ducžman. Zeschity pkaczi 15 np.

W knihikupstwje Smolerja a Pjecha tudy je na pschedań:
Wobraz Piusa IX. ze serbskim podpismom: „K dopomnjenju na pokstalětny měschniski jubilej Piusa IX.“ Po jenym 5 np., za toleŕ 100.
Das Büchlein vom Papste Pius IX. Von Herchenbach. 2 nsl. 5 np.
NB. Wschě katholske druhe knihi so rady a spěschnje wobstaraja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 9. **1. meje 1869.** **Lětnik 7.**

Dekumenisti koncil.

II.

1) Pschez cyłe 18 lětstotytkow, kaž dołho katholska cyrkej wobsteji, wozjewja so hako najrjeńscha hwězda pastyřska staroscź a próca bamžow wo cyrkej Jězusowu, wo zbožo ludow a rozschěrjenjo a wobkruczenjo božoho kralestwa na zemi. Na to spomina swjaty wótc, we „powołachym liscze" prajicy: „Romscy biskopojo dha, nałožujcy tu wot Knjeza Khrystusa samoho pschez wosobu swjatoho Pětra po bójsku pschepodatu móc a staroscź k pasenju cyłoho Knjezowoho stadła, njejsu ženje zakomdźili, wschitku prócu na so bracź a wschitku dobru radu pschijecź, zo bychu wschitke ludy, splahi a narody wot skhadźenja słónca hacź do joho zakhada wuczbu swjatoho scźenja spóznałe a khodźicy na puczu wěrnoscze a sprawnoscze wěczne žiwjenjo dostałe. Wschitcy wjedźa, z kak njewustawacej staroscźu su so cźisami romscy biskopojo prócowali pokład wěry, cźahnitbu a swjate a wuczene kubłanjo měschnistwa, a swjatoscź a dostojnoscź mandźelstwa schkitowacź a kscheścźanske kubłowanjo mkodźiny wobeju splahow wschědnje bóle pozběhowacź, a nabožnoscź ludow, bohabojoscź a poczestnoscź poczinkow hajicź a sprawnoscź zakitacź a tež pokoj, porjad a zbožownoscź swětnoho towarstwa na wschitke waschnjo polěkowacź. Tež njejsu cźisami bamžojo, hdyž to za wužitne dźerżachu, wosebje we jara cźežkich mucźenjach cźasa a wobschkodźowanjach nascheje swjateje wěry a swětnoho towarstwa zakomdźili, powschitkowne cyrkwinske zhromadźizny powołacź, zo bychu ze wschitkimi biskopami katholskoho swěta, kotrychž je Duch swjaty postajił, wobknježicź cyrkej božu, we zhromadnym wuradźowanju a ze zjenoscźenymi mocami wschitko to pschedwidnje a mudrje postajili, schtož mohło wosebje k wuprajenju zasadow wěry, k zahnaczu knjeżacych błudow, k zakitanju, wujasnjenju a rozwijenju katholskeje wuczby, k schkito-

wanju a porjedżenju cyrkwinskeje cżahnitby a wurjedżenju pokażenych ludżacych poczinkow dowjescź.“ (**Litt. Ap. Pii IX. de oecum. Conc.**)

2) Tasama staroscź, kotraż je wot swjatoho Pětra sem, kiž tuteje swojeje luboscże dla je dostał, pascź Jězusowe wowcy a jehnjata, pschekhadżała a so dale podawała wot bamża na bamża — wósomnacże lětstotytkow dołho hižon, — wona bydli połna a nadobna też we wutrobje toho dostojnoho biskopa, kotryż we naschim cżasu sedźi na stole swjatoho Pětra we Romje. Pius IX. znaje lěpje dyżli schtó druhi na cyłym swěcże, potrěbnoscże a duchowne khoroscże naschoho cżasa, a wón wobżaruje wutrobnischo dyżli schtó druhi, zabłudżenjo a schkodu duschow, pschez Khrystusa wumożenych, a bóle, dyżli schtó druhi, napina wón swoje mochy na to, zo by so porjedżiło, polěpschiło a psched schkodu zwarnowało wschitko, schtož hischcże je z pomocu božeje hnady móżno. Po dołhich rozważenjach a najnutrnischich modlitwach dha je wón pschi sebi wobzamknył, napscheczo khoroscżam naschoho cżasa nałożicź najmócnische, najsylnische a najspomożnische lěkarstwo, kotrež swjata cyrkej wobsedźi: powschitkownu cyrkwinsku zhromadźiznu.

Schtož běsche wón tak pschi sebi wobzamknył, to wupraji wón prěni krócź zjawnje 26. junija 1867, hdyż běsche so pschi pschileżnoscźi wósomnacżestowlětnoho wopomnjecża martrarstwa swjateju japoschtołow Pětra a Pawoła wjach hacż 500 biskopow we Romje zhromadźiło. Wón prajesche: „Hižon dawno smy we myśli rozpomnjeli, schtož je so wschelakim z naschich cżesczownych bratrow pschi wosebitych pschileżnoscżach wozjewiło, a nadźijamy so, zo budżemy to też něhdy dokonjecź móc, każ khětse budże tu wot nas żadana pschihodnoscź: mjenujcy zo swjatu ökumenisku a powschitkownu zhromadźiznu wschitkich biskopow katholskoho swěta wotdżerżimy, na kotrejż bychu so we zhromadnych wuradżenjach a ze zjenoscżenej prócu nuzne a wużitne srědki wosebje napscheczo telko złomu, z kotrymż je cyrkej boża tłóczena, z božej pomocu nałożiłe. Z toho so wěscże stanje, każ mamy najwjetschu nadźiju, zo budże, po rozehnaczu smerkow błuda, z kotrymż su mysle smjertnych pokryte, swětło katholskeje wěrnoscże swoju zbożownu swětłoscź rozschěrjecź, pschez kotruż bychu woni z pomocu božeje hnady wěrny pucź k zbóżnoscźi a sprawnoscźi spóznali a na nim wostali. Z toho też so stanje, zo budże cyrkej każ njepschewinjene, derje zrjadowane wójsko njepschecżelske pospyty napschecźnikow wotrazycź, napady złamacź a nad nimi dobywajo kralestwo Jězusa Khrystusa na zemi daloko a schěroko roznjescź a rozplahowacź.“ (**Alloc. Pii IX. die 26. jun. 1867.**)

Z wjesołoscżu powitachu zhromadżeni biskopojo tele wulke a ważne słowa a powjescź wo tym so spěschnje po swěcże roznjese a wschitkich wocżi złożowachu so do Roma, cżakajo na hłós Jězusowoho naměstnika na zemi, kotryż biskopow k wulkej zhromadźiznje powoła. Lěto pozdźischo, 29. junija 1868, wuńdże w Romje pismo, pschez kotrež bamż Pius IX. „zepjerajo so na móc, kotruż ma wot samoho wschohomócnoho Boha Wótca a Syna a Swjatoho Ducha po swjatymaj japoschtołomaj Pětru a Pawole a na radu a pschihłosowanjo cżesczownych bratrow kardinalow wotrjada swjatych wobrjadow, pschizjewja, pschipowjeda, postaja a powoła ökumenisku a powschitkownu cyrkwinsku zhromadźiznu, kotraż ma so we sławnym měscże Romje we pschichodnym 1869. lěcże we vatikanskej basilicy dżerżecź a

wósmy dżeń decembra, na swjatym dnju njewoblakowanoho podjecża bożeje rodżiczeŕki knjeżny Marije zapoczećź, pokraczowacź a z bożej pomocu k Joho cześczi a k zbożu cyłoho kscheśczańskoho luda dokonjecź.“ Wón chce a porucża, zo dyrbja wschitcy patriarchojo, arcbiskopojo a biskopojo, kaž tež abtojo a wschitcy druzy, kotsiž maja pschez prawo abo dowolenja móc, na powschitkownych zhromadźiznach pschebywacź a hłosowacź, na tule pschizjewjenu cyrkwinsku zhromadźiznu pschińcź abo so pschez zakońscy połnomócnych zastupnikow zastupicź dacź.

Wot toho czasa czinja so we Romje wschitke pschihotowanja a wuradźenja, kotrež su k tajkej zhromadźiznje nuzne. Wysche toho wuńdże 8. septembra 1868 japoschtołske pismo na wschitkich biskopow orientalskoho wobrjada, kotsiž z japoschtołskim stołom zjenoscżeni njejsu, we kotrymž bamž Pius IX. tutych biskopow wopschisaha, napomina a nutrnje prosy, zo chcyli tež woni na tule powschitkownu cyrkwinsku zhromadźiznu pschińcź, zo by so stara luboscź zasy wobnowiła, měr zasy wrócźił a po dołhich směrkach zrudoby a po dołhotnej cźmě rozkory wschitkim zasy swětło žadaneje pschezjednoscże zaswěcźiło. We pismje wot 13. septembra 1868, wschitkim protestantam a druhim njekatholikam wudatym napomina Pius IX. wschitkich a kóždoho, zo chcyli so rozhladowacź, hacź hischcże steja na pucźu wot Khrystusa wupisanym, kiž wjedże k wěcznej zbóžnoscźi, a zo chcyli zapschijecź pschileżnoscź tuteje cyrkwinskeje zhromadźizny a so wutorhnycź prócowacź z postajenja, we kotrymž wo swojej zbóžnoscźi wěstoscź dobycź njemóżeja.*)

3) Runje we naschim czasu je tajka zhromadźizna wužitna a nuzna, a swjaty wótc pomjenuje we swojim powołacym pismje někotre tajke khoroscże naschoho czasa, prajicy: „Hižon wschitkim je znate a wědomo, kak zatraschny wichor nětko howri napscheczo cyrkwi a wot kotroho a kak wulkoho złoho je cźłowjeske towaŕstwo domapytane: a) wot najwjetschich njepscheczelow Boha a cźłowjekow je katholska cyrkej, jeje zbożowna wucźba, cześcźowna móc a najwyschscha nahladnoscź tutoho japoschtołskoho stoła pschimana a poteptana; b) wscho swjate zacpěte a cyrkwinske kubła kranjene; c) biskopojo a nahladni božim słužbam podacźi mužojo a katholscy zmysleni cźłowjekojo su na wschě waschnjo pschescźěhani, klóschtyrske zjenoczenstwa zběhnjene; d) bjezbožne knihi a mórapołne cźasopisy a wschelakore najschkódnische sekty wschudźom rozschěrjene; e) wucźenjo wboheje młodoscże je skoro wschudźom duchowstwej wzate, a schtož je hórsche, na nic mało městach wucźerjam njesprawnoscże a błuda pschepodate; f) pschez to je so k naschej a kóždoho dobroho najwjetschej zrudobje a k nihdy doscź wopłakujomnej schkodźe duschow rozschěrika bjezbožnoscź, skaženjo poczinkow, rozwuzdźena samowólnoscź, natykњenjo ze wschelakimi złymi napohladami, ze wschemi złoscźemi a njekniczomnoscźemi, wobschkodźenjo bójskich a cźłowjeskich zakonjow, tak zo je nic jeno nascha swjata wěra, ale tež cźłowjeske towaŕstwo na wobžarujomne waschnjo wobschkodźene a pschescźěhane.“ (Litt. Apost. Pii IX. de oecum. Conc.)

We tutych słowach su naspomnjene najcźežsche rany, na kotrychž cźłowjestwo we naschich cźasach cźerpi, a kotrež zahubjenjo a zapuscźenjo hroża cyłomu swětej,

---

*) Wo tutej należnoscźi chcemy, da-li Bóh, pozdźischo wuwjednischo porycźecź.

je=li so jim we prawym cžasu mjeza njestaji a wuhojenjo njeporadži. Z toho so hižon widžecź da, schto budže so na tutej cyrkwinskej zhromadžiznje hłownje wuradžecź a na cžo budžeja zhromadženi biskopojo wosebje swoju kedžbnosćź złožowacź.

4) Pschedmjet tutych wuradženjow naspomina tamne powołace pismo ze scžěhowachymi słowami: „Na tutej ökumenischej zhromadžiznje ma so wschitko to z najkedžbnischim pschepytowanjom rozpomnicź a postajicź, schtož so wosebje we tutych cžežkich cžasach na wjetschu cžescź božu, na njewobschkodženoscź wěry, na dostojne swjecženjo božich słužbow, na wěcžnu zbóžnoscź cžłowjekow, na cžahnitbu a spomožne a dobnite wukubłanjo wobojoho (t. j. swětnoho a klóschtyrskoho) duchownstwa, na wobkedžbowanjo cyrkwinskich kaznjow, na porjedženjo poczinkow, na kscheschcžanske rozwucženjo młodosćże a na zhromadny pokoj a pschezjednoscź poczahuje. A tež z najwjetschej prócu změje so staracź, zo by so z božej pomocu wschitko zło wot cyrkwje a cžłowjeskoho towarstwa wotstroniło; zo bychu so wbozy zabłudženi zasy na prawy pucź wěrnosćże, sprawnosćże a zbóžnosćże dowjedli, tak zo by po wukorjenjenju złóscžow a błudow nascha nadobna wěra a jeje wozbožaca wucžba wschudžom na zemi zasy woživiła, wschědnje so bóle rozschěrjała a knježiła a zo bychu tak pobožnoscź, poczestnoscź, prawdoscź, sprawnoscź, luboscź a wschitke kscheschcžanske poczinki k najwjetschomu wužitkej cžłowjeskoho towarstwa rostke a kcžěke." (Litt. Apost. Pii IX. de oecum. Conc.)

To je wotpohlad pschichodneje cyrkwinskeje zhromadžizny a kóždy dobry, schtóžkuli je, móže so na nju wjeselicź. Wěrno je, zo wscho njebudže z dobom porjedžene, dokelž móžeja cžłowjekojo ze swojej swobodnej wolu so tež najwužitnischim postajenjam spjecžowacź; ale budže to prěnja krocžel k porjedženju a k lěpschomu.

Schto pak je na nami, zo bychmy tejele zhromadžizny dla cžinili?

Zawěrno, zradowacź a wjeselicź so smějmy z cyłeje swojeje wutroby, zo smy sobustawy tuteje cyrkwje, kotraž jenicžka we cyłym swěcže tajkule zhromadžiznu ze wschitkich ludow, narodow a krajow zhromadžicź zamoži.

K tomu so nam słuscha nutrna modlitwa k Bohu za toho, kotryž je tule zhromadžiznu powołał, zo chcył Bóh jomu joho žiwjenjo zdžeržecź, hacž budže zbožownje dokonjane, schtož je tak dowěrnje zapocžate. Sami pak chcemy so we dospołnej posłuschnoscži krucžischo pschizamkacź swjatej cyrkwi, kotraž je zakład a stołp wěrnosćże a kotraž je sebi we wschitkich cžasach njewuprajne zasłužby wo cžescź božu a zbožo cžłowjekow nahromadžiła a we njebjesach džerži bohate žně wot toho, schtož wona na zemi syje, plahuje a k zrałenju pschihotuje.

H. D.

Loreto w Italskej.

(Skónczenjo.)

Pódla swjecžecza s. Marije stejitaj na wołtarju slěbornej swjecžeczi (buscže) s. Józefa a s. Hany; schtož je cyle pschistojne, dokelž staj tež wonaj w tymle domiku bydlikoj.

Zastupmy nětko do druhoho abo zadnjoho wotdžělenja swjatoho domika, kiž **il Santo Cammino** (swjate wohnischczo) rěka.

Na prawich a lěwich ſtejitaj pſchi muri dwaj khamoraj. W prěnim khowa ſo do złota zaſadźena ſchalka abo ſchkliczka (scodella ju mjenuja), kotraž je wot ſwjateje familije trjebana była. Z khwilemi pſchikhadźa tam měſchnik, wozmje tu ſchkliczku do ruki a puczowarjo popołoża do njeje paczerje, medaille a druhe wopomnjeńſke wěcy, zo bychu je tak pſchez dótkanjo poſwjeczicz dali.*) Tež dadźa wodu na njej pſcheběžecz, kotruž potom khorym noſcha. W druhim khamorje ſu ſtare drohotnoſcze, kotrež buchu ſwjatomu domikej darjene. Tež je tam kruty kaſchcz k woporam za cyrkej.

Napſchecžo durjam wiſataj makaj zwónczkaj, kotrajž ſtaj ze ſwjatom domom ze židowſkoho kraja ſem pſchiſchłoj. Tež widźi ſo tam wjele židźanych měſchkow abo móſchniczkow z kruchami kamjenjow a kalka (cementa) wot ſ. domika. Bojoſcz pſched exkommunikaciju a ſchtrafami, z kotrymiž ſo wobſchkodźerjam ſ. domika hrozy, je tele kruchi zaſy pſchinjeſła, hdyž běchu prjedy pſchez njerozmyſlenu pobožnoſcz tudy wotbite a wzate.

Wopytowarjo ſ. domika woſtanu najbóle pſchi durjach tohole wotdźělenja; my pak ſmědźachmy ſebi nutſka wſcho derje wobhladacz. Tu je widźecz, zo kamjenje w muri njejſu trjebaj hromadu dźeržane pſchez wobnowjenjo abo kalkowanjo. Bjez dobroho zwjazka, bjez zakłada (abo grunta), ani runopadnje (do luta) ſtejace dźerža tele murje tudy hižo telko ſtow lět!

Schtwórte durje ſu dla ſpiralnoho ſkhodźika, kotryž tam na marmorowy wjelb ſ. domika horje wjedźe. Dokelž tam wot ſwjatych muri niczo widźecz njeje a niczo ſo njenamaka hacž pſchiprawy za ſpuſchczowanjo a zběhanjo lampow za ſ. domik, njejſmy horje ſchli.

Hdyž ſym Wam, lubi czitarjo, ſwjaty domik wopiſał, chcu pſchiſtajicz, zo je tudy hižo jara wjele ſpodźiwnych wuſtrowjenjow a dźiwow ſo ſtało wot pſchikhada ſ. domika hacž do naſchich czaſow. Tež naſch nětcziſchi bamž, ſwjaty wótc Pius IX. je tudy ſwoju ſtrowoſcz a powołanjo k duchownſtwu ſebi wuproſył. Hako mkodźenc w lěcze 1814, hdyž bu w Romje padaweje khoroſcze dla wot cyrkwinſkeje a tež wot ſwětneje ſłužby wſchudźom wotpokazany, puczowaſche grofa Maſtai Feretti wot ſwojoho narodnoho měſta Sinigaglia pěſchi ſem, doſta tudy ſ. ſakramenty a poruczeſche ſo do zaſtupneje próſtwy ſ. Marije, a jomu bu pomhane, tak zo po krótkim pobyczu pola ſwojeju ſtarſcheju zaſy do Roma dźěſche na duchownſke ſchtudije. Hako bamž Pius IX. je wón huſto dźakownje na mjenowane puczowanjo ſpominał a w lěcze 1857 z nowa ſwjatocznje tele ſwjate měſto wopytał.

Po dokonjenju pobožnoſcze a po wobhladowanju wſchoho buchmy wot P. Ignaca do ſala cyrkwinych pokładow (Schatzkammer) wjedźeni, kotryž je cyrkwi pſchitwarjeny. Pſched wurubjenjom pſchez Francózow na kóncu 18. lětſtotka běſche pokład njeſměrnje bohaty, woſebje na złotych, ſlěbornych a wuſadźanych wěcach, wot wſchelakich wjerchow a měſtow darjenych, a tež ſwjaty domik mějeſche bjez druhim 23 złotych lampow pſched ſwjeczeczom ſ. Marije a 47 ſlěbornych pſched woltarjom a

*) Wyſche tajkichle wopomnjenkow a hižo ſpomnjenych ſwjeczatkow dawaja mniſcha tež we papjercy zawaleny proch, kotryž ſo z czaſami wot muri wotmjecze; dale pſchedawaja ſo ſchkliczki a zwónczki po formje tam ſo namakaceje ſchkliczki a zwónczkow dźełane.

24 ſlĕbornych wokoło domika. Schkoda pſchez tamne wurubjenjo trjechi nic jenož domik ſamón a joho cyrkej, ale tež hiſtoriju a wumjeńſtwo (kunſt); woſebje złótnich a rĕzbarjo mózachu tam wjele nawuknycź. Tola tež to, ſchtož ſu wĕriwi wot 60 lĕt znowa nawdali, je wobdźiwanja hódne. Swjeczo wobſedźi zaſy kraſnej krónje, ſwjaty domik ma zaſy mnohoſcź drohich lampow, hacžrunje njejſu tak wubjerne kaž prjedawſche, a ſala pokładow w 61 ſchkleńczanych khamorach khowa wſchelake khěluchi, vaſy a druhe ſudobja, kotrež ſu wſchelacy wjerchojo a bamžojo ſem darili. To ſu mócnje ryczace ſwědczenja wo nabožnej myſli kaž tež wo moch zaſtupneje prós ſtwy ſ. Marije.

Z naſcheje diöceſy.

Z Radworja. Zańdźene jutry je 10 dźĕczi naſchu farſku ſchulu wopuſchczíło, a 33 nowych zaſtupi, tak zo naſcha ſchula nĕtko 211 dźĕczi liczi, mjenujcy w prĕnjej rjadowni 56, we druhej 48, we tſeczej 58 a we ſchtwórtej 49 dźĕczi. We zańdźenym lĕcze wza nam ſmjercź 2 dźĕſczi a 7 wopuſchczichu tudomny ſchulſki wokrjes. K.

Z Radworja. Pjatk, 16. haprila, bu cźĕſliſki miſchtyr Jan Schörbel z Luha we naſchej farſkej cyrkwi do zhromadźizny katholſkeje cyrkwje horjewzaty.

Ze Zdźerje. Tudomna ſchula liczi lĕtſa 36 dźĕczi. Nowych ſchulerjow je 10, a woteſchoł njeje žadyn. J. K.

Ze Schĕrachowa. Zańdźenu wutoru buchu tudy cyrkwinſke zwony, kiž ſu we Małym Wjelkowje late, ſwjatoczńje poſwjeczene.

Z pruſkeje Luzicy.

Z Kulowa. Na poruczńoſcź hnadnoho knjeza biſkopa a wjerńcha Hendricha we Wrótſławje, kaž na poruczńoſcź knjeza pruſkoho miniſtra cyrkwinſkich należnoſczow w Barlinje bu po nowym lĕcze we cyłym wrótſławſkim biſkopſtwje, a tohodla tež we kulowſkej woſadze, nowa cyrkwinſka taxa zawjedźena, to rĕka: taxa, we kotrejž ſo poſtaja, ſchto a kak wjele ſo zapłaczicź dyrbi za kóždu cyrkwinſku ſłužbu. Po nowej taxy ſo rozdźĕleja ſwjatoczńe a njeſwjatoczńe pohrjebanja. Swjatoczńe pohrjebanjo je tajke, hdźež mĕſchnik cźĕło pſchewodźa, abo hdźež ſo khĕrluſch ſpĕwa, abo hdźež ſo ze zwonami zwoni. Njeſwjatoczńe pohrjebanjo je tajke, hdźež wſcho to pódla njeje, ale hdźež ſo cźĕło jeno na pohrjebniſchczu wot mĕſchnika žohnuje. Wĕſte kralowſke dawki dyrbja duchowni tež wot woſadnych zbĕhnycź a do kralowſkeje pokładnicy wotedacź, mjenujcy 2 ſlĕbornaj wot kſchczenja a 4 ſlĕborny wot wĕrowanja, a nałożuja ſo tele pjenjezy za rozwuczenjo a podpjeranjo babow. Pſchez nowu taxu panu pak tež nĕkotre ſtare prawa: cyrkwinſcy ſłužownikojo njedoſtanu wjac wot wjeſnych pohrjebow pokrutu khlĕba a njeſmĕdźa wjac na kſchczizny a kwaſy pſchińcź. Nowe, wot duchowneje a ſwĕtneje wyſchnoſcze poruczane zarjadowanjo cyrkwinſkich wĕcow bĕſche we naſchej woſadze wina wulkeje hary, a je kulowſki farař knjezej biſkopej ponižnu próſtwu poſkicził, zo mohło pola nas pſchi

ſtarym waſchnju woſtacź, ale knjez biſkop je wuſudźił, zo ſo, ſchtoż za cyły kraj płacźi, w Kulowje njehodźi zběhnycź.*) — Jutrowny proceſſion na konjoch běſche lětſa runje tak kraſny kaž loni. Ze wſchěch ſtronow khwatachu ludźo, katholſcy a njekatholſcy, do Kulowa, zo bychu pſchi božich ſłužbach pſchitomni byli a kſchižerjow wohladali. K lětu, jelizo Bóh luby knjez žiwjenjo a ſtrowotu popſcheje, budźe cześćedoſtojny wjedźeŕ ralbiczanſkoho proceſſiona swój pokſtalětny jubilej hako kſchižeŕ ſwjeczicź. — Schulſke zjawne pruhowanja w Kulowje, Němcach, Sulſchecy a Kocźinje wotdźerżachu ſo póńdźelu, wutoru a ſrjedu po prěnjej njedźeli po jutrach. Wucźerjo a ſchulerjo běchu ſchulſki czas derje wutrjebali; wucźenjo a wuknjenjo ſpokojiſchtej a zwjeſeliſchtej wſchitkich pſchitomnych. Mikoſcźiwe ſotry wukładowachu we ſwojich ſchulach wſchelake žonjace ruczne dźěło, kiž wot ſchuleŕkow jara duſchnje zdźěłane bě. K ſwjatej ſpowjedźi a k ſwjatomu woprawjenju pſchiwjedźechu ſo 57 dźěczi, 27 ſerbſke a 30 němſke. We wſchěch měſchczanſkich a wjeſnych ſchulach je 485 ſchulerjow. — Pokſtalětny jubilej ſwjatoho wótca bamża Piuſa IX. bu tež pola nas ſwjatoczńje dźerżany, dopołdnja z cźahom měſchczanſkich tſělcow do wudebjenoho božoho domu, ze ſerbſkim a němſkim prědowanjom, z wulkimi kemſchemi a z dźaknym khěrluſchom Te Deum, wjeczor pak z rjanym poſwětlenjom naſchoho městaczka. Na torhoſchczu ſpěwachu ſchulerjo pſchi bengalſkich płomjenjach khěrluſch a wunjeſechu ſwjatomu wótcej mócnje zyncźate „ſława“. Pſchi cyrkwinſkich durjach hromadźachu ſo dary kſcheſcźanſkeje a dźěcźaceje luboſcźe za bamża. Hižo we póſtnym cźaſu bě ſo zbožopſchejacy liſt na njoho podpiſał. — Knježna Hana Seifertec z Kulowa, pruhowana wucźeŕka, je we Niſſy (Neiße) do rjadu mikoſcźiwych ſotrow zaſtupiła a bu na ſwj. Józefa pod mjenom „Filomena“ z duchownej draſtu woblekana. Hdy by we naſchej krajinje wjac klóſchtrow było, by wjele tajkich, kiž ſwětej božemje prajicź chcedźa, klóſchtyrſke žiwjenjo ſej wuzwoliło, tež tón, „kiž to dźenſa ſwojomu lubomu ſerbſkomu ludej wozjewja.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcźe.

Z Wrótſławy. Wjeŕchbiſkop je wulku khěžu ze zahrodu, kotraž budźe wot nětka khěža ſwjatoho Vincenca rěkacź, za drohe pjenjezy kupił, zo by ta ſama ſłużiła hako město zhromadźiznow, koncertow a wuſtajencow za tudomne dobroczinjeŕſke katholſke towaŕſtwa, ſchtoż ſu wosebje towaŕſtwo ſ. Vincenca, towaŕſtwo za wobſtaranjo cyrkwinſkich draſtow a towaŕſtwo rjemjeſniſkich.

---

*) Faraŕ dyrbi wuwjeſcź, ſchtoż cyrkwinſka wyſchnoſcź poruczа. Czi, kotſiž běchu z nowym rjadom njeſpokojni, njeſmědźachu tak njemudrje zakhadźecź pſchecźiwo fararjej, ale běchu dyrbjeli z próſtwu na biſkopa ſo wobroczicź. Ale w tymle naſtupanju njeběſche ani biſkop po jich woli cźinił, dokelž próſtwu, we jich mjenje wot fararja póſłanu, wuſłyſchał njeje, prajicy, zo je tón nowy rjad za cyłu diöceſu (Schlezynſku, Brandenburg a Pomorſku), potajkim tež za Kulow, kiž w adminiſtraciji do Schlezynſkeje ſłuſcha. Pſchi wſchim tym budźa kulowſcy duchowni zwólniwi, woprawdźe khudym na taxy ſpuſchczowacź. Burja a druzy zamožiczi ludźo pak dyrbjachu dawno pſchidacź, zo je ſtara cyrkwinſka taxa w Kulowje a w něktrymžkuli naſtupanju tež druhdźe pſchez měru nizka za naſch cźas! To tola njetrjeba žanych dopokazanjow.

Redaktor.

Z Wina. We pschibjerachym njepschecželstwje pschecžiwo cyrkwi wjesela so tudy židža pschecy wjetscheje mocy pola knježerstwa a tež w nowinach. Ze wschěch krajow pschicžahuja židža do winskoho paradiza a je jich tam z cyła nětko na 100,000. Sydomdžesat cžłowjekow, z džěła prjedy kschcženych židow a z džěła prjedawschich kschescžanow, je k židowstwu pschistupiło.

Z Roma. Bjez darami za swjatoho wótca, kotrež su wot krónowanych hłowow, je jena vasa wot pruskoho krala najwosobnischa a płacži na 80,000 frankow.

Z Roma. Protestantscy wojacy, kotsiž w bamžowym wójsku słuža, mějachu w póstnym cžasu na poruczność swjatoho wótca wosebitu pobožnosc pod wjedženjom jenoho protestantskoho duchownoho.

Z Roma. Adressa z Němskeje běsche w 30 wulkich zwjazkach sydom centnarjow cžežka.

Schpanska. Nakhwilne knježerstwo je swjatomu wótcej pschez nunciusa zbožo pschecz dało. Na sejmje je biskop z Jaëna 10 centnarjow peticijow (z cyła na tsi milijony podpismow) pschepodał, zo by katholska wěra krajna wěra wostała. Njekatholskich bydli tam mało a duž by pscheměnjenjo w tym nastupanju jenicžcy nowa móda była!

Z Londona. Protestantski pastor Měrcžin Hunnybun z Bicknollera je pola oratorianow tudy katholskej cyrkwi pschistupił.

Ruskowska. W měrcu buchu 120 katholskich duchownych z diöcesow Mohilewa a Mińska (w Litwjanskej) pěschi do Sibiriskeje transportirowani, dokelž nowe „cyrkwinske kaznje" khěžorowe njechachu dopjelnicž. Tež biskopej w Augustowje so proceß pschihotuje.

Połnócna Amerika. Biskop Heni w Milwaukee, rodženy Schwajcar, swjecžeschе 10. měrca swój 25 létny biskopski jubilej pschi dželbraczu katholskich a protestantskich wobydlerjow. Wokoło 90 duchownych bě k tomu pschijěło, někotsi 100 jendželskich mil daloko. Psched 25 létami běsche Milwaukee hischcže wjes a měješe khudu deskowanu cyrkej, na kotrejž bě 400 dollarow dołha; w cyłej diöcesy, nětko do tsjoch rozdželenej, pak bě jenož 5 duchownych. Nětko ma diöcesa 150 duchownych, wulke město Milwaukee krasnu kathedralu, seminar ze 200 schtudowachymi, wjele klóschtrow a wustawow. Duchowni pschepodachu biskopej 2000 dollarow hako dobrowólny dar, zo mohł wón na koncil do Roma puczowacz. Tež měschczanstwo jomu zbožo pschejeschе.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Radworja. Kschcženi: Korla, s. Ernsta Freiberga z Měrkowa († 2. hapr.); Ernestina, dž. K. Rudolfa Gustava Creydta w Zdžeri; Korla August Pawoł, s. Handrija Henscha z Lutowcža. — Zemrjecži: Jan Michałk z Brěmjenja, 63 l. 10 m. 18 dnj.; Madlena, m. Mikławscha Ledžbory z Radworja, 76 l.; Madlena, dž. Pětra Wjeraba z Khelna, 10 dnj. — Wěrowani: Jakub Rychtař z Radworja z Hertu Narczikec ze Schunowa; Jurij Kral z Radworja z Hanu Grubertec z Radworja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 10. **15. meje 1869.** **Lětnik 7.**

Cyrkej s. Klemensa w Romje.

Jena z najzajimawschich starych cyrkwjow w Romje je cyrkej s. Klemensa abo Klimanta. Wona steji na lateranskej drozy, na pok pucza bjez kolosseum a lateranskej cyrkwju s. Jana, bjez hórkomaj Esquilino a Celio.

Mócnje cžehnjesche mje wosebje, tele swjate město wopytacž, dokelž je tam wulki japoschtoł Słowjanow, s. Cyrill pohrjebany (kiž je w Romje w lěcže 869 zemrjeł). Tón samy je ze swojim bratrom Methodom reliquije s. Klemensa sem pschinjesł. Zo bě tudy row s. Cyrilla, je historiska wěstosćž, hacžrunje dotal hischcže žane reliquije wot njoho nadeschli njejsu; pschetož te su najskerje psched zapusćenjom cyrkwje druhdže donjesene. W Romje je jenož jena reliquija znata wot s. Cyrilla, mjenujcy pola s. Hieronyma dei Schiavoni.

Na měsce nětcžischeje cyrkwje stejesche w cžasu Khrystusowoho naroda khěža abo dwór romskeje wosobneje familije. Někotre lěta po Khrystusowej smjercži wobsedžesche ju Faustinianus, nan swjatoho Klemensa. Klemens běsche wucžownik s. Pětra a bu we lěcže 91 joho nastupnik. Hako tajki pschětra wón zbožownje pschesćěhanjo kschesćanow pod Domitianom w lěcže 93 a wobrocži samo blizkich pschecželow khěžora k prawej wěrje. Pod khěžorom Trajanom bu wón na połkupu Chersones (nětko Krym mjenowanu) wupokazany, hdyž w lěcže 100 w cžornym morju martrańskeje smjercže wumrje.

Hdyž bě powjestwo wo joho swjatosczi do Roma pschischło, bu joho dom do cyrkwje pschestworjeny, kaž so to tež pola wobydlenjow druhich swjatych sta. Hižo Hieronymus spomina na kóncu 4. lětstotka, zo bě tam basilika (cyrkej). W 5. lětstotku bu tale cyrkej hako wosebje nahladna wot bamžow wopytowana; na kóncu 6. lětstotka prědowasche s. Hrjehoŕ Wulki w njej.

Tola tale stara cyrkej, do kotrejež běchu w lěcže 867 reliquije s. Klemensa

(kaž spomnichmy) pschenjesene, je wulke wobschkodźenja doczakała a je nětko pod zemju. We wójnje mjenujcy bjez bamžom Hrjehorjom VII. a němskim khěžorom Heinrichom IV. běsche normanski wjerch Robert Guiscard (Wizkard) Rom zasy za bamža dobył a tehdom bu runje tón dźěl města z wohnjom a z mjeczom zahubjeny a pschi tym tež cyrkej s. Klemensa 29. dźeń meje 1084 wupuschczena hacž na stołpy a dźěl wobdawachych murjow. Tele rozpadanki buchu po czasu ze zemju wot pschistorkowachych hórkow zapławjene a z kamjenjemi a druhim zawożene.

Do tejele stareje podzeinskeje cyrkwje s. Klemensa, kotraž bu hakle wot lěta 1859 zasy wotkrywana na khósty arcbiskopa z Olomuca, chcemy najprjedy zastupicz. Nasche towarstwo (běsche z nami tež jedyn schpanisti biskop z někotrymi duchownymi) pschewodża frater iriskich dominikanskich mnichow, kotrymž nowa cyrkej z klóschtrom słuscha. Wón poda kóždomu wophytowarjej swěczku a wukkaduje nam italscy. Cyrkej spóznaje so hako pjeczkódźna basilika. Apsis (prědkowny wukónc zady wulkoho wołtarja), połnócna murja a fronta su derje dosez zdźeržane a ze spodźiwnymi freskami (wobrazami na czerstwy kalk) z 9., 10. a 11. lětstotka wumolowane. Wobrazy, z wjetscha wobschkodźene, pschedstajeja podawki ze żiwjenja s. Khatyrny, s. Alexia, s. Klemensa, s. Cyrilla a Methoda. Mje zajimachu wosebje poslenische a mam wot nich tohodla dwě najlěpje zdźeržanej we dobrej fotografii. Prěni je tak mjenowany votivny wobraz, kotryž staj ss. Cyrill a Method z dźakownosczе sczinicz dałoj, hdyž buschtaj 6. januara 869 za biskopow swjeczenaj a Morawsku wot bamža hako missionsku diöcesu pschipokazanu dostaschtaj. Na tymle wobrazu wonaj pódla żohnowacoho Khrystusa kleczitaj, Method z knihu w rucy a Cyrill z tintowym bólczkom; zady Cyrilla steji s. Michał a zady Methoda s. Klemens. Druhi wobraz z 10. lětstotka pokazuje, kak zemrjetoho s. Cyrilla z vatikana na marach swjatoczńje do cyrkwje s. Klemensa njesu. Na tsecźim wobrazu, ale jara wobschkodźenym, bě dale widźecz, kak s. Cyrill wot grichiskoho khěžora Michała III. poruczńosez dostawa, zo by w Morawskej na próstwu wjercha Rosczisława kschesczanstwo prědował; na schtwórtym kschczije s. Method hako arcbiskop młodoho Słowjana.

Hdyž smy sebi staru cyrkej dowobhladali, pójmy horje do noweje. Wona je na hłownych murjach stareje zasypaneje twarjena, a to pod bamžom Paschalisom II. na spoczatku 12. lětstotka po waschnju stareje basiliki. W srjedźiznje hłowneje łódże, kotraž je wot poboczńych łódźi pschez 16 stołpow dźělena je z marmorowym wobdaczom wotdźěleny chor. W nim stejitaj dwě prědarni (klětcy) na stronje evangelia a epistle. Pschi poslenischej je hischcze pult za lektora; kamjentne ławki koło wokoło su za spěwarjow. Sanktuarium z wulkim wołtarjom je zasy wotdźělene. Měschnik pschi woporje je k ludej wobroczeny, kaž bě to w starym czasu; wězo zo żadyn hłowny wołtarny wobraz (swjeczo) njeje, kaž na naschich wołtarjach. Zo byschcze mi wschitcy rozymili, pomyslicze na hłowny wołtar w naschim Rózeńcze a pschedstajcze sebi měschnika na zadnjej stronje wołtarja, mjenje wupyschenoho, kak je k ludej z woczomaj wobroczeny; hdyž „Dominus vobiscum“ rjeknje, njetrjeba so wobroczicz! Pod wołtarjom su reliquije s. bamža Klemensa a tež kosczе s. biskopa Ignaca z Antiochije, kotrež běchu lawy w kolosseu zbytkne

wostajili. Na wjersche a zady wołtarja su wschelake zastarske mosaikowe wobrazy. Zady wołtarja steji biskopski stoł z czasow bamža Paschalisa II. Z bokow namakatej so dwě khapałcy z molowanymi wobrazami wot Masaccia.

Tale cyrkej je sydłowna cyrkej jenoho kardinala a, kaž horjeka prajachmy, słuscha dominikanam iriskeje narodnoscze, kotrymž je ju Urban VIII. pschepodał. Najswjatocznischo swjeczi so tudy dźeń s. Klemensa 23. novembra a dźeń s. Ignaca 1. februara. Hdyž nak cyrkwinske stawizny znajesch, je tebi kóždy dźeń swjatoczny, na kotrymž tajke swjate města, połne drohich wopomnjeczow, wopytujesch.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Nasch pilny spisowař k. kapłan Ducžman je knihu wudał pod napismom: Pismowstwo katholskich Serbow (104 stronow). Prěni dźěl teje sameje mjenuje a wopisuje wschitke „spisy katholskich Serbow“ (knihow, knižkow a listnow mamy pschez 200) wot 200 lět hacž na nasch czas. Tónle dźěl je prjedy hižo w Časopisu Maćicy Serbskeje wuschoł. Druhi dźěl rěka: „Katholscy serbscy spisowarjo“ a mjenuje a. spisowarjow serbskich knihow a knižkow (jich je 23); b. spisowarjow jednotliwych serbskich nastawkow (jich je 37); c. spisowarjow, wot kotrychž mamy jenož serbske rukopisy (jich je 7) a skónczinje d. Serbow, wot kotrychž mamy cuzoryczne spisy (abo nastawki), abo kotsiž hewak serbske pismowstwo podpjerachu (jich je 23). Wo wschitkich „spisowarjach“ je k. Ducžman z wulkej prócu krótke žiwjenjopisy wupytał a zestajał. Tule prócu wjedža czi wosebje czeszicz, kotsiž su wobczežnoscz tajkich wupytanjow a zestajenjow sami zhonili. W mjenje tych wuprajamy k. spisowarjej a wudawarjej wosebity dźak! Z joho pschehlada so tak prawje jasnje widźi, zo je nasche Serbowstwo mócnu krocžel do prědka scziniło; bjez tym zo so w prjedawschich czasach najbóle jenož w jenym mužu serbska dźěławoscz pokaza (kaž w czasu seniora Swětlika, abo kantora Wałdy abo Tecelina Měta), spóznajemy wot l. 1848 skutkowanjo wjetscheje syły mužow a mkodźencow, kotsiž bjez dźiwanja na dźak abo czestne myto wopory (tež pjenježne) pschinjesu za swój lud. Hacžrunje su woni za swoju prócu pola někotrych „Serbow“ abo Němcow hidźeni a hanjeni, njedadža so wot swojoho skutkowanja wottraschicz, wjedźich, zo je za Serbow pschez serbsku rycz najbližschi pucz k spóznaczu a tež k nabožnoszi! Wjele wužitnych knihow pak hischcze trjebamy za naschu schulu a za nasch lud; duž wy schtudowani Serbja, kiž k tomu mochy macze, wobdźělcze so w serbskim pismowstwje!

Z Budyschina. Dokelž je so loni w Khróscžicach žadoscz wuprajiła, hdyž so dla wurjadnoho wopora za bamža „rozryczowachmy“, zo by kóžde lěto podobna skhadźowanka katholskich Serbow była, a dokelž je redaktor Pósła ze wschelakich stronow požadany był, zo chcył „katholsku zhromadźiznu“ wupisacz, podawa Posoł dźensa hižo wěstoscz, zo budże njedźelu 6. junija popołdnju po schtyrjoch na schuli w Khróscžicach tajka zhromadźizna, na kotruž smě kóždy katholski muž abo mkodźenc pschińcz. Dowolnoscz, kaž daloko je trěbna, budże do tohole dnja pschez redaktora wobstarana.

Z Budyschina. Zańdżenu njedżelu dżerżeschе nasch k. farař Kuczank lětuschе druhe serbske prědowanjo we dwórskej cyrkwi w Dreždżanach. Za tamnischich a wokolnych Serbow je derje, zo su hižo wot wjacy lět te schtyri njedżele krucże postajene, na kotrychž je tam serbski prědař a spowjednik. Su to tele: prěnja njedżela posta, schesta njedżela po jutrach, njedżela psched s. Michałom a prěnja njedżela adventa.

Z klóschtra Marijneje Hwězdy. Nasch knjez probšt Dr. Eiselt je so wóndanjo z Roma wrócził, hdyž je někotre njedżele dla wuradżenjow pschi generalnym kapitlu cyłkoho cisterciskoho rjadu pschebywał. Z nim běschе tež k. probšt Preiß z Marijnoho Doła.

Z nawjeczornych Serbow. We naschich stronach mamy nětko jenoho katholskoho wysokoho zemjana; knjez grofa Franc Stolberg je sebi rycžerske kubło Worklecy kupił. Kaž je z Posoła znate, je wón dotal we bamžowym wójsku hako zuava słužił. Joho nan běschе bratr brunjowskoho grofy k. Kajusa Stolberga a wumrje hako khěžorski rakuski gouverneur w Salzburgu, prjedy hacž so grofa Franc narodźi. Joho macž so nad tym tak zrudźi, zo po porodże tež wumrje. Potom wza joho brunjowski k. grofa k sebi a woczahny joho kaž swoje samsne dźěczo. Zo je nětko bjez katholskimi Serbami sebi bydło wuzwolił, je za nich jara zwjeselace powjestwo.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Schlezynska. Knježny s. Madleny z Lubanja załožuja filialu w něhduschim klóschtrje Czarnowancu pola Opola.

Němska. Psched někotrymi njedżelemi staj w Romje do katholskeje cyrkwje pschestupiłoj wjerch a wjerchowa ze Schaumburg-Lippe. To je zasy nahladne dobyczo za naschu cyrkej, kaž bě w Sakskej pschestupjenjo grofy Schönburga, joho mandżelskeje a barona Schönberga, kotrež je Posoł hižo powjedał.

Němska. Pruske město (a wokrjes) Neuß pola Rajna je k bamžowomu jubileju 30,000 toleri nawdało k załoženju katholskeje farskeje cyrkwje we Klausthalu w Hannoverskej. — Na wjele wysokich horach Tyrolskeje, Salzburgskeje, Badenskeje a wokoło Rajna, palachu so k wopomnjeczu bamžowoho jubileja 11. haprila wjeczor wohenje, kotrež běchu wězo wjele mili daloko widżecz.

Bajerska. W městaczku Großostheimje (z 2600 wobydlerjemi) pola Aschaffenburga běschе 19. haprila zhromadźizna katholikow, na kotruž běschе pschez 6000 ludźi pschischło. Městaczko bě wupyschene. Tež w druhich městach Němskeje su zańdżeny měsac katholske zhromadźizny byłe.

Bajerska. Na sejmje su nowy njecyrkwinski schulski zakoń zaczisli.

Würtembergska. Biskop Lipp w Rottenburgu je 3. meje wumrjeł.

Rakuska. Nowy njecyrkwinski, wot ministra namjetowany schulski zakoń su w druhej komorje za dobry spóznali, hdyž běchu so prjedy Tyrolscy, Słowjencojo, Polacy a někotsi katholscy Němcy zdalili. W prěnjej komorje běschе tež tak, zo cyrkwinscy zmysleni psched hłosowanjom sejmownju wopuschczichu, a zbytkni

zapósłancy potom zakoń też za dobry wuprajichu. Nětk drje khěžorej niczo njezawostanje, hacž zakoń wobtwjerdźicz.

Z Wina. Kardinal-arcbiskop je k wopomnjeczu bamžowoho jubileja 100,000 schěsnakow k zakoženju duchownskoho seminara, 4000 frankow k zdźerženju khudych biskopow na koncilu a 1000 schěsnakow k podpjeranju khudych we Winje darił.

Khrowatska. Kardinal-arcbiskop Haulik w Agramje je 11. meje po dlěschej khoroscźi w swojim 82. lěcze zemrjek. Kapitel je tohodla biskopa Kralja za nakhwilnoho naměstnika sebi wuzwolił.

Italska. We wschitkich městach su zapschisaharjow wotkryli, kotsiž za republiku po radże Mazzinia dźěłaja. Wjele je jich zajatych a też Schwajcarska je dobroho susodstwa dla dyrbjała tych republikanarjow wupokazacz, kotsiž tam pschebywachu.

Z Roma. Pólska deputacija duchownych a zemjanow, kiž bě k bamžowomu jubileju pschischła, mějesche 26. hapryla audiencu a pschepoda bamžej adressu w pólskej ryczi z wjele tysacami nahladnych podpismow z Galicije a Póznańskeje. Z rusowskoho dźěła Pólskeje njeběchu žane podpisma.

Z Roma. Někotre nowiny cźinjachu wulki spektakel, zo je so na wohnjohru (Feuerwerk) 11. hapryla 80,000 scudiow (cyłych tolerjow) wudało. To je najprjedy tołsta łža, dokelž je wohnjohra jenož 600 scudiow khoschtowała, a potom, hdy by wěrno było, njeby to žana njesprawnoscz była, dokelž, kaž we wschelakich wulkich městach, też w Romje cuzownicy pjenježny dawk dawaja k lěpschomu města a wobwjeselenjow, kotrež tola sobu wužiwaja! — Swjaty wótc je za 250 tajkich biskopow wobydlenja pschihotowacz dał, kotsiž njebychu na swoje pjenjezy w cźasu koncila tudy pschebywacz móhli. Tele města budźa bórzy wobsadźene, dokelž wjele biskopow z missionskich krajow wocźakuja. Też bohacźk wjerch Torlonia je jedyn swojich palastow za biskopow postajił. To bě wón też tehdom scźinił, hdyž běsche jubilej s. Pětra w l. 1867.

Z Roma. Na koncil wocźakuja tudy na 600 biskopow. — W septembru budźa zasy nowi kardinalowje pomjenowani. — Bamž je swojim lěkarjam prajił, zo lětsa na žadyn létni hród njepojědże, dokelž so trěbne njezda a dokelž ma so na koncil pschihotowacz.

Z Roma. Bamž je strowy a je kaž druhe léta na Boże spěcźo z wustupka (loggia) lateranskeje cyrkwje požohnowanjo městej a swětej wudźělił. — Dźeń 6. junija budźa reliquije swjateje Franciski Romskeje, jeneje z patronow města, do nowoho krasnoho wołtarja we jeje cyrkwi na forum Romanum swjatocznje pschenjesene. — Pschi audiency 300 katholskich knjenjow ze wschelakich krajow na 12. hapryla, pschi kotrejž wójwodowa Laval-Montmorency ryczž dźerżesche a dary pschepoda, je bamž dlěsche wotmołwjenjo dźerżał, kak knjenje też w swěcźe swoju duschu w dospołnym zjenocźenju z Bohom wobkhowacz maja.

Z Roma. Jedyn jendźelski lord (wysoki zemjan) pschepoda njedawno bamžej pschi audiency nowu bamžowsku měcu (bamž nosy běłu), z pjenjezami napjelnjenu a na srjedźa z drohim dejmantom, a proschesche bamža, zo by jomu tu dał, kotruž ma na hłowje. Pius IX. so pschecźelnje posmja a dasche sebi druhu měcku pschi-

njeſcz, tu pak, kotruž mějeſche na hłowje, dari lordej, kotryž ſo wutrobnje dźakowaſche za jomu drohe wopomnjeczo.

Z Roma. Dwanaczo italſcy mužojo běchu ſo zapſchiſahali, zo kardinala Antonellia, kiž je bamžowy ſtatny ſekretař abo miniſter, zamordowacz. Jedyn z tych ſamych zwadźi ſo ze ſwojim towařſchom a tak pſcheradźi wón ſpomnjene wotmyſlenjo wyſchnoſczi, kotraž je z pſcheradźerjom hiſchcze woſym druhich zajała. Tſjo ſu do kraleſtwa czekli, z wotkelž běchu pſchiſchli.

Z Roma. Bjez adreſſami, kotrež je ſwjaty wótc k ſwojomu jubileju doſtał, běſche jena z Kairo we Egiptſkej, we pjecz ryczach zeſtajana a wot tamniſchich Židow, Turkow, Arabow, koptow a ſchismatiſkich podpiſana. — Za ſekretarja (piſmawjedźerja) pſchi koncilu je biſkop Feßler z Pöltena we Rakuſkej wot bamža wuzwoleny.

Z Roma. Bamž je 11. hapryla liſt na biſkopow wozjewił, z kotrymž ſo doſpołny wotpuſt po waſchnju jubilejſkoho wudźěluje wot 1. julija hacž do ſkónczenja koncila. Wozjewjenjo za naſchu diöceſu pſchinjeſemy drje w pſchichodnym cziſle.

Portugalſka. Biſkop z Goa, portugalſkoho měſta w narańſchej Indii je khorowatoſcze dla ſem pſchijěł a chce ſobu do Roma na koncil. W loni je wón hiſchcze wſchelake měſta ſwojeje wobſchěrneje diöceſy wopytował.

Z Pariza. Kraſne znamjo nabožnoho žiwjenja we Francózſkej je tudomny ſeminar zwonkownych miſſionow. Tón ſamy je wot lěta ſwojoho załoženja 1663 do l. 1848 z cyła 483 miſſionarow wupóſłał, wot l. 1848 hacž do l. 1869 pak 457. Wot tuthych miſſionarow ſu 47 martraŕſkeje ſmjercze wumrjeli, z wjetſcha w poſlenich lětdźeſatkach. Sal martrarjow (Salle des Martyrs) tohole ſeminara je znamjenity. Su tudy koſcze wſchelakich tych martrarjow, wſchelake jich czwělowadła, wobrazy jich martrowanja a ſmjercze wot molerjow z dalokich krajow, a druhe wopomnjecza na martrarjow z tohole ſeminara.

Francózſka. Bamžowy jubilej bu po cyłym khěžorſtwje jara ſwjatocznje ſwjeczeny. — Khěžorowa Eugenia je ſebi wotmyſlika, zo chce lětſa do Jeruzalema puczowacz.

Jendźelſka. Někotſi anglikanſcy duchowni ſu hižo ſlubili, zo ſo na koncil do Roma podadźa. Jendźelſcy proteſtantowje wubudźeja wjacy nadźije na jednanjo dyžli němſcy, kotſiž ze ſamymi proteſtami na bamžowe pſcheproſchenjo wotmołwjeja.

Jendźelſka. Powoſtanki pſched 22 lětami zemrjetoho Irczana Daniela O'Connella, kiž je katholikam w Jendźelſkej na ſejmje wjele prawow wudobył, buchu do nowoho wołtaŕnoho rowa na kěrchowje w Glasnevinje pſchenjeſene.

Ruſowſka. Wjele wokhudźenych zemjanow we nawjeczornych prjedy pólſkich provincach pſcheſydluje knježerſtwo do połodniſcheje Ruſowſkeje. Za Litwjanſku pſchihotuje ſo tež tajke pſchewjezenjo zemjanow. Tak knježerſtwo woprawdze katholſku wěru po czaſu tam cyle wutupi; jenož w něhduſchim kraleſtwje chce ju czerpjecz, tola pak tež wſchelako pſcheſczěhacz.

Amerika. Ze wſchelakich měſtow piſaja, zo je tež tam jubilej ſwjatoho wótca jara wuznamjenjeny był.

Połnócna Amerika. Na bołmonczku je arcbiſkop Spalding w Balti-

more 100 mórow firmowak, z kotrychž bě wjele konvertitow. — Missionar jesuita Weninger dżerżesche jutry mission w Daytonje, pschi kotrymž so 14 protestantow do klina nascheje cyrkwje nawróczi. — We Fort Smithu (stat Arkansas) wotpołoži protestantski prědar W. T. Povell katholske wěrywuznaczo. — Diöcesa New-Foundland je swojoho biskopa pschez smjercz zhubiła; wón rěkasche Mullock a bě franciskan. Tale diöcesa ma 80 cyrkwjow a khapałow, 30 duchownych, 14 klóschtrow a jedyn seminar pschi wobydlerstwje 30,000 duschow.

Chinesiska. Kaž „Missions catholiques“ pisaja, pschepanychu 2. januara mordarjo, wot generala Tchanga, surowoho njepscheczela kscheszanow, naschtykani a zapłaczeni, sydlischczo missionara we Yéou-hang-tchéou. Wupaczichu durje a dobuchu so nuts. Missionar Rigaud kleczesche z dwěmaj seminaristomaj pscheđ woltarjom. Toho pschekłochu dwójcy z mieczom a wotrubnychu jomu hłowu, ruch a nohi. Z nim bu sto druhich kscheszanow zamordowanych a jich sydlischczo wurubjene a spalene. Jan Franc Rigaud z kongregacije cuzokrajnych missionow, běsche z diöcesy Besançon a wotjědże 31. měrca 1862 z Francózskeje do Su-tschu-ena. Wón wumrje tak w tej samej krajinje, hdżež missionar Mabileau martrarsku krej pschela 29. augusta 1865. Najnowsche powjesczе wottam su z kónca januara; duchowny Desfléches pische z Tchong-king-fou direktorej parizskoho seminara, zo pscheszczěhanjo dale traje a zo jomu kazaja, krajinu wopuschczicz. Wón pak to czinicz njemóże, dokelž ma tam 20,000 kscheszanow. Tež z druhich powjesczow je wěste, zo nětko w Chinesiskej cuznikow jara hidża a zo drje krawne pscheszczěhanjo kscheszanow z nowa wudyri.

Naraňscha India. W lěcze 1866 běsche tu wosebje w krajinje Orissa po wjacylětnej njepłódnosczi hłód wudyrił. Hdyž bě potom połdra milijona ludźi na hłód a z toho sczěhowace khorosczе zemrjeło, pschewza zawostawachych tajki strach, zo z hromadami narodny kraj wopuschczichu a w lěsach, w jězorach a we łužach koruschki, schnaki a wschelake insekty pytachu k spokojenju swojoho hłodu. Wjele pschińdże jich tež do Kalkuty, wulkoho hłownoho města Bengalskeje. Zamožni bjez tamnymi wobydlerjemi nasyczowachu druhdy 7—8000 tajkich pschikhadnikow. K zastaranju khorych żonow a wopuschczenych holczkow bu tam schpital załoženy a „jendżelskim knjeżnam“ (katholskomu rjadu) pschepodaty. Tak nawuknychu te wbohe Indianki wjele wużitnoho, wosebje porjad a dźěławosczь. Městokral (Jendżelczan) a prědkstejerjo města pschipóznachu skutk katholskich knjeżnow, a chcychu jim tež schulu założicz. Tu pokazy sebiczna zawisczь tón cyły krasny skutk. Protestantam njedasche měra, doniž njebuchu katholske knjeżny zasy wotehnate; 18. januara 1867 dyrbjachu wone wuczahnycz a swoje załoženjo wotedacz protestantskim damam. Policajski kommissar dyrbjesche po zakonju pschidacz, zo bychu 36 indiskich holczkow, kiž běchu hižo pschez 12 lět, z tymi knjeżnami sobu schli do 7 mil zdalenoho klóschtra „jendżelskich knjeżnow.“ Mjeńsche holczki tež to żadachu, ale njesmědżachu. Z tamnych 36 holczkow je hižo 30 kschczenych, te druhe so na swjatu kschczeńcu pschihotuja.

Połnócna Amerika. Wot 25. hapryla je w Baltimore provincialna synoda, na kotruż je so 12 biskopow zeschło. Biskopja pschihotuja so pschez tajke zhromadźizny na lětuschi koncil.

Naležnoscze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1869: kk. 223. zankar Jan Schokta z Panczic; 224. kubler Delan z Wětenčy; 225. Jakub Cyž ze Strózischcza; 226. Hana Běrkowa z Radworja; 227. Pětr Winar z Kamjeneje; 228. Madlena Wünſchec z Radworja; 229. Michał Bjedrich ze Smjerdžaceje; 230. Jakub Budar z Cyhelnicy; 231. Jurij Jeſchka z Kozarc; 232. Michał Wjenka z Pozdec; 233. Jurij Zopa z Prawoczic; 234. Madlena Wujeſchec z Khróſczic; 235. Madlena Wiczazowa z Prawoczic.

Dobrowólne dary: M. Bjedrich ze Smjerdžaceje, 5 nſl.

Smilne dary k dalewobſtaranju. Za towarſtwo Jězuſowoho dźěczatſtwa pſchez k. adminiſtratora P. Benno z Rózanta 2 tol.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Luiſa Mathilda, dź. krawca Pfeila; Marija Martha, dź. murjerja Delanka; Laura Eugenia, dź. krawca Michaka Zura. — Zemrjeczi: Jakub, ſ. Jakuba Riedela z B., 20 lět; Marija Hańža, dź. Michaka Nowotnoho z Borſchcze, 2 měſ.; Marija, mandź. njeboh Pětra Pětſcha, 51 l. 1 měſ. — Wěrowani: Michał Krawža, murjer z Wotrowa a Khata Wiczazec z Hrubjelczic; Domaſch Harcuba, dźěłaczer w Hajnicach a Marija Prokopec z Czech; Jakub Lukaſch z Budyſchina a Marija Schwanec z podhroda.

Wyſokoczeſczenomu knjezej grofje Francej Stolbergej pſchi wobczehnjenju Worklec 1. meje 1869.

Witamy Was, hnadny knježe! witamy hako wutrobitoho wojowarja za prawdu a za prawa ſwjatoho wótca, witamy Was pſchi zaſtupjenju do naſcheje ſrjedžizny, do katholſkeje ſerbſkeje krajiny. Wjeſelimy ſo a ſmy pozběhnjeni z tym, zo mamy tudy Was, kotrohož ſława pſchikhadej ſamomu do prědka khwataſche. Bóh zapłacz Wam, wyſokoczeſczeny knježe, Waſch nadobny ſkutk za ſprawnu wěc naſchoho ſwjatoho wótca a žohnuj Was z czaſnymi a wěcznymi kubłami na Waſchim nowym ſydliſchczu. Daj Bóh, zo byſchcze prawje wjele wjeſołych dnow tudy doczakali a tak w naſchej ſrjedžizuje to zaczuwali, ſchtož ſam naſchomu wjelelubowanomu ſwjatomu wótcej pſchihotowaſchcze!

Wjele katholſkich Serbow.

Njedželu 6. juniju popołdnju wot 4 hodź. budže na ſchuli w Khróſczicach katholſka zhromadžizna, na kotruž ſu katholſcy Serbja ze wſchěch woſadow z tutym pſcheproſcheni.

W knihikupſtwje Smolerja a Pjecha tudy je na pſchedań:
Wobraz Piusa IX. ze ſerbſkim podpiſmom: „K dopomnjenju na pokſtalětny měſchniſki jubilej Piusa IX.“ Po jenym 5 np., za toleř 100.
Das Büchlein vom Papſte Pius IX. Von Herchenbach. 2 nſl. 5 np.
NB. Wſchě katholſke druhe knihi ſo rady a ſpěſchnje wobſtaraja.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towaŕstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 11. **5. junija 1869.** **Lětnik 7.**

Nabožne wustawy w Parizu.

Hdyž wot towaŕstwow swjatoho Vincenca, w Parizu po lěcze 1830 nastatych a nětko po wschěm katholskim swěcze rozpschestrjenych, wot towaŕstwow za rjemjeslniskich, a wot wschelakich wuczenych towaŕstwow wothladujemy, ma město Pariz hischcze wjele wopomnjecza hódnych wustawow.

Pariz wobsedźi 58 žónskich klóschtrow, wot kotrychž maja wschelake wjacore dobroczinjace wustawy. Najwjacy z nich je wothladanju khorych a woczehnjenju młodosczе poswjeczenych, a wysche toho wobstaraja rjadowe (klóschtyrske) knježny khorych we 24 zjawnych hójeŕnjach (wustawach za khorych). Někotre tychle klóschtrow su maczeŕske domy, wosebje tamny dom daloko rozpschestrjenych sotrow s. Vincenca, kiž maja wjele poboczných wustawow. Wosebje wuzběhowacz dyrbi so rjad „slepych sotrow s. Pawoła", kotrež su w poslenich lětdźesatkach nastałe. Nimale wschitke tele sotry su slepe, rozymja pak tola wschě žónske a domjace dźěło tak wubjernje, zo móža swoje tohorunja slepe wuczownicy w nim rozwuczowacz a prědkstejiczeŕki dźěłacych domow bycz. Spodźiwne derje je tónle wustaw hižo wucził. Hdyž slepe sotry ze slepymi syrotkami (holczkami) we domje abo w zahrodze khodźicz widźisch abo nadeńdźesch-li je pschi dźěle, njewěrisch na prěnje pohladnjenjo, zo su slepe. Tele zjenoczenstwo slepych sotrow je założene wot jeneje parizskeje wudowy. Slepe sotry pschiběraja pschez to, zo tam wuwuczene holczki najbóle wostanu. Wustaw dźerži so pschez wunoschki dźěła slepych sotrow a tež pschez dobroczerjow.

Druhi nowy rjad su „małe sotry khudych" (**Petites Soeurs des Pauvres**), 1840 we St. Servain w Bretagni pschez dwě dźěławej žonje a jenu staru słužownu džowku pod wjedźenjom kapłana Le Pailleron założene. Nětko wunoscha liczba tychle sotrow hižo pschez 1700, kotrež pschez 11,000 starych ludźi po cyłej Francózskej cyle zastaraja. W Parizu maja wone pjecz wustawow (domow) z někotrymi

ſtami potrjebnych ſtarych mužſkich a žónſkich. Wone zdźeržuja ſo wosebje pſchez jałmožnu, kotruž ſotry kóždy dźeń po wulkim měſcze Parizu hromadźa. Wone khodźa po zbytkne jědźe do kuchnjow bohatych ludźi, wuproſcha ſebi na torhoſchczach wotpadki zeleninow a warjenjow wot pſchedawarkow, ſkładuja wſchitko na ſwoje wot wóſlika cźehnjene wozyczki a wjezu je domoj, hdźež ſo nazběrane dary ſtaroſcźiwje rjaduja a pſchihotuja, zo bychu ſtarym ludźom za jědź ſłužiłe. Schtož pobrachuje, ſo pſchikupi z pjenježnej jałmožnu, kotruž ſotry na wěſtych dnach pſchi cyrkwinych durjach proſcha. Tele ſotry ſtarych ludźi potajkim nic jenož zaſtaraju, ale zalutuja jim też prócu a poniženjo jałmožnyproſchenja, hdyž to za nich ſame na ſo wozmu. Schtó njedopomni ſo tu na najrjeniſche cźaſy kſcheſcźanſtwa? Tónle rjad njewobſteji hiſchcźe 30 lět, je pak ſebi powſchitkowne pſchipóznaczo dobył a pſchiběra kóždy dźeń. Kak wulke zaſłužby změje wón, hdyž budźe 50 abo 100 lětny jubilej ſwjecźicź? Też holcy z wyſchſchich ſtawow ſu hižo tomule rjadej pſchiſtupiłe, hačrunje ma ſpočatk a wjetſchinu z nižſchich klaſſow wobydleŕſtwa; wjele ſłužownych holczkow (na kotrychž dobre zadźerženjo w Parizu kóždе knjejſtwo derje kedźbuje) a wjele khudych dźěłaczeŕkow namaka ſo bjez ſotrami.

Wulkej nuzy wotpomha dale podpjerace towaŕſtwo za pſchedměſchcźa (**Oeuvre des Faubourgs**), wot žónſkich wjedźene; wone ſtara ſo wosebje, zo bychu dźěcźi dźěłaczeŕſkich familijow, kotrež we wotležanych pſchedměſchczach w najhubjenſchich khěžkach a huſto w pincach bydla, draſtu a rozwuczenjo doſtali, a zo bychu familije ſame pſched duchownym hubjenſtwom zakhowane byłe. Tele towaŕſtwo wobſteji wot lěta 1848 a wudawa kóždе lěto 15—20,000 frankow. — Maczeŕſke towaŕſtwo (**Société maternelle**), 1788 założene, ma w kóždym dźělu města jenu knjeni hako wjedźiczeŕku, kotraž tajkim khudym maczerjam, kiž ſwoje dźěcźi ſame cźěſcha, znamjenitu pjenježnu podpjeru podawa. Tele towaŕſtwo nahromadźi pſchez ſwoje ſobuſtawy kóždе lěto 60,000 frankow a podpjera ſtajnje na 900 maczerjow. — Towaŕſtwa z mjenom „Žłobiki“ (francózſcy **crèches**, tak mjenowane k dopomnjecźu na žłobjo, w kotrymž je Jězus hako dźěcźatko ležał) wothladuja a zaſtaraja wodnjo dźěcźi wot cźěſchnych (ke kotrymž dyrbja maczerje dwójcy za dźeń pſchińcź) hacž do tſilětnych. Wone cźinja tak móžne, zo khude maczerje tam dźěcźi wotedadźa a ſame na dźěle ſej swój khlěb zaſłuža. Dźěłaczeŕkow pak je w Parizu na 106,300, bjez kotrymiž je wjele khudych maczerjow. Jich zda wucźinja w pſcheměrje něſchto pſchez frank; tola ſu też tajke, kiž jenož poł franka zaſłuža. — Też je w Parizu wjele „wucźekow“ (**Salles d'asiles**) za dźěcźi wot 3 do 6 lět, kaž w naſchim Budyſchinje wothladarńja (Kinderbewahranſtalt). Tele wuſtawy ſu wobſtarane wot wſchelakich ſotrow (knježnow) a wot ſwětnych towaŕſtwow. — Schulſcy bratſja (**Frères ignorantins**) maja dwaj domaj, hdźež někotre ſta· hólczatow nic jenož ſchulſke rozwuczenjo doſtawaja, ale też jene rjemjeſło (Handwerk) nawuknu.

Towaŕſtwo dźěcźipſchecźelow (**Société des amis de l'enfance**) zaſtara wosebje te dźěcźi, kotrež mohłe doma pola ſwojich ſtarſchich pſchez jich zły pſchikład ſkažene bycź. Wone wobſteji wot l. 1827 a dźerži tu khwilu 270 dźěcźi. — Druhe towaŕſtwa ſkutkuja za polěpſchenjo khoſtancow (Sträflinge), wosebje młodych, kotrychž rjemjeſło wucźicź dawaja, jim dźěło wobſtaraja a jich wobkedźbuja.

Tež wobsteji wustaw, hdžež z jastwa puschczeni zhromadnje dźěłaja a polěpscheńja za tajke holczki. Dale je wustaw za złe dźěczi, kotrež starschi sami skludźicź njemóža a tohodla je tam na lěto abo dwě dawaja. Někotre jastwa steja pod wjedźenjom sotrow ze wschelakich rjadow.

„Towarstwo swjatoho Franca Regisa" dźěła napscheczo dźiwim mandźelstwam z tym, zo cuzym khudym a dźěłaczerjam, kiž ze wschěch rózkow do Pariza pschiczahnu, wschitke k zwěrowanju trěbne wopisma darmo wobstara a tak civilne a potom tež cyrkwinske zwěrowanjo tajkich cuznikow móžne czini. Wobstaranjo, pschełoženjo a legalisirowanjo tajkich wopismow žada wjele czasa, próchy a pjenjez; a tohodla wosebje běsche w Parizu prjedy wjele dźiwich mandźelstwow. Tele towarstwo, z mužskich a žónskich wobstejace, bu założene wot sudniskoho zastojnika Gossina a je wot l. 1826—1866 hižo 43,256 dźiwich mandźelstwow, potajkim pschez 1000 za lěto, pschez cyrkwinske zwěrowanjo legitimirowało. Towarstwo dźerži sebi wosebitych zastojnikow. Wysche trěbnych wopismow dawa towarstwo nowomandźelskim tež drasty, domjacu nadobu atd.

Žónske towarstwo khudych khorych (**Oeuvre des Pauvres Malades**), w lěcze 1840 wot 10 knjenjow założene, ma w tu khwilu 600 sobustawow w 27 wosadach a je sotram s. Vincenca k ruch, zo by khudych khorych w jich wobydlenjach wopytowało a wothladało. W lěcze 1865 běchu sobustawy pola 52,748 khorych 158,368 wopytanjow sczinili. — Druhe žónske towarstwo wopytuje khudych khorych we zjawnych khorownjach a podpjera we wosebitych domach holczki a hólcow, kotsiž su po khorosczi hischcze k dźěłu słabi. Tele towarstwo nasta w revoluciji 1848 pschez někotre knjenje, kotrež w czasu wojowanja na hasach wutrobicze wobzankny chu, do hójeńnjow hicź, zo bychu mnohosczi tam ranjenych pomoc poskiczili. Towarstwo dźerži so pschez lětne pschinoschki swojich sobustawow. — Towarstwo za wojakow (**Oeuvre des Militaires**) wobstara schtyri schule, kiž su wot 600 wojakow, za rozwuczenjom žadoscziwych, wopytowane. — Towarstwo **L'Oeuvre des Tabernacles** podpjera khude cyrkwje z drastami, kotrež sobustawy towarstwa same dźěłaja. W druhim žónskim towarstwje schija sobustawy kóždy tydźeń wjacy hodźinow zhromadnje drasczenja za khudych a rozdawaja je potom darmo. — Wosebite towarstwo sczele khude syroty ze wsow, kiž su do Pariza pschischłe a pschihodnu słužbu njenamakaja, zasy na wsy k wustojnym rólniskim familijam abo do kolonijow (sydlischczow), kotrež su trappistojo we wschelakich krajinach założili. Tam nawuknu hólcy nic jenož rólnistwo, ale tež zlutniwosczź; pschetož trappistojo žiwja so jenož z khlěbom (połdra punta za dźeń), z warjenjom w selenej wodźe, a z piczom wody; dźěłaja pak 10 abo 12 hodźinow a słuža pschi tym wjacy hodźinow, wosebje w nocy, hischcze w cyrkwi swojomu Bohu.

Wschelacy mnischa maja tež schule a wustawy. Někotre towarstwa wobstaraja rozschěrjenjo dobrych knihow a czasopisow, druhe zhromadźuja so na njedźelach k zhromadnym pobožnosczam, druhe zrjaduja loterije a bazary (hdźež wosobne knjenje zhromadźene dary a tunje wěcki za drohi pjenjez pschedawaja) k wschelakim dobrym skutkam.

Skónczńje je w Parizu wjacy wustawow, hdźež so na wukrajne missionstwo

pschihotuja a za potrěbnoscze missionarow staraja. Z cyła žadyn lud tak wjele missionarow njewuposczeła kaž francózski, a žadyn kraj njedawa tak wjele kaž Francózska. Bjez něhdže 8000 missionarami we wschěch dźělach swěta je wjacy hacž tsecźina Francózow. Lyonsko-parizske towarstwo k rozpschestrjenju wěry mějesche w lěcze 1867 z cyła 5,149.918 frankow dokhodow, z czohož bě Francózska (z wuwaczom Algira a kolonijow) sama 3,582,659 frankow nawdała. Podobnje je pschi towarstwje Jězusowoho dźěczatstwa a tež pschi podpjeranju swjatoho wótca a joho wójska; z Pariza so na to dźěła, zo by Francózska w kschesczanskej skutkownej lubosczi psched wschitkimi krajemi so wuznamjenika. To je woprawdze wobdźiwanja hódne, a we wschelakim nastupanju pschikładne!

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Dźeń 22. meje zemrje tudy po dlěschej khorosczi na suchoczinu k. rycznik Adolf Junge, assessor tachantskoho konsistorija, w 31. lěcze swojoho žiwjenja. Wón zastupi do swojoho zastojnstwa po njeboh k. z Jeschki a wobstara te same połtsecza lěta ze wschej khwalbu. Tak ma wysokodostojne tachantske konsistorium hižo zasy staroscz wo nowoho rycznika. Katholskich rycznikow pak je w Sakskej mało.

Z Budyschina. Nasch hnadny knjez biskop je zańdźenu njedźelu pastyrski list wozjewicz dał, z kotrymž so dla ökumeniskoho koncila wot bamža dospołny wotpusk po waschnju jubilejskoho wupisuje. Po sobudźělenju bamžowoho lista na wschěch biskopow rycži nasch hnadny knjez wo pschipowjedźenym koncilu a wo wotpusku. Hako wuměnjenjo postaja so tole: 1. dostojne dostaczo swjateju sakramentow pokuty a wołtarja; 2. wjacykróczne wurjadne wopytanjo cyrkwje k modlenju po měnjenju swjatoho wótca; 3. dospołne poscźenjo na tsjoch dnjach; 4. wotedaczo jałmožny khudym. Wosebite pobožnoscze za jubilejski czas wot 1. junija hacž do skónczenja koncila su tele: 1. na božej mschi pschistaja so modlitwa k swjatomu Duchej; 2. po dopołdnischim prědowanju tohorunja; 3. na nyschporje spěwa so pschełożeny khěrlusch **Veni Sancte Spiritus**; 4. tsecźu njedźelu kóždoho měsaca je na nyschporje litanija wot wschěch swjatych psched wustajenym najswjeczischim sakramentom.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Swjatocznosćz Božoho Cźěła swjeczesche so we naschim městaczku pschi najrjeńschim wjedrje z wulkej pychu. Czesne wrota běchu natwarjene; pletwy a wěncy czehnjechu so pschez hasy; drohi běchu z hałzami a brězami wobsadźane, kaž ze zelom a z kwětkami posypane. K czesczi bójskoho wumožnika we swjatym woblatku bě so lětsa tež nowe krasne njebjo (baldachin, tšěschica) wobstarało. Za tule cyrkwinsku wuzdobu bě knjez kapłan Wowczerk we cyłej wosadźe dary luboscze hromadźił (nimale 130 tolerjow) a nasche miłosczive sotry běchu k njej wuschiwanki wobstarałe. Je zawěrno rjane wopokazmo horjaceje luboscze k Jězusej, hdyž so we naschich hubjenych czasach wot wschěch stronow tajke wopory k

božej cześći pschinjesu. — Mejske pobožnoscże k cześći swjateje Maczerje Božeje wotdżerżachu so njedżelske a swjate dny we naschej farskej cyrkwi pschi krasnje wudebjenym swjateje Marijnym wołtarju, dżeławe dny pak we khapałcy naschich duchownych knjeżnow. Boži dom běsche stajnje wot modlacoho ludu napjelnjeny. — Do klóschtra miłoscziwych sotrow w Nissy (Neiße) je z naschoje wosady zasy knjeżna zastupiła, Gusta Rósmijec z Němcow. Wona chce so hako serbska wuczerka wudospołnicz. Tak so stajnje pschisporja syła pobožnych duschow, kiž swětej božemje praja a so z luboscże k Bohu za spomoženjo sobuczłowjekow wopruja. — Knjez pschekupc Jan Hórnik je na swojim domje we wużłobjeńcy rjane żelezne barbjene a pozłoczane swjeczo swjatoho Jana Nepomucenskoho stajicz a cyrkwinscy swjeczicz dał. S.

Cyrkwinske nowinki a powjescże.

Pruska. Kral Wilhelm je městej Dynhausen 30,000 tol. darił, zo by jenu nowu katholsku, a jenu protestantsku cyrkej twaricz mohło.

Z Greifswalde. Tudomna měschczanska rada, kiž je cyle protestantska, je katholskej wosadże twarne městno k nowej cyrkwi dariła. Zakładny kamjeń bu na dnju bamżowoho jubileja położeny.

Ze Schleswiga. Tudy bu leżownosczż za 16,000 tol. kupjena, zo by so na njej klóschtyr za miłoscziwe sotry twarił.

Němska. W měscże Eislebenje w pruskej Sakskej, hdżeż je Luther so narodżił a wumrjeł a hdżeż wot 10 lět katholska missionska stacija wobsteji, je so klóschtyr benediktinskich knjeżnow założił. Boże wjedżenja su spodżiwne! Priorka klóschtra benediktinkow w Osnabrücku wopisuje nastaczo tohole skutka, a jeje najważnische powjescże su tele. Wloni bu priorcy wot maczerje jeneje z klóschtyrskich knjeżnow, kotraż běsche w tsjoch njedżelach swojoho mandżelskoho a dweju synow zhubiła a nětko něschto wosebite k cześći najswjeczischoho sakramenta cżinicz chcyschе, summa pjenjez pschepodata, zo by so k założenju klóschtra wěcznoho modlenja k Najswjeczischomu wużiła. Knjeżny proschachu, zo chcył jim Bóh město pokazacz, hdżeż měło so tole stacz. Krótko na to pschinjese jim jena pobožna knjeni z Münstera, kotraż niczo wo pschecżach knjeżnow njewjedżeschе, njenadżitu powjescz, zo w Eislebenje něhduschi benediktinski klóschtyr, w kotrymż je swjata abtyssa Herta swoje żiwjenjo wobzanknyła, hischcże wobsteji a zo chce jón nětczischi protestantski wobsedźeŕ runje pschedacz; tohodla je jeje a někotrych druhich żadoscz, zo by so tole wot 300 lět wopuschczena a wonjeczeszczena swjatnica zasy za benediktinski rjad kupiła a poswjeczika. W tymle spodżiwnym hromadutrechenju póznachu knjeżny znamjo božeje wole a priorka prócowasche so wo wuwjedżenjo tohole skutka. Tamna pobožna knjeni pschinjese nětk powjescz biskopej w Paderbornje, pod kotrohoż Eisleben słuscha a tež wón wulcy zwjeselený napominasche k wuwjedżenju wotmyslenja. Po dalischich pobožnoscżach knjeżnow pschińdżechu do klóschtra znowa wschelake slubjenja hischcże pobrachowacych pjenjez. Na 17. novembra (dnju s. Herty) pschijědże priorka z jenej knjeżnu a tamnej knjenju do Eislebena. (Knjeżnje běschtej pschez klóschtyrsku drastu

ſo hiſchcże z mantlom wodżcłoj.) Wobſedźeŕ nadobo praji, zo z pſchedacża niczo bycź njemóże, dokelž chce wón twarjenja ſam zdźeržecź; tola ſkónczńje bu kup na mjeno tež pſchitomnoho bratra priorki za 9,400 toleri wobzanknjena. Wotmyſlenja knjeżnow běchu do tohole cżaſa proteſtantam njeznate; nětko pak bě ſo powjeſcź ſpěſchnje roznjeſła, tola njeběchu proteſtantowje pſchecźiwo prědkwzacżu knjeżnow; haj nětotſi prajachu, zo chcedża ſwoje holczki do jich tudomneje wubjerneje ſchule (kajkuž woni w Osnabrücku maja) radu ſłacź. Dotalni wobydlerjo nĕhduſchich klóſchtyrſkich twarjenjow ſu 1. hapryla wotcżahnyli; hłowne murje klóſchtra hiſchcże ſteja, kaž tež ſchtyri murje nĕhduſcheje cyrkwje, kotraž dotal hako bróżnja ſłużeſche. Z pomocu dobrowólnych darow budże ſo wſcho trĕbne za klóſchtyr ſwjateje Herty pſchiprawjecź a tež cyrkwiczka pozbĕhnje ſo z procha, zo by nowa ſwjatnica była, hdżež budże ſo wodnjo a w noc hwalba boża k cżeſcźi najſwjecźiſchoho ſakramenta ſpĕwacź.

Cżĕſka. Grofa Hanuſch Kolowrat je 10,000 ſchĕſnakow k tomu darił, zo by ſo niżſche gymnaſium w Rychnowje pod wjedżenjom piariſtow wo dwĕ wyſchſchej klaſſy wudoſpołniło.

Z Wina. Khĕżor je nowy ſchulſki zakoń wobtwjerdźił, haczrunje wulka wjetſchina joho poddanow wo njón z cyła njerodźi.

Tyrolſka. Zhromadźizna katholſkoho towaŕſtwa, kotraž bu w cyrkwi w Schlandersu dźeržana a na kotruž bĕſche 4000 muži pſchiſchło, bu wot khĕżorſkoho kommiſſara grofy Manzani rozpuſchcżena, dokelž ſebi wón myſleſche, zo mohł tachant Leiter, kiž ryczecź zapocża, tež napſchecżo nowym zakonjam nĕſchto wunjeſcź. Pſchitomni běchu z tym njezaſłużenym rozpuſchcżenjom jara njeſpokojni a wuprajichu to wótſe. Komniſſar doſta wulki ſtrach a ſtupaſche pĕknje zady duchownoho, kotryž joho won dowjedże. Zo je wón puki doſtał, kaž nowiny najprjedy piſachu, to njeje wĕrno.

Tyrolſka. W Schönwiesu bĕſche 13. meje wuzwolenjo nowoho prĕdkſtejeŕſtwa. Hdyž ſo potom pſchiſaha wot nowowuzwolenych żadaſche, naſta wótre rozryczżowanjo, kiž tſi hodźiny trajeſche. Woni chcychu zakonje jenož pod tym wumĕnjenjom wopſchiſahacź, jeli ſo w nich niczo pſchecźiwo ſwĕdomju dobroho katholika njenamaka a jeli tele wumĕnjenjo do protokolla pſchińdże. Pſchitomny zaſtojnik (wokrjeſny hejtman, Bezirkshauptmann) wukładowaſche jim, zo je jich biſkop (Gaſſer, ſyn jenoho bura, joho bratſja ſu tež burja) jeniczki pſcheczżiwo nowomu ſchulſkomu zakonjej a pſchedawaſche druhe tajke kžĕ. Dokelž ſo cżi mużoju pſchecy wobarachu, bu do protokolla wzate, zo je ſo kommiſſar podarmo prócował, a zo chcedża woni zakonje jenož wopſchiſahnycź, kaž daloko wone njejſu pſcheczżiwo bożim kaznjam a poruczżnoſcżam cyrkwje. Duž dyrbjeſche ſtare prĕdkſtejeŕſtwo nakhwilnje dale wobſtacź. Zaſtojnik hrożeſche ze ſchtrafami, ale nowy prĕdkſtejeŕ prajeſche: „Ja ſo njeſpjecżuju zaſtojnſtwo na ſo wzacź, ale chcu po mojim ſwĕdomju cżinicź, dokelž je po zakonju kóżdomu, potajkim tež katholſkomu ſwobodnoſcź ſlubjena; ſchto pak pſchecżiwo ſwĕdomju je, ſmĕ mi jenož bamž a biſkop prajicź. Radſcho dam ſwoju hłowu, hacž zo bjez wumĕnjenja pſchiſaham.“ Skónczńje wuprajichu ſtari a nowi prĕdkſtejerjo, zo ma ſo ſchtrafa, kiž je jim dla zapowjedżenja nowoho ſchulſkoho porjada napołożena, wot cyłeje gmejny płacżicź, dokelž je ſo zapowjedżenjo po myſli

cyłeje ginejny ſtało. Tak je widźecź, zo ſu Tyrolſcy ſwojej katholſkej wěrje wſchudźom ſwěrni. — Zapóſłanc za „reichrath“ duchowny Dr. Greuter je nětko po ſkónčenju reichsratha jeneje ryčže dla, kotruž wloni w zhromadźiznje w Hippachu dźerżeſche, do pſchepytanja wzaty. Też w druhich khěžorowych krajach ſu zaſy někotſi duchowni piſmow, prědowanjow a ryčžow dla wotſudźeni.

Khrowatſka. Njeboh kardinal-arcbiſkop Haulik je pſchez 400,000 ſchěſnakow zawoſtajił, kotreż drje budźa zwjetſcha k wſchelakim dobrym ſkutkam poſtajene, hdyž budże teſtament wotewrjeny. Njeboh kardinal je hižo za žiwjenjo wjele woprował. Tak je khudym a ſchtudentam kóžde lěto wjele dawał. K załoženju ſchpitala a ſchule miłoſcźiwych ſotrow je wón 150,000 ſchěſnakow darił. W lěcže 1852 da nowu hólczu ſchulu natwaricź. W lěcže 1858 załoži fundaciju 50,000 ſchěſnakow k podpjeranju khudych wudowow. Pſchi ſwojim jubileju 1861 rozda wón 80,000 ſchěſnakow k podpjeranju khudych we wſchelakich městach. Ponowjenjo a wutwarjenjo arcbiſkopſkeje cyrkwje zapłaczi ſam. K załoženju južnoſłowjanſkeje (khrowatſkoſerbſkeje) akademije dari wón 10,000 ſchěſnakow.

Z Roma. Grofa Schönburg je do ſwojoho wótcnoho kraja wotpucźował. Wón pſchiwjedźe ſobu też młodoho měſchnika, k. Fikenſchera, kiž budże pola njoho za domjacoho kapłana. Pſchidawk: Grofa Schönburg je pjatk 28. meje do Wechſelburga pſchijěł a k. kapłan Fikenſcher je nas zańdźenu wutoru w Budyſchinje wopytał. — Macź barona Ernſta z Schönberga je też nětko katholſke wěrywuznaczo tudy wotpołożiła.

Z Roma. Dźeń 13. meje ſwjeczeſche bamž w cźichoſczi swój 77. narodny dźeń. Wón pſchiſtaja nětko pſchi kóždej božej mſchi modlitwu za potřěbnoſcże ſwjateje cyrkwje. Swojim ſłužownikam wudźěla wón ſam kóždy měſac w privatnej khapałcy ſwjate woprawjenjo.

Francózſka. Łódź z mjenom „general Abatucci“, kiž je ſo na pucźu wot Marſeille do Roma podnuriła, wjezeſche 100 ludźi; bjez nimi bě 22 młodźencow, kotſiž chcychu do bamžowoho wójſka zaſtupicź, dale bamžowy konſul Ferrari ze ſwójbu a też jedyn francózſki oberſt. Też ſumma pjenjez za bamża je zhubjena. Jenož 39 cźłowjekow je ſmjercźi wucźekło.

Pólſka. Liczba ſchismatiſkich cyrkwjow ſtajnje pſchibjera, dokelž ſo ruſowſke knježeŕſtwo jara wo to ſtara. Tak je zaſy jena cyrkej w měſcże Rawje do ſchismatiſkeje pſchewobrocźena. Też we ſławnym hnadnym měſcże Czenſtochowje, hdźež wyſche zaſtojnikow žadyn Ruſa njeje, twari ſo nowa ſchismatiſka cyrkej, wězo za krajne (nimale jenicźcy katholſke) pjenjezy pólſkoho kraleſtwa. Runje tak ſkutkuje ſo we wjacorych druhich městach.

Ruſowſka. Kaž je znate, bu pſched 5 lětami warſchawſki arcbiſkop Feliński do ruſowſkoho města Jaroſławja pſchi rěcy Wołgy wuwjezeny. Po dołhim mjelcźenju pſchinjeſechu nětko jene pólſke nowiny powjeſcź wo nim. Arcbiſkop je ſebi drjewjany dom na pſchedměſchczu wotnajał a je khudże žiwy. W jenej ſtwě ma khapałku, w kotrejž kóždy dźeń bożu mſchu dźerži. Jomu poſłužuje młody kapłan. Zdaluje ſo ludźi po móžnoſczi a wukhodźuje ſo ze ſwojim wujom Brinkom, kiž je dobrowólnje k njomu ſo pſchiwdał. Ruſki lud poſtrowja joho z pocźe-

ſczowanjom, ſkoro kaž by ſo joho bojał, a tež woſobni (ſam ſchismatiſki biſkop) joho z czaſami wopytuja. Knježeŕſtwo je jomu prajicz dało, zo by ſo do Warſchawy wróczicz ſmĕł, hdyž by khĕžorej ſwoje prjedawſche zadžerženjo wotproſył. Tola arcbiſkop je z doſtojnoſczu wotmołwił, zo wón to czinicz njemóže a zo budže poſleni, kotſiž ſo do Pólſkeje wróczi. Wón mĕnjeſche z tym, zo dyrbi knježeŕſtwo najprjedy wſchĕch wupokazanych a ſchtrafowanych duchownych domoj powołacz.

Afrika. Superior Fabian Pfeifer z miſſije w ſrjedžnej Africy piſa, zo je nowy miſſionaŕ Dismas Stadlmayer ze ſwojimi towaŕſchemi zbožownje do Chartuma pſchiſchoł. Zańdžene lĕto bĕſche za miſſion žohnowane; wjele džĕczi negrow (mórow) je ſo kſchczicz dało.

Połnócna Amerika. Sobotu pſched jutrami zemrje w mĕſcze St. Paul w Minneſota miſſionaŕ Demetrius Marogna, rodženy grofa z połodniſcheje Tyrolſkeje, w 67. lĕcze ſwojeje ſtaroby. Mĕſchniſku ſwjeczižnu doſta w Mainzu a w tamniſchej diöceſy najprjedy ſkutkowaſche, potom bĕſche 20 lĕt faraŕ w diöceſy Augsburg, džĕſche 1846 hako miſſionaŕ do Ameriki, zaſtupi tam ſchĕſcz lĕt pozdžiſcho do rjada benediktinow, kotrychž potom tež do Minneſota pſchiwjedže. Hdyž bĕſche ſo pſchi wotpalenju ſchule we St. Paul, kotryž woheń bĕchu złóſnicy załožili, ſtraſchnje wopalił, džĕſche na wuſtrowjenjo do Floridy a ſkónczi nĕtko zaſy w St. Paul w maczeŕſkim domje knježnow ſotrow ſ. Józefa ſwoje žiwjenjo. Wón ryczeſche derje italſcy, francózſcy, nĕmſcy a jendželſcy, a bĕſche wſchudžom jara czeſczeny.

Cyrkwinſki powĕſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Zemrjeczi: Michał Mikkawſch, ſ. Jakub Lawkuſa, 6 njedž.; Franc Adolf Junge, ryczník, aſſeſſor pſchi tachantſkim konſiſtoriju, 30 lĕt; Karl Reinhold, ſ. Jana Tr. Klingſta, 12 njedž.; Pětr Pawoł, Karla Auguſta Reka, młódſchi dwójnik, 1 lĕto, 15 dnjow; Jan Auguſt, ſ. Karla Tr. Schĕrca w Dobruſchi, 19 njedž.; Hańža, njeboh Jakuba Czocha w Kukowje mandželſka, 57 lĕt.

Z Radworja. Kſchczenaj: Pětr, ſ. Michała Hĕblaka z Mĕrkowa (†); Guſtav Adolf, ſ. Auguſta Arnolda z Mĕrkowa. — Zemrjeczi: Hana, m. Jakuba Hołbika khĕbĕtarja, w Radworju, 52 l. 4 m.; Jakub, ſ. Mikkawſcha Bachera z Kamjeneje, 19 l. 4 m. 17 dnj.; Jakub Spitank z Czornoho Hodlerja, 47 l. 6 m. 1 dž. — Wĕrowani: Jan Bĕtka z Budyſchina, z Mariju Rjehorkec z Radworja; Jan Khilan z Radworſkoho Haja, z Mariju, wud. njeboh Auguſta Penthera z Khróſta; Mikkawſch Möhn z Radworja, z Hanu Winarjec z Kamjeneje.

Jutſe njedželu 6. junija budže **katholſka zhromadžizna** abo rozryczowanjo wo zhromadnych należnoſczach katholſkich Serbow, a to na ſchuli w Khróſczicach po nyſchporje wot ſchtyrjoch.

W knihikupſtwje Smolerja a Pjecha tudy je na pſchedań:
Wobraz Piusa IX. ze ſerbſkim podpiſmom: „K dopomnjenju na pokſtalětny mĕſchniſki jubilej Piusa IX.“ Po jenym 5 np., za toleŕ 100.
Das Büchlein vom Papſte Pius IX. Von Herchenbach. 2 nſl. 5 np.
NB. Wſchĕ katholſke druhe knihi ſo rady a ſpĕſchnje wobſtaraja.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski cžaſopis,

wudawany wot towařſtwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyſchinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 12. **19. junija 1869.** **Lětnik 7.**

We wotpuſtku.

Skoro žada wucžba katholſkeje cyrkwje njeje tak wopacžnym a njeluboznym rozſudženjam wuſtajena była, kaž wucžba wo wotpuſtkach, najbóle tohodla, dokelž ſo doſpołnomu dorozomjenju teje ſameje pſchihódna próca njedawaſche; tež pola katholſkich kſcheſcžanow knježi huſto we tutej tróſchtnej wucžbje jich wěry wobžarowanja hódna njewědomnoſcž. Tohodla napomina tež naſch ſwj. wótc Pius IX., w piſmje, pſches kotrež wón pſchi pſchileżitoſcži ökumeniſkoho koncila doſpołny wotpuſtk po waſchnju jubilejſkoho wupiſuje, zo bychu ſo wěriwi pſches prědowanjo božoho ſkowa z nowa zas rozwucžili a tak k dobycžu wotpuſtka pſchihotowali. Tež „Katholſki poſoł" chce ſwojim cžitarjam z tym najwažniſche wěrnoſcže wo wotpuſtku z krótka rozeſtajecž. —

Schto mamy my pod wotpuſtkom zrozemicž? Skowo ſame pokazuje, zo ſo pſches wotpuſtk něſchto ſpuſchcža, wodawa, położuje — a ſchto to? Zo bychmy to prawje zapſchimnyli, dopomńmy ſo na někotre znate wěrnoſcže. Na kóždym hřěſche, kiž cžłowjek wobońdže, da ſo dwoja wěc rozeznawacž, wina hřěcha a ſchtrafa hřěcha. Wina hřěcha wobſteji we rozhněwanju božim, kiž nam ſwjatoſcžacu hnadu božu, božu luboſcž a boże pſcheczelſtwo rubi, abo teſame k najmjeńſchom pomjeńſchuje; ſchtrafa, kiž je boża ſprawnoſcž na kóždy hřěch ſtajiła, je dwoja: wěcžna, t. j. wěcžne zatamanjo a cžaſna, kiž ma cžłowjek na ſwěcže abo w cžiſcžu wotcžerpjecž. Tež wſchědne lohke hřěchi, kiž ſebi wěcžnu ſchtrafu njezaſłuža, njewoſtanu tola bjez cžaſnych ſchtrafow. — Pſches hódne dóſtacžo ſwj. ſakramenta pokuty wujedna ſo hřěſchnik zas z Bohom tym knjezom, t. r. jomu ſo ſpuſchcži wina hřěcha a wěcžna ſchtrafa; tež džěl cžaſneje ſchtrafy ſpuſchcži ſo hřěchnikej, a to cžim wjetſchi džěl, cžim doſpołniſcha joho želnoſcž bě. Wěrno je, cžłowjek je po hódnje wotpołożenej ſpowjedži zas džěcžo božeje luboſcže, a njetrjeba ſo cž

bojecź wěčznoho zatamanja, tola dopuschćźi Bóh tón knjez we swojej mudroscźi a mikoscźi cźasne khostanja na njoho. „Też hrěchi tamnych, praji s. Augustinus, kotrymž sy ty, o knježe, wodak, njewostajisch ty njekhostane.“ Też w s. pismje namakamy my tusamu wěrnoscź, a Trientska cyrkwinska zhromadźizna wucźi ju, mjenujcy, zo ma hrěschnik po wodatym hrěsche a spuschćźenej wěčnej schtrafje k najmjeńschom jedyn dźěl cźasneje schtrafy sam wotcźerpjecź, a to móže so stacź we tuthym žiwjenju psches pokutne skutki, abo psches bolosćże cźisćza, kiž maja tam khude dusche wustacź. Za pokutne skutki, psches kotrež so božej sprawnoscźi dosćź cźini a za nasche hrěchi zaskužene cźasne schtrafy zapokucźa, płacźa wschě dobre skutki, kiž sebi my sami napołožimy, abo kiž nam měschnik w spowjednym stole pschiporucźa, abo wschitke kschiżiki a khorosćże, z cyła wschitke khostace domapytanja, kotrež Bóh tón knjez na nas dopuschćźi, hdyž je my scźerpnje znjesemy. W sapokucźenju cźasneje schtrafy pschińdźe nam nětko cyrkej k pomocy psches wudźělenjo wotpustkow, pschez kotrež so nam cźasne schtrafy spuschćźeja. Wotpustk je po tajkim wot cyrkwje wudźelene spuschćźenjo tamnych **cźasnych** schtrafow, kotrež bychmy my po wodatym hrěsche hischće tu abo w cźiscźu wotcźerpjecź dyrbjeli. Psches wotpustki njewodawaja so potajkim hrěchi, njespuschćźa so tež wěčna schtrafa, pschez wotpustki spuschćźeja so jenicźcy cźasne schtrafy.

Móc wotpustki wudźělecź, ma Khrystusowa cyrkej; tusamu dosta wona wot swojoho bóžskoho załožerja w tamnym slubjenju, kiž ji won da, zo budźe wschitko, schtož wona na zemi wotwjaza, tež w njebjesach wotwjazane. Mat. 16, 19. Tu pschepoda Khrystus swojej cyrkwi wscho, winu a kóždu schtrafu hrěcha spuschćźecź. A na jenym druhim měscźe praji nasch zbóžnik: „Mi je wscha móc data na njebju a na zemi.“ Mat. 28, 18. „Kaž je mje wótc poslał, tak scźelu ja was.“ Jan 20, 21. Z tuthymi słowami pschepoda wón swojej cyrkwi swoju cyłu móc, dokelž wón chcysche prajicź: Z tejsamej mocu, kotruž je mi tón wótc dał, wuhotuju tež ja was; wón da potajkim swojej cyrkwi z tym tež zawěscźe tu móc a te prawo, hrěschnikam za jich hrěchi postajene schtrafy spuschćźecź, dokelž je wón tež wěscźe sam tutu móc měł. — Hdyž Jězus Khrystus dale swojej cyrkwi pschez s. Pětra a swojich japoschtołow klucže njebjeskoho kralestwa pschepoda, da jim tola tu móc, pokutnym hrěschnikam njebjo wotewricź, potajkim tež tu móc, wschitke zadźěwki zběhnycź, kiž zastupjenju njebjeskoho kralestwa do pucźa stupaja. K tajkim zadźěwkam słuscha pak nětko tež tamna winowatoscź, swój dołh hacź do poslenjoho pjenježka zapłacźicź, t. r. wschitke za swoje hrěchi zaskužene schtrafy dospołnje zapokucźicź, prjedy hacź móže so nam njebjeske kralestwo wotewricź. Z toho móžemy my z wěstoscźu sudźicź, zo je cyrkej wot swojoho bóžskoho załožerja wysche mocy hrěchi a wěčnu schtrafu spuschćźecź tež tu móc dostała, cźasne schtrafy, kiž zastupjenjo do njebjeskoho kralestwa zadźěwaju abo wotstorkuja, wodawacź.

Tutu wot toho zbóžnika dóstatu móc je cyrkej tež we wschitkich cźasach wužiwała w tym, zo je wěrnje pokutnym hrěschnikam napołożene schtrafy abo z dźěła abo dospołnje spuschćźała. Tak hižo spuschćźi s. japoschtoł Pawoł w kscheścźanskej wosadźe w měscźe Korinthu jenomu cźłowjekej wulki dźěł napołożeneje pokuty, kotryž bě pschez wobońdźenjo cźežkoho hrěcha wulki pohorschk dawał, potom pak pschez swěrn

dopjelnjenjo kruteje pokuty wěſte znamjo polěpſchenoho žiwjenja zjewił; tomu tak pokutnomu hrěſchnikej wudźěli ſ. japoſchtoł potajkim jedyn wotpuſtk, a tak wudźělachu ſo tež pozdźiſcho we wſchitkich cžaſach wot pſchedſtojicžerjow cyrkwje wotpuſtki. W prěnich cžaſach a tež hiſchcže pozdźiſcho napołożachu pſchedſtojicžerjo cyrkwje hrěſchnikam jara krute, wobcžežne, druhdy wjacy lět trajace pokutne ſkutki. Woni dyrbjachu ſo poſcžicž, jałmożnu dawacž, khorych wothladacž, něſajkichžkuli wjeſelow ſo zdźeržecž, njeſměđžachu ſwjatocžnym božim ſłużbam pſchitomni bycž, ale dyrbjachu w pokutnej draſcže pſched cyrkwinſkimi durjemi ſtejo tych, kiž nimo dźěchu, wo wodacžo proſycž. Běchu jich wobońdźene hrěchi tajne, t. r. druhim njeznate, bě tež jich pokuta tajna, běchu pak jich hrěchi zjawne, druhim k pohorſchkej ſłużace, bu jim tež zjawna pokuta data, pſchez kotruž mějeſche ſo pohorſchk zas zarunacž. Tajke pokuty trajachu huſto cyłe lěto, druhdy wjacy lět, haj za wěſte jara cžežki hrěchi cyłe žiwjenjo dołho. Hdyž pak nětko pokutni hrěſchnicy pſchez ſwěrne, podwolne pſchenjeſenjo ſwojeje ſchtrafy pſchez dłějſchi cžas ſo wuznamjenowachu, ſkrótſchichu jim pſchedſtojicžerjo cyrkwje cžas jich pokuty abo ſpuſchcžichu jim tónſamy tež doſpołnje, a tute ſpuſchcženjo abo położenjo jich pokuty mjenowaſche ſo wudźělenjo wotpuſtkow abo z krótka wotpuſtki. W pozdźiſchich cžaſach njetrjebaſche cyrkej pſchi doſpołnje pſchemjenjenych wobſtejnoſcžach tak krute kaznje nałożecž a njechaſche to tež woſobnje, zo njeby nikoho wot doſtacža ſ. ſakramenta pokuty wottraſchiła. Tola boža ſprawnoſcž žada ſebi tež nětko runjež tak doſpołne doſcžcžinjenjo, kaž hdy prjedy; njezapłacži tón hrěſchnik nětko w tutym žiwjenju ſwój pſchez ſwoje hrěchi nacžinjeny dołh, změje wón tónſamón w cžiſcžu wupłacžicž; cžim wjacy a cžim krucžiſche pokutne ſkutki ſebi wón tudy napołożuje, cžim měnje změje wón w tamnym ſwěcže wotcžerpjecž. We wupłacženju ſwojoho dołha pſchińdże jomu cyrkej k pomocy z wudźělenjom wotpuſtkow; wona ſpuſchcža z tej jej pſchepodatej mocu jomu z dźěła abo doſpołnje cžaſne ſchtrafy, a zaruna božej ſprawnoſcži to, ſchtož mějeſche tón hrěſchnik pſchez wotcžerpjenjo cžaſnych ſchtrafow po prawym ſam cžinicž, z jej dowěrjenoho bohatoho pokła Jězuſowych zaſłużbow, kotryž je hiſchcže pſchiroſtł pſchez zaſłużby najzbóžniſcheje knjeżny Marije a druhich ſwjatych. Jězus Khryſtus njeje mjenujcy jeno ſwojomu njebjeſkomu wótcej za naſche hrěchi doſpołnje doſcž cžinił, ale pſchez ſwoje žiwjenjo, hórke cžerpjenjo a boloſcžiwu ſmjercž je wón za nas tak bohate zaſłużby nahromadźił, kiž ženje wotebjeracž njemóža, dokelž ſu njepſcheměrne. Tež ſwjecži boži, woſobnje najſwjecžiſcha knjeżna Marija, ſ. martrarjo a pokutnicy ſu pſchez ſwoje krute žiwjenjo a boloſcžiwe martry ſebi wjacy zaſłużili, hacž bě to k zapokucženju jich žiwjenja trěbne; tute jich zaſłużby pſchińdu druhim ſtawam ſ. cyrkwje k wužitku, haj teſame wucžinja z njeſměrnymi zaſłużbami Jězuſowymi jedyn pſchebohaty pokład, kotryž je ſwjatej cyrkwi dowěrjeny, zo by wona z njoho ſwojim dźěcžom po jich zaſłużbach ſobudźěliła. Cyrkej njewoſtaji nětko tutón ji dowěrjeny pokład bjez wužitka ležo, kaž tamny lěni wotroczk we ſ. ſcženju, kiž tón jomu dowěrjeny talent zahrjeba, ale hako dobroczliwa macžeř, kiž za ſwoje dźěcži ſo tež hiſchcže po ſmjercži ſtara, nałożuje wona tutón pokład k ſpomoženju za wotemrjetych, zo by jim jich martry pſchikrótſchiła abo położiła, kaž tež k wužitku za žiwych, zo by jim pomhała, božej ſprawnoſcži doſcž cžinicž. Cyrkej runja ſo tu luboſcžiwej macžeri, kiž ze ſamoženjom, kiž je ji něchtón wotkazał, dołh

swojich dźěczi wupłaczi, t. r. wona spuschcza pschez wudźělenjo wotpustkow tamne czasne schtrafy, kiž by tón hrěschnik abo w tuthym žiwjenju abo w czischczu wocźerpjecź dyrbjał, a spokoji božu sprawnoscź pschez to, zo ponižnje prosy — wona chcyła město pokutnych skutkow, kiž by ji po prawym tón hrěschnik sam pschinjescź dyrbjał, po joho zasłužbach wěstu pschihódnu měru z njesměrnoho pokłada cyrkwje hnadnje pschiwzacź, tomu pokutnomu hrěschnikej pak joho dołh abo z dźěła abo dospołnje spuschczicź. —

(Pschichodnje dale.)

Prěnja lětusch a katholska zhromadźizna.

Na požadanjo ze wschelakich stronow běsche redaktor Pósła katholsku zhromadźiznu abo zhromadźiznu katholskich muži ze serbskich wosadow do Khróscźic na schulu pscheprosył k wuradźenju zhromadnych serbskokatholskich należnoscźow. W postajenym czasu zeńdźe so tam 96 Serbow, bjez nimi czile knjeza duchowni: k. farař Smoła z Njebjelczic, k. kapłan Werner z Khróscźic, k. kapłan Ducžman z Radworja, k. kapłan Kuscžanski z Ralbic (w tu khwilu we Wotrowje), k. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy a k. P. Tadej Natusch z Róžanta. Z wucžerjow naschich wosadow běschtaj pschitomnaj k. Pjetasch z Khróscźic a k. Hauffa z Róžanta.

Zhromadźiznu wotewri redaktor Pósła a rozestaji ważnoscź a wužitnoscź katholskich zhromadźiznow. Dokelž tón krócź njebě žadyn dźeński porjad abo programm postajeny, wunjese tón samy, nětko wot zhromadźenych za dalische wjedźenjo zhromadźizny požadany, hako prěnju należnoscź: wuradźenjo wo trěbnoscźi a móžnoscźi twarjenja katholskeje cyrkwje w Bacźonju abo Cžornecach. Pschitomni ze wschelakich wosadow wobkrucźichu, zo so tež w dalischich stronach wschudźom za tajke wotmyslenjo z khwalbu wuprajeja. Tohodla zjenocźichu so wschitcy w tej wěstoscźi: Twarjenjo jeneje noweje cyrkwje, a to w Bacźonju abo Cžornecach je zhromadna należnoscź wschitkich katholskich Serbow! Prjedy hacž móže so k wyschnoscźi hicź a prawo k hromadźenju dobrowólnych woporow k wuwjedźenju tajkoho wotmyslenja žadacź, dyrbjesche so wubjerk (komité) wuzwolicź, zo by so tón dale starał. Tónle wubjerk da sebi sam hischcze statuty abo wustawki a móže so w swojim czasu tež powjetschicź. W tu khwilu buchu do wubjerka wuzwoleni: k. kapłan Werner z Khroscźic, hako pschesyda; k. Pjetasch, hako pismawjedźeŕ; hako zastupjerjo wokolnoscźe, w kotrejž ma so ta cyrkej twaricź: k. Bódlank z Bacźonja, k. Zynda z Cžornec, k. Kokla z Pozdec, k. Lipicž z Cžěschkec, k. Měrcźink z Haslowa; hako zastupjerjo khróscźanskeje wosady: k. mlynk Wawrik z Khanec a k. kubleŕ Kummer z Cžasec; hako zastupjerjo druhich wosadow: k. kapłan Hórnik z Budyschina, k. kubleŕ Wagner ze Smolic, k. kubleŕ Liebsch z Hunjowa (budyskeje wosady), k. farař Smoła z Njebjelczic, k. kapłan Ducžman z Radworja, k. mlynk Kummer z Łazka (ralbiczanskeje wosady), k. kubler Symank z Wotrowa a k. pschekupc Hórnik z Kulowa. Po tymle wuzwolenju buchu někotre rady nowomu wubjerkej, hdyž budźe wot wyschnoscźe pschipoznaty, k dalischomu skutkowanju poruczene. Radźi so, zo bychu so hotowe pjenjezy a wotkazanja do nalutowarniskich knižkow na dań zapisowake a w Póstu na to kwitirowało. Tež radźi so wot wjele pschitomnych,

zo by so, hdyž změjemy dowolnosć, tež subskripcija (podpisowanjo) po wschěch Serbach wokoło póstała, zo by so trochu wjedźało, kak wjele chcył tón abo druhi k tomu skutkej dać. Tola to a druhe zawostaja so wschitko wubjerkej k dalischomu wuradźenju. W pschichodnym czisle Póska budże zasy něschto wo tym ryczane. Tež praschenjo, hdże by ta wotmyslena cyrkej stać měła, hać w Bačonju abo Čornecach, zawostaja so pschichodnosći. — Druha należnosć, wo kotrejž so zhromadźizna rozryczowasche, běsche wobčežowanjo katholskich Serbow pschečiwo kamjeńskim němskim nowinam (Wochenschrift) hako „amtsblattej", dokelž wone druhdy jara njepschečelsch pschečiwo katholikam pisaja. Referent w tejle wěcy běsche k. młynk Wawrik. Wón rozpraji, schto je kralowska krajska direkzija dotal hižo činiła na próstwu katholskich Serbow kamjeńskoho sudniskoho wokrjesa. Tež je wón slubjenjo dostał, zo na s. dźeń s. Marije domaphytanja katholscy njebudźa na sudnistwo do Kamjenca žadani, dokelž tehdom zwjetscha do Rózanta ke mschi khodźa. — Tsecża należnosć bě porjad pschi processionach do Krupki a Rumburga. Wo tym so wjele a žiwje ryczesche, ale skónczne wobzanknjenja stanu so hakle pschichodnje. Hdyž běsche zhromadźizna połtsecża hodźiny traka, bu redaktorej Póska połnomóc data, zo by wón na s. Lawrjenca zasy tajku zhromadźiznu skazał a dźeński porjad do prědka wozjewił. Na to wobzanknu wón zhromadźiznu, kotraž da-li Bóh dobre płody pschinjese!

Z nascheje diöcesy.

Z Marijnoho Doła. W naschej klóschtyrskej cyrkwi je psched někotrymi njedźelemi wudowa Karolina Englerowa z Rusdorfa, rodźena ze Serchi pola Zhorjelca a 36 lět stara, katholske wěrywuznaczo wotpokožiła.

Z Rózanta. Posleni dźeń meje wopuschči wysokodostojny k. administrator P. Benno Kral naschu cyrkej a swojich lubych krajanow, dokelž khorosć jomu dalische wobstaranjo joho tudomnoho zastojnstwa njemóžne činjesche. Na 27 lět je wón tudy hako horliwy duchowny skutkował a prjedy tež w Marijnym Dole a w Marijnej Hwězdże. Nětko pschebywa w klóschtrje Osseggu a je so tola z Boha tak daloko wustrowił, zo móže w khapałcy za khorych zasy Božu mschu džeržeć. Bóh zapłać jomu bohacże joho luboscże k naschomu ludej a daj jomu zbožowny wječor žiwjenja!

Z Rózanta. Na město k. Benna je wot swojeje duchowneje wyschnosće za administratora postajeny a 8. junija sem pschijěł wysokodostojny k. P. Ludwik Angermann. Wón bě, kaž je znate, połwósma léta hako kooperator pola nas a bu psched nimale dwěmaj létomaj do klóschtra Marijnoho Doła powołany. Nowy k. administrator je wulki pschečel Serbow; pschetož z luboscże k nim je wón serbsku ryčž dospołnje nawuknył, tak zo w njej prěduje a tež pisa. Wón je hižo w lěcże 1863 serbscy spisał a za swoje pjenjezy wudał knihu z napismom: „Katholik a joho cyrkej. Rozwuczaca kniha za katholskich Serbow a wschitkich, kotsiž katholsku cyrkej pschistuschnje rozsudźeć chcedźa." Tohorunja pisasche wón wjele do naschoho Póska wosebje w prěnich létnikach, kaž „Stawizny Rózanta" atd. Bóh žohnuj dale joho skutkowanjo bjez Serbami.

Z dreždžanskeje diöcesy.

Z Dreždžan. Tsečzu njedželu po jutrach, na zakitarskim swjedženju s. Józefa, bu kral. Józefinowomu wustawej wulka wjesołosćz a wulke žohnowanjo pschihotowane pschez wudželenjo swjatoho sakramenta firmowanja na 43 žónskich wosobow, bjez kotrymiž so 31 wustawskich holczkow, 11 knježniczkow a dwě pschez wosebitu dowolnosćz pschipuschczenej namakachu. Firmowanska kmótra pschi wschitkich k domej słuschacych dźěczoch běsche najwyschscha pschedstojiczerka cytoho wustawa, kralowna Marija. Swjaty skutk bu z Te Deum a ze s. požohnowanjom skónczeny, na czož najwyschschedostojny knjez biskop a z druhimi pschitomnymi duchownymi pschedstojiczerku k wrotam pschewodźesche, na kotrychž swjedženska wjesołosćz w sćěhowacym chronogrammje wuraz namaka: SaLVe epIsCope ConfIrMa fVnDatIonIs pVeLLas.

Z Dreždžan. Wysokodostojnym knjezam sobubratram z dreždžanskeje kaž z nascheje diöcesy, kiž su so na czesnym darje za prjedawschoho seminarskoho präsesa w Kölnje, k. kapitulara Dr. Westhoffa wobdželili, dawa w lipsczanskich cyrkwinskich nowinach k. Potthof w Dreždžanych winojtu rozprawu, zo je so tamna swjatoczność 13. haprila wotdžerżała. Nazběrało běsche so pschez 900 tol., wot kotrychž so 250 tol. na drohotny kheluch hako dar za joho wosobu nałožichu; 650 tol. so knjezej präsesej pschepodachu k pschisporjenju załoženskoho kapitala missionskoho města in hororem s. Engelberti w Gevelsbergu pola Schwelma. Wysche toho běsche jedyn kapłan, tež prjedawschi schuler poczesczowanoho joho podobiznu wo woliju molował, schtož so jomu runjoczasnje pschepoda. Popołdnju w tsjoch wotdžerża so w hotelu Ernst réunion, pschi kotrejž bě něhdże 50 prjedawschich schulerjow pschitomnych. Kaž tamna rozprawa dale powjeda, je k. kapitular Dr. Westhoff z wulkim hnuczom tajke dopokazma dżakomnoho pschipóznacża swojoho dołholětnoho skutkowanja pschijał a je so na samym dnju komité stworił, kotryž chce za dalsche wobstaczo missionskoho města w Gevelsbergu po możnosći so staracź.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Wrótsławy. Na hłownej katholskej zhromadźiznje 3. junija běsche tudy 2500 muži zhromadżenych, bjez nimi wjele wotpósłanych z najdalschich kóncow Schlezynskeje, Póznańskeje a Nawjeczorneje Pruskeje. Hłowni ryczniczy běchu Elvenich, Wick n Danielewski (pólski spisowar z Kulma). Woni wuradźichu a wunjesechu protesty (wobczežowanja) pschecźiwo njekonfessionalnosći schulow (t. r. schulow bjez wuprajenoho wosebitoho wěrywuznacża), pschecźiwo ryczam zapósłanca Wehrenpfenniga na barlinskim sejmje a pschecźiwo zakhadżenju měschczanskeje wyschnosće we Wrótsławje a Frankfurcze nad Odru. To je zasy rjany dopokaz katholskoho zjawnoho žiwjenja we Wrótsławje.

Morawska. W swjedżeńskim tydżenju ss. Cyrilla a Methoda (wot 5. julija) póńdża processiony na Welehrad po tachantstwach (z wjacy wosadow hromadże) z Morawy, Schlezynskeje a z dżěla tež z Czech. Lětsa wocżakuje so tam

zaſy wjacy wopytowarjow z daliſchich krajinow, dokelž ma ſo tyſaclětne wopomnjeczo ſmjercze ſ. Cyrilla ſobu wopominacz.

Rakuſka. Biſkop Rudigier w Lincu běſche 2. junija na ſudniſtwo k pſcheſkyſchenju žadany; ale wón njeje tam ſchoł, dokelž po hiſchcze płaczacym konkordacze ninia tajke ſudniſtwo prawo, joho k ſebi žadacz. Za někotre dny ſu joho tam z mocu dowjezli, ale wón njeje wotmołwjak. W cyłej hornej Rakuſkej zběhaja ſo nětko wſchě ſtawy, zo bychu pſchecziwo tajkomu mocowanju, kotrež ſo jich biſkopej ſtanje, pola khěžora napſchecžo knježerſtwu pomoc pytali.

Galicija. We Lwowje je Ruſyn, kokatholſki metropolit (arcbiſkop) Litwinowicz po dlěſchej khoroſczi zemrjeł.

Khrowatſka. Teſtament njeboh kardinal-arcbiſkopa Hawlika wobſaha mjez druhim ſczěhowace poſtajenja: Kóždy arcměſchnik cyłeje diöceſy, kaž tež zaſtupnik tajkoho doſtanje dwaj złotaj; kóždy farař, profeſſor, kapłan kaž tež kóždy druhi duchowny doſtanje jedyn złoty za Božu mſchu, kiž dyrbi ſo bórzy po ſmjercži džerżecz. — Kóždomu franciſkanſkomu a kapucinſkomu klóſchtrej je wotkazane 100 dobrych ſchěſnakow na dwě Božej mſchi. — Khudym woſobnje tamnym, kiž ſo proſycz hańbuja, a we Agramje bydla, 1000 ſchěſnakow, wo Warasdinje bydlacym 500 ſchěſnakow, tamnym w Karlsſtadtu 500 ſchěſnakow, tamnym w Požegu 400 ſchěſnakow atd., rozdželenjo ſo pſchecy fararjej pſchewoſtaji; podpjeranjo jenotliwoho njeſmě měnje dyžli 1 ſchěſnak a nic wjacy dyžli 20 ſchěſn. wuczinicz.

Z Roma. S. Wótc je baſilicy ſ. Jana w lateranje tamne kraſne ryzwo darił, kotrež jomu žónſ.e z Aachena k 11. haprylej poſkiczichu. Drohotne, wulke kruchi marmora, kotraž buchu we ſtaroromſkej khowancy pſchi Tiberje wukopane, je ſ. wótc do Aachena, Londona a druhich měſtow za katholſke cyrkwinſke twarby poſtajił. — Abbe Liszt, ſławny hudžbny miſchtyr, je ſo tudy do klóſchtra olivetſkich mnichow naſpjet wrócził, a je ſ. wótcej wunoſchk ſwojich w Rakuſkej wotdžeržanych koncertow (30,000 ſchěſnakow) hako dar k pětrowomu pjenjezkej pſchepodał.

Z Roma. (Czas knježerſtwa bamžow.) Jenož ſchtyrjo zaſtupnikoju Khryſtuſowi na zemi knježichu hacz dotal w cyrkwi dlěje dyžli Pius IX. Běchu to: S. Sylveſter 23 l. 10 m. 27 d., Hadrian I. 23 l. 10 m. 17 d., Pius VI. 24 l. 6. 14 d. a Pius VII. 23 l. 5 m. 6 d. — 21. junija ſkónczi Pius IX. 23. lěto ſwojoho knježerſtwa. Tohodla ſměmy drje w dowěrje na boha prajicz: **videbit annos Petri** t. j. budže widżecz lěta ſ. Pětra (25 l.).

Z Londona. W Sunburgu pſchi Themſy bu pſchez arcbiſkopa Manninga z wulkej aſſiſtencu a w pſchitomnoſczi wójwody z Nemoursa (wotehnatoho francózſkoho prynca) rjana nowa cyrkej poſwjeczena. Po poſlenim paſtyrſkim liſcze arcbiſkopa Manninga bě w běhu jeniczkoho lěta jědnacze nowych cyrkwjow Božim ſłužbam pſchepodatych; k ſydom druhim bu hižo zakładny kamjeń położeny a někotre z nich twarja ſo ſpěſchnje dale.

Algier. Hrabja z Vogué, pokładnik towarſtwa „ſkutk kſcheſczanſkich ſchulow w Orience“ je centralnej radże tohoſamoho zliczbowanjo wotpokožił, kotrež z nowa za francózſku dobroczinoſcz a poboznoſcz kraſnje ſwědczi. W lěcze

1868 buchu mjenujcy pschez joho ruku 433,800 fr. na algierskich biskopow póskane. Wěscźi so bórzy mnohe płody z tajkich skutkow luboscźe w pschewobrocźenju arabow rozwijeja.

Amerika. Na wschěch městach Ameriki bu bamžowy jubilej swjatocžnje wobóńdženy, zawěscźi pak je New-Orleans w tutym nastupanju wschě druhe města pschez wulkotnoscź a powschitkomne wobdžělenjo na tutym swjedženju pschetrjechił. Wokoło tsjoch hodžinow popołdnju zhromadžichu so towarstwa wschěch farow města z hudžbu a z khorhojemi; tak nastaty procession, tak wulki, kaž jón New-Orleans hischcźe ženje widžał njeje, wokoło 9000 wosobow sylny, cźehnjesche k wobydlenju knjeza arcbiskopa Odina, kotryž pschewodženy wot cyłoho duchownstwa, wóz, wot schtyrjoch cyle běłych koni cźehnjeny, wobstupi. Potom hibasche so imposantny cźah k kathedralnej cyrkwi, psched kotrejž běsche krasny wołtař natwarjeny pschez njepschehladomnu mnohoscź ludu, wěscźi pschez 80,000 hłowow, wschitcy pschistojnje a změrom pschihladajo, k tomu zwonjenjo wschěch zwonow a hracžo wjele hercowskich zjenoczenstwow tajkile napohlad njebě so hischcze: ženje na Jackonowym naměscźe pokazał. Město psched kathedrali běsche wot krajnych a měschcźanskich zastojnikow kaž z najwosobnischich cyłoho wobydlerstwa wobsadžene. Arcbiskop bu z choralnym spěwom powitany, a hdyž běsche so z druhim duchownstwom psched cyrkwju postajił, buchu wschelakore rycže džeržane: Mr. Bernudez, młody kreola, rycžesche francózski w mjenje francózskich a schpanischich katholikow, P. Rademacher pokazowasche na cźerpjenja a wjesela s. wótca. Potom scźěhowasche **Te Deum**, najswjecźische kubło bu z processiju z kathedrale pschinjesene a arcbiskop poskicźesche zhromadženej mnohoscźi japoschtolske požohnowanjo. Mjez tym bě so wjecžor pschibližił a arcbiskop bu wot widžanych měschcźanow ze swěcami a faklemi k wozej pschewodžany; tež jězdni wojacy jěchachu psched nim kaž psched swětnym knježerjom, a psched joho wobydlenjom bu hischcze jomu kaž tež s. wótcej tysackróczna „skawa" wunjesena.

Naležnoscze towarstwa.

Sobustawy, kiž na lěto 1869 zapłacźichu: kk. 236. Libsch; 237. Madlena Lipicžowa ze Sernjan; 238. Michał Kucźank z Łaska.

Na lěto 1866, 67, 68: K.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcźeni: Jan Bjedrich, syn Jana Jurja Schneidera, měschcźana a cžasnikarja; Jakub Bjedrich, syn Bjedricha Langi, listynoscherja; Marija Hańža, dź. Jana Richtera, khěžkarja w Nowych Boblicach. — Zemrjecźi: Hana, rodź. Schubertec, zwod. Njecžka, njeboh Jurja Matteka zawostajena wudowa, 85 l.; Marija rodź. Wencelec z Džežnikec, Jakuba Richtera, wumjeńkarja we Nowych Boblicach mandželska, 67 l. 5 m.; Marija, rodź Schmidtec z Czemjeric, njeboh Jakuba Janascha, žiwnoscźerja w Dalicach zawostajena wud., wobydlerka w Budyschinje, 86 l. 5 m.

Cźischcźał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 13. **3. julija 1869.** **Lětnik 7.**

Wo wotpustku.

(Skónčenjo.)

Wotpustki su dwoje: dospołne a njedospołne. Dospołne mjenuja so tamne wotpustki, pschez kotrež so cyła časna schtrafa spuschcža, kiž by hrěschnik po hižom spuschčenych hrěchach hischcze wočerpjecź dyrbjał. Je po tajkim něchtó tak zbožowny, dospołny wotpustk w połnej měrje dobycź, runja so wón jenomu wotroscźenomu, kotryž je runje s. kschcźeńcu dóstał. Na nim njenamaka so nic jenož žadyn hrěch wjacy, ale tež joho dołh je božej sprawnoscźi dospołnje wupłaczeny. By-li wón we jenym tak zbožownym wokomiknjenju wumrjeł, by so hnydom k wužiwanju wěcznych wjesołoscźow pschipuschcźił, a njeby trjebał martry cžiscźa wustacź. — Mjez dospołnymi wotpustkami je najwosobnischi a najswjatocžnischi jubilejski wotpustk, nic tohodla hako by wón hrěschnikej wjetsche hnady wudźělał, časne schtrafy jomu dospołnischo spuschczał, hako druhe dospołne wotpustki, to je njemóžna wěc, ale tohodla, dokelž so czas jubilejskoho wotpustka z wosebitymi swjatocžnoscźemi zapocžina, dokelž so w nim wěste swjatocžne pobožnoscźe dźerža, zo bychu so tak wschitcy k wěrnej pokucze pohnucź dali; spowjednicy dóstanu w czasu jubilejskoho wotpustka tež wjetschu móc. Jubilejski wotpustk je nětko kóžde 25 lět a traje cyłe lěto. Wysche toho pak wupisuje so pschi wěstych pschiležnoscźach, kaž k pšch. pschi wuzwolenju nowoho bamža, pschi ważnych należnoscźach swjateje cyrkwje, k wotwobroczenju toho abo druhoho wulkoho stracha atd. dospołny wotpustk po waschnju jubilejskoho abo wurjadny jubilejski wotpustk; tajki je tež tón na dnju 11. hapryla wot naschoho s. wótca pschi pschiležnoscźi ökumenischoho koncila wupisany dospołny wotpustk. W tajkich ważnych należnoscźach cyłoho kscheścźanstwa dospołne wotpustki wupisowacź a wěriwych k dobyczu tychsamych pohnuwacź, je zawěrno spomožne, zo bychu wschitke dźěcźi s. cyrkwje, dospołnje z Bohom wujednane, jedno-

hłósnje prosyli wo nuzne hnady a tak wusłyschenjo namakali. — Njedospołny wotpustk je tón, pschez kotryž so jenož wěsty dźěl za hrěchi zasłuženeje cžasneje schtrafy spuschcža. Tak wudźěleja so wotpustki wot 40, 50 dnjow, wot 7 njedźeli, wot jenoho abo wjacy lět atd. Tola njesmě so to tak zrozymicź, hako by japoschtołski stoł z tym na telko a telko cžasa martry cžiscža pschitrótsicź chcył, ně; postajeny cžas poczahuje so wjele wjacy na cyrkwinsku schtrafu prjedawschich cžasow, a chce k psch. prajicź, jedyn wotpustk wot 40 dnjow spuschcža tak wjele cžasneje schtrafy, kaž wjele by hřeschnik po pschikaznjach prjedawschich cžasow za 40 dnjow pschez jomu napołożene pokutne skutki zapokucził.

Na jenym a tymsamym dnju móže so wjach wotpustkow, dospołnych a njedospołnych, dobycź. By nětko něchtó jedyn dospołny wotpustk w połnej měrje dobył (schtož pak tak lohko njeje), njeby wón na tymsamym dnju sam za so žadyn druhi wotpustk dobycź mohł khiba zo by znowa hrěchi wobeschoł a wodacžo tychsamych dóstał. Je-li jedyn nanajswěrnischo wschitke k dobycžu dospołnoho wotpustka pschedpisane skutki dopjelnił, móže jedyn druhe wotpustki, kiž móže jedyn na tym dnju dobycź, khudym duscham w cžiscžu pschiwobroczicź, jelizo je je japoschtolski stoł k wužitku khudych duschi dobycź dowolił. K dobycžu kóždoho dospołnoho wotpustka žada drje so s. woprawjenjo, tola dosaha po wjacorych rozsudźenjach japoschtołskoho stoła jene a tesame woprawjenjo za wschitke wotpustki, kiž su na tym dnju k dobycžu.

Kaž bu hižom prjedy spomnjene, njeje za słaboho hřeschnoho cžłowjeka tak jara lohko, dospołny wotpustk dobycź; tak wulke a wosobne kubło žada tebi tež prócu. Schtóž chce jedyn wotpustk dobycź, dyrbi prjedy wschoho te wotpohladanjo měcź, t. r. wón dyrbi w sebi tu wolu wubudźicź, zo chce pschedpisane dobre skutki runje tohodla dopjelnicź a to po swojich mocach nanajswěrnischo dopjelnicź, zo by pschez nje hnadu wotpustka dóstał. Tohodla so radźi, zo by kóždy pschi zapoczenju dobrych skutkow tute wotpohladanjo wubudźił, je tež potom druhdy wobnowjał. Swjaty Leonard z Porto-Mauritio dawasche swojim wěriwym tu radu, wschědnje pschi rańschich paczerjach měnjenjo wubudźicź, zo chcedźa wschitke wotpustki dobycź, kiž su z pobožnosczemi a dobrymi skutkami, kiž budźa na tuthm dnju dopjelnicź, zjednoczene. K khwalenju je wěscze kóždy, kiž tule pobožnu radu tež wobkedźbuje a tak z lohkej prócu wulke kubła dobudźe. Njeje nuzna wěc, zo jedyn wě, hacž a kajki wotpustk je z tej abo druhej pobožnosczu zjednoczeny; jedyn jón dobudźe, hdyž ma jedyn te wotpohladanjo jón dobycź, kaž wón wobsteji. Schtóž chce jedyn wotpustk dobycź, dyrbi potom dale w swjatosczacej hnadźe božej bycź; dokelž tuta pschinjese cžłowjekej duchowne žiwjenjo, bjez njeje je wón mordwy sobustaw s. cyrkwje a njemóže sebi jeje kubła dobycź; nikomu njemóža so cžasne schtrafy spuschczecź, kiž hischcze wěcžnu schtrafu sebi zasłuži. Nuzna wěc k dobycžu wotpustka po tajkim dale je, zo je jedyn abo swjatosczacu hnadu wobkhował abo pschez wěrnu pokutu sebi ju zasy dobył. Ma-li něchtó jedyn jeniczki cžežki hrěch na sebi, njemóže wón žadyn wotpustk dobycź; haj tež hižon kóždy snadny hrěch, k kotromuž ma jedyn hischcze něka jaku byrnje słabu nakhilnosczź, zadźěwa dobycžu dospołnoho wotpustka w połnej měrje, dokelž, doniž wina njeje wodata, njemóže so tež za nju zasłužena schtrafa spuschczicź. Hrěch, snadny tat derje kaž smjertny, dyrbi so hako rozhně-

wanjo boże hidźicź, cźłowjek dyrbi so dospołnje wotrjec kóždoho hrěcha, kóždeje hrěschneje nakhilnoscźe a pschileżnoscźe; potom je joho pokuta wěrna, a swjatoscźaca hnada boża budźe joho woźiwicź. — Kóżdy, kiż chce potom dale wotpustk dobycź, dyrbi też wschitke k dobycźu wotpustka pschedpisane skutki swěrnje a dospołnje dopjelnicź; tohodla dyrbi jedyn tute skutki pschede wschim derje znacź. Tajke dobre skutki wobsteja najbóle w modlitwach, wopytowanju jeneje abo druheje cyrkwje, dostacźo s. sakramentow pokuty a božoho Cźěła naschoho knjeza, jałmożnudawanjo a druhe podobne skutki, kiż so kóżdy cźas pschi wupisanju a wozjewjenju wotpustka postaja. Swěrne a dospołne dopjelnjenjo pschedpisanych skutkow je tak nuzna wěc, bjez kotrejeż so tón wotpustk ženje dobycź njemóże. By-li tak něchtó snadź zabywschi abo hewak bjez winy jedyn skutk wuwostajił abo popołojcźnje dopjelnił, tón njeby so nadźecź směł, zo je hnadu wotpustka dóstał; tu njedosaha dobra wola sama, tu żada so swěrne dospołne dopjelnjenjo wschěch pschedpisanych dobrych skutkow. — Praschamy-li so hischcźe, hdy so wotpustk dobudźe, wotmołwi so po wucźbje najsławnischich cyrkwinskich wótcow, w tamnym wokomiknjenju, hdyż so posledni pschedpisany dobry skutk dopjelni. Je po tajkim wjacy dobrych skutkow pschedpisanych abo dyrbi so jedyn dobry skutk wjacy krócź zasy cźinicź, dyrbi so cźłowjek, kiż chce tón wotpustk dobycź, za tym prócowacź, zo by wschě skutki z cźistej wutrobu, t. r. we schtancźe božeje hnady dopjelnił; nuzne pak je, zo ma pschi dopjelnjenju posleujoho skutka swoje swědomjo wot kóżdoho hrěcha cźiste. — Nałożmy nětko tute powschitkomne wucźby na wotpustk, kotryż je swjaty wótc na dnju 11. haprila wupisał a kotryż móżemy dobycź w cźasu wot 1. junija, hacź do tamnoho, nětko hischcźe njewěstoho dnja, na kotrymż budźe so powschitkomna cyrkwinska zhromadźizna swjatocźnje wobzanknycź. Tutón wotpustk hako wurjadny jubilejski wotpustk móże so jeno junu w tutym cźasu dobycź; pschedpisane skutki, kiż maja so dopjelnicź, su: 1. Hódne dóstacźo swjateju sakramentow pokuty a wołtarja; so rozymi, zo mataj so s. sakramentaj dóstacź we wotpohladanju, zo chcemy wotpustk dobycź. 2. Ma jedyn w cźasu, hdźeż jedyn hewak winowatoscź nima, dwójcy jenu cyrkej abo khapałku swojeje farskeje wosady, w kotrejż so hewak zjawne boże służby dźerża, wopytacź a tu po měnjenju s. wótca pobożnje so modlicź, mjenujcy za pschewobroczenjo wschitkich błudnowěriwych, za wupschěstrěwanjo s. wěry a za měr, pschezjednoscź a dobycźo katholskeje cyrkwje. Kak dołho ma so jedyn kóżdy krócź tu modlicź, njeje tak krucze postajene, w pismje s. wótca rěka „khwilu“, cźas hodźiny (schtundy) wěscze dosaha; k radźenju też je, zo so wot tych, kiż móża wotcźicź, na wschědnych dnjach dwójcy Boża mscha pobożnje słyschi a po znatym měnjenju s. wótca k dobycźu wotpustka Bohu wopruje. 3. Ma so na tsjoch dnjach jenoho a toho samoho tydźenja poscźicź, t. r. srjedu, pjatk a sobotu, tola pak njesmě so tutón póst na suche dny pschepołożicź, na kotrychż mamy pschez cyrkwinsku kazniju hižom winowatoscź poscźenja. Pod poscźenjom njezrozymi so dale jenoż zdźerżenjo wot mjasajědźe, ale też jenicźke nasyccźenjo za dźeń. 4. Ma kóżdy kiż chce wotpustk dobycź, khudym jałmożnu dacź a to po swojim zamożenju; też tutón skutk je za kóżdoho, też toho najkhudschoho pschedpisany; by-li pak něchtó runje tak khudy był, zo cyle niczo daricź njemóże, tomu smě spowjednik tutón dobry skutk do jenoho druhoho pscheměnicź abo jelizo

za dobre dźerži, wot njoho dospołnje wotwjazacź. To su te k dobyczu wotpustka pschedpisane skutki, kiž maja so dospołnje a nanajswěrnischo dopjelnicź a to jedyn po druhim, tak zo njeby dołhi czas mjez jednotliwymi so minył; najlěpje budźe wěscze, hdyž so wschitke w běhu jenoho tydźenja stanu. — Tutón wotpustk móže so też khudym duscham w czischczu pschiwobroczicź po waschnju zastupjenja. Kak je to k zrozymjenju, rozwucźi Kath. Posoł swojich czitarjow we jenym z pschichodnych czisłow.

J. L.

Z naschcje diöcesy.

Z Budyschina. Zańdźenu njedźelu bu w naschej tachantskej cyrkwi tsihłósny spěw z pschewodźenjom pischczelow k Božej mschi, kiž je wot kantora Löbmanna w Ostritzu komponirowany a w Brüsselu druhe czestne myto dostał, wot 30 spěwarjow wustojnje wuwjedźeny.

Z Budyschina. Hačźrunje Posoł wschitke nowe kschiže abo Boże martry naspominacź njemóže, kiž so w Serbach stajeja, njech tola te pomjenuje, kotrež so we wěstym nastupanju wuznamjenjeja. Jedyn tajki bu psched dlěschim czasom pschi schczežach, kotraž z Noweje Wjeski na pucź do Rózanta wjedźe, stajeny; wón je spomnjenja hódny pschez wotpohladanjo, z kotrymž je poswjeczeny. Tamny rjany železny swjaty kschiž z pozłoczanym Khrystusom na rjanym kamjentnym podstawku a z płoczikom wobdaty je wojak N. K. (t. r. Mikławsch Kórjenk), kiž běsche we wójnje sobu, stajicź dał „k dopomnjeczu na lěto toho Knjeza 1866". Na tafliczy pod kschižom steji: „O knježe Jězu Khryschcze, my dźakujemy so wschitcy, zo sy nas zwarnował we wójnje, w smjertnym strasche nas zakitał." Redaktorej Póska, kiž je tam psched tydźenjom nimo schoł, so tajkele napismo tak spodobasche, zo sej je bórzy wotpisa. Pschi składnosczi wozjewjamy, zo mjelczo rady darmo derje napisane a pschihodne serbske napisma na kschiže a wopomniki wobstaramy a pschipóskane hnydom porjedźimy; pschetoż pod rjany swjaty kschiž njepschihodne abo wopak pisane (druhdy směschne) słowa stajecź (serbske, němske a łaczanske smy na wsach wopaczne widźeli), to dźerźimy za njepschistojne!

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Němska. Wschelake protestantske nowiny pisaja pschecźiwo tym ryczam, kotrež su so na kongressu protestantow we Wormsu psched někotrymi njedźelemi dźerżałe. Najwažnische je, zo su so pschecźiwo bamžej a wopytanju koncila wuprajili. Z cyła běchu tam z wjetscha tajcy protestantowje, kiž žaneje wěry nimaja; krucźi lutherscy tam njeběchu. Wjedźicźerjej zhromadźizny běschtaj professoraj Bluntschli a Schenkel.

Z Barlina. Njedawno zemrjeta radźicźerjowa Gedicke je katholskej khorowni (khěži za khorych) 2000 toleri a katholskej syrotnej khěži 200 toleri w testamencze wotkazała.

Z Hamburga. Psched tsjomi lětami je tu swětny zakoń wuschoł, zo

ſtarſchi njejſu nuzowani, ſwoje dźěćźi kſchćźicź dacź. Pſchi pſchiběracej njewěrje też w nižſchich klaſſach wobydleŕſtwa je ſo ſtało, zo wot toho cźaſa hižo 7535 dźěćźi njekſchćźenych woſta pódla 17,493 kſchćźenych. Tu je nowe pohanſtwo potajkim hotowe! Schto wotroſcźe w tajkim njekſcheſcźanſtwje też za ſwětne knježeŕſtwo! Za njewěru je w něktorych krajach wſchitka ſwobodnoſcź, ale za katholſku cyrkej — to je něſchto druhe! Hańba tajkej ſwobodźe!

Z Münſtera. Katholſke knjenje ſu tudy pſchez loteriju nawdatych pyſchnych a drohich wěcow k lěpſchomu ſwjatoho wótca 10,000 toleri nahromadźili. Wuſtajenjo tychle wěcow, kotrež ſo k wužitkej cyrkwje w Greifswalde ſta, wunjeſe 300 toleri.

Badenſka. W jenym měſcźe dźerźeſche znaty jeſuita P. Roh wjecźorne rozpominanjo wo zakładnych wěrnoſcźach katholſkeje wucźby; běſche to na dźeń dokhowanja Božoho Cźěła. Mnohoſcź poſłucharjow roſcźeſche z kóždym dnjom, bjez nimi běchu też zdźěłani (wucźeni) nic jenoź katholſcy ale też proteſtantſcy. Tamny dźeń pſchińdźeſchtaj do cyrkwje dwaj mužej, kotrajž ſo njedaloko klětki ſtupiſchtaj a bohahanjeŕſcy na prědarja ſwarjo ſwjate město wonjecźeſcźiſchtaj. Policija běſche pſchez poſłucharjow nuzowana tónle podawk pſchepytacź; ale wunoſchk bě jenoź tón, zo bu jedyn bohahanjeŕ k pjenježnej ſchtrafje pſchiſudźeny, druhi pak dla njedoſahanja dopokazmow bjez ſchtrafy puſchcźeny. Ale hižo druhi dźeń po tamnym prědowanju doſta tutón druhi powjeſtwo z Karlsruhe, zo je ſej joho ſyn, wyſchk we wójſku, z jědom zawdak nimale w tej ſamej hodźinje, hdyž bě joho nan cyrkej wonjecźeſcźił. Tón pak, kotrohož běſche policija k pjenježnej ſchrafje wotſudźiła, zhubi ſwoje zaſtojnſtwo.

Würtembergſka. Za biſkopa w Rottenburgu bu Tübingſki profeſſor Dr. Hefele wot kapitla wuzwoleny. Wón je 1809 rodźeny a wot 1833 duchowny. Hako cyrkwinſki ſtawiznaŕ ma wón ſławne mjeno we wucźenym ſwěcźe.

Bajerſka. Njedawno zemrje w Mnichowje redaktor pſchecźiwocyrkwinſkich nowinow „Süddeutſche Poſt,“ k. Auguſt Bogner w domje ſwojoho pſchecźela Napoleona Vecchioni, redaktora hiſchcźe hórſchich nowin „Neueſte Nachrichten“. Hdyž ſo poſlenja hodźina žiwjenja bližeſche, zaſtyſka ſo Bognerej mócnje za tróſchtom, kotryž katholſka cyrkej wěriwym podawa. Hdyž Vecchioni ſwojoho pſchecźela ze ſmjercźu bědźicź widźeſche, pocźa ſam na cyłym cźěle tſchepotacź, da ſebi božu martru pſchinjeſcź a dźerźeſche ju cyłu hodźinu pſched wocźomaj mrějacoho a modleſche ſo ſobu z nim; pſchi tym praji Bogner: „Luby Vecchioni! wěrne je wſchitko, ſchtož nas duchowni naſcheje cyrkwje wucźa; zawěrno wobſteji njebjo a hela, a ja ſym nětko zbožownje nad djabołom dobył.“ Nětko daſche wón bórzy duchownoho zawołacź a Bóh popſcha jomu hiſchcźe tu hnadu, zo móžeſche ſo ſpowjedacź a ſ. ſakramenty doſtacź; duchowny woſta nětko też pola njoho, z nim a za njoho ſo modlo, hacž wón ſwoju duſchu woteda. To je zaſy pſchikład, kajkichž je wěžo hižo wjele było, zo ſo njewěriwi na ſmjertnym łožu k wěrje wobrocźa, jeli jim Boža dolhomyſlnoſcź k pokucźe hiſchcźe khwilu woſtaji a jeli ſu pſched ſmjercźu wot tajkich wobdacźi, kiž jich žadoſcź za duchownym ſpokojicź pytaja!

Cžěſka. Pſched něktorymi njedźelemi pſchińdźe cžěſki proceſſion ze Semila

do Philippsdorfa, wot jenoho duchownoho wjedźeny. Knižka wo Philippsdorfje je nětko też w cžěſkej rycži wuſchła. Kaž je znate, mamy też duſchnje zeſtajanu w naſchej ſerbſkej rycži.

Pólſka. Biſkop w Auguſtowje, grofa Lubieński bu zajaty, dokelž hako bamžej ſwěrny njechaſche nowu katholſku cyrkwinſku wyſchnoſcź w Petersburgu pſchipóznacź, a bu potom do nutskowneje Ruſowſkeje wotwjezeny. Ta wěc je ſo dołho wjercźała, hdyž khěžor njechaſche wotſudźenjo tak bórzy podpiſacź, dokelž biſkop Lubieński běſche w młodoſcźi joho pſcheczel był. Tola je biſkop Lubieński, kiž bě pſchi wotwjezenju z reſidency we Sejnach hižo khorowaty, na puczu do Nižnoho Nowgoroda na tyfus wumrjeł. Nětko je jenož hiſchcże jedyn biſkop w Pólſkej, w Sandomiru, druzy woſmjo ſu we wuhnanſtwje. Dwaj z nich ſtaj hižo zemrjełoj, Kaliński a Szymanſki. Pólſke nowiny podawaja zapiſk wotehnatych a wotſudźenych biſkopow a duchownych po poſlenim zběžku lěta 1863. Bjez nimi je: 37 duchownych, kotſiž ſu pak w bitwach panyli, pak wot wojeńſkoho ſuda zwojbjeſcheni; 5 biſkopow, 3 prälatowje a 218 duchownych, kotſiž ſu do znutskowneje Ruſowſkeje abo do Sibirſkeje zawjezeni; wokoło 200 duchownych, kotſiž ſu dlěſchi abo krótſchi cžas w jaſtwje ſedźeli; 44 duchownych, kotſiž ſu do wukraja cžeknyli. Cžile ſu jenož z kraleſtwa; wyſche toho je wjele wotſudźenych z Litwy a Ruſynſkeje. Wſchitkich Polakow, kiž ſo mjenowanoho zběžka dla w Ruſowſkej a Sibirſkej we wuhnanſtwje abo hako khoſtancojo (ſchtrafowani) w podkopkach abo w khoſtarńjach abo nuzowani we wójſku pſchi aſiſkich armejach namakaja, je po ſwědčenju pólſkich nowinow na 140,000.

Pólſka. Biſkop Majerczak z Kielcow, też adminiſtrator ruſowſkoho dźěła krakowſkoho biſkopa, je teje ſameje wina dla kaž Lubieński do Perma pod uralſkimi horami zawjezeny. Adminiſtrator warſchawſkoho biſkopſtwa, kanonikus Zwolińſki je do wukraja wupokazany.

Morawſka. Cžěſke knihowne towarſtwo ſſ. Cyrilla a Methoda mějeſche na kóncu zańdźenoho lěta 59,420 ſchěſnakow w ſtatnych pjenježnych papjerach a 5122 ſchěſnakow w hotowych pjenjezach. Wone je hižo wjele rjanych knihow wudało.

Z Wina. Doktorojo tudomneje prawizniſkeje fakulty ſu lětſa jene katholſke ſtipendium židowſkomu ſchtudentej wudźělili. Po ſtatutach tejele fundacije je mjenujcy wuměnjene, zo ma ſo wobdźělený ſchtudent wótcženaſch a jandźelſke powitanjo modlicź. Kak to póńdźe? We Winje je nětko wſcho móžne!

Rakuſka. Tſjo duchowni redaktorojo (P. Vonbank, P. Oberkoſler a redaktor cžaſopiſa „Neue Tiroler Stimmen“) ſu w Tyrolſkej ſwojich piſmow dla wotſudźeni. Farař Dugolin je jenoho prědowanja dla na tſi njedźele do jaſtwa wotſudźeny. We Winje ſedźi duchowny k. Florencourt jenoho artikla dla, kotryž je w tamniſchich cyrkwinſkopolitiſkich nowinach wozjewił. Biſkop Rudigier we Lincu budże ſwojoho paſtyřſkoho liſta dla w krótkim pſched pſchiſahanſkim ſudom ſtacź, jeli ſo khěžor njezmuži, zo by tón proceß podrazył. Ze wſchěch ſtronow móže khěžor nětko njeſpokojnoſcź ſłyſchecź we ſwětnym a cyrkwinſkim naſtupanju, jeli na to kedźbowacź zechce. Biſkop pak doſtawa nětko wjele poczeſczowacych adreſſow z khěžorſtwa a też z Pruſkeje.

Tyrolſka. Njedawno je zemjanka Aloiſia z Biſſingen, kotrejež nan běſche

prjedy khěžorski naměstnik w Tyrolskej, do krutoho rjada karmelitkow w Insbrucku zastupika.

Wuherska. Nowy biskop za Wulki Waraždin rěka Schczěpan Lipownicky, rodzeny w lěcze 1814 a duchowny wot l. 1837. W revoluciji 1848 a 1849 wosta wón hako farař swěrnje pschi swojej wosadze Komornje. Wot wojerskoho suda bu z wjele druhimi potom k smjerczi wotsudzeny, ale k jastwej we twjerdźiznje wobhnadzeny. Wón sedzesche nětotre lěta w Aradze, a hdyž bu puschczeny, dosta město bibliothekara w Granje. Wottam pschińdze za fararja do Nowych Zamkow, hdzež sebi wo pozběhnjenjo wosady a schule wulke zasłužby dobu. W lěcze 1861, hdyž so politiski wětsik wobroczecz pocza, bu kralowski kanonikus w Peschcze a 1866 referent wuherskoho naměstnistwa a ministerski radzicer. W lěcze 1867 bu titularny biskop z Arbe a nětko diöcesanski biskop.

Wuherska. W Peschcze, kralowskim hłownym měsczе, bu zańdzeny tydzeń kongreß (zhromadźizna) katholikow wotewrjeny. Wjerch primas arcbiskop Simor bě wotewrjensku rycz jenomu swětnomu wotpósłancej pschepodał, tola sam ryczesche wón w druhim posedzenju krucze za prawa cyrkwje. Biskopow a prälatow je na kongreßu 26, zastupnikow druhoho duchownstwa 25, swětnych wotpósłanych pak 103.

Z Roma. Někotsi biskopja z missionow su hižo sem pschijěli na koncil; tola biskopja z Chinesiskeje a Japanskeje su wozjewili, zo wobstejnosczе kschesczanow jim puczowanjo njedowola.

Z Roma. W ryczi, kotruž bamž w poslenim konsistoriju dzerzesche, zaczisny wón zakoń, kotryž duchownstwo w Italskej k wójsku nuzuje, wobžarowasche cyrkej podczischczowace zakonje w Rakuskej, spomni na njewěstosc w Schpaniskej (general Serrano je tam nětko regent), wobskoržowasche zakhadzenjo Rusowskeje pschecziwo polskim biskopam (bamž je bjez zjenoczenja z nimi) a khwalesche krutu wobstajnosc biskopow a duchownych Pólskeje.

Z Roma. Njedawno bě tu swjatoczne requiem za njeboh bamža Rjehorja XVI. Za kóždoho wotemrjetoho bamža so mjenujcy tak dołho swjatoczne Boże słužby dzerža, kaž dołho je jedyn z kardinalow, wot tajkoho bamža wuzwolenych, hischcze žiwy. Kardinalowje z czasow Rjehorja XVI. su hischcze 12 žiwi, mjenujcy: Mattei, Patrizi, Amat, de Angelis, Vanicelli-Casoni, Bonald, Schwarzenberg (w Prazy), Corsi, Asquini, Paracciani-Clarelli, Caraffa, Riario-Sforza.

Z Roma. Swjaty wótc je wóndy schtyri dny na swojim jeniczkim lětnim hrodze w Castell Gandolfo pobył. Wón bydli nětko najradscho we vatikanje, dokelž so bjez druhim joho słužownikam tam najlěpje lubi. Wobydlenja ma wón hewak zymnische a lětnje we druhim romskim palastu quirinale bóle na wubjerk.

Belgiska. Komora je namjet za dobry spóznała, po kotrymž maja so schtudenczi duchownstwa wot wojerskeje słužby wuswobodzicz.

Francózska. Po zlehnjenju zběžka, kiž je we wjacy městach někotre dny trał, puczuje khěžor Napoleon po kraju a — ryczi jara rjenje a lesnje. Tak wotmołwjesche wón na rycz biskopa w Beauvaisu: „Ja budu stajnje słowa biskopow z poczesczowanjom słyschecz, kotsiž pschecy słowa pobožnosczе ryczа, a bjez pschestacza budu jich swjate wuczby wopominacz. Hdy bychu modlitwy biskopow wuslyschane

byłe, by była wěra cześczena, lud zbožowny, Francózska wulka a kčžějaca.“ Pěknje ryczach khěžor chce też póstanca na koncil póstacź; a wojakow wón najskerje też w Romje wostaji, haczrunje někotre nowiny hinak bledźa.

Połnócna Amerika. Wot 16. do 19. meje běsche wulka zhromadźizna katholskich towarstwow we Chicago. Wotpóstancojo běchu najprjedy pschi swjatoczných Božich służbach pschitomni.

Australija. W měsczе Melbourne běsche 25. haprila prěnja provincialna synoda (zhromadźizna) w Australiji. Njeje hischcze dołho, zo běsche w cyłym tymle dźělu swěta jeniczki japoschtołski vikar; nětko pak běchu na synodze schesczo biskopja pod pschedsydstwom arcbiskopa Poldinga. Někotsi pschiidu też na koncil; pschi jubileju ss. Pětra a Pawoła w lěczе 1867 běschtaj w Romje dwaj biskopaj z Australije.

Należnosczе towarstwa.

Hłowna zhromadźizna naschoho towarstwa, na kotrejź so wosebje zličzbowanjo wotpokoži, budźe dźensa za tydźeń w tachantskej schuli popołdnju w dwěmaj.

Sobustawy na lěto 1869: kk. (236. dospołnischo: kubleŕ M. Libsch z Radworja;) 239. Marija Rjehorjowa ze Stróžischcza; 240 Marija Bjarschec z Khelna; 241. Marija Wjenkowa z Khróscžic; 242. Michał Lukasch z Khróscžic; 243. Michał Rjencź z Jasency; 244. Michał Póžeŕ z Łuscža; 245. Hańža Kubańkec z Khróscžic.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: H. K. Khrystiana, dź. khěžkarja Kruga z Dalic; Jan H., s. schewca K. A. Salma z B.; Marija F., dź. khěžerja Jurija Nowotnika z B.; Fr. A., s. Karla Poppa z B. — Wěrnowanaj: J. T. Rjeczka z Džěchorec a Hana Khr. Riedlec tam. — Zemrjetaj: Franc Pohl, schtrympaŕ ze Židowa, 36 l.; pohoncź Jakub Kuba z B., 46 l.

Pschichodnu sobotu w 11. hodź. dopołdnja budźa statuty „wubjerka za twarjenjo cyrkwje w Czornecach abo Baczonju“ pola podpisanoho dowuradźene a podpisane, zo bychu so potom wyschnosczi pschepodacź hodźite. Tym knjezam wubjerkownikam, wot katholskeje zhromadźizny wuzwolenym, kotsiž pschińcź njemóža, budźa te statuty w pschichodnych dnjach k podpisanju pschipóstane.

Michał Hórnik, redaktor Póska.

Rjana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němskeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wustojnje zestajana, je wuschła pod mjenom:

Hnadowny wopyt swjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tsecži dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje postajeny.)

Ta knižka je za 5 nsl. na pschedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyschinje, pola pschekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróscžicach a pola kapłana w Radworju. Też expedicije Póska ju rady kóždomu wobstaraja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 14. **17. julija 1869.** **Lětnik 7.**

Wustawki wubjerka k pschihotowanju założenja cyrkwje w Čornecach abo Baczonju.

§ 1. Wubjerk ma wotpohladanjo, twarjenjo cyrkwje w Čornecach abo Baczonju pschihotowacź a za nahromadźenjo trěbnych srědkow po móžnoszi so staracź.

§ 2. Hako tajke srědki maja wosebje dobrowólne dary w pjenjezach a druhe, mjenowane wotpohladanjo spěchowace podpjery służicź.

§ 3. Wubjerk wobsteji z tsjoch służbu čzinjacych a z najmjeńscha schtyrnacze druhich sobustawow wubjerka. Prěnischi su: a) pschedsyda, kotryž posedźenja powoła a wubjerk z wonka zastupuje; b) pismawjedźeŕ, kotryž najbóle protokoll wjedźe a po poruczności wubjerka dopisuje; c) pokładnik, kotryž pschikhadźace pjenježne dary pschijima. Druzy wubjerkownicy wuzwola so z čzornečzanskoho schulskoho wokrjesa a wysche toho znajmjeńscha po jenym ze zbytknoho dźěla khróscźanskeje wosady a z kóždoho katholskoho serbskoho farskoho wokrjesa. Wobstejacy wubjerk wuzwola ze swojeje srjedźizny hornischich służbu čzinjacych na jene lěto a wudospołnja so sam pschez pschiwzaczo nowych sobustawow na město wotkhadźacych.

§ 4. Prawo wobkedźbowanja nad wubjerkom wukonja tachantske konsistorium w Budyschinje.

§ 5. Wubjerk dźerži kóždolětnje z najmjeńscha dwě posedźeni, hdźež wjetschina hłosow wusudźa.

§ 6. Pschikhadźace pjenjezy khowaja so wot pokładnika pod stajnym wobkedźbowanjom tachantskoho konsistorija w Budyschinje a wupožczuja so na pschihodne waschnjo. Lisczíny (urkundy) a knižki, na tajke wupožczowanja wustajene, změje jenicžcy tachantske konsistorium w zakhowanju.

§ 7. W swojim czasu trěbne postajenjo města, hdźež ma nowa cyrkej na-

twarjena byćź, ſtanje drje ſo wot wubjerka; tola podleži teſame wobkruczenju tachantſkoho konſiſtorija.

§ 8. Rozwjazanjo wubjerka ſtanje ſo, hdyž je wotpohladanjo toho ſamoho doſpěte.

§ 9. Měł-li ſo wubjerk dobrowólnje prjedy rozwjazacź, hacź je joho požadane wotpohladanjo doſpěte, dyrbi wón nahromadźene ſrědki tachantſkomu konſiſtoriju abo druhej wyſchnoſczi k tomu kóncej pſchepodacź, zo by wotpohladane twarjenjo cyrkwje w Čźornecach abo w Baczonju ſo pſched woczomaj dźeržało, doſpěło a wuwjedło.

Ryčź bamža Piusa IX. w konſiſtoriju 25. junija 1869.

Čźeſczowni bratſja! Nowy wukaz, kotryž je katholſkej cyrkwi, jeje njewotwiſnoſczi, jeje ſwobodźe a jeje prawam a też ſtatej ſamomu jara njepſcheczelſki, a kotryž je wot ſubalpinſkoho (t. r. italſkoho) knježeŕſtwa wudaty a wozjewjeny, ſmy nuzowani, w tejle Waſchej wyſokej zhromadźiznje wobžarowacź. Ryčźimy pak tudy wo tamnym zakonju, z kotrymž je mjenowane knježeŕſtwo po telko a ſkoro njeliczomnych, na cyrkej, na jeje ſwjeczenych ſłužownikow a na jeje ſwjatnicy wuwjedźenych napadach a cźinjenych kſchiwdach chcyło klerikarjow (kandidatow duchownſtwa) wojeŕſkej konſkripcii podcźiſnyčź. A ſchtó by njewidźał, kak zahubny a cyrkwi njepſcheczelſki tónle zakoń je, kotryž tamne wot Knjeza Khryſtuſa cyrkwi ſpožczene prawo nadpaduje a jej zadźewa, ſebi trěbnych a khmanych ſłužownikow wuzwolicź, kotſiž ſu tola wot toho ſamoho Khryſtuſa ſtajeni, zo bychu joho ſwjatu cyrkej zakitali, wupſchestrěwali a za zbóžnoſcź duſchow do połnoſcze cźaſow ſo ſtarali. Zda ſo zawěrno tónle zakoń jenicźcy na to wukhadźecź, zo by w njezbožownej Italſkej, hdy by móžno było, katholſku cyrkej z korjenjom zapuſcźił a zanicźił.

Zawěrno, nam brachuja ſłowa, zo bychmy tajkile zakoń z nowa wotſudźili a zacźiſnyli. Kóždy wě, kak njejſmy pſchi wjedźenju naſchoho japoſchtołſkoho zaſtojnſtwa niczo zakomdźili, zo bychmy ſwoju pſchiſłuſchnoſcź najhorliwiſcho dopjelnili, a kak ſu wſchitcy naſchi cźeſczowni bratſja, prědkſtejicźerjo cyrkwje w Italſkej k wulkej khwalbje ſwojoho mjena najſprawniſche ſkórźby a próſtwy wuprajeli, zo bychu tajki zakoń ſtajnje njemóžny ſcźinili.

Zo bychmy ſo tola, cźeſczowni bratſja, pſchi tejle pſchileżnoſczi zdźerżecź móhli, tamne jara cźežke horja a kſchiwdy wobžarowacź, z kotrymiž je naſcha ſwjata cyrkej nětko też w khěžorſtwje Rakuſkej a kraleſtwje Wuheŕſkej na najžałoſniſcho zrudźena a domaphytana. Też powjeſcze, kotrež wo wobſtejnoſczach w kraleſtwje Schpaniſkej k nam ſo pſchecźiſchcza, njedawaja nam žanoho tróſchta, ale napjelnjuja nas ze zrudobu a žałoſczu.

Też ruſowſke knježeŕſtwo pokracźuje, katholſku cyrkej pſcheſcźěhacź a ſkoro ze wſchitkich diöceſow, ſamo z nałožowanjom mocy, ſwojich biſkopow wotſtronjowacź, tych ſamych do wulhnanſtwa ſłacź, dokelž cźi na hłós a na poruczność naměſtnika Khryſtuſowoho tudy na zemi po pſchiſłuſchnoſcźi poſłuchaja a poſłuchacź chcedźa, a wone (knježeŕſtwo) njedowola, zo bychu cźile biſkopja mjezy tamnoho kraja wo-

puſchczili, byrnje najwjetſchi wužitk cyrkwje to žadak. A hiſchcze bóle zadźewa wone, zo móhli wěriwi tamnoho kraja z nami a tuthym japoſchtołſkim ſtołom ſwobodnje wobkhadźecź.

Tola pſchi najcźežſchich cźerpjenjach, z kotrymiž ſmy domapytani, je nam k njemałomu tróſchtej tamna pſchez wſchitko khwalobna paſtyŕſka ſtaroſcź, z kotrejž prědkſtejicźerjo cyrkwje katholſku wěc zmužicźe zakitaja a z kotrejž zakładu naſcheje ſwjateje wěry njezranjene wobkhowaja a jenoſcź cyrkwje wobrócź pytaja pſchecźiwo wſchelakim lecźenjam a prědkwzacźam, pſchez kotrež bjezbožni cźłowjekowje ſwoje błudy rozſchěrjeja. A my nadźijamy ſo w pſchichodnoſcźi, zo cyłe katholſke duchownſtwo nadobne pſchikłady ſwojich biſkopow po móžnoſcźi ſcźěchowacź a po nich ſo złožowacź zechce.

Bjez tym napominamy pſchecy zaſy z nowa wſchitkich kſcheſcźanow a njepſchecźelow tuteje ſwjateje cyrkwje, zo bychu ſkóncźnje junu kedźbowali, kak žałoſnje Bóh ſwojich a ſwojeje cyrkwje njepſchecźelow ſchtrafuje.

My pak, cźeſcźowni bratſja, njepſchestawamy, z najnutrniſchimi a najpokorniſchimi modlitwami Wótca ſmilnoſcźe proſycź a zapſchiſahacź, zo by wſchitkich wobžarowanja hódnych błudźacych wot pucźa zahubjenja na prawu ſchcźežku wěrnoſcźe, ſprawnoſcźe a ſpomoženja wrócźił a zo by katholſku cyrkej na cyłej zemi z nowymi a hiſchcźe jaſniſchimi dobycźemi pſchecy bóle debił a wobohacźił.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Zańdźenu ſobotu popołdnju běſche hłowna zhromadźizna naſchoho towaŕſtwa ſſ. Cyrilla a Methoda. Pſchedſyda k. farař Kucźank wotewri zhromadźiznu z pohladom na to, ſchto je towaŕſtwo hižo dokonjało. Pokładnik k. direktor Schołta pſchedpołoži zličźbowanjo zańdźenoho lěta, kotrež bu wot dweju wubjerkownikow pſchehladane a za dobre ſpóznate. Dotalne zamoženjo towaŕſtwa a dokhody wucźinjachu 315 toleri 15 nſl. 3 np.; wudawkow běſche 197 tol. 27 nſl., tak zo bě pſchi ſpocźatku lěta 117 tol. 18 nſl. 3 np. w pokładnicy. Sekretař a redaktor Hórnik rozpraji, kak je ſo z cźiſchcźenjom a rozſchěrjenjom towaŕſtwowych piſmow měło. W krótkim wuda ſo zaſy zeſchiwk „Žiwjenja Swjatych", kiž je ſo jenož dla nuznoty w cźiſchcźerni tak dołho zakomdźił. Snadź budźe móžno, pſchichodne lěto dwaj zeſchiwkaj wudacź. Też wza towaŕſtwo, zo by ſo pſchi zhromadnoſerbſkim ſkutku wobdźěliło, wudawki za „Ważnaj liſtaj z lěta 1868" z bamžowej adreſſu na ſo. „Ważnaj liſtaj" buſchtaj darmo rozdawanaj a móže jej, ſchtóž jej nima, kóždy cźas pſchez redaktora doſtacź, kaž daloko zbytkne exemplary doſahaja. Po ſtatutach wuzwoli ſo nowy wubjerk na tſi lěta a buchu dotalni knježa z nowa do pſchiſłuſchnoſcźe wzacźi; z cźimž ſo zhromadźizna ſkóncźi.

Z Budyſchina. Zańdźenu ſobotu buchu tudy wuſtawki abo ſtatuty dowuradźene a podpiſane, kotrež je ſebi po nacźiſku redaktora „wubjerk za twarjenjo cyrkwje w Cźornecach abo Bacźonju" dał. Tónle tydźeń ſu wone z pſchewodnym liſtom naſchej cyrkwinſkej wyſchnoſcźi, tachantſkomu konſiſtoriju tudy pſchepodate. Liſt ma ſo z němſkoho pſchełożeny takle: „Wyſokodoſtojnomu konſiſtoriju ſ. Pětra

w Budyschinje. Wot wjele lět spóznawa so potrěbnosćź, zo bychmy za katholikow w krótkorańschim dźěle khrósćźanskeje wosady cyrkej a wosebitu faru měli, dokelž su cźi sami wot swojeje farskeje cyrkwje jara zdaleni a runje tohodla wobstajnje wotebjeraja. Możnosćź, tajkej potrěbnosćźi wotpomhacź, njeda so prěcź, hdyž su nětko wobsedźerjo leżownosćźow tamneje wokolnosćźe k wulkim woporam zwólniwi a tež druzy do Khrósćźic zafarowani na wotmyslenym skutku so wobdźělicź chcedźa, dokelž móže so pschez wufarowanjo někotrych wsow hewak trěbne powjetschenjo cyrkwje a pohrjebnischcźa zalutowacź. Zo pak by so hornischej potrěbnosćźi w swojim cźasu wotpomhało, je so 6. junija t. l. z duchownych a njeduchownych wobstejacy wubjerk „k pschihotowanju załoženja cyrkwje w Cźornecach abo Bacźonju“ postajił. Wubjerk dowola sebi z tuthym, swoje statuty k wobkrućenju pschedpołożicź a prosy tež, wysokodostojne konsistorium chcyło jomu swój hnadny zakit a pomoc pschiwobroćźicź. W Budyschinje, 10. julija 1869. Wubjerk k pschihotowanju załoženja cyrkwje w Cźornecach abo Bacźonju. Po poruczbnosćźi wubjerka Michał Hórnik, kapłan.“ Wustawki same pak podpisachu cźi wubjerkownicy, kotsiž buchu na katholskej zhromadźiznje w Khrósćźicach 6. junija wuzwoleni, mjenujcy: Jakub Werner, kapłan z Khrósćźic hako pschedsyda; Jakub Pjetasch, wucźeŕ z Khrósćźic hako pismawjedźeŕ; Michał Hórnik, kapłan w Budyschinje hako nakhwilny pokładnik; Michał Schewcźik z Bacźonja; Mikławsch Zynda z Cźornec; Mikławsch Kokla z Pozdec; Jan Lipicź z Cźěschkec; N. N. Měrcźink z Haslowa; Jakub Kummer z Cźasec; Jurij Wawrik z Kanec; Michał Wagner ze Smolic; Handrij Ducźman, kapłan z Radworja; Jakub Symank z Wotrowa; Mikławsch Smoła, farać z Njebjelcźic; Michał Kummer z Lazka; Jakub Libsch z Hunjowa; Jan Hornig z Kulowa. Dokelž je sebi wubjerk naschoho Póśła hako swój organ wuzwolił, zhonja naschi cźitarjo wschě pisma a kwitirowanja, kiž należnosćź wubjerka nastupaja. Pschichodnje pschinjesemy drje wotmołwjenjo konsistorija.

Z Budyschina. Jutse budźe we wschěch cyrkwjach nascheje diöcesy swjatocźne Te Deum spěwane z dźakownosćźe, zo je sakskej kralowskej swójbje prync pschibył. Jeje kralowska wysokosćź, pryncesna Maria Anna, mandźelska prynca Jurija je zańdźenu sobotu wjecźor w 12. hodźinje synka porodźiła, kiž je we swjatej kschcźeńcy 13. t. m. (dnju s. Anakleta) mjena Jan Jurij Pius Karl Leopold Marija Januarius Anaklet dostał. Hako prěnjoho kmótra je joho nan z cźasom swjatoho wótca prosył a je tónsamy to z radosćźu na so wzał. Druzy kmótsja běchu: zwudowjena khěžorowa Karolina, kral Leopold a kralowna Marija z Belgiskeje. Bamžowy zastupnik běsche joho nuncius (póśłanc) arcbiskop Januarius Meglia z Mnichowa postajeny. Tutón je młodomu pryncej swjatu kschcźeńcu wudźělił z assistencu naschoho hnadnoho k. biskopa a někotrych duchownych w pschitomnosćźi cyłoho kralowskoho dwora.

Z Budyschina. Kaž z wěstosćźu wěmy, stej nětko tež dwě Serbowcy pschi nowym, po poslenjej wójnje załoženym Albertowym towarstwje k wothladanju khorych wojakow; to stej Hana Kudźelic ze Smjecźkec a M. Kucźanec ze Smjerdźaceje. Wonej stej słužbu pola khorych w schpitalu w Chemnitzu tsi měsacy wukoj, kaž wschě druhe wothladarki tohole towarstwa. Protektorka (zakitarka) towarstwa

je pryncesna Albertowa, prědkstejerka hłownoho towarstwa w Drezdżanach pak knjeni Simonowa. Poslenischa knjeni je rodżena Serbowka z Hnaschec pola Budyschina a ryczi hischcże derje serbski. Serbska ryczż je jej w poslenjej wójnje wjele pomhała, hdyż możesche so wona z pomocu teje sameje w khěžorskich, wosebje czěskich lazaretach ze wschelakimi słowjanskimi ranjenymi wojakami derje zryczecż. Knjeni Simonowa je swojich zasłużbow dla z rjadami a drohimi wopomnjenkami wot naschoho krala, wot rakuskoho khěžora a pruskoho krala wuznamjenjena. Jeje wobraz (znamjo) běsche tež we illustrowanych němskich nowinach, hdżeż pak ju z njeprawom za Němcowku wudawachu, dokelż hischcże njewjedżachu, zo mohł něchtó, kiż so po nowej swětowej (europskej) módże drascżi, serbskeje narodnoscże bycż.

Z Budyschina. Haczrunje zwada z němskimi lutherskimi nowinami żadyn wužitk nima a my tohodla hižo wjacykróczne njepscheczelske popschimanjo katholikow z mjelczom pschepuschczichmy, nuzuje nas hako katholskich tola drezdżanska „Constitutionelle Zeitung“ pschez swoje nowe napady na nasch konsistorium w Budyschinje k někotrym słowam. Wona pschinjese srjedu 14. julija dopis „aus der Lausitz“ a mystificirowace „Eingesandt“ z „Budyschina“. Prěnischi dopis je pschecżiwo lipskowskim cyrkwinskim nowinam, kotrež jenoż wobżarowachu tamnu znatu historiju wo jenym serbskim kantoru. My njejsmy za hódne dżerżeli, tamnym nowinam (C. Z.) porjedżenjo prěnjoho dopisa póskacż, każ daloko běchu tam kždě wocżischczane. Dopisowar je sam jara derje wjedżak, zo w Serbach nichtó tamnoho człowjeka za „swjatoho“ dżerżak njeje a zo je to jenoż ironischy abo żortnje tu a tam tak prajene było. Tamny k. dopisowar chcyschе jenoż katholskich wusměschicż a tohodla tak barbjesche. Tež romscy abo „ultramontanscy“ t. r. katholscy swětni a klóschtyrscy duchowni njejsu tamnoho kantora zakitali atd. Spomnjene „Eingesandt“ je wjele ważnische; wone njeje na żane waschnjo z Budyschina; dokelż z wuwzaczom tachantskeje konsistorialneje kencle njemóże nichtó po słowje citirowacż, schtoż je konsistorium towarstwej někotrych wucżerjow wokolnoscże Ostritza wotmołwiło. Tole „Pschipósłane“ njeje z Budyschina, ale drje wot jenoho tamnych wucżerjow. Prěnje słowo je potajkim kża! W textu samym powjeda dopisowar wo tym w l. 1865 założenym towarstwje wucżerjow wokoło Ostritza a wo tym, kak su wokolni duchowni a konsistorium w Budyschinje tele towarstwo sudżili a kak je konsistorium z pschepytanjom a disciplinarnym processom (kotryż su jara zasłużili) hrozyło na tele punkty: „zo tamni wucżerjo nimaja kscheschczansku ponižnoscż, zo woni katholske schulske wosady hanja a za to lutherske khwala (wschak my katholscy tola pod tym samym swětnym zakonjom stejimy a dyrbimy wucżerjam dawacż, schtoż zakoń postaja!), zo dale do „Constitutionelle Zeitung“ pisaja hako do nowinow, kotrež su pschecżiwo katholskej cyrkwi, jeje wucżbam, zarjadowanjam a służownikam njepschecżelscy zmyslene, a zo su skónczinje protestantskomu pädagogej Diesterwegej pschi joho 75. narodnym dnju zbožo pscheli a z tym podhlad (Verdacht) njeswěry pschecżiwo swojej cyrkwi wubudżili.“ My nimamy te podkožki, kotrež su naschomu tachantskomu konsistoriju prědkležałe a njeryczimy tohodla wo tamnym towarstwje, kotrež joho sobustawy same tak jara khwala. Jenoż tak wjele bjerjemy sebi prawa, haczrunje nasch Posoł njeje officialny za diöcesu, zo prajimy: Hańbu czinja sebi samym

wucžerjo, kotsiž psched cžitarſtwom, z naležnoscžemi katholſkich cyrkwjow a ſchulow njeznatym, ſwoju a naſchu duchownu wyſchnoscž tak zjawnje hanja a wuſměſcheja! Nic jenož hako duchownym, ale tež hako katholſkim kſcheſcžanam je nam wohidne, zaſy a zaſy tajke njerozomne wobſkoržowanja ſłyſchecž. Hdže ſebi lutherſcy wucžerjo tajke něſchto dowola pſchecžiwo ſwojim konſiſtoriam, krajſkim direkciam? Wohidna je nam dale ta njedžakownoscž, zo někotſi wucžerjo, kiž ſu wot lěta 1850 w katholſkim wucžeŕſkim ſeminaru zwjetſcha wot katholſkich duchownych wucženi, nětko tak cžaſto ſwoje złoby wutſchaſuja runje na — katholſku duchownu wyſchnoscž a na katholſkich duchownych pſchezcyłnje. Wěmy, zo ſu tež bjez naſchimi wucžerjemi, bjez młodymi a tež bjez ſtarſchimi, woſebje tymi na něhduſchim lutherſkim krajnoſtawſkim ſeminaru pſchihotowanymi hiſchcže mužowje, kotsiž tajki zjawny pohorſchk dawacž nochcedža, kotsiž ſu z pſcheſwědcženjom katholſcy a kotsiž z katholſkej cyrkwju a ſchulu derje měnja. Tohodla by derje było, zo bychu katholſcy duchowni naſcheje diöceſy z tutymi katholſcy zmyſlenymi wucžerjemi naſchej duchownej wyſchnoscži ſerbſkoněmſku adreſſu podali a tak pſched zjawnoscžu zacžiſnyli zakhadženjo někotrych tamnych wucžerjow. Wucžerjo, kiž ſu za cžeſcž ſwojeje cyrkwje, dyrbja ſo ſpóznacž dacž a wotdželicž wot tamnych, kotsiž wjacy lět hižo tajki ſkandal cžinja k wulkej ſchkodže za cyrkej aſchulu, za naſchu wyſchnoscž a za naſche woſady! Proſchu ſwojich duchownych kollegow a katholſkich knjezow wucžerjow we Łužicy, zo chcyli mi w bližſchim cžaſu w tej wěcy ſwoje myſle a rady ſobudželicž.

M. Hórnik, redaktor.

Z Marijineje Hwězdy. Džeń 13. julija wotpołožiſchtej w naſchim klóſchtrje dwě knježnje klóſchtyrſke ſluby abo profeß. Jena je Marija Cyžec z Wotrowa a druha je z Cžech.

Z Wotrowa. Naſch k. farař Wels je ſo zańdženu wutoru do kupjelow Salzbrunna (pola Waldenburga w Schlezynſkej) podał, zo by ſo tam z Božej pomocu wulěkował.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcže.

Schlezynſka. Nowy pſchehlad wrótſławſkoho biſkopſtwa podawa tele powjeſcže. Diöceſanow (katholſkich wobydleri) je w biſkopſtwje 1,870,804, duchownych 1473, muſkich w klóſchtyrſkich rjadach 117, knježnow 1066, cyrkwjow 1033, filialnych cyrkwjow 293, zjawnych khapałow 470. Schulow je 1799, aktivnych (w ſłužbje) katholſkich wucžerjow 2941, ſchuleŕſkich džěcži 286,965. Nabožne towaŕſtwa a zjenocženja, ſchule a khěže za khorych a druhe dobrocžinjace wuſtawy ſtajnje pſchibjeraja.

Poznańſka. Polakam w Pruſkej ſo tež to njeſtanje, ſchtož by jim ſkuſchało. Woſebje ſkorža woni na ſejmje a pola knježeŕſtwa huſto na njedoſtatk pólſkich wyſchſchich ſchulow. Nětko ſlubi jim knježeŕſtwo nowe gymnaſium we Wongrowcu, ale žada, zo by cyle němſke było. A tola hodži ſo narodna pólſka rycž runje tak derje hako wucžaca kaž němſka; ſchtož hiſchcže nětko univerſita w Krakowje a Lwowje, kaž cžróda pólſkich gymnaſiow dopokazuje. Słowjanam, kotsiž

dawki a wojakow po tej samej měrje kaž druhe ludy dawaja, so tak něhdźežkuli zdźěłanosćź cźežka cźini a njeprawda stawa!

Z Kölna. W tudomnym domje (biskopskej cyrkwi) je so 13. t. m. njeznaty cźłowjek sam skóncował. Pschez to wonjecźeśćźena cyrkej bu nazajtra, kaž je to porucźene, z nowa poswjecźena wot swjecźacoho biskopa Baudria.

Z Prahi. Njedźelu 11. bu tudy swjedźeń ss. Cyrilla a Methoda swjecźeny, wosebje z processionami, kotrež do cyrkwje tejule swjateju w pschedměsćze Karlinje cźehnjechu. — Prěnjomu a najwjetschomu pražskomu arcbiskopej Arnoschtej z Pardubic w Duvalu stajeny wopomnik bu jara swjedźeńscy poswjecźeny.

Morawska. Swjedźeń a swjatocźny tydźeń ss. Cyrilla a Methoda na Welehradźe běsche lětsa wulkotny. Swjatocźnu Božu mschu mějesche biskop z Brna. Prěni dźeń cktavy je we Welehradźe na 80,000 cźesćźerjow ss. Cyrilla a Methoda pobyło.

Rakuska. Biskop Rudigier w Lincu bu wot pschisahanskoho suda jenohłósnje (dokelž někotrych katholscy zmyslenych wuzankny statny rycźnik) dla złósćze spytanoho mucźenja zjawnoho pokoja (öffentliche Ruhestörung) k dwěnjedźelskomu jastwej wotsudźeny. Statny rycźnik běsche pok lěta schtrafy namjetował. Tola schtož je tónle biskop „zawinył", su wschitcy katholscy biskopja a wschitcy wěriwi cźinili. Schtož je wón wot płacźiwosćze konkordata a zakonjow, wo civilnym a dźiwim mandźelstwje, wo schulach a druhim we swojim wot swětnoho knjeźerstwa tamanym pastyrskim lisćze rycźał, to je wucźba cyłeje katholskeje cyrkwje! Wotsudźenjo biskopa pak zawěrno njebudźe k schkodźe swjateje cyrkwje, kaž stawizny we wjele pschikładach wucźa.

Z Linca. Po swojim wotsudźenju pschez pschisahancow je biskop Rudigier (wón njebě psched sud pschischoł) bórzy khěžorej protest póslał, w kotrymž so pschecźiwo wotsudźenju hako něcźomu njesprawnomu krucźe wupraja. Khěžor je skóncźuje pschez ministra wozjewicź dał, zo wón biskopej pschisudźenu schtrafu a wschě scźěhwki teje sameje spuschcźi. Biskop pak so spjecźuje, wot khěžora hnadu bracź a žada jenož prawo.

Z Roma. Prjedawschi italski minister Cantelli je sem pschijěł, zo by pschez srjedźicźerstwo wosobnych a waženych ludźi z bamžowym ministrom jednacź spytał dla swětnych naležnosćzow; tola wón njebudźe słyschany, dokelž bamž budźe stajnje protestirowacź pschecźiwo njeprawej, kiž je so jomu wot Viktora Emmanuela stało.

Z Roma. Njedawno su zasy wulke kruchi drohotnoho marmora namakali w starym zasypanym składźe pschi Tiberje. Pschi tym běchu tež hischcźe dźěle tamnoho wulkoho marmorowoho stołpa, kotryž chce bamž k dopomnjecźu na pschichodny koncil na hórcy psched cyrkwju swjatoho Pětra in Montorio stajicź dacź.

Jendźelska. We wschěch cyrkwjach londonskeje (westminsterskeje) diöcesy bu pastyrski list arcbiskopa Manninga cźitany, w kotrymž so wón sylnje wobcźežuje, zo wyschnosćź na 2000 katholskich dźěcźi w tak mjenowanych dźěłacźerskich khěžach protestantscy wocźahnycź dawa.

Jendźelska. Namjet ministra Gladstona k lěpschomu iriskich katholikow je w delnim parlamencźe wjetschinu dostał a w hornim tež protestantowje jara za njón rycźa, někotsi wězo z bojosćze psched fenianskimi (iriskimi) revolucionarami.

Ruſowſka. Knjeżerſtwo je wſchě katholſke farſke kubła na ſo ſczahnyło a fararjam jara ſnadnu zdu wustajiło. General Potapow we Wilnje (Litwjanſkej) je zaſy wſchelake klóſchtry a cyrkwje zběhnył, pſchez jedyn nowiſchi wukaz 31 cyrkwjow.

Ruſowſka. Nowiny radża, zo by ſchismatiſka grichiſkoruſka cyrkej tež jedyn koncil dżeržała. Wone wozjewjeja tež nowy zakoń, po kotrymž ſynojo ruſkich popow njetrjebaja wjacy duchowni abo cyrkwinſcy ſłużownicy bycź, ale zo ſmědża do wſchěch ſwětnych ſłużbow a zaſtojnſtwow zaſtupicź abo kajkežkuli powołanjo ſebi wuzwolicź. To je ważna kroczel! Pſchi wſchim tym wobkhowaja ſynojo popow prawo k wopytowanju duchownſkich ſchulow a wſchě druhe prawa, kiž tam duchownſtwo ma, n. pſch. zo njetrjebaja do wójſka zaſtupicź.

Połnócna Amerika. W ſtaczе New-York je knjeżerſtwo 50,000 dollarow pſchipokazało k dotwarjenju ſyrotneje khěže, kotraž budże wjedżenju mikoſcziwych ſotrow pſchepodata; druhe 50,000 dollarow da knjeżerſtwo někotrym druhim katholſkim wuſtawam (inſtitutam) w měſczе New-Yorku.

(Jeſuitoja.) Po najnowſchim ſchematismje je ſo liczba jeſuitow wot l. 1844 podwojiła; nětko je jich hižo 8584. W Europje zwonka Italſkeje, potajkim we Francózſkej, Němſkej, Rakuſkej, Belgiſkej a Hollandſkej je jich 2190. Nětcziſchi general jeſuitſkoho rjada Pětr Beckx narodźi ſo 8. februara 1795 a zaſtupi 29. oktobra 1819 do rjada.

Naležnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1869: kk. 246. Hana Balantowa z Rachlowa; 247. Hańża Lehmannowa z Radworja; 248. Wórſchla Kuczanowa z Ralbic; 249. Marija Michałowa z Konjec; 250. Jan Buk z Wětrowa; 251. Mikławſch Bjedrich z Haſlowa; 252. farař Franc Riedel z Luka pola Karlsbada.

Smilne dary (k dalewobſtaranju): H. B. z R. za ſwjatoho wótca 5 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczenaj: Ida Marta, dź. Fr. W. Porſtendorfera z B.; Michał Auguſt, ſ. kublerja Jana Gudy z Dalic. — Zemrjetaj: Hańża, rodź. Schokczic z Radworja, Handrija Benſcha, pólnika na Židowje mandź., 53 lět; Jan Pracht z Dalic, 44 lět.

Z Radworja. Kſchczeni: Marija, dź. Auguſta Nawki z Mikkec; Jan, ſ. Mikławſcha Haſche z Kamjenej; Mikławſch, ſ. Jakuba Pjecha z Nowoho Bronja; Hańża, dź. Jakuba Wowczerka z Boranec; Marija Selma, dź. Bjedricha W. Forkera z Czornoho Hodlerja.

Dokelž je mi tachantſke konſiſtorium poruczność dało, zo bych nowoho wjedźiczerja za proceſſion do Rumburga poſtajił a wobkrucził, proſchu, zo bychu ſo czi, kotſiž chcedża a kotrychž to naſtupa, na dżeń ſ. Marije Madleny po kemſchach tudy na ſchuli zhromadźili, wo tej wěcy rozryczeli a mi ſwoje požadanja wozjewili.

Khróſczicy, 12. julija 1869.

Jakub Barth,
kanonikus a farař.

Cziſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 15. **7. augusta 1869.** **Lětnik 7.**

Bamž njemóže wo wěrje zmoliś.

Katholska wuczba wo njezmólnosći cyrkwje złožuje so na Khrystusowe słowa: „Ty sy Pětr t. r. skała a na tule skału natwarju moju cyrkej a porty hele njebudža ju pschemocowacz;“ potajkim na bójske slubjenjo, zo te na Pětra założene zjenoczenstwo wěrnych ženje njepschestanje, wěrna cyrkej Khrystusowa bycz, zo tohodla naschi z nastupnikom s. Pětra, romskim bamžom, we wěrje zjenoczeni biskopja ženje wot kscheszanskeje wěrnosće woteńcz, ženje wo kscheszanskej wěrje zmolicz njemóža. A tale wuczba so hischcze wobkrucza pschez Khrystusowe slubjenjo, zo budże swjaty Duch japoschtołow wschitku wěrnosć wuczicz a zo pschi nich wostanje do wěcznosće; kaž tež pschez te slubjenjo, zo wón sam pschi nich wostanje wschitke dny hacz do skónczenja swěta.

Tele pschepokazanjo katholskeje cyrkwje wopokazuje so potom pschez historisku (stawiznisku) wěstosć, zo je wot japoschtołskich czasow hacz na dzensnischi dzeń wulka mnohosć kscheszanskich biskopow we wschitkich krajach była, kotsiž su romskoho biskopa hako nastupnika swjatoho Pětra a hako hłowu kscheszanskeje cyrkwje pschipóznali a z nim we pschezjenosći wěry stali, a zo je tónle pschez romskoho biskopa hromadudżerżany zwjazk wěry w nastupanju kscheszanskeje wěry pschez wschitke lětstotki jenajki wostał, tak zo njeje ženje žanu wuczbu wěry zaczisnył, kotruż běchu joho prjedownicy hako kscheszansku pschipóznali, ani ženje žanu hako kscheszansku pschiwzał, kiž by wot prjedownikow zaczisnjena była.

Dokelž pak je Khrystus Pětrej prajił: Na tebje, Pětrje, natwarju moju cyrkej, a nic na wopak: tebje na cyrkej, dokelž dyrbi po Khrystusowej woli Pětr cyrkej dżeržecz a nic cyrkej Pětra; dha su w katholskej cyrkwi pschecy po natursku tajkele wobzanknjenjo czinili: „Hdyž su naschi z bamžom zjenoczeni biskopja w kscheszanskej wěrje njezmólniwi, dyrbi tež bamž w tymle swojim zastojnstwje

we wobkhowanju kſcheſczanſkeje wěry (w Khryſtuſowych wuczbach a poruczʒnoſczach), z krótka wo wěrje njezmólniwy byczʒ.“ Pſchetoʒ, tak ſpóznajemy z prawom dale, hdy by ſkała krucze njeſtała, njemohła teʒ na nju twarjena khěʒa (cyrkej) krucze ſtacʒ; hdy by bamʒ we rozſudʒenjach wo kſcheſczanſkich wěrywuczbach něhdy zmolicʒ mohł abo woprawdże zmolił, dha móhli teʒ tamni z nim we wěrje pſchezjeni biſkopja zmolicʒ a bychu zabłudʒili; w tymle padże by cyrkej, na Pětra natwarjena, z błudom pſchemocowana była, ſchtoʒ ſo tola po Khryſtuſowym ſlubjenju ženje ſtacʒ njemóże.

Dokelʒ pak ſo ženje ſtało njeje a ženje ſtacʒ njemóże, zo by bamʒ we ſwojim zaſtojnſtwje (hako bamʒ) něſchto druhe hako kſcheſczanſku wěrywuczbu poſtajił a wucził, hacʒ ſchtoʒ je we pſchezcyłnej wěrywědomnoſczi z nim zjenoczenych biſkopow: dha njeje ženje žana pſchiczina (wina) była, tule zaſtojnſku njezmólniwoſcʒ bamža w rozeſtajenju a wobkhowanju kſcheſczanſkeje wěrywuczby hako woſebitu ſadu naſcheje wuczby wuprajicʒ. Wěſte pak tohodla je, zo je tale zaſtojnſka njezmólniwoſcʒ bamža w rozſudʒenju wěry pſchez wſchitke lětſtotki wot cyrkwje faktiſch (ze ſkutkom, woprawdże) pſchipóznata była. Stajnje ſu ſo katholſcy biſkopja wſchitkich krajow a ſwětadžělow pſchi naſtawachych njewěſtoſczach a zwadach wo wěrje na hłowu cyrkwje do Roma wobroczeli, a te wot bamža zaſtojnſcy wo wěcach wěry date wukładowanja a rozſudʒenja hako wuprajenja w cyrkwi pſchebywacoho Ducha ſwjatoho a hako wozjewjenjo pſchezcyłneje njezmólniweje wěrywědomnoſcże pſchipóznawali a pſchiwzali. A kaʒ ženje žadyn bamʒ wěryrozſudʒenjo prjedawſcheje pſchezcyłneje cyrkwineje zhromadʒizny (koncila) prěł abo zacʒiſnył njeje, tak njeje ženje žana tajka zhromadʒizna wěſte wot jenoho prjedawſchoho bamža date rozſudʒenjo wo kſcheſczanſkich wěrywuczbach zacʒiſnyła abo pſcheměniła, a runje tak njeje ženje žane wěryrozſudʒenjo cyrkwinych zhromadʒiznow hako wěſte a njezmólniwe wot cyrkwje pſchiwzate było, njeběſcheli wot bamža wobkrucżene.

Hdy by tohodla pſchichodny koncil tamnym wot někotrych mudrowacych wuczenych nadrobnje wupytanym njewěſtoſczam kónc cžinicʒ chcył a wopominanu zaſtojnſku njezmólniwoſcʒ bamža wo wěrje pſchez woſebite wuprajenjo pſchipóznał; dha njeby z tym niczo nowe wunjeſł, ale by jenoʒ z wěſtymi ſłowami wuprajił, ſchtoʒ je kſcheſczanſka cyrkej hižo 1800 lět w ſwojej wěrywědomnoſcʒi noſyła a we ſkutku a zadžerženju wobſtajnje pſchipóznawała.

Tule należnoſcʒ dyrbi w naſchim cžaſu kóždy katholik derje znacʒ; dokelʒ njekatholikojo jara njerozomnje wo tej ſamej rycža a piſaja. Hacʒrunje my jenoʒ zaſtojnſku njezmólnoſcʒ bamža wo wěrje wucžimy, bledža woni, hako bychmy joho njezmólnoſcʒ we ſwětnych wěcach abo njemóžnoſcʒ bamžowoho zhrěſchenja atd. wuznawali!

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. We francózſkich wulkich nowinach Le Monde z Pariza wot 21. junija namakachmy ſpomnjenjo na katholſkich Serbow, woſebje na prěnju lětuſchu zhromadʒiznu w Khróſczicach a na wubjerk k pſchihotowanju załoženja ka-

tholſkeje cyrkwje w Čžornecach abo Baczonju. Schtož je czeſcze hódne, to nadeńdże też w dalokich ſtronach pſchipóznaczo!

Z Budyſchina. Knjez farař Wels piſa nam 1. auguſta ze Salzbrunna, zo je bohužel pſchecy hiſchcze jara ſłaby a dybawy. Lěkař jomu radźi, zo by tam znajmjeńſcha do 20. t. m. woſtał a wowcze mloko pił. Też nam wóndanjo piſaſche, zo je tam nowa cyrkwiczka twarjena, kotraž ma ſo nazhmu poſwjeczicz. Daj Bóh, zo by ſo k. farař Wels wuſtrowił! Na duchownych nam hižo pobrachuje.

Z Khróſczic. Serbſki proceſſion, kiž wot nas do Rumburga na „portiunkula“ khodźi, wjedże wot nětka Jakub Wujeſch z Khróſczic. — Na ſ. Lawrjenca budże tudy katholſka zhromadźizna.

Ze Schěrachowa. Zańdżeny ſchtwórtk ſwjeczeſche wjelezaſłužbny k. wuczeŕ Franc Józef Stoy swój połſtalětny zaſtojnſki jubilej. Na tymle dnju, na kotrymž bu pſched 50 lětami hako pomocny wuczeŕ w Czechach zapokazany, běchu jomu dźakowne pſchipóznacza a wutrobne zbožopſchecza ze wſchěch ſtronow pſchihotowane. Rano poſtrowi joho ſpěwarſke towarſtwo z rjanymi ſpěwami a potom ſczěhowachu wſchelake deputacije a wſchelacy jednotliwi ze zbožopſchecźemi a jubilejſkimi darami. Kralowſka majeſtosć běſche jomu pſchez k. hamtmana Seiferta złotu medaillu zaſłużbnoho rjada pſchipóſłała. Tachantſtwo hako kollaturne knjejſtwo pſchepoda jomu zbožopſchecza a dar pſchez k. kanonika kantora Hoffmanna; dale woſada pſchez deputaciu złoty czaſnik, něktoſi pſchecźelju złoty czaſnikowy rjeczazk, kollegoju pyſchny album z fotografijemi, ſpěwanſke towarſtwo rjany ſtoł, ſchulſke dźěczi porcellanowy ſervice, joho prjedawſchi ſchulerjo něktore ſpěwy a kompoſicije atd. atd. Po pſchepodaczu tychle a druhich czeſtnych darow běſche dźakowna ſpěwana Boża mſcha, z muſiku pſchewodźana. W jenej zapocza ſo ſwjedźeńſka hoſczina, pſchi kotrejž běchu wſchelake deputacije, cyrkwinſcy a ſchulſcy, krajni a měſchczanſcy zaſtojnicy, hoſczo ze Sakſkeje a Czěſkeje. Wſchelake ſławy buchu wunjeſene a na poſledku bu też na zawoſtajenych po zaſypanych hewjerjach pola Dreźdźan ſpominane, za kotrychž ſo 10 toleri nawda. Bóh daj, zo by czeſczeny k. jubilar hiſchcze dale zbožownje ſkutkował za ſchulu a cyrkej k czeſczi Božej a ſwojeje duſche zbóžnoſczi. K zbožopſchecźam pſchizankuje ſo z tuthym też redaktor, kotryž je w ſwojim czaſu pſchileżnoſcz měł, zaſłużby k. wuczerja Stoya bliže póznacź a też joho pſchecźelnoſcź wužiwacź.

Z dreźdźanſkeje diöcesy.

Z Dreźdźan. Dotalny wuczeŕ pſchi ſchuli „na Queckbrunnen“ k. Franc Lufft, kotryž ſo hižo dlěſchi czas dla ſwojeje ſtaroby a khorowatoſcze zaſtupowacź daſche, bu na ſwoju próſtwu penſionirowany. Wuczerjo poczeſczichu joho hiſchcze wſchelako pſched dnjom penſionirowanja, kiž běſche ſobu joho 73. narodny dźeń. Na joho měſto naſtupi k. wuczeŕ Heinrich Schmidt, kotrohož ſłužbu pomocny wuczeŕ k. E. Künzel doſtanje.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Wuporjedźenjo wěže (tórma) pschi naschej farskej cyrkwi je nětk z Boha zbožownje dokonjane. Knjez tšěcharski mischtyr Franc Tammer ze Schěrachowa je tele straschne dźěło, kotromuž běschtej dwě leczatej łódźi z czahami potrěbnej, ze swojimi dźěłaczerjemi za połschesta njedźeli tak derje wuwjedł, zo z nim jara spokojom smy a joho k tajkomu dźěłu wschěm wosadam poruczecź możemy. Pomjenowane wuporjedźenjo nascheje wěže wuczini po pjenjezach nimale 320 tolerjow. Nam nětk hischcze do rukow hlada wuporjedźenjo cyrkwineje tšěchi, kotraž bu wot zatraschnoho wichora 7. decembra 1868 tójschto roztorhana. — Z dowolnoszu schulskich wyschich wotdźerżuje so schulske rozwuczenjo we naschich měschczanskich schulach we lěczu w měsacach meje, junija, julija, augusta a septembra jenoż dopołdnja a to kóżdy dźeń wot schesczich rano (hdźež so schulska Boża mscha zapoczina) hacz do jědnaczich. Po tseczej schulskej hodźinje je zastawk abo pawza wot poł hodźiny a je schulerjam dowolene, so psched schulu na pohrjebnischczu pschekhadźecź a kusk posnědacź. Popołdnju tohodla schula njeje. Tele nowe zarjadowanjo schulskoho rozwuczenja je so z teje winy stało, dokelž je popołdnju pschewulka horcota, dźěczi z muczności spja a mało wuknu a starschi je doma a na polu k dźěłej trjebaja. — Naschi měschczanscy wuczerjo su k lětnej zdźě z měschczanskeje pokładnicy pschidawk dostali: knjez rektor, hako najstarschi wuczeŕ, 20 tolerjow a druzy tsjo wuczerjo po 10 tolerjach. Pozdźischo budźe tale wuczeŕska zda hischcze powyschena.

Zadźerżenjo wěstych katholskich wuczerjow (kaž so zda) we Sakskej, kiž we lutherskich nowinach na swój duchowny tachantski konsistorij swarja abo tola k tajkomu swarjenju podłožki poskiczeja, so nam we Pruskej cyle njespodoba, by pak tež pola nas zmolom pschepytane a khostane było. Schto dyrbimy prajicź wot katholskich kschescźanow, kiž swojich samsnych duchownych hako „romskich“ a „ultramontanow“ schtapaju? Z tajkim pschimjenom chcedźa snano duchownym po waschnju najhórschich njepschecźelow katholskeje wěry smužku napójsnycź, hako bychu woni wótcnoho kraja njeměli a hako bychu róznodźěleni byli wot swojoho ludu, kotromuž tola pschez narod, krej, rycž, dźěło a wěru pschisłuscheja. We Sakskej a Pruskej mamy my katholscy jeno katholskich měschnikow, nic „romskich“ a „ultramontanskich“. Schto dha praji serbski bur wot ptaczka, kiž swoje samotne hnězdo wobmazuje? Su tamni mužojo wěrnje katholscy, dyrbja tež z katholskimi dźerżecź, prjedy wschoho pak swojej katholskej wyschnoszi posłuschni bycź, kotraž zawěrno nikomu kschiwdu njeczini a kóżdoho rady słyschecź budźe, hdyž zdwórliwje a pschistojnje k njej pschikhadźa. Njejsu pak tamni mužojo wjac katholscy, ale steja na stronje naschich njepschecźelow, dha dyrbimy jim radźicź, zo bychu z katholskeje cyrkwje wustupili a (jeli zo wuczerjo su) swoju katholsku wuczeŕsku służbu złożili, dokelž jim katholscy starschi njemóża wjac swoje dźěczi z połnym dowěrjenjom a z dobrym swědomjom k rozwuczenju a woczehnjenju pschepodacź. Njekatholscy zmysleny bycź a katholski khlěb jěsczź, to derje pschez jene pschińcź njecha. We nětczischich czasach bóle hacz hdy Khrystusowe słowo płaczi: „schtóż zo mnu njeje, tón

je pschecźiwo mi.“ Katholski wucźeŕ a duchowny dyrbitaj schulerjam a wosadam z najlěpschim pschikładom do prědka hicź a dyrbitaj pschecźelej, nic njepschecźelej, bycź. Žołcź a hněw pschecźiwo duchownej wyschnoscźi we lutherskich nowinach wusypacź, to so njepschihodźi a njemóže nichtó khwalicź. Někotsi katholscy wucźerjo we Sakskej su psched dleschim cźasom staromu Diesterwegej k narodnomu dnju zbožo pscheli. Njebohi Diesterweg běsche prědkstejeŕ lutherskoho wucźeŕskoho seminara we Barlinje a zjawny pschecźiwnik kschescźanskeje wěry, cźohoždla joho pruski kralowski minister ze służby zdalowa. A tutomu wotsadźenomu njekschescźanskomu Diesterwegej su někotsi katholscy wucźerjo telegrafiscy zbožo pscheli a za to su z prawom wot tachantskoho konsistorija w Budyschinje we hamtskim liscźe mjelczo lochki porok dostali. Woni pak wububnowachu abo dachu wububnowacź tónle porok we nowinach a njechadźa so tež dźensa hischcźe do měra dacź, kaž najnowischi njepschecźelski nastawk we dreždźanskich nowinach wupokaže. Lubi knježa! Jelizo was na swěcźe niczo hórsche njenadeńdźe, hacź to, schtoź je na was pschischko wot tachantskoho konsistorija, móžecźe so wy waschomu Bohu na kolenach dźakowacź! — Měscheja so pak nětk do zwady wucźeŕskoho zbožopschecźa dla nowotne wěcy, kiž cźescź katholskich wosadow ranja. Zrudny podawk we wěstej serbskej wsy so z wotpohladanjom we lutherskich nowinach schěroko bije a wala so wina na wěru, cyrkej a duchownych. Tołste kžě njejsu pschi tym lutowane; pschetoź popjerjana a selena dyrbi wěc bycź, hdyž dyrbi cźitarjow we wulkich městach trochu zapschimacź. Je tohodla na cźasu, to cźinicź, schtoź cźescźeny knjez redaktor we 14. cźisku naschoho Póńka prědkpostaja. Katholscy duchowni a wucźerjo we Hornych Łucźicach chcyli hromadu stupicź a němskoserbsku adressu na wysokodostojny tachantski konsistorij zestajicź, we kotrejž wobžaruja, zo sprawne wotsudźenja tutoho konsistorija we lutherskich nowinach so zjawnje hanja a wusměscheja, a zo wěsty zrudny podawk we serbskim kraju so z włosami pschicźahuje, katholsku wěru a katholskich kschescźanow psched swětom wonjecźescźicź. Tak budźe naczinjeny pohorschk z dźěla psched Bohom wotrunany. A k tomu daj Bóh zbožo! Za tych pak, kiž z nami, z naschej wěru a z naschej wyschnoscźu derje njeměnja, chcemy we nětczischim jubilejskim cźasu nutrnje so modlicź, zo by jim swjaty Duch pružku bójskoho swětła do wutrobow padacź dał, zo bychu spóznali, schto je prawe a njeprawe, k spomoženju a k schkodźe!

Z Kulowa. Wulka złóscź je so we naschej wosadźe stała: w nocy wot 21. na 22. julija kranychu na pohrjebnischcźu pschi farskej cyrkwi w Kulowje a na němcźanskim pucźu wot dweju železnju kschižow znamjo naschoho Zbóžnika. Znamjeni, kiž runje wobnowjenej a pozłoczanej běschtej, je złóstnik z dźěla wotschrubował, z dźěla z kschižom z kamjenja wułamał. Bóh daj, zo by ruka, kotraž je tajke rubjeństwo wobeschła, skerje a lěpje zasłuženu schtrafu dostała!

Cyrkwinske nowinki a powjescźe.

Z Altenburga. Na 4. julija bu nowonatwarjena cyrkwiczka za tudomnu katholsku wosadu wot k. fararja Stolle z Lipska pod assistenciju dweju duchowneju z dowolnoscźu naschoho biskopa poswjecźena. Hacź dotal běchu so kemsche za měsac

jedyn krócź we wotnajatym bydle dźeržake. Pjenjezy k twarej běchu nawdate: z Bajerskej 2400 toleri, wot měschczanskeje rady 200 tol. a 3000 tol. zhromadźene wot njeboh knjeżny z Echerolles a druhich. Wosada chce so nětk wosebje za tym prócowacź, zo by hacź do toho czasa, hdźeź budźe tudy wosebity duchowny, pschihodnoho człowjeka namakała, kiž by pischczele hrał a tym 11 dźěczom kscheszczansku wuczbu wudźělał. J. K.

Z Barlina. Dźeń 4. augusta bu tudy nowa klóschtyrska cyrkej dominikanarjow w Moabicze (Thurmstraße Nr. 57) swjatoczńje poswjeczena. Po prědowanju běsche Boża mscha a Te Deum; njedaloko cyrkwje tsělachu z mjerźlemi. Pschi hoszczinje běchu jara wosobni hoszczo pschitomni, a buchu sławy wunjesene na bamża, na krala a kralownu, na nowy klóschtyr atd. Hlejcze, bjeztymzo so w rakuskim khěžorstwje a tež w naschej Sakskej tak hawtuje pschecźiwo klóschtram a z cyła pschecźiwo kaznjam a wuczbam katholskeje cyrkwje, steji to w Pruskej cyle hinak!

Němska. Centralny wubjerk katholskich towarstwow Němskeje pscheproschuje w nowinach na lětuschu hłownu zhromadźiznu 6.—9. septembra do Düsseldorfa. — Biskopja Němskeje zhromadźa so prěni tydźeń septembra we Fuldze.

Pruska. W pruskim kralestwje, hdźeź nětk z pschiwzaczom provincy Hohenzollern (kiž diöcesy Freiburg w Badenskej słuscha a 64,000 katholskich liczi), 8,118,696 katholikow bydli, namakaja so w 14 diöcesach scźěhowace klóschtry. Ze 14 muskich rjadow maja jesuitowje 14 klóschtrow (ze 138 sobustawami), franciskanarjo 20, miłoscźiwi bratsja 10, dominikanarjo 2, lazaristojo 5, duchowni swj. Ducha 2, redemtoristojo 4, trappistojo 1, alexinarjo 8, bratsja kscheszczanskich schulow 3, khudźi bratsja 2, kapucinarjo 3, kongregacija swj. Filipa Neri 1 a benediktinarjo 1. Z 35 žónskich rjadow a zjenoczenstwow maja wurschlinki 9 (ze 244 sobustawami), hilžbjetki 10, sotry dobroho pasthyrja 6, sotry swj. Madleny 2, schulske sotry 29, borromejerki 89 (ze 576 sobustawami), vincentinarki 34, franciskanarki 80 (ze 1051 sobustawami), słužownicy Khrystusa 58, sotry swj. Hedwigi 4, schěre sotry 56 (ze 306 sobustawami), słužownicy s. Marije 4, benediktinarki 2, klarissy 2, karmelitki 3, kongregacia Notre dame 1, rekolektinki 5, salvatorki 1, sotry khudoho dźěsćza Jězusa 20, sotry kscheszczanskeje luboscze 12, dźowki swj. kschiża 14, knjeżny s. Marije 3, augustinki 5, Christenske žónske 1, cölity s. Herty 1, klóschtyrski institut za žony 1, sotry z domaphtanja s. Marije 3, klementinki 57 (ze 298 sobustawami), sotry wot bójskeje prědkwidźownoscze 14, sotry s. wutroby Jězusa 1, terciarki s. Franca 6, francózske knjeżny 1, sotry du Sacre Coeur 1, khatyržinki 2 a hilžbjetki k wothladanju khorych 3. Z cyła je w 49 rjadach abo we 567 klóschtrach 5682 sobustawow. Wysche toho je w diöcesy Fulda 5 klóschtrow a někotre we vikariacze Kaczer w Schlezynskej, kotrež pod diöcesu Olomuc słuscheja. J. K.

Z Wina. Biskop z Linza je nětko we Winje pola khěžora pobył. Wón je jomu wscho nadrobnje rozestajał, schtož joho wotsudźenjo nastupa. Wot bamża je wón dla swojoho zadźerženja pokhwalny list dostał.

Z Krakowa. Wot 20. julija hacź do dźensnischoho dnja su wschitke nowiny połne z powjesczemi wo klóschtrach. Njekatholske a wosebje židowske nowiny

ſu ſo zańdźene tſi njedźeli žałoſnje ſtarali, ſwoje pjero w jědojtej zkóſczi namočecź. Z khěžorſtwa wala ſo nětko hižo njepſchecźelſtwo pſchecźiwo klóſchtram a katholſkej cyrkwi do wſchitkich krajow, a kónc tych djabołſkich nadpadowanjow njeje hiſchcze widźecź. Witana, haj wot njepſchecźelow cyrkwje zbóžnokhwalena pſchileżnoſcź k tomu běſche tale. Sudniſtwo w Krakowje běſche 20. julija denunciaciu (ſkradźne pſcheradźenjo, najſkerje wot zwóńka, kiž bě ze ſłužby puſchczeny) dostało, zo ſo w klóſchtrje dotal w cźeſczi ſtejacych karmelitańkow knjeżna namaka, kotraž je tam „w cźěmnym jaſtwje“ dźeržana. Tu dyrbimy najprjedy pſchiſpomnicź, zo to niczo njeznate njebě, zo je w tamnym klóſchtrje wot l. 1848 jena na duchu khora knjeżna, z warſchawſkoho klóſchtra dla wuſtrowjenja ſem póſłana Barbara Ubrykec. Viſitator, kapłan, lěkař a jeje pſchecźelſtwo ſu to wjedźeli. Jena žona z Hornjeje Schlezynſkeje (z Hinterdorfa, kaž „Breslauer Hausblätter“ piſaja), kiž ma dwě ſotſe w tym ſamym klóſchtrje, je wobkrucźiła, zo ſu jej wo tamnej khorej knjeżnje w pſchitomnoſczi druhich pſched wjele lětami wjacy krócź powjedali. Lěkař Dr. Wróblewſki wobſwědcža we wulkich nowinach „Czas“, zo je jomu tehdom, hdyž wón hako lěkař w klóſchtrje ſkutkowaſche, w lěcźe 1861 Barbara pokazana była; też zo je wón radźił, ju do domu wrótnych póſłacź, ſchtož pak je pſchecźiwo klóſchtyrſkim ſtatutam było. Też „Dziennik Poznańſki“ (ſchtož ſu tola liberalne nowiny) praji, zo je wſchelakim pólſkim familijam znate było pſchebywanjo khoreje knjeżny; woni njeſſu tohodla na ſudniſtwo ſchli, dokelž njeſſu niczo ſchtrafyhódne w tym spóznali, hdyž knjeżnu w klóſchtrje, kotryž ma klauſuru, wobkhowaja a do tajkeje khěže njedadźa, hdźež ſu druzy na duchu ſłabi abo wrótni. Sudniſtwo póſła pak tón krócź w „liberalnej“ Rakuſkej kommiſſiju do tamnoho klóſchtra a ta ſama daſche ſo pſched zawrjenu knjeżnu wjeſcź. Knjeżna běſche na erotomaniu wowrótnika a za tym běchu jeje rycže, hdyž kommiſſija pſchińdże. Jeje cala běſche kaž wſchě druhe ſydym krocželow dołha a ſchěſcź ſchěroka; ale cźěmna, dokelž bě wokno z połojcy zamurjowane, zo we cźaſu wjetſcheje dźiwjoſcże njeby hroznje won wołacź a niczo won mjetacź mohła, kaž hornch atd. Kommiſſija namaka ju cyle nahu (jeli budże to wěrno), dokelž wona druhdy draſtu do kruchow drějeſche a cyle zwottorha. Žadyn dźiw, zo ſu ju knjeżny tohodla někotry cźas w tajkej dźiwjoſczi mjenje zaſtarali. Pſchepytanjo, kotrež ſo nětko z nětcźiſchej a z prjedawſchej wyſchſchej (na tſi lěta wuzwolanej) wjedże, pokaże, kak daloko knjeżny abo tola jich wyſchſche ſchtrafu zaſłuża. Za to pak, zo ju njeſſu k druhim wrótnym póſłali, njemóża knjeżny žanu ſchtrafu dostacź, dokelž to njeporucźeja jich regule, kiž krajna wyſchnoſcź też jara derje znaje. Zo pak ſtrowe knjeżny tu khoru w tajkej nuzy pſchecy woſtajili njeſſu, to móże kóždy ſebi myſlicź; pſchetož ſtajnje pſchez 20 lět w nahocże a mazanoſczi, w cźěmnoſczi a zymje atd., kaž ſo bubnuje, ta khora njemohła žiwa woſtacź. Kommiſſija da khoru zwoblekacź a do hoſpitala dowjezcź, hdźež ſo, kaž praja, z njej trochu polěpſchuje. Duž chcemy wočakacź, kak wjele winy na tej dwě knjeżnje wyſchſchej pſchinjeſu, a potom zaſy ſudźicź, ale nic z tajkim dźiwim pſchekhwatanjom, kaž je we winſkich a druhich nowinach huſto widźimy! — Kaž karmelitańſki klóſchtyr, tak ſu też druhe w Krakowje a woſebje też w Prazy wot tſěchow hacź do pincow pſchehladowali, ale njeſſu niczo njezakońſke nadeſchli. Lud bě ſo w Krakowje pſchez pſchěhnate powjeſcże k

tomu zawjeſcź dał, zo někotre wjeczory pſched klóſchtrami wulku haru cźinjeſche a někotrym wokna wubi, hdźež wojacy w prawym cźaſu njewobarachu. Najhórje je ſo jeſuitſkomu zeſchło, hdźež k. rektora nadpanychu, bijachu a jomu ruku złamachu. W Krakowje podpiſuja njemérne hłójcźki na židowſku radu próſtwu wo wotehnacźo jeſuitow. We Winje (tež w měſchcźanſkej radźe) a druhdźe piſaja a wołaja: Prejcź z klóſchtrami! Ale pomału, hólcy, zakonje je hiſchcźe zakitaja a wojeńſka pomoc tež hiſchcźe ſkutkuje. Hdy byſchcźe do Boha wěrili, mohło ſnadź was hiſchcźe něſchto druhe ſkludźicź!

Jendźelſka. Lady Spencer, mandźelſka městokrala w Iriſkej, je katholſke wěrywuznacźo wotpołożiła. Kaž nowiny piſaja, chce tež jejny mandźelſki k nam pſchestupicź. J. K.

Naležnoſcze towaŕſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1869: kk. 253. kubleŕ Michał Lebza z Kulowca; 254. kubleŕ Pětr Libſch z Dubrjenka; 255. wucžeŕ M. Hicka z Ralbic.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcźeni: Franc A., ſ. cigarnika Wencela z B.; Guſtav Ernſt, ſ. murjerja Auguſta Krala w B.; Hańža, dź. murjerja Michała Krawźe z Hrubjelcźic. — Wěrowanaj: Karl Fiedleŕ, dźěłacźeŕ w Hajnicach a Marija Schmidtec z Cźech. — Zemrjecźi: Linna, dź. cigarnika Wražidła z B., 7 měſ.; Wjacſław Józef Nether, barbaŕ a khěžnik z B., 44 l.; Jakub Nowotny, wuměnkaŕ ze Słoneje Borſchcźe, 70 l.

Z Wotrowa. Kſchcźeni: Hana, dź. Mikławſcha Cźornaka (Borgmana) z Wotrowa; Marija, dź. Michała Robla z Wotrowa; Mikławſch, ſ. Jakuba Raba z Neuhofa; Michał, ſ. njeboh Michała Nowaka z Wotrowa; Michał, ſ. Mikławſcha Matźki z Wotrowa; Hana, dź. Jakuba Balcera z Wotrowa; Pětr, ſ. Mikławſcha Redy ze Žuric; Madlena, dź. Jakuba Buka z Wotrowa; Wórſchla, dź. Jakuba Scheraka ze Žuric; Hana, dź. Jakuba Dźiſkawka z Wotrowa; Jan, ſ. Michała Kaſchpora z Wotrowa; Michał, ſ. Mikławſcha Cyža ze Žuric. — Wěrowanaj: Michał Lukaſch z Serbſkich Pazlic a Hańža Bräuerec z Wotrowa. — Zemrjecźi: Marija, dź. Jakuba Stranca ze Žuric 6 l.; Madlena, Jakuba Schokły zaw. mandź. z Wotrowa 77 l.; Hana dź. Mikł. Cźornaka z Wotrowa, 8 dnow; Marija Madlena, Jurija Nicźe z Jědkoweje zaw. mandź. 69 l.; Jan Ducźman z Wotrowa, 79 l.; Michał Kósk ze Žuric, 76 l.; Pětr, ſ. Mikł. Redy ze Žuric, 17 dnow; Michał, ſ. Mikł. Matźki z Wotrowa, 2 m.; Hana, dź. Jakuba Balcera z Wotrowa, 2 m.

Po pſchecźu lětuſcheje prěnjeje katholſkeje zhromadźizny budźe 10. auguſta t. j. na ſ. Lawrjenca druha tajka zhromadźizna k wuradźenju zhromadnoſerbſkich naležnoſcźow, a to na ſchuli w Khróſcźicach popołdnju po ſchtyrjoch. Na tu ſamu ſu katholſcy Serbja wſchitkich woſadow z tutym lubje pſcheproſcheni. **M. Hórnik**, redaktor.

Cźiſchcźał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 ngl.

Cyrkwinski cžasopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 16. **21. augusta 1869.** **Lětnik 7.**

Druha lětuscha katholska zhromadźizna.

Po wozjewjenju w katholskim Póstu běsche na s. Lawrjenca 10. t. m. zasy katholska zhromadźizna na schuli w Khróscžicach, na kotruž běsche so w postajenym cžasu 84 muskich zeschło. Bjez nimi běchu cžile duchowni: k. kapłan Werner z Khróscžic, k. kapłan Ducžman z Radworja, k. kapłan Luscžanski z Ralbic (w tu khwilu we Wotrowje zastupnik fararja), k. P. Innocenc Jawork z Marijneje Hwězdy, k. P. Tadej Natusch z Rózanta a kapłan Hórnik z Budyschina. Z wucžerjow naschich wosadow běchu pschitomni: k. Pjetasch z Khróscžic, k. Hauffa z Rózanta a k. Kral z Radworja. Zhromadźiznu wotewri kapłan Hórnik a wjedżesche ju na požadanjo pschitomnych hacž do kónca. Najprjedy bu wuradżene, zo maja so tež pschitomni pschizanknycž tej adressy, kotraž bu w poslenimaj cžisłomaj Póska namjetowana; pschetož nic jenož duchowni a wucžerjo, ale tež druzy katholscy dyrbja swoje měnjenjo w tej znatej należnoscži zjawnje wuprajicž. Zestajenjo adressy, kiž so potom k. duchownym a k. wucžerjam k podpisanju póscžele abo wupołoži, wobstaraja k. Werner, k. Luscžanski a k. Pjetasch. Potom bu cyrkwinska należnoscž Cžornec abo Baczonja naspominana. Dokelž pak wubjerk wotmołwjenjo wot wysokodostojnoho konsistorija hischcže dostał njeje, njemóżesche wón dotal žanu zhromadźiznu dżeržecž a njemóże nětko žanu officialnu (zastojnsku) rozprawu dacž. Pschi tej składnoscži pschińdże rycž na to, hdże by so wotmyslena cyrkej twaricž měła a kak wjele katholskich duschow by něhdże nětko w tamnej wokolnoscži było. W nastupanju prěnjoho praschenja rozestaji k. Werner, schto za to rycži, zo by cyrkej w Cžornecach stała. Někotsi druzy pschispominaja, schtož so za Baczoń prajicž hodži. W nastupanju druhoho punkta podawa redaktor Póska pschehlad katholikow tamneje wokolnoscže, kajkiž so z poslenjoho ludaliczenja wot 3. decembra 1867 wupokazuje. Tehdom **mějachu Baczoń 63, Pozdech 58, Cžornech 49, Sulschech 28, Cžěschkech 25,**

Haslow 21, Liboń 21, Banecy 20, Nowy Łuscź 20, Wutołczźich 15, Wuczźkecy 30, Wětrow 15, Zarěcź 11, Łahow 6; schtoź je do hromady 382 katholikow. Skerje pak je jich něschto wjacy, dokelź so pschi zapisowanju husto stanje, zo so wupjelnjenjo rubriki zabudźe. Hdyź k tutym pomjenowanym wsam hischcźe rozpjerschenych katholskich pschiliczźimy, směmy prajicź, zo by za blizki pschichod cyrkej w Cźornecach abo Bacźonju za wobydleŕstwo 400 ludźi katholska cyrkej jara wulka dobrota była. Kamjenc, kotryź w krótkim fararja dostanje, zmĕje lĕdom 300 ludźi do swojeje wosady pschipokazanych; pschetoź w Kamjencu bĕsche tehdom 188 duschi a w schpitalu 18. Tež wotrowska wosada njeje wjetscha; pschetoź ze zafarowanych wsow maja Wotrow 260, Żurich 76 a Nowe Město 10 katholskich; wjacy jich hakle je, hdyź zaschulowane pschiwozmjemy: Kanecy ze 74, Kaschecy z 43, Krĕpjecy z 32 duschemi. K tomu ma so pschispomnicź, zo dźĕl z tychle wsow do klóschtra ke mschi khodźi. Wokolnosćź Cźornec abo Bacźonja pak nima nihdźe blizko k cyrkwi! Hdyź tam cyrkej budźe, njebudźe tam katholske wobydleŕstwo wjacy wotebjeracź, kaž je so do toho cźasa pschecy stako. Duź napinjamy wschitke swoje mocy, zo by so k Bożej cźesćźi a k spomoženju duschow žadanjo katholskich Serbow dopjelniło! Po wopomnjenju tejele naležnosćźe pschińdźe rycź na processiony do Rumburga a Krupki. Pschi tym bu wozjewjene, zo je kubleŕ k. Jakub Wujesch nic jenoź za procession do Rumburga postajeny, kaž bu hižom spomnjene, ale tež za processionaj do Krupki. Praschenjo, hacź njeby pschihodnische było, zo by pschichodnje procession do Krupki dźeń prjedy abo pozdźischo woteschoł, zawostaja so wĕzo wotmołwjenju a wobzanknjenju tych, kotsiź tam khodźa. Dale bu pschedpołoženy a cźitany rozkaz krajskeje direkcije wot 29. junija t. l. kamjenski „amtsblatt" nastupacy. Młynk k. Wawrik z Kanec bĕsche z druhimi gmejnskimi prĕdstejicźerjemi so na „amtsblatt" wobcźežował hižo psched dlĕschim cźasom; dokelź pak pisowne wotmołwjenjo njedosta (hortne bu poslenjej zhromadźiznje wozjewjene), bĕsche wón 18. junija znowa nĕkotre cźisła „amtsblatta" k dopokazanju sprawnosćźe swojeje skórźby pschipósłał. Krajska direkcija spóznaje, „zo amtsblattowe waschnjo pisanja wo podawkach w katholskej cyrkwi atd. a wosebje joho pschispomnjenja tajke su, zo wot katholskich cźitarjow hako wusměschenjo katholskich wustajenjow atd. wobhladowacź so hodźa a pschez to pohorschk dawaja. Tež krajska direkcia pscheje, zo by pokoj wot žaneje strony ranjeny njebył, a zo by cźesćźenjo, kotrež sej wschelake wĕrywuznacźa bjez sobu dołžni su, so njewotcźahnyło. Wona tohodla z wĕstosćźu wocźakuje, zo redaktor kamjenskoho amtsblatta tole z wocźow njepuschcźi a zo pschi sobudźĕlenjach wo katholskej cyrkwi a podobnym kóždy cźas objektivnje a pschistojnje dźerźecź so poprócuje. Hewak by krajska direkcia myslicź dyrbjała, zo redaktor Rudolph Krausche samotnosćź swojich nowinow hako amtsblatta za kamjenske sudnistwo wotpołožicź žada. P. F. ze Gutschmied." Hacź runje je so hižo dźakowny list za tajke sprawne wusudźenjo krajskej direkcii pósłał, wupraji katholska zhromadźizna hischcźe junu swój dźak z postanjenjom. Nětko buchu hischcźe nĕkotre praktiske praschenja k jednanju prĕdkpołožene, ale hacź na pozdźische wobnowjenjo wotstorcźene. Zhromadźizna wupraji wosebje žadosćź, zo by rady zasy so k wuradźenju zeschła, hdy by na pschikład wĕsty za pschichodny sakski sejm (Landtag) pschihotowany namjet wo schulach k tomu pschileżnosćź podał. W tym padźe nje-

chamy my katholscy Serbja posleni bycz z peticiju, kajkaž budże wěscze tež z luther-skich stronow na sejm słana. Po poltsecźahodźinskim tracźu bu zhromadźizna wot pschedstydy wobzanknjena. Na zastywidźenjo!

Statistika katholikow w Sakskej.

Hakle nětko je nam mózne tudy drobnischi pschehlad katholikow w Sakskej podacz, kajkiž je so nam po poslednim ludaliczenju 3. decembra 1867 poskicził. Katholikojo tworja w Sakskej 47. dźěl cyłoho wobhydleŕstwa, pschetož jich je jenož 51,470. Kaž je znate, słuscheja woni do dweju diöcesow, kotrejuž kóžda ma swoje wosebite konsistorium, jena w Budyschinje, druha w Drezdźanach. Budyschinska abo łužiska diöcesa (w lěcze 1821 pschez wotewzaczo Kulowa a katholskich wosadow za Zhorjelcom pomjenschena) je dźěl stareje mischnjanskeje diöcesy, kotryž je w czasu tak mjenowaneje reformacije katholskej wěrje swěrny wostał. Hłowa tejele diöcesy je (hako **administrator eccles. per utramque Lusatiam**) wot l. 1567 kóždokróczny infulirowany tachant prjedy kollegiatnoho a wot tohole czasa exemtnoho (pod bamžom njeposrědnje stejacoho) kapitla, kotryž wot zańdźenoho lětstotka sem najbóle dostojnosćz biskopa **in partibus** dostawa. Drezdźanska diöcesa, tež sakska herbsko-krajna mjenowana, je w prjedy nimale cyle protestantskich krajinach znowa nastate missionstwo nowoho a nowischoho czasa (najprjedy mějachu jenož Drezdźany a Lipsk duchownske stacije) a tohodla rěka hłowa tejele diöcesy japoschtolski vikar, kajkomuž so tež dostojnosćz biskopa wudźěla. Tak běschtaj n. psch. w tym samym czasu biskop Schneider w Drezdźanach a biskop Lok w Budyschinje. Tsi krócz hižo běschtej wobě mjenowanej diöcesy pod jenym biskopom zjenoczenej, najprjedy pod njeboh Ignacom Bernhardom Mauermannom, potom pod njeboh Dittrichom a nětko pod naschim hnadnym knjezom Ludwikom. Podawamy tutón zawod, dokelž Posoł druhdy widźi, zo we katholskich cyrkwinskich statistikach a we druhich knihach wot wuczenych ludźi najnowischoho czasa druhdy wopak wo Sakskej pisaja.

I. Budyschinska diöcesa (krajska direkcia Budyschin).

A. Hejtmanstwo Budyschin.

	Sudnistwo.	W měsczе.	Na wsach.	Z cyła.
1.	Biskopicy	74	93	167
2.	Budyschin	1181	2352	3533
3.	Kamjenc	207	5552	5759
4.	Kinsbork	21	25	46
5.	Nowosalc	22	136	158
6.	Połczница	21	28	49
7.	Rakecy	—	781	781
8.	Schěrachow	2060	712	2772
	Do hromady	3586	9679	13,265

Pschispomnjenjo. Bjez tutymi katholikami je pschez 9000 Serbow.*) Wysche toho je we wójsku, wokoło Drježdżan a druhdże po Sakskej wjele Serbow rozpjerschenych.

B. Hejtmanstwo Lubij.

	Sudnistwo.	W měsczе.	Na wsach.	Z cyła.
1.	Bjarnaczicy	67	118	185
2.	Ebersbach	—	274	274
3.	Großschönau	—	1057	1057
4.	Herrnhut	—	97	97
5.	Lubij	141	102	243
6.	Ostritz	1351	6055	7406
7.	Reichenau	—	965	965
8.	Wósport	7	24	31
9.	Žitawa	1413	1305	2718
	Do hromady	2979	9997	12,976

Cyła diöcesa potajkim 26,241 katholikow.

Pschispomnjenjo. Zo je w tutej diöcesy něschto (200) mjenje dyžli w lěczе 1864, leži z dželа we tym, zo běsche w lěczе 1867 wjacy katholskich mkodżencow pschi wójsku dyžli psched wójnu.

II. Drježdżanska diöcesa.

1. Krajska direkcia Drježdżany w hejtmanstwach (po mnohosczi katholikow zrjadowanych): Drježdżany, Pirna, Freiberg a Mischno 13,340.

2. Krajska direkcia Lipsk w hejtmanstwach: Lipsk, Grimma, Döbeln a Rochlitz 4118.

3. Krajska direkcia Zwickau w hejtmanstwach: Chemnitz, Zwickau, Plauen, Annaberg a w Schönburgskich knjejstwach 7771.

Cyła diöcesa ma potajkim 25,229 katholikow.

Pschispomnjenjo. Cyrkwje a khapały tuteje diöcesy su jenož w městach. Wobydlerstwo pak rosczе w městach tuteje diöcesy pschez pschiczahowanjo pschecy bóle, tak zo budże wona drje hižo we pschichodnym ludaliczenju wjetscha dyžli budyschinska. Za to pak je katholske wobydlerstwo budyschinskeje diöcesy wjacy wobsedżace, bóle stajne a kompaktne, wosebje w Serbach a potom wokoło Ostritza.

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Schtwórtk psched tydżenjom pschijědże Joho Majestosczь nasch kral Jan do Budyschina a bu wschudżom swjatoczнje witany. Bydlenjo běsche sebi na naschim tachantstwje pola k. biskopa wuzwolił. Tohodla běsche tachantstwo tež zwonkownje rjenje wupyschene. Pschi nutskhodże wisasche wot wěncow wobdaty tajkile chronogramm: **Ioannes reX MarChIo nVper Ioanne GeorgIo nepote Vere feLIX tVIs BVDIssae LVsatIs VIVe** Laetare saLVe;

*) W kulowskej wosadże (w Pruskej) je jich pschez 3000; druhe serbske wosady w Sakskej a Pruskej su wschitke protestantske; wschěch Serbow je na 180,000.

t. r. Jan kral markgrofa njedawno pschez wnuka Jana Jurija woprawdże zbożowny, twojim Łužiczanam w Budyschinje budź żiwy, zraduj so, witaj! Tam bu wón wot hnadnoho k. biskopa z duchownstwom a wot officirow powitany. Na to pschedstajichu so kralowscy, stawowscy (łužiscy) a měschczanscy zastojnicy atd. Nazajtra słyschesche kral Božu mschu w domjacej khapałcy a potom wobhladowasche někotre instituty atd., hacž pschipołdnju zasy wotjědże. Njedźelu na to běsche wón w Žitawje kemschi a scźěhowacu wutoru w Schěrachowje.

Z Budyschina. Někotre dreždźanske a druhe nowiny maja nětko schczumanja pschecźiwo klóschtram. Njepschecźelam katholskeje cyrkwje jara derje cźini, hdyž móža so trochu wutschascź; duž drje tak bórzy ze swojim hawtowanjom njepschestanu.

Z Budyschina. Kaž słyschimy, hromadźi so w někotrych naschich wosadach za zawostajenych po tamnych we podkopkach plauenskoho „grunda“ zasypanych a wot zapopadnjenych gazow spalenych hewjerjach. My tajki skutk z prawom khwalimy. Schtož so zhromadźi, móże so potom hako „dar katholskich Serbow“ wotpósłacź, kaž je so něhdy za Gottleuba stało! Nuza je tudy wjele wjetscha, dokelž je po wokoło 270 zasypnjenych wjacy stow wudowow, syrotow a starych ludźi, kotrymž bu pschez te žałosne njezbožo zežiwjeŕ wzaty. Redakcija Pósła je też zwólniwa, dary katholskich Serbow za tychle zawostajenych hromadźicź a potom z tamnymi na wsach zhromadźenymi darami k dalewobstaranju zjenocźicź.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Pruska. Pschi swojim wotjězdże z kupjelow Emsa je kral Wylem jara zwjeselacy dar zawostajił. Tamnischa zapoczata katholska cyrkej njemóżesche dla pobrachowanja pjenježnych srědkow dale twarjena bycź. Pschez kralowy dar 10,000 toleri je nětko dotwarjenjo wěste.

Badenska. Psched něschto njedźelemi je w Konstanzu krajski radźicźeŕ Baumstark do katholskeje cyrkwje pschestupił. Wón narodźi so w lěcze 1831 a běsche syn professora na universicze we Freiburgu; joho nan běsche katholski, macź pak protestantska. Syn wuznamjesche so po dowuknjenju prawiznistwa hako njestronisti sudnik a pschecźel luda. W lěcze 1855 wza sebi katholsku mandźelsku. Joho lětsa wudaty spis wo pschemenjenju na koncil je dwanate wudaczo doczakał a je hižo do tsjoch rycźi pschełożeny.

Z Prahi. Zańdźenu srjedu wotjědże wottudy z wosebitym cźahom wulki procession na Welehrad do Morawskeje. Archiskop wjedźesche tónle procession, a wjele luda, zemjanstwa a duchownstwa bě sobu.

Z Prahi. Swjecźacy biskop Krejčí je wóndanjo w Romje swój 50lětny měschnisti jubilej swjecźił. K podpjeranju khudych w Prazy je 4000 schěsnakow dał, z kotrychž ma so dań kóžde lěto na joho jubilejskim dnju wudźělecź.

Z Lublany (Laibach). Młody doktor pschednoschesche tu w jenym hosczencu swoje swobodomysłne zasady a skónczńje rjekny: „My njedoczakamy prjedy měr, doniž na kóždym měsczе, hdźež nětko cyrkej steji, njebudże sama trawa roscź.“ „A

wy", pschistaji jedyn z pschitomnych, „a wy budżecże so potom hako wosoł na tejle trawje pascź."

Z Krakowa. Wo Borborje Ubrykec (rodżenej 1817) pisaja pólske nowiny „Kuryer Codzienny" tole. Wona běsche z městaczka Węgrowa a zastupi po smjerczi swojeju starscheju hako 16lětna holczka do klóschtra knjeżnow visitkow (wot domapytanja) we Warschawje. Tu skhorje czeżcy a hdyż běsche so zwonka klóschtra wustrowiła, chcyschе so tam zasy wróczicź; tola statuty tohole rjada njedowola tajke znowazastupjenjo nikomu, kiż je junu wustupił. Dokelż chcyschе potom do kruczischoho klóschtra hicź, proschesche wo zakitanjo knjeżnow visitkow a dosta wot nich trěbne wobswědczenjo k bosy karmelitkam do Krakowa. W lěcże 1840 wotpołoži profeß. Po někotrych lětach pocża khorowacź. Ze strowoho czasa je tam hischcże list wot 29. haprila 1843 sobudżěleny, w kotrymż Borbora swojej sotse Leontinje pisa, zo je zbożowna, strowa a spokojna we swojim powołanju; wona khwali Boha z dżakom a zda so jej, w tsecżim lěcże jeje klóschtyrskoho żiwjenja, każ by tam jedyn dżeń była; dale porucża ju s. Józefej, kotrohoż najwosebnischoho patrona pschi wuzwolenju powołanja mjenuje, napomina ju k podaczu do bożeje wole atd. Zo by czeżkoho hrěcha dla skhorjeła abo krucże dżeržana była, je wudawanjo djabolskeje kżě, dokelż so tam żadyn tajki njeskutk njeje stał. Abo směny zhubjenjo rozoma wschudżom hrěcham pschipisacź? To hischcże sebi njejsu pschecżiwo swětnym ludżom dowolili, pschecżiwo wbohim knjeżnam sebi hnydom zważa tajke a druhe zło wudawacź, prjedy hacż je pschepytanjo skónczene! Nětko je dopokazane, zo su knjeżny za tu khoru po możnosczi so starali. Na lěkarjowu radu, kotryż slěny wonjemdrjeneje Borbory za schkódne wupraji, bu wona do wosebiteje cale tyknjena, ale do żanoho czěmnoho jastwa. Wona mějesche tam wscho tak każ te druhe khude a krucże żiwe knjeżny; tola wona, hdyż dżiwjosczże so wróczikła; hdyż ju tam zespinaja, tehdom njemóże, to so wě, tak drastu torhacź a kóncowacź, każ w swojej cali. A schtoż wjele dopokazuje, wona żada sama nětko zasy do klóschtra! Po nahladach krakowskoho sudnistwa je so objektivnje Borborje zjawne mocowanjo (öffentliche Gewaltthätigkeit) stało, ale k subjektivnomu skutkej abo k winje a wotsudżenju tych knjeżnow, z kotrymiż sudniske pschepytanjo wjedu, je hischcże daloko. To dyrbimy hischcże wocżakacź, schto so w

tym padże ſtanje. Bjez tym pak ſu w khěžorſtwje, hdžež klóſchtry po zakonju wobſteja, kaž druhe towaŕſtwa, miniſterialny rozkaz wozjewili, po kotrymž ma kóždy mnich a kóžda knježna, kiž z klóſchtra cźeluje, krajne prawa wužiwacź kaž druzy ſwětni krajenjo. Dokelž pak ſo tola klóſchtyrſke ſluby Bohu cźinja a nic khěžorowym miniſtram, njemóža cźile wot ſlubow wotwjazacź a jich nowowozjewjena „ſwoboda“ woſtanje njewužiwana! Džak woni za to njedoſtanu.

Wuheŕſka. We Peczuhu dari tamniſchi kanonik Jonas 6000 ſchěſnakow towaŕſtwej rjemjeſniſkich, zo mohło ſebi woſebity dom kupicź, a 4000 ſchěſnakow miłoſcźiwym bratram, zo móhli za te pjenjezy kupjele natwaricź za rjemjeſniſkich a druhich khorych.

Schtyrſka (Steiermark). Do Marija-Celle je wot 1.—8. julija t. l. 150,000 puczowarjow pſchiſchło.

Tyrolſka. Z farſkeje wſy Aguns podawaja nowiny hnujacu powjeſcź. Tamniſchi horliwy wucžeŕ Pawoł Noggler ſkhorje ſtraſchnje na zahorjenjo płucow (Lungenentzündung). Schuleŕſke dźěcźi, kiž swojoho wucžerja jara lubowachu, poczachu nětk Boha jara nutrnje, haj takrjec z mocu wo joho wuſtrowjenjo proſycź. Hižo prěni dźeń, na kotrymž žana ſchula njebě, zhromadźichu ſo wone bjez kazanja ze ſwojeje ſwobodneje wole w ſchulſkej ſtwě a modlachu ſo za khoroho wucžerja. Haj wone žadachu pſchipomoc cyłeje wosady; dokelž na dwěmaj njedźelomaj dachu pſchi zjawnej Božu ſłužbje za njoho proſycź. Wone proſchachu tež, zo by jich duchowny Božu mſchu za khoroho woprował. Dźěcźi zamožitych ſtarſchich dawachu jałmožnu na ſwoje měnjenjo a wſchitke žadachu tamniſchoho kapłana, zo by z nimi jenu hodźinu k ſtacijonam ſchoł hacž k jenej khapałcy ſ. Marije. Wosadni ludźo wobkedźbowachu tajke dźěcźi z hnucźom a wjeſołoſcźu; pſchecy rěkaſche: „tele próſtwy Bóh zawěrnje wuſłyſchi!“ A woprawdźe: wucžeŕ Pawoł Noggler wotkhorje. Ale žane pjero njewopiſche nutrne wjeſelo dobrych dźěcźi a hódnoho wucžerja, hdyž ſo zaſy w ſchuli widźachu. Tak kraſne kwětki roſtu jenož na kſcheſcźanſkej roli; w njekſcheſcźanſkich ſchulach njemóžemy tajke něſchto wocźakowacź!

Italſka. W měſcźe Bari (pſchi adriatiſkim morju) ſwjecźachu 24. julija ſwjedźeń ſwojoho patrona ſ. Mikławſcha z Tolentina w tamniſchej z ludom pſchepjelnjenej cyrkwi. Nadobo zapopadźechu ſo draperije (baldachiny, wobwěſchki) na wulkim wołtarju. Bjez tym zo někotſi pſchitomni łódźnicy (matroſojo) horje lězechu, zo bychu palace kruchi zwotorhali, hdźež móžachu ſo lochcy wuhaſchowacź, tłóčeſche ſo zaſtróžena mnohoſcź k cyrkwinym durjam. Pſchi tym bu 14 parſchonow powalenych, kiž buchu pak hnydom do ſmjercźe zateptani pak po někotrych hodźinach (ſchtundach) zemrjechu. Wyſche toho je wjele ranjenych.

Z Roma. Adventſki a póſtny prědaŕ (kapucinaŕ) je wot bamža poruczność doſtał, zo by ſo na prědowanja we łacźanſkej (nic italſkej) ryczi pſchihotował, dokelž změje wjele cuzych biſkopow a duchownych bjez poſłucharjemi, kiž tehdom koncila dla w Romje budža.

Jendželſka. Lady (knjeni) Murray, džowka wójwody z Montroſe je do katholſkeje cyrkwje pſcheſtupiła.

Turkowſka. Katholſka cyrkej w raniſchich krajach pſchihotuje ſo na koncil

nětko pschez dżerżenjo provincialnych koncilow, na kotrychż so wosebje jedna, kak bychu so schismatiscy (wot bamża wotdżěleni kscheścżenjo, kiż su we wuczbach wěry nimale z nami pschezjene) zasy z katholskej cyrkwju zjenocżili. Tajki koncil dżeržeschе hižo arcbiskop we Smyrnje (w Małej Asii), hdżež běchu diöcesy Smyrna, Korfu, Naxos a japoschtolski vikariat Konstantinopla zastupjene. Armenski patriarch wotewri 17. julija w Konstantinoplu koncil zjenocżenych armenskich kscheścżanow. — Pschecy wjacy bołharskich Słowjanow zjenocżuje so z naschej cyrkwju. Biskop Popow swjecżeschе 9. meje w Adrianoplu zasy nowu cyrkej za nich. — Trappistojo dostachu wot sultana dowolnoscż, zo smědża so w Turkowskej zasydlicż a woni su nětko pschez 1000 kórcow pustoho kraja w turkowskej Khrowatskej kupili, kotryż chcedża do płódnych rolow pscheměnicż.

Połnócna Amerika. Bjez tym zo skoro wschitke knjeżerstwa w starych statach Europy so prócuja klóschtry potłóczowacż abo je pscheścżěhacż, zadżerża so krajne a měschczanske wyschnoscże wulkeje połnócnoamerikeje republiki cyle pschecżelnje. Nic jenoż, zo klóschtyrske rjady, każ wschě swětne towarstwa po zakonju swobodnoscż wužiwaja (bjez toho, zo by so stat do nich měschał), ale wone wjele wjacy wschelakim rjadam, kiż so za wschelake potrěbnoscże luda (każ schule, khěże za khorych a zestarjenych atd.) myto a podpjeru w pjenjezach dawaja. Tak je zakonje dawaca zhromadżizna (sejm) stata New-York w poslenim posedżenju tele dary za katholske wustawy pschizwoliła: za dotwarjenjo syrotnoho domu miłoscżiwych sotrow (każ spomnichmy) 50,000 dollarow, potom za Franciskushospital 5000 dollarow, za syrotny dom s. Józefa 5000 dollarow, za asyl dominikanarkow runje tak, za sotry najswjecżischeje wutroby w Manhattanvillu 10,000 doll., za syrotny dom s. Schcżěpana 5000 doll., za sotry s. Józefa 5000 doll., za dom dobroho pastyrja 15,000 dollarow.

Połnócna Amerika. Z cyła je tudy nětko 119 mužskich a 330 žónskich klóschtrow. Skoro wschě rjady a zjenocżenstwa su w nich zastupjene. Samo trappistojo wobsedża tu dwě abtowni w statomaj Kentucky a Iowa.

Należnoscże towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 256. Hana Pjechowa z Krěpjec; 257. żiwnoscżeŕ Jan Handricka z Pancżic.

NB. Jeli móże něchtó prěnje cżisto Póska toho lěta, kotryż sebi jón njekhowa, snadż parowacż, je lubje proscheny, zo chcył je k wužitkej towarstwa nam zasy daricż. Prěnje cżisto my mjenujcy wschelakim wosebje na knihikupskim pucżu na pokazanjo scżelemy, tohodla je nam wuschło.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschcżeny: Jan Anton, s. krawca G. Adama z B. — Zemrjetaj: Jan Jakub, s. J. J. Larasa z Dżěżnikec, 2 l. 7 měs.; Jan Jurij, s. Boscżija Żofki z Budyschina, 5 měs.

Cżischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarſtwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyſchinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 17. **4. septembra 1869.** **Lětnik 7.**

Hiſchcze ſtowčko wo koncilu.

„Hladajcże ſo pſched falſchnymi profetami, kiž k wam pſchińdu we wowčich draſtach, znutſka pak ſu torhace wjelki; z jich płodow jich ſpóznajecże" — tak napomina nas Boži syn. Kajki dźak ſmy jomu za tule wučbu dołžni, hdyž widźimy, zo wosebje w naſchim čaſu tak wjele falſchnych profetow na ſwěcże poſtawa, kotſiž hako po zdaczu dobri pſchez ſlubjenjo wopačneje zbóžnoſcże a pſchez zełžane ſtaranjo za zbožo cłowjekow wjele njezboża pſchihotuja!

Rozſwětlenjo, ſwobodnoſcź, pokročenjo a druhe rjane mjena ſu ta wowčža draſta, pod kotrejž cźile falſchni profetowje ſwoju wjelčžu naturu potajeja, kiž wědomnje abo njewědomnje z djabołom zjenočena niczo druhe njeżada, dyžli wukorjenjenjo kſcheſczanſtwa a katholſkeje cyrkwje; pſchetož jich wotmyſlenju niczo bóle napſchečźiwo njeſteji, dyžli ta wot Božoho ſyna k ſwjatoſcźenju cźłowjeſtwa załožena cyrkej.

Njepóznajemy w tym tón ſamy ſkutk, kotryž je djabeł hižo w paradizu wuwjedł, hdyž Jěwje prajeſche, zo budże wona pſchez wužiwanjo zakazanoho płoda Bohu runja, bjezthymzo ſo z tym do najhłubſchoho hubjenſtwa cźiſny, z kotrohož njeby žane wumoženjo było, hdy by je Bóh ſam we ſwojej ſmilnoſcźi njepóſłał? Zawěrno, to je ta ſama łža, kiž ſo w paradizu djabołej tak derje radźi a kiž wón wot toho cźaſa ſtajnje nałožuje a pſchez ſwojich pomocnikow, złych ludźi na zemi, nałožowacź dawa.

Njeſměmy ſebi myſlicź, zo běſche tamne zjenočenſtwo filoſofow we Francózſkej w zańdźenym lětſtotku, kotrohož ſtawy ſo zjawnje „bratſja Beelzebuba" mjenowachu a katholſku cyrkej a cyłe kſcheſczanſtwo zaniczicź chcychu, poſlenje tajke zjenočenſtwo. O ně! Tamni filoſofowje drje ſu wumrjeli, ale jich knjez, kotromuž ſłužachu, djabeł ſam, je hiſchcze žiwy. Jenož joho ſłužownicy ſu nětko druzy.

Tež waſchnjo napadowanja je ſo pſcheměniło. Dokelž zjawnje wjacy njeń-

dźěſche, ſpytuje to djaboł nětko z leſczu a ſkradźu. Tola traje wojowanjo we wſchěch krajach dale a wjedźe ſo z tajkej wutrajnoſczu a wobſtajnoſczu, kotraž by lěpſcheje wěcy hódna była a kotraž dyrbjała derjezmyſlenym pſchikład bycź we wojowanju za cyrkej.

Wojuje pak ſo wosebje pſchez ſchpatne piſma, cźaſto ze zekźanym mjenom katholſkich, zo bychu kźě a pſchiſtodźenja pola katholikow ſkerje pſchiſtup měłe. Zo tajcy wopak njeſpekuliruja, wucźi nazhonjenjo.

Złym wojuje ſo druhdy lěpje, dokelž jim zdźadźa ſo wſchitke tež njeſprawne ſrědki dowolene, kaž kźě, jebanſtwa, pſchiſtodźenja. Cźim khroblſcho kźa, cźim ſkerje nadźija ſo woni dobycźa. Tomu napſchecźiwo pak cyrkej njemóže a njeſmě žadyn druhi ſrědk nakožecź, dyžli móc wěrnoſcźe.

Hacźrunje je mnohoſcź złych ſama na ſebi hižo wulka, pomha jim tež wulka cźrjóda limkich a njerodnych, kotſiž w cźaſu tajkich wojowanjow wotpohladanja złych ſpěchuja. Woni drje jenož zrědka hako njepſchecźelojo cyrkwje a dobrych wuſtupuja, ale mjezy, kotrež jim boże a cyrkwinſke kaznje ſtajeja, ſu jim pſchejara wuzke, a dokelž jim djaboł a joho pſchiwiſk rozſchěrjenjo tychle mjezow lubi, dha podpjeraja woni joho wotmyſlenja hacź do wěſteje měry, najbóle tak dołho, hacź wulke podawki jim wocźi wotewrja, hdźe prócowanja złych ſkónczńje wjedu. Wjele z nich potorhnu ſo ſobu do zahubjenja, wjele pak jich tež wěrne wobroczenjo wobzanknje. Tajke běſche wojowanjo złych pſchecźiwo dobrym pſchecy, tak ſkónczi ſo wone we wulkej francózſkej revolucii a tak ſkónczi ſo tež nětko zaſy!

Zawjedźenju złych a jich falſchnych profetow njemóže a njeſmě cyrkej boża próznje pſchihladowacź; wona po božej poruczńoſczi rozwucźuje ſwojich wěriwych a tež wſchitkich druhich, kotſiž chcedźa jeje hłós ſłyſchecź, bjez pſcheſtacźa, we cźim prawe rozſwětlenjo a pokroczenjo cźłowjeſtwa wobſteji, a kak ludy k wěrnomu zbožu a zbóžnoſczi pſchińcź móža. Wona rozwucźuje wot ſpocźatka pſchez kſcheſcźańſku wucźbu a prědowanja, pſchez paſtyŕſke liſty biſkopow a bamžow, a ſkónczńje pſchez powſchitkowne cyrkwine zhromadźizny abo koncile.

Za derjezmyſlenych doſaha rozwucźenjo pſchez jenotliwoho duchownoho, ale wone njedoſaha pſchecźiwo njepſchecźelam. Tu wubudźa wone jenož hněw a zazłobjenjo. Tohodla widźimy, zo w někotrych krajach duchownych ſudźa a ſchtrafuja, hdyž cźiſtu wěrnoſcź praja a lud tak rozwucźa. Z tym chcedźa wſchěch dobrych k mjelcźenju nuzowacź, tych złych pak khroblſchich ſcźinicź.

Wjetſchu ważnoſcź doſtawa cyrkwinſke powucźenjo, hdyž wot biſkopow wukhadźa, dokelž we nich mamy naſtupnikow ſwjatych japoſchtołow. Tola njepſchecźelojo Boha a cyrkwje njecźeſcźa ani katholſkich biſkopow a jich wuprajenjo, ale tež jich woni wotſudźuja. W druhim kraju zaſy wjedu tajkich biſkopow ſta mili do wuhnanſtwa. To ma tak dołho tracź, doniž w tamnym cyłym katholſkim kraju žadyn biſkop wjacy njebudźe, žadyn wozjewjeŕ wěrnoſcźe a napominaŕ pſched falſchnymi profetami.

A dokelž móhli pſchi tym lěta dołhim zapuſcźenju pſchez ſatana a joho ſłužownikow tež derjezmyſleni, kotſiž pak njejſu wo wěrje doſcź rozwucźeni abo hewak doſcź krucźe ſtejacy, lochcy zabłudźicź a khabłacź, dha je hižo pſched lětami tež bamž,

naměſtnik Khryſtuſowy na zemi, kotromuž hako najwyſchſchomu wučerjej cyrkwje njezmólniwoſcź we wěcach kſcheſcźanſkeje wěry pſchiſteji, tohorunja ſwój hłós pozběhnył a we tak mjenowanym ſyllabuſu cyły rynk wopacźnych a bjezbóžnych wučbow falſchnych profetow hako tajkich vomjenował a pſched cyłym ſwětom zacźiſnył.

Tole wuſkutkowa, zo wſchitcy wěriwi a druzy derjezmyſleni luidźo jaſnje wjedźachu, kotre ſu wučby falſchnych profetow a pſched kotrymi maja ſo hladacź. Woni běchu nětko zakitani, zo njebychu wědomnje abo njewědomnje pſchiwiſnicy falſchnych profetow byli. Daliſchomu rozſchěrjenju a zapuſcźenju pſchez falſchnych profetow běſche tak mócnje zadźewane pola wſchitkich, kotſiž ſu dobreje wole.

To pak ſpóznachu a zacźuchu tež pſchiwiſnicy hele na zemi. Woni widźachu, zo ze zaniceńjom wěry a kſcheſcźanſtwa nihdy do prědka njepóńdźe, doniž Rom a bamž wobſteji. Směmy ſo potajkim hiſchcźe dźiwacź, hdyž widźimy, zo ſo helſke mocy ze ſłowom a tež z brónju pſchecźiwo Romej a bamžej pozběžechu?

Hubjeńſcho dyžli duchownym, kiž buchu wotſudźeni, hórje dyžli biſkopam, kiž buchu do wuhnanſtwa póſłani, by ſo bamžam zeſchło, hdy bychu joho do ſwojeje mocy dóſtacź móhli? Wſchak je doſcź znate, zo bu hižo wjacy krócź wotmyſlene a ſpytane, bamža ſkóncowacź.

Tola dźak božej prědkwidźownoſcźi, bamž je dotal ſamoſtatny ſwětny knježicźeŕ a wobſedźi hako tajki nic jenož město Rom, ale tež kruch kraja, cźohoždla ſo wotſudźenjo a wuhnanſtwo diktirowacź njehodźi. Tohodla dyrbjeſche Rom pſchez rubježnikow dobyty a bamžej poſlenje ſamoſtatne wobſedźenſtwo wzate bycź. Bóh dopuſchcźi drje wſchitke pſchihotowanja, ale wón pohnu katholſkich a tež druhowěriwych*), zo z dźěła ſami k zakitanju ſwjatoho wótca pſchikhwatachu k wotwobroceńju njepſchecźelſkeje mocy, z dźěła pak z pjenjezami bamža a cyrkej božu podpjerachu. Tymle ſprawnym prócowanjnm njepobrachowaſche žohnowanjo; pſchetož rubježniſke cźrjódy buchu pola Mentany nazymu 1867 pobite, tak zo nětko njejſu žadyn nowy poſpyt zwažili.

W potajnym pak wězo dźěła ſo na bjezbóžnym ſkutku cźěmnoſcźe dale. Dokelž dha nětko zwonkowna móc žane wuhlady na dobycźo nima, wojuje ſo bjezthym na duchownym polu dale, woſebje pſchez njepſchecźelſke piſma, kotrež njepſchestawaja, bamža, cyrkej a wěru a wſcho, ſchtož z thm hromadu wiſa, hanicź a wuſměſchicź, a pola wěriwych a njewěriwych wohidne ſcźinicź.

Hako dopokazmo toho budź prajene, zo ſamo w Sakſkej bamža, dokelž ſo wot katholikow zakitacź a ſprawnje wobaracź dawa, wobſkoržowachu hako krjewjelacžnoho thgra a mordarja, bjezthymzo tamne rubježne cźrjódy za ſwoje zakhadźenjo žanoho poroka njedoſtachu.

Njeſpóznajemy w thm falſchnych profetow, wo kotrychž Iſaias praji, zo złe dobre a dobro złe mjenuja, zo póccźiwoſcź do njepocžinka a njepocžink do póccźiwoſcźe pſcheměnjeja?

„Hladajcźe ſo pſched falſchnymi profetami — z jich płodow jich ſpóznajecźe,“ praji ſyn Boži.

(Skónczenjo.)

---

*) Bjez bamžowymi zuavami ſłuži pſchez 200 proteſtantow.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Zo je cyrkej we wokolnoſczi Baczonja wulka potrjebnoſcz, ſu pſchecy ſpóznawali. Tak je wſchelakim Serbam znate, zo je jena knjeżna w klóſchtrje Marijnej Hwĕzdże krucże a wĕſcże twarjenja cyrkwje w Baczonju ſo nadżijała. Bĕſche to knjeżna Michaela Madlena Koklic (Schokczic) z Baczonja (rodżena 23. junija 1790, klóſchtyrſcy zdraſczena 6. auguſta 1816 a profeßka wot l. 1817), kotraż je hacz do ſwojeje ſmjercże 1845 wſchelake cyrkwinſke draſty a potrjebnoſcże za pſchichodnu cyrkej we Baczonju z wulkej prócu pſchihotowała. Daj Bóh, zo bychu jeje próſtwy pola Boha nĕtko podpjerarjow cyrkwje w Czornecach abo Baczonju wubudżiłe! Nam płaczi tale powjeſcz za dobre znamjo wotmyſlenoho ſkutka.

Z Budyſchina. Runje je wuſchoł a póſczele ſo ſobuſtawam naſchoho towaŕſtwa ſedmy zeſchiwk wjetſchich knihow „Żiwjenja Swjatych“ wot H. Ducžmana. W nim nadeńdżeſch najprjedy dokonczenjo wotdżĕlenja: Poſlenje woporу pod knjejſtwom pohanſtwa w romſkim khĕżorſtwje (w lĕtach 305—311). Tu ſu wobſchĕrniſcho tute żiwjenja wopiſane: ſ. Khatyrna, ſ. Fileas, ſ. Pamfilus, ſ. Pĕtr Apſelam, ſ. Lucian. Na to ſczĕhuje nowe wotdżĕlenjo: Swjeczi boży z czaſow prĕnjoho kſcheſczanſkoho khĕżora Konſtantina Wulkoho (313—337). Jow ſu czile ſwjeczi bliże naſpominani: ſ. Błażij, ſſ. ſchtyrchyczo wojachy, ſ. Alexander, ſwjata Helena (pſchi tym ſo namakanjo a powyſchenjo ſwjatoho kſchiża wopiſuje), ſ. Mikławſch, ſ. Sylveſter. Druhe nowe wotdżĕlenjo rĕka: Czas zjenoſczenoho knjejſtwa Konſtantinowych potomnikow (337—395). Tudy pſchedwjedu ſo najprjedy ſwjeczi puſtnikojo a mnichojo, każ ſ. Pawoł, ſ. Pachomius, ſ. Antonius, ſ. Abraham, ſ. Hilarion, ſ. Makarius, potom pak wojowarjo napſcheczo błudnowĕriwym Arianam, każ ſ. Euſthatius, ſ. Mójzes, ſ. Frumentius, a ſkónczńje woporу z perſiſkich pſcheſczĕhanjow, każ ſwjataj Jonas a Barachiſius, ſ. Simeon, ſwjata Tharbula, ſ. Akepſimas atd. Tež je kruch prĕnjoho pokazowarja pſchidaty. Smy pſchepokazani, zo budże ſo tež tónle zeſchiwk woſebje ſpodobacz.

Z Budyſchina. Naſch Poſoł je w poſlenich tydżenjach z nĕkotrych ſtronow popſchimany byk; tola my tych napadowarjow tón krócz pſchepuſchczimy, dokelż woni naſche ſłowa falſchnje pſchekożuja a wukładuja a nam ſo nochce, jich dopiſy w cuzych nowinach porjedżecz. Tak je na pſchikład jedyn w dreżdżanſkich nowinach na ſtronje 120 naſchoho Póſła ſtejace ſłowa „Ale pomału, hólcy atd.“ pſchekożił: „Aber langſam, ihr Buben,“ haczrunje poſleniſche ſłowo tola woznamjenja nĕmſke: Burſchen, Jungen, junge Leute! Buben = hólcziſka. Tola doſcz!

Z Budyſchina. Naſch hnadny k. biſkop je ſo zaúdżenu póńdżelu do mĕſta Fulda podał na zhromadżiznu biſkopow Nĕmſkeje. Biſkopja ſu ſebi tele mĕſto k ſwojim zhromadżiznam wuzwolili (kajkeż chcedża kóżdej dwĕ lĕcże dżeržecz), dokelż je tam row ſwjatoho Bonifaca, japoſchtoła Nĕmcow.

Z Wotrowa. Naſch k. farař Wels je ſo 19. auguſta z kupjelow Salzbrunna z Boha ſtrowiſchi domoj wrócził. Każ ſłyſchimy, chce ſo doſpołnoho wuſtrowjenja dla do Schwajcaŕſkeje podacz.

Ze Sernjan. We zańdżenym měsacu dósta nascha wjes nowu pychu. Nasche hnadne knjejstwo, wysokodostojna knjeni abbatissa Edmunda Mai w klóschtrje Marijnej Hwězdże dari nam mjenujcy na město staroho swjatoho kschiža jedyn nowy a jara krasny. Za to budź tudy najwutrobnischi dźak wuprajeny. Wěsćże budźemy my kaž tež naschi potomnicy pschi paćerjach pscheds swjatym kschižom z dźakownej modlitwu na hnadnych dawaćerjow spominać.

Z Marijneje Hwězdy. Dla stajnych wobskoržowanjow we wschelakich nowinach je 19. augusta generalny statny ryčznik Dr. Schwarze z Drježdżan nasch klóschtyr pschepytował. Wón je so pschez pscheskyschowanjo błudneje a na duchu khoreje laiskeje knježny Dionysije (rodź. 1810 w Schlackenwerthu a wot 1838 profeßki), kaž tež słužownicow a druhich ludźi, kiž su ju často widźeli, chyle pschepokazał, zo su tamne nowiny na klóschtyr khali a so pschisłodźeli. Dionysia njeje na žane waschnjo skoržiła, hako bychu w klóschtrje złě z njej zakhadźeli; wona sej tam khwali a čaka w swojej błudnosći na to, zo budźe sama abtyša. Pscheds lětami, hdyž bě wona druhdy dźiwja, chcychu ju po lěkarjowej radźe a po dostatej dispensy do wustawa za khorych na duchu do Prahi wotwjezć, ale wona je tehdom k. probsta a hnadnu knjeni jara prosyła, zo bychu ju w klóschtrje wobkhowali. To je wscho wokoło klóschtra derje znate; pschez k. Dr. Schwarze su nětko wschitko tež w dalokich stronach zhonili. Někotre nowiny pak so pschecy hischće spokojić nochcedźa.

Z drježdżanskeje diöcesy.

Z Chemnitza. Póńdźelu 30. augusta swjeczesche k. Jan Weiß, prěni wučer tudy, swój 50lětny zastojnski jubilej. Joho Majestosć spožči jomu slěbornu medaillu zasłužbnoho rjadu.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Nascha wosada je njesměrnje wulku schkodu čerpiła, k. kapłan Pětr Schołta je nas wopuschčził a dostanje něhdže w Schlezynskej faru. Bóh wě, kajkoho duchownoho nětk dostanjemy. Tak wjele je wěste, zo je tudy Serb wjele wužitnischi hako Němc; pschetož wosada je z wjetschinu serbska a spowjednych ludźi je serbskich njepoměrnje wjele wjacy hako němskich. Za wosadu a duchownstwo je njesprawnosć, jeli Němc sem pschińdże. Serb pak móže tež Němcam słužić! Wot missionarow so žada, zo rycz tych dospołnje rycza, k kotrymž su póslani. My Serbja žadamy tež serbskoho duchownoho; pschetož w duchownym nastupanju je serbska rycz runje tak wosobna kaž němska. O njezbožne spočzinanjo tych, kotsiž su kulowsku wosadu w lěcze 1821 budyschinskej diöcesy wottorhnyć a Wrótsławej podčzisnyć pomhali!! Božo pomhaj!

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Barlina. Nowiny powjedachu, zo je 8. auguſta pſched nowym dominikanſkim klóſchtrom hara była, zo ſu tam wokna rozbili, durje wułamali atd. Tehdom pak to niczo wěrno njeběſche; nowiny chcychu z tym jenož barlinſki lud k tajkomu něczomu wabicz. To ſo jim radži, někotre dny pozdžiſcho bu klóſchtyr na tajke waſchnjo wobſchkodzeny. Naczinjenu ſchkodu (3000 toleri) zapłaczi nětko město Barlin.

Z Mnichowa. Zańdzeny měſac bu tu prěnje civilne mandzelſtwo pſched měſchczanſkim ſudniſtwom wobzanknjene, hdzež běchu ſchtyri wſchelake wuznacza zaſtupjene; ſudnik bě katholik, wěrowanaj běſchtaj deutſchkatholikaj, jedyn ſwědk bě proteſtant a druhi žid.

Z Prahi. Pſchi poſlenim wulkim proceſſionje, kotryž wot jow do Welehrada jědžeſche, wobdželi ſo z Prahi pſchez 400 ludzi a na puczu hacz do Hradiſchcza w Morawje roſcze wón na 700. Wot tam džěſche proceſſion 18. auguſta pěſchi pod wjedženjom archiſkopa kardinala Schwarzenberga. Archiſkop Fürſtenberg z Olomuca běſche hižo we Welehradze. Luda zhromadzi ſo tam tehdom wokoło 16,000. Prědowanja běchu czěſke a němſke.

Z Krakowa. Tej dwě knježnje karmelitcy, kotrejž běſchtej dla pſchepytanja w ſudniſtim jaſiwje, ſtej zaſy puſchczenej a do ſwojoho klóſchtra wotwjedzenej. Knježna Borbora Ubrykec je tež w ſchpitalu dale na duchu khora. W krótkim wozjewi drje ſudniſtwo w Krakowje, hacz je woprawdze wotſudzenja hódnu winu na tymaj knježnomaj namakało. Byrnje pak tež cyle njewinowatej bykej ſpóznatej, ſu njepſchecželojo klóſchtrow a katholſkeje cyrkwje ſwoje wotmyſlenjo docpěli pſchez tu haru, kiž ſu po wſchim ſwěcze naczinili.

Z Regensburga. Zańdzeny měſac běſche tudy zhromadzizna němſkoho hudzbnoho towarſtwa ſ. Cäcilije. Pſchez 400 pſchecželow cyrkwinſkeje hudzby (muſiki) běſche pſchiſchło, bjez nimi tudomny biſkop, potom ſwjeczacy biſkop z Kölna a khapalni miſchtrojo wſchelakich biſkopſkich cyrkwjow. Bamž wudželi telegrafiſcy žohnowanjo prócowanjam tohole towarſtwa.

Z Roma. Sal za koncil budze w połnócnym džele vatikanſkeje cyrkwje, k lěwich wot woltarja nad rowom ſ. Pětra. Wot tohole woltarja póndze 8 ſkhodzenkow k zaſtupjenju do ſala. W połcyrklu budza tam ſydła we 8 rynkach, z kotrychž budze pſchech jedyn wyſchi hacz druhi. Scžěny budza z tapetami wupyſchene a tež z nobrazami bamžow, pod kotrymiž ſu prjedawſche koncile džerzane byłe.

Z Roma. Wot 1. februara 1870 budze tudy wuſtajenca cyrkwinſkich wěcow ze wſchěch krajow. Wona ma tak dołho tracz kaž koncil.

Z Roma. Najnowſche powjeſcze praja, zo ſu jenož ſydomnaczo biſkopja ſo zamołwjeli, kiž na koncil pſchińcz njemóža.

Italſka. Swobodne murjerſtwo je tu jara rozſchěrjene. Hłownej loži (kaž woni ſwoje zhromdžiſchczo mjenuja) we Florencu je 150 loži poddatych, z kotrychž 21 we wukraju ſkutkuja, woſebje w Egipſkej a Turkowſkej. Neapel ma 7 loži, Palermo 7, Florenc 4, Venedig, Genua a Milano po 2; w Sicilſkej je z

cyła 20 loži, we Venedigſkej 4, w Sardinſkej 6, w Lombardſkej 5 a w Piemontſkej tež 5.

Jendželſka. W Londonje je nětko 50 katholſkich cyrkwjow, kotrež ſu ſwjate dny pſchepjelnjene. Katholſke wobydleŕſtwo pak tam tak pſchibjera, zo tyſacy wěriwych dla pobrachowanja cyrkwjow abo wulkeje zdalenoſcže wot nich njemóža Božim ſłužbam pſchitomni bycź. Tohodla napomina arcbiſkop Manning z paſtyŕſkim liſtom ſwojich poddatych, zo bychu nowe cyrkwje, khapały a ſchule twarili. Pſchez woporv luda a duchownſtwa bu w tamniſchej diöceſy wloni 11 cyrkwjow natwarjenych.

Ruſowſka. Nadrobne powjeſcže wo zběhnjenju katholſkoho biſkopſtwa Miński ſu tele. Dźeń 3. auguſta pſchińdźe grofa Sievers, pod kotrohož należnoſcže katholikow a židow ſłuſcheja, do měſta Wilna. Tam powoła wón biſkopa z Mińſka, k. Wojtkiewicza, kaž praji, na rozrycženjo. Biſkop niczo zło ſebi njemyſlo, jědźeſche tam bjez pſchewodźeŕſtwa. Ale we Wilnje wozjewichu biſkopej grofa Sievers, guverneur Potapow a general Bagration: „wola khěžora Alexandra II. je, zo ma khatholſka diöceſa Miński zańcź.“ Nakhwilne wjedźenjo diöceſy bu prälatej Zylinſkomu pſchepodate, kotryž hacź dotal tež diöceſu Wilna zarjaduje, hacźrunje k tomu cyrkwinſcy poſtajeny njeje. Biſkopej Wojtkewiczej bu bydło pſchipokazane w hrodźe wuhnatoho biſkopa Kraſinſkoho a jomu prajene, zo ſo za diöceſu Miński wjacy ſtaracź nima. Na to proſcheſche biſkop, zo by ſměł na krótki czas do Mińſka puczowacź k zarjadowanju duchownſkich należnoſczi. Tole bu jomu najprjedy dowolene; tola viceguverneur Nikitin w Mińſku běſche bjez tym guverneurej do Wilna powjeſcź póſłał, zo chcedźa tamniſchi katholikojo ſwojoho biſkopa pſchi joho pſchikhadźe ſławnje powitacź. Tohodla powoła guverneur Potapow znowa biſkopa Wojtkiewicza a rjekny: „Dowolnoſcź k puczowanju do Wilny njemóže ſo dacź; w bliżſchich dnach pojědu ſam do Mińſka a potom móžecze mój pſchewodźeŕ bycź.“ Tola Potapow jědźeſche nazajtra do Grodna a telegrafirowaſche do Wilny, zo je wotmyſlene puczowanjo do Mińſka puſchcził. Duž ſedźi nětk biſkop Wojtkiewicz kaž jaty we Wilnje, runja ſamogitſkomu biſkopej Wołonczewſkomu. Tež tutón bu, kaž w ſwojim czaſu piſachmy, ze ſwojoho ſydłowoho měſta do Kowna, kotrež njeſmě wopuſchczicź, powołany a nima niczo wjacy rozkazowacź; guverneur jomu ani njedowoli, zo ſměł nowych młodźencow do ſwojoho ſeminara bracź. Duchownych je tam hižo jara mało. Hdźež duchowni wjacy njejſu, tam pſchewjedu potom lud k ſchismatiſkej wěrje. W Mińſku je tež kapitl zběhnjeny, biſkopſka cyrkej je nětk farſka. We Wilnje pſcheměnjeja jenu katholſku cyrkej po druhej do ſchismatiſkej.

Połnócna Amerika. W Brooklynje njedaloko New-Yorka poſwjeczi biſkop Loughlin 18. julija prěnju cyrkej za francózſkich katholikow; tón ſamy dźeń bu w Hobokenje zakładny kamjeń k nowej klóſchtyrſkej cyrkwi rjada paſſioniſtow położeny. — Jeſuita Weninger, ſławny miſſionar a ſpiſowař, prawy japoſchtoł Němcow w Americy, je ſo ze Chicago na miſſionſke puczowanjo po nowej żeleznicy Pacific (kiž prěki pſchez połnócnu Ameriku wjedźe) do Kalifornije podał. W tamniſchim měſcze San Franciſko ſkutkuja jeſuitowje jara zbožownje; wyſche toho maja kollegium we San Joſe. Tež franciskanarjo tam ſu. — We Milwaukee budźa kapucinſki klóſchtyr twaricź.

Z Jeruzalema. Marquis (grofa) of Bute, kotrohož wobroćenjo k naſchej cyrkwi ſmy pſched dleſchim cžaſom wozjewili, je ſem pſchipucžował z dżakownoſcże za to, zo je jomu Bóh jaſne ſwětło katholſkeje wěry zeſkhadżecž dał. Tohodla je wón tudy tež wulkotny ſchpital za wuſadnych założił. Tohorunja je miſſionarej Belloni za ſyrotnu khěžu w Bethlehemje 10,000 frankow k kupjenju polow darił.

Auſtralia. Biſkop Maigret ze Sandwichſkich kupow pſchijědże njedawno do Francózſkeje, zo by ſo wottam do Roma na koncil podał. Hdyž chcyſche z kupow wotpucžowacž a na mórſkim brozy ſtejeſche, pſchińdże wjele tamniſchich wot njoho kſchcženych ludźi k njomu a wołachu: „Wótce, woſtań z nami, njewopuſchcž nas!“ Hdyž próſtwy niczo njepomhachu, dachu tola biſkopej liſt ſobu do Roma, w kotrymž bamža proſcha, zo by jich biſkopa dołho pſchi koncilu njedżeržał, ale joho bórzy zaſy na jich kupy póſłał. Tónle miſſionſki biſkop je w lěcże 1834 z Francózſkeje do Auſtralije wotjěł a njeje hacž do lětuſchoho hiſchcże žanu żeleznicu widżał.

Naležnoſcże towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1869: kk 258. kubleŕ Handrij Guda z Hornjeje Kiny; 259. gymnaſiaſt Jakub Schkala w Prazy; 260. kubleŕ Jakub Kral z Kocžinje; 261. kubleŕ Mikławſch Wjenka ze Serbſkich Pazlic; 262. kubleŕ Ernſt Leniſch z Njebjelcžic; 263. rězbaŕ Jan Pětſchka z Budyſchina; 264. Pětr Kral z Bronja; 265. Mikławſch Žoſka z Bronja; 266. Jurij Grósman z Kuha.

Dobrowólne dary: Mikławſch Wjenka z Pazlic 2 nſl.; Ernſt Leniſch z Njebjelcžic 15 nſl.

Smilne dary (k dalewobſtaranju): z Wotrowa za zawoſtajenych po zaſypnjenych w plauenſkim grundże 3 tol. 13 nſl. 5 np.

NB. Jeli móże něchtó prěnje cžiſto Póſka toho lěta, kotryž ſebi jón njekhowa, ſnadž parowacž, je lubje proſcheny, zo chcył je k wužitkej towarſtwa nam zaſy daricž. Prěnje cžiſto my mjenujcy wſchelakim woſebje na knihikupſkim pucžu na pokazanjo ſcželemy, tohodla je nam wuſchło.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchcžena: Marija, dž. žiwnoſcżerja Pětra Delanka ze Stoneje Borſchcże. — Zemrjecži: Marija Hedwig, dž. zankarja K. A. Klingſta z B., 1. l. 3 n.; Fr. Franc, ſ. K. Poppa, 11 n.; Jan Bohuwěr Biſold, ſchtrympaŕſki, 20 l. 6 měſ.; Pětr Mužik, měſchcžan, khěžnik a pólnik z B., 67 l. 3 m.

Z Radworja. Kſchcženi: Marija Madlena, dž. Jana Rynecža z Brěmjenja; Marija Madlena, dž. Mikławſcha Žoſki z Bronja; Pius Joachim, ſ. Schcžepana, Zoſela z Měrkowa; Jakub, ſ. Jakuba Ledżbory z Kamjenej. — Zemrjecži: Mikławſch, ſ. Jakuba Pjecha z Nowoho Bronja, 18 dnj.; Marija, m. Mikławſcha Hrehorka z Lutowcža, 67 l. 6 m. 3 tydž.; Jurij Frencel z Lutowcža, 62 l. 5 m. 15 dnj.; Marija, m. Jana Schilki z Cžornoho Hodlerja, 66 l. 7 m.; Mikławſch, ſ. Mikławſcha Wawrija z Radworja, 7 l. 24 dnj. — Wěrowanaj: Michał Hrehork z Radworja, z Marija Kaſchporec ze Zdżerje.

Cžiſchcżał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cisło 18. **18. septembra 1869.** **Lětnik 7.**

Hischcze słowczko wo koncilu.

(Skónczenjo.)

Měnja drje derje a sprawnje z rozswětlenjom, ze zdźěłanosczu a ze zbožom człowjekow czile falschni profetowje, kotsiž jich najwyschscholio a wot Boha stajenoho wjerćha, jich najwyschscholio wuczerja, pastyrja a duchownoho wótca tak rady wotstronicz chcedźa?

Dwaj knjezaj wojujetaj wo knjejstwo na swěcze, Bóh a djaboł. Zo pak czile falschni profetowje Bohu njesłuża, spóznaje samo slepy; potajkim wědomnje abo njewědomnje djabołej; pschetoż: „Schtóż njeje za mnje, tón je pschecziwo mi.“

Hdyż wustojny a swědomity wójskawjedźiczeŕ zakitanjo wótcnoho kraja, swojoho krala a knjeza, joho poddanow a jich zamoženja dowěrjene dostanje, pschihotuje so wón staroscziwje k wójnje a njezakomdźi niczo, schtoż wědomnosczu a nazhonjenjo poruczatej. Doniż njeje wobronjenjo dospołnje skónczene, stara so wón jenoż wo tajke zarjadowanja, zo joho njepschecźel njeby nahle nadpanył a jomu schkodźicz móhł; wón so jenoż wobara a hakle po dokonjenju wschěch pschihotowanjow wustupi sam hako pschimacy a nadpadowacy, zo by njepschecźela pschez jenu rozsudnu bitwu porazył a tak swojomu wótcnomu krajej žohnowanjo měra zasy wudobył.

Podobnje kaž tudy w swětnym nastupanju, stanje so nětko w duchownym. Pschez dołhe lěta je so wjerch naschoje swjateje cyrkwje pschecziwo nadpadam swojich njepschecźelow takrjec jenoż wobarał, hdyż so staraschе, wot měriwych kschesczanow, poddanow swojoho njebjeskoho knjeza, wschitku schkodu zawjedźenja a natyknjenja pschez wuczby falschnych profetow zdalowacz; nětko pak dyrbi pschez powschitkowny koncil t. j. zhromadźiznu biskopow cyłoho katholskoho swěta w zjenoczenju z bamžom hłowna bitwa bita byczź.

Zo bychmy trochu zapschijeli zhromadźenu wědomnosczź koncila, dopomńmy so,

zo hižo jedyn duchowny we swojim zastojnstwje dobre a zke strony cžkowjeczeje natury a wutroby, kaž jeje duchowne potrěbnoscze w nětkotrych lětach cžasto lěpje spóznaje, dyžli nětkotryžkuli druhi cžkowjek za cžas cykoho žiwjenja.

Schto pak je nazhonjenjo duchownoho pschecžiwo nazhonjenjam biskopa, kiž ma należnoscze a potrěbnoscze cykoho kraja wobkedžbowacž a spokojicž?

Kajke nazhonjenja a wědomnoscze hakle zjenoscza so w parschonje swjatoho wótca, kiž hižo wjele lět należnoscze a potrěbnoscze cykoho swěta pschewidži, je w swojej japoschtolskej horliwoscži ženje z woczow njepuschczi a w tym nastupanju takrjec wschědnje z Bohom so muradžuje?

Katholske kscheszanstwo ma pak na 1000 biskopow a wschitcy su wot bamža pscheproscheni na koncil, a wschitcy, kiž njejsu pschez khoroscž, starobu, wuhnanstwo abo druhe zadžewki wotdžerženi, budža pscheproschenju najwyschschoho pastyrja rady posłuschni a pschiidu na koncil.

Kak bohate spóznaczo cžkowjekow a jich potrěbnoscžow, kajka nazhonjenoscž we duchownych należnoszach, kajka pobožnoscž a póccžiwoscž budže w tejle zhromadžiznje zjenocžena?! Móže so, hdyž jenož z cžkowjeczoho stejischcza to wopomnimy, tejle zhromadžiznje druha porno stajicž a z njej so měricž?

Dopomnimy so nětko hischcze, zo je tejle zhromadžiznje hako tej wucžacej cyrkwi po zjawnym wuprajenju Khrystusowym Duch swjaty pschidaty, kotryž ju wosebje wjedže, regiruje a wschitku wěrnoscž wucži, kotryž chce pschez tule zhromadžiznu cykomu cžkowjestwu wozjewicž, schto ma so we wschelakich wědomnoszach, hdžež so z božim zjewjenjom dótkaja, hako wěrnoscž pschiwzacž a wuznawacž, abo schto ma so hako błud wostajicž a zdalowacž. Njedyrbja wuprajenja tajkeje zhromadžizny kóždej wěrnoscž pytacej wutrobje najwjetschu wěstoscž a spokojnoscž poskicžicž, kotraž so na swěcze myslicž hodži, a njedyrbja wone najwěscžische prawidło za nasche rozsudženjo a cžinjenjo bycž?

A hdyž tale zhromadžizna kžu a jebanstwa falschnych profetow wotkryje a je z wotsudženjom zacžisnje, njespóznaje w tym kóžda wěriwa wutroba wusudženjo, kotrež je Bóh sam něhdy na nich wuprajił?

Njebudža srědki, kotrež tale zhromadžizna k pschisporjenju a spěchowanju kscheszanskeje wěry a kscheszanskoho žiwjenja wukaza, nic jenož cžkowjeczej naturje pschisprawne, ale tež cyle pschihodne k dospěczu wotmyslenoho postajenja pola wschitkich, kiž su dobreje wole k nałoženju tychle srědkow?

Schtó mohł jenož něschto z toho prěcž, bjez toho zo by sobu njezapřeł wěrnoscž, mudroscž a wschohomóc Jězusa Khrystusa, kotryž je najwyschschi, haczrunje njewidžomny wjerch swojeje swjateje cyrkwje a kotryž pschi njej do skónczenja cžasow wostacž swjatoczinje pschislubi?

Jelizo by to wschitko njedosahało, nas wo wažnoscži koncila pschepokazacž, spóznawamy tu samu tola ze zadžerženja njepschecželow cyrkwje.

Cžile ludžo khwala rady nasch lětstotk hako cžas rozswětlenja a džerža so za powołanych, cyły swět, kaž praja, rozswětlicž. Pschi mudrych, rozswětlenych ludžoch so tola samo rozymi, zo wot wěch, na kotrejž — niczo abo wjele njeje, tež wjele hary njeczinja. **Kak dha so nětko cžile rozswětleni napschecžo koncilej zadžerža?**

Woni wobaraja so psched nim takrjec z nohomaj a z rukomaj. Wot wokomiknjenja, w kotrymž njewobronjeny schědźiwc Pius IX. katholskomu swětej wozjewi, zo chce koncil dźeržeć, njeje wołanjo tamnych rozswětlenych a wschitkich njepscheczelow cyrkwje wo koncilu a pschecźiwo njomu hischcże pscheslało; haj wone je wjele wótrische a hórsche, cžim bóle so dźeń wotewrjenja tohole koncila bliži.

Najprjedy nałožuja wschě móžne srědki kžě, pschisłodźenja, wusměschenja a podhlada napscheczo koncilej a dawaja regentam, jich ministram a ludam radu, zo bychu na wscho waschnjo jomu zadźewali.

Potom zasy poznamjenja njewažne a hłupe wěcy hako pschedmjet (Gegenstand) wuradźenjow na koncilu a wopisuja hižo do prědka nadrobnje, schto budže na koncilu wucžinjene, — bjeztymzo to hischcże nichtó njewě z wuwzacźom tych někotrych bohawucženych, kotsiž buchu wot bamža k pschihotowanskim dźěłam powołani a z pschisahu k mjelcženju wo nich zwjazani. Tola na stronje rozswětlenych wjedža kóžde nowiny jara wjele wo tym powjedacź abo wjele wjacy kžecź po tej zasadže, kotruž je jedyn z njepscheczelow cyrkwje swojim pschiwisnikam pscheporucžił, mjenujcy: „zo dyrbja so jenož khroble na katholsku cyrkej pschisłodźecź, něschto pschecy wisajo wostanje.“ Hdy by so jim potajkim tež wschitko njewěriło, mysla woni, něschto so jim tola věri a wotpohladanjo je dospěte, — katholska cyrkej je tola hanjena a ponižena.*)

Pschi tym ma so kaž pola psow, najmjeńschi blawkarjo cžinja najwjetschu haru; tak su cžasto najmjeńsche nowiny najhórschi pschisłodźerjo. Kža a pschisłodźenjo cžinicź, je lózscha wěc dyžli wěrnoscźiwe dopokazma; hdźež dopokazma njejsu, tam dyrbja jim pschisłodźenja dopomhacź.

Z tohole wojowanja pak, kiž so pschecźiwo koncilej wjedže, prjedyhacź so wón zapocžnje, spóznajemy nětko najjasnischo joho wažnoscź!

Wěrnoscź wostanje drje runje tak wěrna, byrnje ju jenož jeniczki cžłowjek wuprajił, kaž hdyž ju mnohoscź jenomyslnje wozjewi; tola pschezjenoscź mnohoscże dawa wěrnoscźi wjacy mocy a wažnoscże, nahladnoscże a wuskutkowanja. Hdyž nětko hižo słowo bamža samoho tajku móc na cžłowjecže zmyslenjo ma, schto zamoža hakle rozsudźenja koncila, zhromadnych biskopow katholskoho swěta w zjenocženju z nim?

Na powschitkownym koncilu stupi wucžbam falschnych profetow nic jenož jenotliwy wozjewjeŕ wěrnoscże napscheczo, ale cyła móc wěrnoscże a jenoscże Božeje cyrkwje. Tudy budže tamna błudna, wot falschnych profetow rozschěrjo-

---

*) Zo so z cyła na katholsku cyrkej tak wjele kže, njedyrbi so nam dźiwne zdacź. Móže dha sebi djaboł, wótc kžě a khaŕ wot spočatka, hinak pomhacź? Njedyrbjak wón, hdy bychu cžłowjekojo cžistu wěrnoscź we katholskej cyrkwi, jeje wucžbach a zarjadowanjach zhonili, takrjec „bankrott cžinicź“ a swoje dźěło nimale zastajicź? — Zo so kžě a pschisłodźenja na katholsku cyrkej rozschěrjeja, njeje žadyn dźiw, ale ze strony djabola cyle naturske a we „swojim rjedže.“ — Syn Boži praji: „Woni budža měnicź, zo Bohu słužbu wopokaža, hdyž was morja“, a woprawdže su ludźo na swěcże, kiž bychu biskopow a duchownych radscho skóncowali, hacž jenož hanili a zatliwali, hdy by krajny zakoń jich zazkobjenoscźi mjezy njestajał.

wana myſliczka poražena, hako bychu mjenujcy wſchitcy cžłowjekowje jich měnjenja byli, hako by nichtó wjacy z Romom a z bamžom njedžeržał, pſchetož tudy budže runje najwěſcžiſchi ſwědkowje, biſkopja cyłoho ſwěta pſchecžiwo nim wuſtupowacž a dopokazowacž, zo je lěpſchi a duchownje ſtrowiſchi džěl cžłowjeſtwa cyle hinaſchoho měnjenja.

Na koncilu wuſtupja bamž a biſkopja, cžile prawomócni naſtupnicy japoſchtołow, wědomni tamneje wot Khryſtuſa jim dateje poručžnoſcže: „Džicže a wučžcže wſchitke ludy“ z ważnoſczu pſchecžiwo tamnym zełhanym profetam, kiž ſu ſo wuczeŕſkoho zaſtojnſtwa k ſwojomu a ludow cžaſnomu a wěcžnomu zahubjenju ſami zmocowali, bjez toho zo by jim Bóh to poručžił a bjez toho zo bychu potajkim z trěbnej božej hnadu wuhotowani byli. Koncil dopokaže tymle falſchnym profetam, zo ſu woni pſched Bohom (a na tym wſchitko zaleži) ſlepi wjedžicžerjo ſlepych, wo kotrychž ſyn Boži praji, za woboji do jamy panu.

A runje tole je, ſchtož falſchni profetowje abo tola jich miſchtyr, djaboł ſam, derje ſpóznaje; pſchetož wón njeje wot wčžerawſchoho. Wón je hižo 18 powſchitkownych koncilow (tejko je jich dotal było) dočžakał a kóžđy krócž tajke ſkutkowanja widžał; duž je jomu tež pſchichodny tak wobcžežny, zo hižo do cžaſa hacž do najhubjenſchich nowinow jěd pſchecžiwo njomu pluwa.

Kažkuli ważny pak koncil je a woſtanje, njedyrbi tola z tym nikak prajeny byc̆, hako by wón nadobo a z jenym razom wſchitko wobrocził a pſcheměnił. Kajke woſebite ſcžěhwki pſchichodny změje, wě jenož Bóh ſam; na kóžde waſchnjo pak dadža ſo na njón teſame ſłowa nałožicž, kotrež Simeon we templu wo Jěžuſu praji: „Wón budže k padej a horjeſtaczu mnohich.“

Wſchitkim mjenujcy, kotſiž ſo wuſudženjam koncila poſłuſchnje podcžiſnu, budže wón k wobkrucženju we měrje a póccžiwoſcži ſłužicž, potajkim k duchownomu horjeſtaczu. Tym pak, kotſiž chcedža w liwkoſcži, ſlepoſcži a złóſcži woſtacž, budže k padej, dokelž ſo njebudža wjacy z njewědomnoſczu zamołwjecž móc, ale ponjeſu połnu cžežkotu nowoho hrěcha pſchecžiwo Duchej ſwjatomu, kiž budže pſchez koncil k nim ryczecž.

Zo by wójſkawjedžicžeŕ, wo kotrymž horjeka ryczachmy, bitwu dobył, ſo žada, zo kóžđy we wójſku ſwoju pſchiſłuſchnoſcž cžini po ſwojich mocach a po ſwojej ſłužbje. A pſchi tym je cžežko rozſudžicž, ſchto dobycžo bóle ſpěchuje, khmanoſcž wjedžicžerja abo wutrobitoſcž wojakow.

Zo by nětko koncil wočžakowane płody, wužitk a žohnowanjo pſchinjeſł, njeje trjeba, zo by kóžđy parſchonſcy na nim ſo wobdžělił, ale zo bychu wſchitcy ſwoju pſchiſłuſchnoſcž cžinili, kaž jim pſchi wojowanju pſchiſteji. Za kóžđoho pſchiſtejace wobdžělenjo pſchi koncilu pak je, kaž nas ſwjaty wótc ſam wucži, horliwa modlitwa.

Jeli ma ſo bitwa dobycž, dyrbja wjedžicžerjo mudre rozkazy dawacž, wojacy pak te ſame z poſłuſchnoſczu a mužnoſczu dopjelnicž.

Naſchi duchowni wjedžicžerjo, wótcojo koncila, budža ſwoju pſchiſłuſchnoſcž cžinicž, budža ſwětej wěrnoſcž, prawo a prawdu wozjewjecž, za to rukuje pomoc ſwjatoho Ducha. Duž dopjelńmy tež my ſwoju pſchiſłuſchnoſcž, zo by Bóh ſkutkowanjo a płody koncila žohnował.

Za wójſkawjedźiczerja njeje ſkónczńje wſcho jene, kaſke brónje joho wójſko w ruch ma, dobre abo hubjene; czim lěpſche brónje, czim wěſczíſcha nadźija na ſławne dobyczo.

Naſch najwyſchſchi duchowny wjedźiczeŕ, ſwjaty wótc, je nam najlěpſche duchowne brónje do ruki dał. Dokelž mjenujcy, czim czíſczíſcha naſcha wutroba wot hrěchow a jich ſczěhwkow, czim mócniſcha naſcha modlitwa je, wupiſa wón jubilejſki wotpuſk, pſchez kotryž móže ſo kóždy wot hrěchow doſpołnje wuczíſczicz, jeli poruczane wuměnjenja derje dopjelni.

Czińmy tohodla po napominanju ſwjatoho wótca, a płody koncila budźa wulke a žohnowane! P. Innocenc Jawork.

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Naſch hnadny k. biſkop Ludwik je ſo 8. ſeptembra zbožownje z Fuldy wrócził a da jutſe „ſłowo zhromadnych němſkich biſkopow“ z klětkow wozjewicz. Wone je tež w ſerbſkej ryczi czíſchczane wuſchło. Woſebje wobara wone pſchichodny koncil pſhecziwo falſchnym wobſkorżowanjam a poſtaja ſkónczńje, zo ma ſo wot 8. decembra tſidnjowſka pobožnoſcz k najſwjeczíſchej wutrobje Jězuſowej we wſchěch farſkich cyrkwjach dźerżecz.

Z Marijnoho Doła. „Dresdner Journal“ podawa k změrowanju hawtowarjow wunoſchki pſchepytanja, kotrež je w naſchim klóſchtrje zaſtupnik ſtatnoho ryczníka wjedł dla tam „zajateje knježny“. Tónle kommiſſar je pſchi zanknjenych durjach bjez ſwědkow wjacy hodźinow z tutej knježnu ryczał a ſo pſchepokazał, zo ſu wſchelake nowiny na klóſchtyr kžě powjedałe. Knježna ſama je ze ſylzami praſiła, zo ju jara zrudźi, hdyž po 20 lětach jeje pſchestupjenjo zjawnje wobryczuja. Daliſche ſobudźělenja kommiſſara ſu z krótka tele. Knježna Cöleſtina je nimale 53 lět ſtara; 1. ſeptembra 1840 je klóſchtyrſcy zdraſczena a je 29. auguſta 1842 ſwjatoczne ſluby wotpokožiła. Do klóſchtra je ze ſwobodneje wole ſchła, hdyž běſchtaj wobaj jeje ſtarſchej zemrjełoj. Czohodla je pozdźiſcho z klóſchtra czěkała, nochce wona powjedacz; wona praji, zo je tehdom czěmno w jeje duſchi było a zo njeje wjedźała, ſchto czini. Kak ſpěſchnje a bjez pſchekładżenja je wotmyſlenjo k czeknjenju pſchiſchło, ſczěhuje z toho, zo je jeniczcy w ſpódnjej ſukni, jeczcy a z rubiſchczom wodżeta klóſchtyr wopuſchczíła. Tak je tehdom w zymnej, mokrej a wětſikatej nocy wokoło błudźiła a na ranjo do jeneje khěžki, kiž do Kloſterfreiheita ſłuſcha a cyle pſchi klóſchtrje leži, ſo kłapała. Dokelž bě tak wobleczena a ſwoje mjeno prajicz nochcyſche, běchu ſebi myſlili, zo je wona paduch Krauſe z Czech, kiž tehdom tam do žónſkeje draſty zwoblekany wokoło czahaſche. Pſchiwołanomu ſudniſkomu ſłužownikej pak ſo knježna bórzy wuzna a proſcheſche tež, zo by ju w klóſchtrje wozjewił a wona tak zaſy do klóſchtra pſchiſchła. Po pſchiwołanju tehdomniſchoho klóſchtyrſkoho aktuara a jeneje ſłužownicy bu wona we wozu zaſy do klóſchtra dowjezena. Tu buchu jej někotre disciplinarſke khoſtanja abo ſchtrafy (kaž krótki czas jaſtwa w pſchiſtojnej cali, poſczenjo, kleczenjo) napołożene, czomuž je ſo wona dobrowólnje podczíſnyła. W tym naſtupanju praji wona kommiſſarej: „Hdyž je

wojak swojomu kralej njeswěrny, wotsudża joho k smjerczi; ja běch tež mojim slubjenjam njeswěrna, a tohodla dyrbjach khostana byczż, pschetož tajki je zakoń.“ Wona wobkruczi, zo je po tamnych disciplinarnych khostanjach zasy do prjedawschich wobstejenjow zastupiła a zo jej njejsu jeje pschestupjenjo dale zaczuwaczż dali. W tu khwilu je knjeżna khorowata. Dołholětna khorosczż we żołdku je ju jara wosłabiła, zo je zwjetscha we kożu abo na khonopeju. Psched schtyrjomi lětami khodżesche wona hischcże do zahrody, hdżeż su ju tež swětni ludźo widżeli, każ je wobswědczene. Wona je derje wothladowana a je kommissarej wuprajiła, zo sebi njepscheje, klóschtyr wopuschczicż. Njedawno pak je sebi żadała, zo bychu ju do jenoho schpitala miłoscziwych sotrow wotwjezli, k czomuż klóschtyr trěbne dispensy (dowolnosczże) wobstara.

Cyrkwinske nowinki a powjesczże.

Němska. Na 20. hłownu zhromadźiznu katholskich towarstwow Němskeje, kotraż bě jara wopytana, pschińdże do Düsseldorfa tež arcbiskop z Kölna. Po rozprawach wo skutkowanju wschelakich towarstwow buchu tele wobzanknjenja wozjewjene: Napominanjo k dawanju pětrowoho pjenjeżka a pschistupjenjo k bratrstwu s. Michała; wuprajenjo dowěry na prědkstejacy koncil a wozjewjenjo nadżije, zo jomu swětni knjeżiczerjo njebudża zadżewacż; wuprajenjo pschecżiwo pschesczěhanju Polakow pschez rusowske knjeżerstwo, pschecżiwo antikatholskim (njepschecżelskim) pismam a pschecżiwo schulam bjez wěrywuznacża. Pschichodne lěto budże najskerje we Wrótsławje zhromadźizna.

Schwajcarska. W Sursee w kantonje Lucern wotdżeržachu 25. a 26. augusta towarstwa schwajcarskich katholikow hłownu zhromadźiznu pod pschedsydstwom grofy Schever-Boccarda. Bamżowy nuncius k. Agnozzi poczesczi zhromadźiznu ze swojej pschitomnosczu a dżeržesche pschi tej pschiležnosczi swjedżeńsku Božu służbu. Biskop z Basela, do kotrohož diöcesy Lucern słuscha, pósła zhromadźiznje z Kissingskich kupjelow, hdżeż so wustrowja, swoje pschecżo a požohnowanjo. Wuradżowane buchu wosebje nabožne a towarstwowne praschenja naschoho czasa. Wjele spodobanja namakachu rycże wo koncilu, wo swobodże cyrkwje, wo żadanym swjatoprajenju Mikławscha z Flüe, wo katholskej horliwosczi, wo podpjeranju khudych, wo rozschěrjenju dobrych knihow, wo rjemjeslniskich towarstwach, wo jednotach s. Vincenca atd. Tež buchu pschitomni zwjeseleni pschez horliwy list, z kotrymż towarstwo „italskeje młodosczże“ w Bologni swojim schwajcarskim bratram swoje postrowjenja a pschecża pósła. Katholscy z Němskeje běchu pscheproschenjo k zhromadźiznje w Düsseldorfje pósłali. Wosebje rycżachu tež někotsi zastupnicy „Piusowych towarstwow“, kotrychž je tam pschez 200. Rycże na zhromadźiznje běchu němske, francózske a italske, kotrež su we Schwajcarskej zastupjene. Pschichodne lěto budże zhromadźizna we Freiburgu.

Pólska. Z Częstochowy pisaja: Puczowarjow k hnadnomu městej na „Jasnej horje“ bě lětsa wjacy, hacż smy so nadżecż móhli. Na 30,000 pschińdże ze wschěch stronow Pólskeje, tež z Litwy, Galicijskeje, Póznanskeje, Schlezynskeje atd., zo bychu tudy pschez maczeŕ bożu swoje próstwy k naschomu zbóżnikej stali. Běchu wschě

powołanja zastupjene a wuhladachmy bohate zemjanske knjenje pódla khudych burow, kotrymž bě nuza z wocžow widžecž. Cyrkej sama bě jara swjatoczńje wuhotowana; kóždy wołtař bě nowu pychu pschidóstał; khapałka pak, we kotrejž so s. Marija wosebje czeszi, zyboleschе so wot drohich kamjenjow, slěbra a złota, kiž je tam katholska darniwoscž wot starych hacž na nasche czasy woprowała. Pohlad do tuteje khapałki bě zawěrno hnujach. A dokelž ani městaczko ani klóschtyr czródy cuzych hospodowacž njemóżeschе, wotpoczowachu tysacy w nocy pod hołym njebjom. Běsche-li tež někotry duch po puczu tradał, dha pschesta so tajke, hdyž puczowarjo do naschoho městaczka zastupichu; tu dawasche so jim, schtož mózachmy na cyrobje sami parowacž. Tajki procession je zjawny protest napschecžo mysli njewěriwych, zo je wěra a nabožnistwo we wutrobje katholskoho luda hasła a njech tola boże dla njewěrja, zo je so hižom cyły swět we jich kžach potepił.

Z Warschawy. Kak so we Pólskej a Litwjanskej katholstwo pschescžěha, je znate; słyschcže nowy a zrudny dopokaz. Hižom psched někotrymi lětami zanknychu so cyrkwje wokoło města Radoskowic a zasarowachu so do samoho města. Tu dóstanje na dobo tamnischi farař Karwowski wot generala Potapowa z Wilna wopismo, zo ma podpisacž, zo we joho wosadże žadyn katholik wjacy njeje. Dokelž wón hako swědomity pastyř swojich duschow to czinicž njemóżeschе, wotsadźi joho general, dasche joho do Wilna wotwjescž a postaji tam druhoho duchownoho, kiž po joho woli sczini. Na to bu cyrkej zanknjena a wschitka katholska boża służba krucze zakazana. Karwowski smědżeschе drje so pozdźischo wróczicž a joho zastupnik bu zasy pschesadżeny. Tola njesmě k. Karwowski ani kschczicž, ani pohrjebacž, ani kemsche dżerżecž, dokelž je podpisane, zo we wokolnoscži niczo wjacy katholske njeje. Tutón wukaz rubi 2600 duschanj duchownske zastaranjo a wustaji je wabjenjam k pschestupjenju do schismatiskeje cyrkwje.

Italska. Swobodne murjeŕstwo je tu jara rozschěrjene. Hłownej loži (loża woni swoje zhromadżischczo mjenuja) we Florencu je 150 loži poddatych, z kotrychž 21 we wukraju skutkuja, wosebje w Egiptskej a Turkowskej. Neapel ma 7 loži, Palermo 7, Florenc 4, Venedig, Genua a Milano po 2; w Sicilskej je z cyła 20 loži, we Venedigskej 4, w Sardinskej 6, w Lombardskej 5 a w Piemontskej tež 5.

Z Roma. Lětsa wotkryte marmorowe pokłady we emporiu su hischcže jara bohate; we poslednim czasu pschenjese so na 800 tajkich žadnych kamjenjow do jenoho vatikanskich dworow, hdžež so pschetrjebaja pschi wutwarjenju. Hižom 26 cyrkwjow je w samym Romje z tutym marmorom pschi jich wuporjedżenju wudebjenych. Z blizka a z daloka je nasch swjaty wótc na 120 próstnych listow wo marmor za nowe a stare cyrkwje dóstał, a dopjelni so po žadanju Piusa IX. kóżda próstwa, kaž daloko pokłady dosahaju. Wóndy sadźi Jendżelczan na tajki kamjeń 50,000 frankow, nimale 12,000 tol. Joho žadanjo wozjewi su swjatomu wótcej, ale wón wotmołwi: My drje smy khudźi, ale pschedawacž tohodla njebudżemy; my rozdawamy radscho nasch marmor darmo, zo bychmy cyrkwje wschěch krajow z nim pyschicž móhli.

Z Roma. Město Rom ma nětko 220,532 wobydlerjow, mjez nimi 32 kardinalow, 26 arcbiskopow a biskopow, 1366 swětnych duchownych, 2959 mnichow,

2256 klóschtyrskich knježnow, 831 seminaristow, 10,207 wojakow, 637 protestantow, 4682 židow.

Z Roma. K pschihotowanju a pschiprawjenju městnoscžow za wustajeńcu cyrkwinskich wěcow w cžasu koncila je bamž 20,000 frankow wustajił. Wustajeńca budže w kschižnej khódbje karthauskoho klóschtra pschi starych Dioklecianowych kupjelach. My tule městnoscž derje znajemy a dopomnimy so rad na te krasne 100 stołpow, kiž tu khódbu tworja.

Z Roma. Za wysoki stołp, kiž budže k dopomnjeczu na koncil stajeny, je hižo zakład (grunt) wukopany psched cyrkwju s. Pětra in Montorio; tónle wopomnik dyrbi psched skónczenjom koncila hotowy byczʼ, zo bychu cyzy biskopja poswjeczenju pschitomni byczʼ móhli.

Połodnischa Amerika. W republicy Chile, hdžež běsche katholski duch woslabnył a zaspanoscž w nabožnischich wěcach knježesche, załožuja so nětko tež we Santjago, Koncepcionje a druhich městach towarstwa młodych a najbóle wosobnych mužow, kiž chcedža prawa katholskeje cyrkwje psched knježerstwom a druhdže zakitacž. Woni podpjerachu nowowuzwolenoho biskopa we Serena, hdyž wón pschecžiwo naczischej pschisahi protestirowasche, kajkuž bě jomu knježerstwo pschedpołožiło.

Połnócna Amerika. W New-Orleansu bu w juliju zakładny kamjeń połoženy za wustaw sotrow wot prědkwidžiwoscže (Sisters of Providence), kotrež wocžehnjenjo khudych indianskich (brunych) holczkow wobstaraja.

(Spodžiwne wumoženjo 11 létnoho hólczeca) pische so z Obervolkacha we Bajerskej. Wón poda so mjenujcy do zwónicy, zo by tam z cyłej mocu zwonił. Na dobo pak pschetorhny so khapa, na kotruž je zwón pschiwjazany, schpała (Schwengel) prasny do hólczeca a czisny joho pschez wuhlado na cyrkwinu tsěchu, po kotrejž so wón dele suwasche a tak zbožownje na zemju padny, zo sebi dale žaneje schkody njesczini, hacž ruku złama. Wón běžesche sam domoj. To běsche zawěrno zakitanjo pschez jandžela pěstona!

Naležnosczе towarstwa.

Sobustawy na léto 1869: 267. gymnasiast Jan Jurij Nowak z Prahi; 268. Madlena Žurec ze Skoneje Borschczе; 269. schtudent duchownstwa Gustav Jurij Kubasch z Prahi.

Na léto 1868 zapłaczi: 356. J. J. Nowak.

Dobrowólne dary: M. Ž. z B. 10 nsl.

Smilne dary (k dalewobstaranju): 20 nsl. z Wotrowa za zawostajenych po zasypnjenych w plauenskim grundže.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczenaj: Jan Bruno, s. bětnarja Gruhla z B.; Augusta K., dź zankarskoho Seidela z B. — Wěrowanaj: Pětr Mit, měschczan a khežnik a Marija Madlena Brylec z Hrubjelczic.

Czischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 19. **2. oktobra 1869.** **Lětnik 7.**

Čohodla hanja w naschim czasu klóschtry?

Někotre měsacy dołho czini so žałosna hara we wschelakich nowinach a ludowych zhromadźiznach napscheczo klóschtyrskim wustawam. Zda so, hako tele herjekanjo a schczuwanjo napscheczo klóschtram njeby chcyło prjedy pschestacz, doniž wschě klóschtry zběhnjene njejsu. Kóždy rozomny człowjek dyrbi so praschecz: Schto dha je wina tejele wulkeje hary a tohole zakhadźenja napscheczo klóschtyrskomu žiwjenju? Su dha z jenym dobom wschě klóschtry někomu něschto zło czinili? su dha wone něczeje prawo ranili? Nic te najmjeńsche zło njejsu nikomu czinili, wjele wjacy wopokazuja wone wjele dobrotow najbóle tym, kiž wokoło klóschtra bydla. Znate je wschitkim, zo wobydlerjo klóschtrow nic jenož pschez dźerženjo evangelskich radow a statutow so k wjetschej dospołnosczi prócuja, ale zo wone tež pschez jałmožnudawanjo, pschez wucženjo dźěczi, pschez wothladanjo khorych wjele dobroho człowjekam wopokazuja. — Tale hara, tele zakhadźenjo napscheczo klóschtram dyrbi druhdźe swoje korjenje měcz. Zo bychmy zhonili, zwotkel tele njepscheczelstwo napscheczo klóschtyrskim rjadam pschińdże, dyrbimy sebi tych człowjekow wobhladacz, kiž tak njemdrje czinja a z cyłej hubu blawkaja napscheczo klóschtram.

Najwjacy wot tajkich, kiž su połni njepscheczelstwa napscheczo klóschtram, pschisłuscha k tym, wot kotrychž so prajicz hodźi, zo njewjedźa, schto czinja. Wot młodosczе sem su husto hanicz a swarjecz słyscheli napscheczo klóschtyrskim rjadam, su czitali we hubjenych knihach wěcy a powjedanja wo klóschtyrskim žiwjenju, zo jich hrózba napadnje, su sebi pschez to jene scherjenjo do hłowy stajili, napscheczo kotromuž so nětk wobaraja, hdyž na klóschtry rycz pschińdże. Czile ludźo, kiž czas žiwjenja žadyn klóschtyr widżeli njejsu, wjele mjenje klóschtyrske žiwjenjo, dadża so wot druhich człowjekow, kiž wjedża, schto czinja, napscheczo klóschtram schczuwacz. Czi najhórschi njepscheczelowje klóschtrow su mjenujcy czi, kiž ze pschemyslenej lózo-

ſczu napſcheczo klóſchtram zakhadżeja. Tole ſu czi wotrjeknjeni njepſcheczelowje kſcheſczanſkeje wěry a kſcheſczanſkoho żiwjenja. Woni wjedża derje, zo ſu klóſchtry ſylne hrody, twjerdżizny katholſkeje wěry, zo we klóſchtrach kſcheſczanſke żiwjenjo ſo haji a evangelſke rady ſo dżerża hako ſrědki wjetſcheje doſpołnoſcże, a tohodla zakhadżeja z njemdrej złóſczu napſcheczo tymle wuſtawam katholſkeje wěry. Woni ſebi myſla, hdyż ſu klóſchtry powalili, zo budża potom lóżo cyku katholſku wěru zahnacź móc.

Druzy njepſcheczelowje klóſchtrow maja ſwojej woczi złożenej na klóſchtyrſke kubła. Klóſchtyrſke żiwjenjo tajkim żadyn czern we woczach njeje, ale jenoż te kubła a bohatſtwa, kotrež po jich měnjenju klóſchtry wobſynu. Woni ſebi myſla, zo budża ſo, hdyż budża klóſchtry zběhnjene, potom dżělicź móc do jich kubłow abo zo jim něſchto wot tohole zamożenja pſchipadnje. Tola czile wbozy ludżo njech nam praja, hdże je ſo to ſtała pſchi zběhnjenju klóſchtrow? Njech tola tajcy do Italſkeje du, hdżež ſu klóſchtry zběhnjene, a njech ſo praſcheja, ſchto je lud z tym dobył; woni zhonja, zo runje tam lud pſchez dawki ſo żałoſnje poczíſchczuje a zo tam wulka njeſpokojnoſcź knjeżi. Stari khudźi ludżo a druzy wokoło Noweje Cale w Delnjej Łużicy a Trebnic (w Schlezynſkej) ſpominaja hiſchcże dżenſniſchi dżeń na rjane czaſy, hdyż tam klóſchtyr hiſchcże wobſtejeſche. Ja njecham rycżecź wot toho, zo je branjo cyrkwinſkich a klóſchtyrſkich kubłow rubjenſtwo a we ſydmej kazni tak derje zakazane, każ rubjenſtwo abo paduſtwo kóżdoho druhoho kubła.

Potom hiſchcże ſu tajcy njepſcheczelowje klóſchtrow, kiż we mjenje ſwobodnoſcże (frejoty) napſcheczo klóſchtram zakhadżeja. Czile praja: klóſchtry za nětcziſche czaſy wjacy wużitne njejſu, haj wone ſu ſchkódne; pſchetoż pſchez klóſchtyrſke ſluby ſo człowjekam ſwobodnoſcź wozmje. Tola czi, kiż tak bledża, njejſu żani pſchecżelojo ſwobodnoſcże, ale ſu pſchecżelojo tyranſtwa za katholſkich. Woni chcedża, zo bychu wſchitcy tak zmyſleni byli, każ woni zmyſleni ſu, jenoż tajkim pſcheja woni wſchu ſwobodnoſcź. Ale nam katholſkim bychu woni rady ſwoje knjejſtwo czucź dali. Woni żadaja za ſebje ſwobodnoſcź we zjednoczenjach abo towaŕſtwach; hdyż pak my katholſcy po tych radach, kotrež je Khryſtus hako ſrědki wjetſcheje doſpołnoſcże dał, żiwi bycź chcemy we klóſchtyrſkich zjednoczenjach, dha ma tajkich ſwoboda (frejota) kónc. Woni żadaja ſo hotowacź a draſczicź po najnowſchich a druhdy prawje ſměſchnych módach, tola pſchiſtojna draſta klóſchtyrſkich woſobow (parſchonow) pſchinjeſe jich k ſměcham. Za tajku ſwobodnoſcź, kajkuż nam czile wuwołani falſchni liberalni (ſwobodnozmyſleni) dacź chcedża, ſo my podżakujemy. My żadamy ſwobodnoſcź też za nas, zo móże kóżdy po ſwojej wěrje żiwy bycź. We połnócnej Americy knjeżi ſwobodnoſcź; tam żane intolerantne (njeznjeſliwe) zakonje klóſchtry njezběhaja, ale kóżde wěrywuznaczo wużiwa tam doſpołnu ſwobodnoſcź. Tam pak też klóſchtry wſchelakich rjadow kczěja a lěto wot lěta pſchiſpori ſo tam mnohoſcź klóſchtrow. Haj tam ſo nic jenoż założenju klóſchtrow żane zadżewki njeſtajeja, haj też mytuje z nadobnymi darami ſwětna wyſchnoſcź żohnowane ſkutkowanjo klóſchtyrſkich rjadow. We New-Yorku je na pſchikład měſchczańſka rjada klóſchtrej jeſuitow tyſacy dolarow dała (mi ſo zda 12,000) za to, zo běchu duchowni z tohole rjada hako pólni kapłanowje we czaſu poſlenjeje tamniſcheje wójny we wójſtwje ſłużili. Kak wólbyr-

nje rycza potajkim tajcy njepschecželojo klóschtrow, hako njebychu so klóschtry znjesli ze swobodnoscžu!

Kaž je znate, cžini so tež hara napschecžo tymaj dwěmaj klóschtromaj, kiž we Lužicy staj. Ja sebi myslu, zo je na cžasu, zo my katholscy Serbja so wuprajimy, kak smy wo tym zmysleni. Dokelž tale wěc tež na sejmje (Landtagu) k rycži pschiňdže, dha chcemy pschez podpisanjo jeneje peticije, kotraž na sejm so poscžele, wuprajicž, zo staj naschej dwaj klóschtraj, kiž po zakonju wobstejitaj, katholskej fundaciji (Stiftungen), zo dyrbitaj so tajsamaj po woli fundatora zdžeržecž, zo stai tajle klóschtraj za cyłu wokolnoscž jara wužitnaj, zo my hako katholscy, kiž po zakonju rune prawo z druhimi wobsynjemy, protestirujemy napschecžo kóždomu ranjenju naschoho prawa, tohodla tež napschecžo zběhnjenju klóschtrow, kiž su katholske wustawy atd.

Słowo katholskim krajanam a Serbam.

Krajenjo! Serbja! Naschi a nascheje katholskeje wěry njepschecželowje hibaja so mócnje we ludowych zhromadžiznach a peticijach (kotrež do naschich katholskich domow pschinjescž so hižo skhroblichu), zo bychu po móžnoscži nam nasch posleni a jeniczki klóschtyr rubili. Tohodla je najwyschschi cžas, zo so tež my ze spanja zběhnjemy a sebje samych a to swoje wobaramy, jeli nic bóle, dha tola runje z tajkej zmužitoscžu a wutrajnoscžu, z kajkejž naschi njepschecželojo je nadpaduja. Mamy wschitku pschicžinu (winu) a pschiskuschnoscž, zo to cžinimy.

Mamy pschede wschěm pschicžinu; pschetož komu wot nas je klóschtyr schkodu cžinił? Schtó wot nas změje wužitk wot zběhnjenja klóschtra? Kak wjele khudych a z njezbožom domaphytanych, kotsiž dotal w klóschtrje kóždy cžas po móžnoscži pomoc namakachu, bychu po joho zběhnjenju psched wrotami podarmo po pomocy so wobhladowali, hdy bychmy tudy (kaž to we jara wjele zběhnjenych klóschtrach woprawdže je) na joho měscže snadž kaserny abo jastwa abo někajku fabriku měli, schtož wschitko jenož k duchownomu skaženju wokolnoscže słuži, a nic k zbožu a žohnowanju, kaž to nětko z klóschtrom je. A hdyž je w naschim cžasu hižo někotrymžkuli jara njelubo, hdyž džowka serbskeju starscheju w klóschtrje pschistup namakacž njemóže, kak budže hakle potom, hdyž z cyła žadyn klóschtyr jim tudy wotewrjeny stacž njebudže? Tohodla, lubi krajenjo, mamy pschicžinu, po móžnoscži sobuskutkowacž, zo by klóschtyr w naschej srjedžiznje zdžeržany wostał.

Mamy pak tež pschiskuschnoscž, zo to cžinimy. Najprjedy 1. je pschiskuschnoscž wěry a nabožnoscže za nas, zo po móžnoscži so prócujemy klóschtyr zdžeržecž, tule schulu wěry, póccžiwoscže a pobožnoscže, k cžescži Božej, k lěpschomu katholskeje wěry a k naschomu samsnomu wužitkej.

Potom 2. žada to wot nas cžescžownoscž naschich prjedownikow a nascha samsna cžescž. Pschez 100 klóschtrow je so w cžasu tak njenowaneje reformacije w Saksej zhubiło, a cžohodla? Dokelž bu wokoło nich wschitko protestantske. Nasch klóschtyr pak je wostał, dokelž naschi serbscy prjedownicy, kotsiž wokoło njoho bydlachu, pschi katholskej wěrje wostachu a pschez to klóschtyr samón zdžeržachu. Serbja! kra-

jenjo! njedajmy tomu pschez naschu liwkoscz zańcz, schtoż naschi wótcojo w tak cżeżkich a zrudnych cżasach podpjeracz, zakitacz a zdżerżecz wjedżachu. Tajka liwkoscz by nam zawěrno psched Bohom a rozomnymi cżłowjekami mako cżescże pschinjesła.

Dale 3. żadatej to wot nas rozom a luboscz k bliżschomu. Nichtó njesmě změrom pschihladujo swojoho susoda wot rubjeżnikow wurubicz dacz, hewak pschińdże jara lochko tež na njoho rjad. Njepschecżelojo, kiż nětko klóschtyr w naschej srjedżizuje pschimaja, njewobhladuja to hako swoje poslenje dżěło, ale hako bliżschu kroczel k jich wotmyslenomu kóncej; hischcże wjele radscho bychu woni naschu cyrkej a naschu wěru, haj cyłe wot Boha zjewjene (positione) kscheścżanstwo zaniczene widżeli. Djabołej pak njesměmy dobrowólnje ani porst poskiczicz, ale dyrbimy bórzy pschi spoczatku so spjeczicz.

Skónczńje 4. napomina nas k tomu zjawna njesprawnoscz, kotruż pschez zadżerżenjo naschich njepschecżelow zhonimy. Krajny zakoń nam praji, zo mamy my katholscy rune prawo z protestantami. Njech tohodla katholik spyta, so do protestantskich należnoscżow měschecz a pola nich něschto zahanjecz — wězo njeczini to żadyn sprawnje zmysleny protestant napscheczo nam katholikam —; tola tamni njenowani njepschecżelowje měscheja so do najznutskownischich należnoscżow nascheje wěry, hdyż chcedża nam nasche klóschtry wzacz. Kak mamy wo klóschtrach myslicz, wucżi nas nascha katholska cyrkej, wo tym njetrjebamy żane rozswětlenjo wot falschnych profetow.

To dha su, lubi krajenjo, hłowne pschiczińy, kiż nas pohnuwaja, za zdżerżenjo klóschtra wschitko cżinicz, schtoż w naschich mocach steji. Póscżelmy tohodla my katholscy (kotsiż smy wo tutej wěch sobu ryczecz powołani a pschede wschitkimi słyschcheni bycz zasłużimy) tež ze swojeje strony peticiju (próstwu) na sejm (landtag), w kotrejż prosymy, zo by so nam, kiż my każ wschitcy druzy dawki a wojakow za kraj dawamy, po prawje a prawdże stało napscheczo naschim njepschecżelam, zo by nas knjeżerstwo (regierunga) w naschej wěrje a we wschitkim, schtoż k njej słuscha a z njej hromadu wisa, zakitało a potajkim tež naschej klóschtraj we sakskej Łużicy zdżerżało.

W nastupanju tuteje peticije je nětko kóżdy katholski Serb (każ běsche to tež pschi adressy na swjatoho wótca k jubileju 11. haprila t. l.), kotryż je 21 lět stary, lubje proscheny, zo by ju podpisał, kajkohożkuli je powołanja. Cżeladnicy, kotsiż snadź runje doma njejsu, hdyż posoł z peticiju pschińdże, su proscheni, zo bychu swojomu hospodarjej połnomoc k podpisanju w jich mjenje dali.

Wopomń kóżdy, zo so prócujemy za swoju wěru, za prawo a prawdu a cżiń hako katholski kscheścżan po swojej pschisłuschnoscżi a po swojim swědomju.

P. Innocenc Jawork, kapłan w klóschtrje. — M. Cżorlich, kubleŕ w Jaworje. — Michał Hanusch, korczmaŕ w Jaworje. — Mikławsch Wawrij, kubleŕ w Jaworje. — Michał Zarjeńk, gmejnski prědkstejeŕ w Jaworje. — Bernhard Berger, hoscżeńcaŕ a hornjołużiski zapósłanc. — Jurij Wawrik, młynk a gmejnski prědkstejeŕ w Kanecach. — Michał Hórnik, kapłan a redaktor w Budyschinje.

Wo nadpadach na klóschtry.

Njepschestawace falschne wobskoržowanjo klóschtrow pschez někotre nowiny je naschu swětnu wyschnoscz k tomu donuczyło, zo je naschej klóschtraj pschez kommissara pschepytacz dało. Tola z tym, schtož staj kommissaraj po prawdze wozjewiłoj, so njepschecželojo hischcze njespokojichu; woni powołachu na njedželu 19. septembra w cirkusu w Drježdžanach ludowu zhromadžiznu (pschischło bě na nju wokoło 4000 ludži), hdžež klóschtry za straschne a schkódne wuprajichu a wobzanknychu, zo maja so krocželе cžinicz k zběhnjenju cistercienskeju klóschtrow w naschej Łužicy. My wobžarujemy, zo je knježerstwo tajku zhromadžiznu dowolicz dyrbjało, kotraž mějesche sobu te wotpohladanjo, zo by wozjewjene wusudženjo knježerstwa w nastupanju nascheju klóschtrow z njedowěru wosłabiła a tak měnjenjo luda kazyła. Tohodla je na czasu, katholikow kedžbnych sczinicz, na czo tamni nowinarjo a ryczнicy dżełaja, kaž tež mjenje rozwuczenym tu žałosnu njewědomnoscz, kotraž we hłowach njepschecželow pschi nadpadach na klóschtry knježi, trochu rozestajecz. Czile njepschecželojo ryczża a pisaja wo wěcach, wo kotrychž cyle niczo njerozymja; a njewuczeny lud woła jim sławu a wusměscha sobu, schtož tohorunja njerozymi. Tak su tež w Drježdžanach njerozom pschi nadpadach na klóschtry bledžili a za to hrimotacu sławu dostawali.

1. Wěsty **Dr.** Döhn prajesche w swojej zawodnej ryczi (pschirunaj drježdžanske nowiny abo tež Bautzner Nachrichten, czisło 219), zo z cyła nima te wotpohladanjo, w swojej ryczi wo klóschtrach pschecziwo katholskej cyrkwi wustupowacz. Podobnje ryczesche tež pschedsyda zhromadžizny, **Dr.** Delbrück, kaž by směł klóschtry hanicz, bjez toho zo by naschej swjatej cyrkwi kschiwdu cžinił. Ale njewěstaj taj knjezaj, zo schtóž zarjadowanja cyrkwje pschima, ju samu pschima? Wschak je **wěrywuczba** cyrkwje, zo je nježenjenstwo abo knježnistwo, kajkež w katholskich klóschtyrskich rjadach wobsteji, něschto dospołnische dyžli mandželstwo a zo te tsi klóschtyrske sluby (dobrowólna thudoba, stajna czistota a dospołna poskuschnoscz pod duchownym wyschschim) nabožne žiwjenjo powjetscha, kajkež tohodla cyrkej kóždy czas pschipóznacz a dowolicz dyrbi. Hdyž potajkim cyrkej klóschtyrske žiwjenjo joho **wysokoho wotpohladanja dla**, kiž žane druhe njeje dyžli dospołnoscz, pschidacz dyrbi, njepschima potom woprawdze **ju samu**, schtóžkuli žiwjenjo w klóschtyrskich rjadach nadpaduje? — Zo klóschtry kóždy czas sobu k cyrkwi skuschachu, wucža nas dale stawizny. Czohodla wobroczachu so khěžorowje a kralowje pschi załoženju klóschtrow pschecy na cyrkej, zo bychu dowolnoscz k tomu dostali? Czohodla steja w nowischich czasach we konkordatach bjez cyrkwju a jednotliwymi krajemi postajenja, kiž załoženjo abo wobstaczo wschelakich rjadow nastupaja? Czohodla wobhladowasche cyrkej pschecy a wosebje pschi zawjedženju a wobkruczenju kscheszanstwa załoženjo rjadow a klóschtrow hako ważny nadawk, a czohodla hrožesche wschitkim z wuzanknjenjom, kotsiž z hrubej mocu klóschtyrske kubła na so sczahnychu? Jenož tohodla, dokelž su klóschtry cyrkwine wustawy, kotrež k njej skuscheja a tohodla wot njeje zakitane buchu. Hdyž potajkim k. Döhn na naschej knježnjacej klóschtraj swarjesche, je wón nic jenož jej psched swojimi poskucharjemi

wohanił a tych samych k prócowanjam za zběhnjenjo klóschtrow wubudžak, ale wón cžinjesche to samo w swojej njewědomnoscži też pschecžiwo katholskej cyrkwi a wěrje. Wón drje prajesche, zo klóschtry k cyrkwi njeskuscheja, dokelž su starsche dyžli kschesczanstwo a cyrkej, a spytowasche to Drežďžanskim narycžecž abo nałžecž. Ale z tym je wón swoju wěc pohórschił. Jeli mjenujcy klóschtry njejsu kschesczanske, ale pohanske wustawy (instituty), kiž je po joho hłupym měnjenju bamž z Tibeta w Asii pschenjesł, dha hani wón hischcže hórje nic jenož cyrkej, kotraž klóschtyrstwo załoži, ale też wschitke knježerstwa (regierungi), kotrež cyrkwinske rjady dotal zakitowachu. Wón hani hłowu nascheje swjateje cyrkwje, wón hani najwucženischich a najswjecžischich mužow, kotsiž su rjady załožili, w nich žiwi byli a tak cžłowjestwu poskužili, wón hani wjerchow zańdženoscže a pschitomnoscže, kotsiž su klóschtry założeli, w swojim kraju dowolili abo zakitali, dokelž su z tym po joho měnjenju pohanstwo spěchowali. Wón hani też Saksku, dokelž wona hižo pschez 200 lět we Łužicy dwaj tajkej, nětko pschez 600 lět staraj „pohanskaj“ institutaj cžerpi, kaž je prjedy cžěskomu kralej slubiła; wón hani wěru swojich katholskich krajanow, schcžuwa pschecžiwo jich wustawam a nadpaduje jich rune prawo, jich swobodu swědomja a nabožnistwa (wěrywuznacža), kotruž smědža woni w Sakskej w tej samej měrje žadacž, kaž k. Dr. Döhn a joho pschiwisnicy!

(Pokracžowanjo.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Kaž so nam powjeda, nosy so peticija pschecžiwo klóschtram też do katholskich domow. Naschi katholscy ludžo njebudža ju podpisowacž, ale pokazaja tym durje, kotsiž z tajkej peticiju pschińdu!

Z klóschtra Marijnoho Dołka. Tudomny institut za syrotki, w kotrymž je nětko 26 schuleŕskich holcžkow, je do domu z boka abtownje (abtei) pschepokoženy, hdžež su jara pschihodne stwy z nowa pschiprawjene. Prědkstejicžerka tohole instituta, kotryž je wulka dobrota wosebje za tamnischu wokolnoscž, je jena z klóschtyrskich knježnow.

Z Wotrowa. Na 19. oktobra budže sto lět, zo je Wjacław Mójzes Kobalc tudy administraturu (wobstaranjo božich skužbow) nastupił. Tehdom (w lěcže 1769) bu też twar nascheje farskeje cyrkwje zapocžaty a w lěcže 1772 dokonczeny. Njeboh Kobalc je tudy z cyła 43 lět (najprjedy nastupiwschi hako administrator a schtyri lěta pozdžischo hako farař) był. — Naschej farskej schuli je njeboh Hans Ducžman tudy 200 toleri za khude džěcži wotkazał a toho runja 150 toleri k wobstaranju wjetschich zwonow. — Do nascheje wosady su psched lětami też zafarowane: Neudorf, Jělich, Njeradecy a Nowe Město. Pschipokazani pak su sem katholscy z Porchowa, Ramnjowa, Frankenthala, Brětneje, Halschtrowa, Jědlowa, Protyca, Połcžnicy atd. Wschěch zafarowanych a pschipokazanych je po poslenim ludaliczenju 620.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Na 3. oktobra, to je: prěnju njedźelu oktobra, wobeńdźe so we naschej kulowskej farskej cyrkwi swjedźeń swjatoho rózarija z dospołnym wotpuskom pschez cyły tydźeń za bratrow a za sotry Marijnoho arcbratstwa, kiž k swjatej spowjedźi a k swjatomu woprawjenju dźeja. Tónsamsny dźeń, kaž tež njedźelu za tydźeń (na kermuschu), woswjecża so pschi Marijnym wołtarju po dopołdnischich božich słužbach a po serbskim prědowanju paczerki a skapulíry. Schtóž chce paczerki a skapulir woswjeczene a žohnowane měcź, dyrbi je tehdy we rukomaj dźeržecź, a schtóž chce swój skapulir wobwjeschený měcź, dyrbi potom k swjatomu Marijnomu wołtarej pschistupicź. Horjewzaczo a zapisanjo do bratstwow swjatoho rózarija a swjatoho skapulira so na farje stanje, hdźež tež kóždy zapisany bratsku cedlku we serbskej abo němskej ryczi dostanje. We zańdźenym lěcze 1868 běsche do arcbratstwa swj. rózarija 129 a do bratstwa swj. skapulira 524 zapisanych. Wobě dwě bratstwje stej załoženej k czesczi swjateje knjeżny a Maczerje Božeje Marije, zo by wona k pomocy stała tym, kiž pola njeje wuczek pytaju a jeje zastupnym próstwam so nutrnje poruczeja.

Cyrkwinske nowiny a powjesce.

Z Barlina. Tudy bu 12. septembra zhromadźizna pschecziwo klóschtram dźerżana. Tola wona so njeporadźi, dokelž běsche tež wjele wutrobitych katholikow we prawym czasu pschischło, kotsiž postajenju namjetowanoho „liberalnoho“ pschedsydy pschez swoje sobuhłosowanjo zadźewachu. Barlinscy su jara pscheskapnjeni, zo je bjez nimi katholska strona tak sylna a zmužita.

Pruska. Bjez wjacy hacž 700 klóschtrami w cyłej monarchii je 13 jesuitskich klóschtrow; w diöcesy Köln 5, Wrótsława 2, Trier 2, Münster 2, Paderborn 1, Gnězno 1. Tam so jesuitow tak njeboja, kaž něhdźežkuli druhdźe.

Z Augsburga. Njedawno zemrjety farar Egger w Dinkelscherbenje je tudomnomu duchownskomu seminarej 7000 schěsnakow wotkazałZakoženju swobodnych městow.

Z Prahi. Njeboh sekretar pschi krajnym sudnistwje k. Swoboda je 19,000 schěsnakow k załoženju khěže za khorych w pschedměsczе Karlinje a 19,000 schěsnakow k fundacijam za khudych schtudentow po lětnje 100 schěsnakach wotkazał. To je nadobny skutk!

Rakuska. W Grazu běsche 15. septembra katholska zhromadźizna, na kotru běsche 4000 katholikow pschischło. Psched zhromadźiznu dźerżesche dopołdnja wjerchbiskop Božu mschu. Wotewrjensku ryczź mějesche k. baron Buol, potom ryczachu biskop a někotsi wosobni swětni ludźo, kaž grofa Blome, Dr. Kathrein atd.

Wuherska. Wobydlerjo města Kanisa we diöcesy Vesprim su wobzanknyli, w swojim měsczе schěrym sotram klóschtyr natwaricź. Vesprimski biskop dari k tomu 40,000 chěsnakow.

Italska. W tej samej měrje, w kotrejž mnichowje a klóschtyrske knjeżny

wotebjeraja, pschibjeraja złóstnicy. Prjedawsche klóschtry w kralestwje su z wjetscha do jastwow pschemĕnjene. Dopokazane je, zo je w nĕkotrymžkuli prjedawschim klóschtrje w jenotliwych calach cźródka jatych złóstnikow!

Z Roma. Najwažnischa staroscź je nĕtko tudy wo koncil. We s. Pĕtrowej cyrkwi a druhdźe so pschihoty cźinja, zo by wscho tajkeje zhromadźizny dostojne było. Revolucionarjo pak so tež prócuja, zo bychu koncilej zadźewali. Policija tež jara kedźbuje pschi wubjeranju dźĕłacźerjow w cyrkwi s. Pĕtra; nĕkotsi podhladni (verdächtig) su hižo wupokazani.

Połodnischa Amerika. Knjeźerstwo republiki Chile je arcbiskopej we Santjago a tsjom biskopam we kraju dosahacu pjenježnu pomoc poskiczilo, zo móža so na koncil do Roma podacź.

Naležnosćze towarstwa.

Sobustawy na lĕto 1869: kk. 270. gymnasiast Franc Mĕrcźink w Prazy; 271. Jakub Wels z Hrubjelcźic; 272. schosar Michak Kokla z Marijnoho Doka; 273. kanonik kantor Józef Hoffmann z Budyschina.

Dobrowólne dary: J. Wels 5 nsl.; k. kantor Hoffmann 15 nsl.

Smilne dary k dalewobstaranju: dwaj tolerjej wot jenoho muža K. z K. za Lyonske missionske towarstwo.

NB. Zbĕrka za zawostajenych po zasypnjenych je tudy skónczena, dokelž su katholscy Serbja dary na druhich mĕstach wotedawali, a póscźelemy ju póndźelu krajskej direkcii.

Cyrkwinski powĕstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczenaj: Wylem Max, s. stužbarja Großmanna z B. (zasy †): Marija, dź. Antona Müllera z Raschowa. — Zemrjetaj: Jan Anton, s. krawca G. Adama z B., 7 njedź.; Marija Rosalija, dź. Jakuba Bitusa Krala, žiwnoscźerja a rychtarja w Maksecach, 7 lĕt 13 dnjow.

Z Radworja. Kschczeni: Hańža Helena, dź. Jana Lorenca z Radworja (†); Jan, s. Jana Žura z Khelna; Michak, s. Jakuba Wicźaza z Cźornoho Hodlerja; Michak, s. Jakuba Krecźmarja z Khasowa. — Zemrjecźi: Jan, s. Mikławscha Hasche z Kamjenej, 3 mĕs.; Jakub, s. Jakuba Ledźbory z Kamjenej, 1 mĕs. 12 dn.; Marija Madlena, dź. Jurija Hendricha z Kupoje, 4 l. 7 m. 14 d. — Wĕrowanaj: Mikławsch Nowak z Bronja a Madlena Wicźazec (Lehmanec) z Koslowa.

W krótkim zestaji so peticija w nastupanju klóschtrow po mysli nastawkow tutoho cźisła naschoho Pósła, kotraž so katholskim Serbam a Němcam k podpisanju pschedpołoži a potom na saksi sejm do Dreždźan wotpósćele. Jeli pak by so katholska zhromadźizna wo tej naležnoscźi žadała, by so mi tajke pschecźo z listami z wjacy stronow wozjewicź mĕło. Chce-li nĕchtó druhi zhromadźiznu powołacź, toho runja rady joho pscheproschenjo do Pósła staju.

M. Hórnik, redaktor.

Cźischcźał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cisło 20. **16. oktobra 1869.** **Lětnik 7.**

Wo nadpadach na klóschtry.

(Skónczenjo.)

My katholscy wěrimy, jeli chce so Dr. Döhn powuczicz dacz, wo tejle wěcy cyle hinak. My wěrimy, zo katholske rjady njejsu pohanskoho sempschińdzenja, kaz wón wobkrucza, ale bójskoho, dokelz je założeŕ nascheje swjateje wěry Jězus Khrystus je założił. Wón njeje drje klóschtyrstwo runje porucził, kaz tez mandzelstwo njeporuczi, ale wón je tamne powołanjo pschez swój samsny pschikład a pschez swoju zjawnu wuczbu, kotruz móże kózdy we swjatym pismje namakacz, hako dospołnosczz pozuamjenił, kotruz dyrbja czi zapschijecz, kotrymz je date (Mat. 19.) Khrystus pak běsche w dospołnej khudobje (Mat. 8, 15), w knjeznischej czistocze a w posluschnosczi (Fil. 28) zimy, wón wjedzesche zimjenjo sebjezaprěcza a woporneje luboscze w zjenoczenstwje ze swojimi japoschtołami a chcyschce je, kaz cyrkej wucži, hako wyschsche duchowne zimjenjo pschedstajicz. Wón dawasche tamnomu młodzencej we swjatym sczenju, kotryz chcyschce dospołny byczz, tu radu, zo by joho w tajkimle zimjenju sczěhował a jomu podobny był. (Mat. 19, 12. Mat. 16, 24). Hdyz su nětko dzensnischi dzeń woprawdze tajcy zimi, kotsiz, kaz bě to hizo wot Khrystusowoho czasa waschnjo, po dołhim pschekładzenju tele woporne zimjenjo Jězusa Khrystusa pschez te tsi swjatoczne slubjenja a pschez zhromadne zimjenjo, kajkez wón z japoschtołami wjedzesche, sczěhuja a takle na tu radu, kotruz bě wón tamnomu młodzencej dał, posłuchaja, móże so to njekschesczanske mjenowacz, njeje to kschesczanskoho, ale pohanskoho spoczatka?? Wězo schtóz wot klóschtyrskoho zimjenja niczo niewě, hacz schtoz je wot złozmysłenych słyschał abo we njepschecželskich njerozwuczenych nowinach czitał, abo kiz je hischcze toho měnjenja, zo maja klóschtyrscy konjace abo kózłace nohi a kiz bojaznje czini, hdyz do blizkosczze

katholſkoho klóſchtra pſchińdże, tón pſchipiſuje klóſchtry nic jenoż pohanam, ale djabołej ſamomu, kotryż tam hiſchcże ſcheri a ſkutkuje!

2. **Dr.** Döhn wobkrucża, ſo je wubjerk, kotryż je tu zhromadźiznu powołał, ſwobodnoſcź wěry na ſwoju khorhoj napiſał, a runje tak wupraji ſo k. Delbrück, zhromadźizna chcyła na ſtejiſchcźu powſchitkowneje cźłowjeſkeje a duchowneje ſwobody klóſchtyrſku należnoſcź rozſudźicź. Hdyż je tomu tak, cźohodla njechacże dha nam katholikam w Sakſkej tule ſwobodu popſchecź, cźohodla ryczicże pſchecźiwo wuſtawam, kotrež ſobu katholſkej wěrje pſchiſłuſcheja a z njej najnutrniſcho zjenocźene ſu? Kajka je to ſwoboda, hdyż druhich, kiż njejſu toho ſamoho měnjenja wo wěrje a nabożniſtwje, do podhlada (Verdacht) ſtajeſch, jich nabożne zwucźenja a ſkutki ſměſchne cźiniſch, jich żiwjenjawaſchnjo, kotrež je cyrkej za dobre ſpóznała, hako niekſcheſcźanſke a ſtraſchne prědkſtajeſch a pſched wulkej zhromadźiznu woprawdże namjetujeſch, zo by ſo ze wſchěmi ſrědkami na to dźěłało, zo by knjeżeŕſtwo a zaſtupjeŕſtwo luda z mocu do prědka ſchło a tajkich ludźi każ jich wuſtawy na wěcźne z kraja wuhnało? Kak dha by było, hdy by něchtó něſchto podobne pſchecźiwo **Dr.** Döhnej a joho pſchiwiſnikam cźinił, hdy by něchtó zjawnje wuſtupił a we wótrej ryczi knjeżeŕſtwo a lud wobdźěłał, k. Döhna z joho ludźimi we wěcach ſwědomja a nabożnych nahladach na hinaſchi pucź pokazacź a joho, jeli ſo njepſcheměni, z Dreżdżan a ze Sakſkeje wuhnacź? Schtoż njechaſch, zo bychu tebi cźinili, praji ſtrowy rozom, to njeczin tež druhomu, a Khryſtus, jeli joho k. Döhn hiſchcże cźeſcźi, praji to ſamo we tychle ſłowach: „Schtożkuli chcecże, zo bychu wam ludźo cźinili, dyrbicże jim tež cźinicź.“

Hdy by wuwzacźo było, ſwobodu ſwědomja a wěry knjeżnam we naſchimaj łużiſkimaj klóſchtromaj wobmjezowacź abo ju cyle rubicź a tutej klóſchtraj potłócźicź, by měło jenoż tehdom nazdacźne prawo, hdy bychu ſo wone tam powołanju podali, kotrež by něſchto njezakońſke a njekhmanſke wot nich żadało abo hdy bychu żiwjenjo wjedli, kiż by żadanjam cźaſa a cźłowjeſkej luboſcźi woprawdże napſchecźiwne było, ſchtoż pak njebudże nichtó móc dopokazacź. Schtoż ſo w klóſchtrach ſtanje, je wjele bóle tajke, zo bychmy je nic jenoż knjezej Döhnej a joho pſchiwiſnikam, ale wſchitkim, kiż hiſchcże niczo wo klóſchtyrſkim żiwjenju njewjedźa, k ſcźěhowanju radźicź móhli. Knjeżny maja kruty dźeńſki porjad, ſtawaja rano zahe a zapocźinaja dźeń z modlenjom, kotrež ſo we wěſtych hodźinach dale wjedże a tohodla „hodźiny“ (Stundengebet, Tagzeiten) rěka. Porjad, zażne ſtawanjo a modlenjo, zjenocźene z cźaſcźiſchim rozpominanjom ſu pak pſchecy trěbne wěcy za kſcheſcźana, a jenoż njewěriwi móża ſo pſchecźiwo tomu wobaracź a je zacźiſnycź. Stajne ſebjezapřecźo, huſcźiſche poſcźenjo a pokutne żiwjenjo, kajkeż w klóſchtrach wobſteji, ſu tež wěcy, kotrež żadyn kſcheſcźan zacźiſnycź njemóże; ſchtoż do tohole wſchoho niczo njedżerżi, z cźeżka moraliſki (ſittlich) woſtanje a w kſcheſcźanſkim żiwjenju ſo wudoſpołni. A hdyż knjeżny naſcheju klóſchtrow wot knjeżeŕſtwa njeżadaja, zo by knjezej Döhnej a joho pſchiwiſnikam zakazała, do hoſcźencow abo do theatra khodźicź, dha njeſmědża cźile cźim mjenje te mjenowane ſkutki ſebjezapřecźa na knjeżnach porokowacź a je pſchimacź. Hdyż ſo dale wſchelacy na klauſurje (pſchebywanjo w znutſkownym klóſchtrje abo cali) poſtorkuja, njedyrbja ſebi ju tak krutu

pschedstajicz a myslicz, zo wobydlekki najcheju klóschtrow zenje proh pscheschtupicz njeschmědza; wschitkim, kiz sebi pscheja abo tak potrjebaja, je wulka klóschtrowa zahroda k pschekhodzowanju wotewrjena, cale móza wuwětrjene bycz a su w strowym położenju, tak zo wjele knjeznow we swojich calach wostanje, haczrunje schmědza na zhromadnych wukhadach dzěl bracz. Zo bychmy „wozbozerjam luda“ wschitku staroscz wo strowotu wotewzali, pschispominamy hischcze, zo najwjach knjeznow pschi wschej klausurje wysoku starobu dospěje. Njeje-li wschelakim klóschtyrska drasta knjeznow prawa, dha njechamy zabycz, zo schmědza so schwětni ludzo tez po spodobanju drascžicz a njetrjebaja sebi to wot nikoho dacz prědkpisacz. A hdyz so skónczinje wjele ludzi wobczežuje na zhromadne zjiwjenjo, zhromadne blido a zhromadny domjacy porjad, dopominamy jenoz na to, zo dzě su tez we schwěcze zjenoczenstwa a towarschiwa, pola kotrychz je zhromadne hospodarstwo a zhromadny domjacy porjad, bjez toho zo by so někomu wuzdało, tole porokowacz abo njeschmilnje sudzicz. Niczo njeje potajkim spodzjiwne, njeczłowjeske, njezakońske abo njemoralisce we naschimaj klóschtromaj, khiba zo chce něchtó nadpadowacz cölibat (nježenjenstwo, knjeznistwo) a te tschi klóschtyrske sluby, kotrez pak so tola pschimacz njehodza, dokelz su wot Khrystusa samoho, kaz sym horjeka spomnił, radzene.

Wy katholscy mózemy so wjeselicz (a wjeselimy so tez), zo tutej naschej klóschtraj we Luzicy mamy. Wona staj nic jenoz staraj czeschczownaj wopomnitaj z lěpschoho czasa, ale wonaj pschinoschataj wjele k powschitkownomu zbožu a wopokuzujetaj wschitkim tudomnym katholikam wulku schužbu. Wonaj zdzerzujetaj nabožne zjiwjenjo a dawataj schwětnym ludzom stajnje natwarjach pschikład; wonaj spěchujetaj zjawne rozwuczenjo pschez wuczerki w klóschtyrskich schulach a wukonjataj stajnje skutki luboscze k blischschomu z podpjeranjom wjele khudych, khorych a pomocy potrjebnych; wonaj schužitaj Bohu stajnje a narunataj takrjec to, schtoz druzy zwonka klóschtra drje tez czinicz dyrbjeli, ale z lěnjoscze, z luboscze k schwětej a k czasnomu cyle zanjechaja. Cyke rozestajenjo w ryczi k. Dr. Döhna a joho pschiwisnikow je potajkim nic jenoz pschecziwo klóschtram, ale pschecziwo katholskej cyrkwi, w kotrejz su nastałe a kotrejz na wscho waschnjo schkuža. A dokelz nasche knjeschtwo katholskej cyrkwi prawa a zakit slubi, budze wone pschecziwo zadanjam k. Döhna a druhich tajkich ludzi tez wěscze naschej klóschtraj pschi slubjenym zjiwjenju a zakońskej swobodze zdzerzecz.

L.

Z naschcje diöcesy.

Z Budyschina. Zandzenu srjedu buchu w tachantskim konsistoriju czile duchowni knjeza hako kanonikojo investirowani (dwaj z drezdzanskeje a dwaj z łužiskeje diöcesy), mjenujcy: k. superior (farar) Franc Bernert z Drezdzan, k. superior Franc Stolle z Lipska, k. farar Jakub Kuczank z Budyschina a k. farar Karl Ludwik Junge ze Seitendorfa. Kollegium kanonikow wobsteji nětko z dźesacjoch knjezow, kiz su: hnadny knjez tachant Ludwik Forwerk (biskop z Leontopolis), k. senior Jakub Pech, k. kantor Józef Hoffmann, emeritirowany radzicžer a farar k. Pětr Nowak w Drezdzanach, k. farar Jakub Barth w

Khróſczicach, k. dwórſki prědar Emil Heine w Drežďanach, a ſchtyrjo nowowuzwoleni. Najſkerje budže w bližſchim czaſu tež ſcholaſtikus wuzwoleny, tak zo budže kollegium kapitularow (do kotrohož tachant, ſenior, kantor a ſcholaſtikus słuſcheja) zaſy doſpołne.

Z Budyſchina. Dokelž je k. farar Wels we Wotrowje pſchechy hiſchcże khorowaty a wuſtrowjenja dla do Davosa we Schwajcarſkej pojědže, bu naſch kollega, k. Jakub Herrmann, tachantſki vikar a dopołdniſchi prědar, wot konſiſtorija hako adminiſtrator fary na jene lěto poſtajeny a je ſo wczera do Wotrowa podał. Knjez kapłan Kuſczanſki, kiž běſche wot februara pomocny duchowny we Wotrowje, je ſo nětko zaſy do Ralbic wrócził.

Z Marijnoho Doła. Na ſpočzatku toho měſaca je ſo w naſchim klóſchtrje pſcheměnjenjo ſtało. Dotalny k. probſt Konrad Preiß, kotryž je wjele lět tudy ſkutkował, je do Tiſchnowic w Morawſkej (hdyž chcedža w ſwojim czaſu zběhnjeny ciſtercienſki klóſchtyr zaſy znowa założicz) ſo pſcheſydlił. Na joho tudomne měſto je k. Wendelin Müller, dotal prior w Oſſeggu a prjedy kapłan w Marijnej Hwězdže, ſem pſchiſchoł.

Z klóſchtra Marijneje Hwězdy. Dżenſa 13. oktobra dopołdnja buſchtej dwě kandidatcy, Hańža Nowakec z Njebjelczic a Marija Hauffic z Róžanta — połdra lěta daliſchoho wuwuczenja dla w Oſſeggu pobywſchi — do naſchoho konventa dowjedżenej a wuczerčy novicow (ſchtož je knježna Agatha Krawžic z Khróſczic) pſchepodatej. Dokelž buſchtej lětſa hižo dwě laiſkej kandidatcy (běłej knježnje), Madlena Koferec z Worklec a Hana Wowczerkec z Hranicy, jutry do konventa pſchiwzatej, dha ſu lětſa ſchtyri ſerbſke kandidatki z wokolnoſcze klóſchtra, a to jenož tele, ſem pſchiſchłe. Nětko mamy tu hižo 16 Serbowkow.

Z Drežďanſkeje diöceſy.

Z Pirny. Hačzrunje bu naſcha nowa cyrkej hižo 8. decembra z. l., hdyž bě wulki wichor dżeń prjedy prjedawſchu khapaku jara wobſchkodźił, wot k. fararja Kreczmarja požohnowana a božim ſłužbam pſchepodata, pobrachowaſche jej tola ſwjeczizna pſchez biſkopa. Ta ſama ſta ſo nětko njedżelu 26. ſeptembra a běſche kraſny ſwjedżeń za naſchu woſadu. Hižo ſobotu pſched tym pſchiſjědže hnadny k. biſkop a bu wot fararja, wuczerja a ſchulſkich a cyrkwinſkich prědkſtejerjow na dwórniſchczu poſtrowjeny a pod zwonjenjom do noweje ſchule wjedżeny, zo by pruhowanju pſchitomny był. Městno pſched cyrkwju, faru a ſchulu bě z czeſtnymi wrotami a twarjenja ſame z pletwami wuphſchene. Wjeczor w ſedmich bu woprawdżity ſwjedżeń z połhodżinſkim połnym zwonjenjom pſchipowjedżeny a na to knjezej biſkopej, na farje pſchenocowacomu, we farſkej zahrodże pſchi poſwětlenju z piſanymi latarnjemi wjeczorne zaſtaniczko ſpěwane. Hnadny knjez dżakowaſche ſo z hnuthymi ſłowami. Spomnjenu njedżelu rano w ſcheſczich zwonjeſche „jandżel toho Knjeza“ z tórma, kiž bě z tſjomi khorhowjemi debjeny, a hdyž běſchtaj hiſchcże k. farar Bernert a k. katechet Buk z Drežďan pſchijěłoj — k. ſchulſki direktor Scholta z Budyſchina bě hižo wot ſoboty pſchitomny — zapocža ſo ſwjeczenjo z modlitwami duchowniſtwa

pschi zanknjenych durjach a z wobkhadom wokoło cyrkwje, na czož po wotewrjenju durjow biskop z duchownstwom do rjenje wuphschenoho znutskownoho zastupi. Znutskowne swjeczenjo trajesche do ½ 10. Potom běsche swjedżeński czah, w kotrymž buchu swjate reliquije z fary wot k. fararja wokoło cyrkwje a na to w cyrkwi njesene. Na prědku dżěchu noscherjo khorhowjow (kotrejž je klóschtyr Marijneje Hwězdy darił), kschiża a zaswěczenych swěcow, bjezthymzo 10 běłozwoblekanych holczkow psched duchownstwom kwětki sczelechu; jich sczěhowasche wosada. Pschi thymle czahu so zasy swjatoczńje zwonjesche. Swjate reliquije buchu nětko do woltarnoho kamjenja zapołożene a na to dwanacze tak mjenowanych japoschtolskich kschižow na sczěnach poswjeczene a tak skónczichu so ceremonije poswjeczenja. Po wotspěwanju khěrluscha dżeržesche k. biskop z tlětki swjedżeńske prědowanjo, w kotrohož zawodże tež na dobroczerjow (tež k. farař Kreczmar sam je wulku summu darił) a dobroczerki cyrkwje spominasche. Po textu we zjewjenju swjatoho Jana 21, 3. staji wysokodostojny ryczník praschenjo: „Czohodla dyrbi nam nasch bożi dom luby a drohi byczʔ“ a wotmołwi na to: dokelž je 1. dom modlenja, 2. dom powuczenja, 3. dom wopora a 4. hnadne město. Na wschitkich poslucharjow czinjesche tole krasne a żałbowanja polne prědowanjo hłuboki zaczischcz. Potom běsche biskopska boża mscha pod assistencu schtyrjoch duchownych, z chora pak spěwachu z měschanymi hłosami pod wjedżenjom wuczerja tsihłósnu musiku z pschewodom pischczelow. Pschi graduale a offertorium pschednjese knjezna Meta Neubnerec wot jeje nana, zasłużbnoho wuczerja w Budyschinje k tomule swjedżenjej wosebje komponirowanaj łaczańskaj solospěwaj (**Ave Maria** atd. a **Haec dies** atd.). Po bożej mschi zaspěwa k. biskop **Te Deum**, kotrež cyła wosada horliwje dale spěwasche. Z požohnowanjom skónczi so tale swjatoczność ½ 2. Po dwěmaj běsche w hosczencu k złotomu worjołej hosczina, na kotruž běchu kralowske a měschczanske wyschsche zastojnstwa pscheproschene. — Nazajtra 27. septembra běchu zasy swjatoczne bože służby, pschi kotrychž hnadny knjez po rjanej ryczi pjatnaczom sakrament firmowanja wudżěli. Na chorje bu kemschacy khěrlusch spěwany; pschi offertorium spěwasche knjezna Neubnerec wot jeje nana komponirowane **„Veni sancte Spiritus“** a k. Neubner potom sam (wieczor prjedy sem pschijěwschi) wot joho syna, nětko organista w Hermannstadtu (w Siebenbürgskej) zestajane **„Benedictus.“** Skónczńje běsche zasy pschi zwonjenju wschěch zwonow **Te Deum** a požohnowanjo z Božim Czełom. Tež pschińdże tón samy dżeń rano hischcze k. budyski farař Kuczank, kiž bě njedżelu swojim krajanam w Dreždżanach serbske prědowanjo dżerżał. Pschipołdnju běsche hosczina na farje. Hdyž běchu wokoło tsjoch spěwarjo a spěwarki po pschemroschenju pschez hnadnoho knjeza biskopa na schuli so zhromadżili a tón samy z cyłym duchownstwom hacž do ½ 5 tam pschebywał, poda so wysokoczesczeny pastyr pod wjele dżakownymi pschecżemi a pschi zwonjenju na dwórnischczo a wotjědże pschewodżany wot k. fararja Bernerta a k. fararja Kuczanka, zasy do Dreždżan. Tak minychu so za naschu wosadu ważne dny. Daj Bóh, zo mohł nasch najdostojnischi, za duchowne zbożo jomu dowěrjenych wěriwych njewustawajcy staroscziwy wyschschi pastyr hischcze něktorej wosadże naschoho wótcnoho kraja taj e

radoſtne dny pſchihotowacz! My pak ſcz lemy naſchomu najwjetſchomu dobroczerjej ſwój najwutrobniſchi dżak. Bóh ohnuj naſche próſtwy za lubowanoho k. biſkopa tudy a nĕhdy we wĕcznoſczi! C.

Z Dreždżan. Zańdżenu njedżelu bu tudy pohrjebany k. emeritirowany wucžeŕ Lufft, kotryž bĕſche 7. t. m. zemrjeł.

Z pruſkeje Łužicy.

Z Kulowa. Na ſwjedżenju ſwjat ho rózarija a w oktavje (tydżenju) toho ſamoho bĕſche w naſchej cyrwi nimale 4000 ludźi k ſwjatej ſpowjedźi. Kaž druhe lĕta, bĕchu tež lĕtſa nĕkotſi ſakſcy ſerbſcy duchowni hako ſpowjednikojo na pomoc pſchiſchli (k. kapłan Werner, k. tachantſki vikar Herrmann, k. kapłan Nowak, k. kapłan Hórnik), ſchtož bĕſche cžim trĕbniſche, dokelž je tudy lĕtſa jedyn duchowny mjenje a ſpowjednych pſchibywa. Za ſchtyri njedżele je tak mjenowany morwy wotpuſk t. j. wotpuſk, kotryž ſo wot ſobuſtawow bratſtwa ſ. rózarija za wotemrjete ſobuſtawy woprowacz hodźi.

Z Hródka. Naſcha khapałka je w tuthym lĕcże wot wſchelakich ſtronow woſebne dary doſtała. Tak rjanu monſtrancu a 6 cynowych ſwĕcznikow z Wrótſławy, rjanu bożu matru wot klóſchtyrſtich knjeżnow z Kulowa, miniſtrantſku draſtu z Neiſſy, tež 1 kaſulu a kſchcżeńſtu ſchklu. Wot jenoho Kulowcżana 2 rjanej ſwjecżecži a wſchelake druhe dary.

Z Barſchcża. Tudomna katholſka ſchula, kiž bĕ hacž dotal privatna, je nĕtk wot knjeżeŕſtwa w Frankfurcże za zjawnu wucžeŕnju wuprajena. Tajama je wot 90 dżĕcži wopytowana.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcże.

Wuheŕſka. W Peſchcże dżerži zhromadżizny a žałožuje njewĕriwe towaŕſtwa znaty Ronge. Nĕkotſi żidża jomu w tym pomhaja.

Z Roma. Swjaty wótc chce kóždomu biſkopej, kiž na koncil pſchiińdże, reliquiju k wopomnjecżu ſobu domoj daricz.

Z Pariża. Farar Caſtelas we La Fare zhoni, zo je nĕchtó z joho zafarowanych na jĕtra ſkhorjeł a zo nikoho nima, kiž by joho hladał, haj zo ſo nichtó njezwaži, do joho blizkoſcże pſchińcz. W tajkej nuzy wopokaza ſo tónle farar hako paſtyŕ, kiž żiwjenjo da za ſwoje wowcy. Wón wopuſchcži faru a pſcheſydli ſo do domu wopuſchczenoho, pſchi kotrymž wón woſta hacž do wumrjecża. A dokelž ſo tež morwoho hiſchcże bojachu a nichtó joho k rowu njeſcz nochcyſche, pohrjeba joho farar ſam. Po ſcheſcżich dnach wumrje tež farar na jĕtra, kotrež bĕ doſtał, a tež joho nichtó pohrjebacz nochcyſche. Wſchitko ſo bojeſche a zaſy bĕchu nĕkotſi duchowni, kiž joho w ſwojich duchownſkich draſtach k rowu donjeſechu.

Z Pariża. Wuwołany prĕdar P. Hyacinth Loyſon z rjada karmelitow

njeje jene porokowanjo, joho prědowanjow dla jomu wot duchownoho wyschschoho date, znjesć mohł a je na to z krutym listom wotmołwił. General potom porucži, zo nima wjacy prědowacź a za 10 dnow so do swojoho klóschtra wróćicź pschi schtrafje censurow a wuzanknjenja z cyrkwje. Ale zabłudzeny hordy muž je nětko do Ameriki wotjěł.

Schpanisка. Tudy hischcże pschecy žadyn prawy měr njeje, z cžasami su nowe zběžki we wschelakich městach.

Jendželska. Protestantiske nowiny „Church News“ pisachu wóndy w nastawku pod napismom „Nasch błud“ takle: „Na sobustawach tak bohate ritualske wosady w Londonje a we cyłym kraju su wěru do wěrneje pschitomnosćże Khrystusa w najswjeczischim sakramencże zasy pschiwzali a wuznawaju ju tež zjawnje. Woni kłonja hłowu a kolena tam, hdyž my te lubozne **Agnus Dei** słyschimy, hdyž ta pschecyczista hostija so zběha a psched Bohom a cžłowjekami so wopruje; je jich nětk hischcże wjele, kiž njebychu wo tym wjedželi? Wjedżesche psched 50 lětami pola nas něchtó wo tym? Schtó by sej tehdom na to pomyslił, zo budżemy w naschim cžasu wo wschědnej božej mschi powjedacź! Chce nam něchtó prědkdżerżecź, zo hischcże tak dakoko njejsmy, dha wuznajemy, zo smy we błudże, a chcemy so nadżijecź, so budże we pschichodnosćzi lěpje. Nasche wotpohladanjo njeje, pschestupicź, ale jendželsku cyrkej k wysokosćzi katholskeje wěry a kultusa (Božeje służby) pozběhnycź, zo bychmy nadżiju na zasyzjenosćzenjo dobyli. Džimy do prědka a wschitkim pschedstajmy swjaty sakrament. Nasch lud powuczmy, kak dyrbi sakrament srjedżizna wschitkeje pobožnosćże bycź. Wotpołožmy wschitku anglikansku zymnosćź a dwělowanjo. — We naschich naspomnjenjach smy so jenož na swjaty sakrament wobmjezowali, dokelž w skutku je wschitko snadne w porunanju z tutym. Lud so zwólniwje zhromadži k modlitwje a k prědowanju. My mamy prědowanjow a mjeńschich pobožnosćzow dosćź. Ale bjez wschědnoho a wjacykróćznoho celebrirowanja (božeje mschě) na žane dalekrocženjo myslicź njemóżemy, a tohodla dyrbja naschi duchowni wschědnje božu mschu dżerżecź a lud dyrbi pschińcź swojomu kralej służicź a cžesnu strażu (wachu) stajicź wokoło njoho w sakramencże lubosćże. Prědowanjo mamy; njedlějmy so, zo by sakrament te jomu pschistuschne město zasy dostał, nic jenož tudy a na někotrych wosebnych městach, ale wschudżom. Hdyž budże potom wěra na wěrnu pschitomnosćź bóle a bóle pschipóznata, chcemy so nadżecź, tež palacu lampu a tabernaklowy zawjeschk zasy wohladacź, kiž nam praji, zo Bóh wschitke dny pola nas je hacž do skóncženja swěta, a zo smy pschez joho pschitomnosćź wschitke słódke hnady a žohnowanja zasy dostali, kotrež su nam sakrilegiske (boharubjeńske) ruchy psched 300 lětami wzali!“ — Zawěsćże spodżiwne wuznaczo wot protestantskeje strony. **K.**

Połnócna Amerika. We Cicago wudżěli biskop **Dr.** Lüers z Fort-Wayne bjez druhimi 150 konvertitam (wborocženym) swjate firmowanjo.

Połnócna Amerika. W New-Yorku budże nětko nowy pohanski tempel twarjeny. Bohaty chinesiski pschekupc je trěbne pjenjezy k tomu dał.

Połnócna Amerika. Nowiny „Katholik Standart“ pisaja, zo je k. Israel Hatch, měschczanosta wulkoho města Cincinnati, k katholskej cyrkwi pschi-

ſtupił. Wón běſche prjedy kruty njepſcheczel katholſkeje wěry. — W Huntsville (St. Alabama) je 31. julija prjedawſchi prědař presbyterianow (ſekty) k. Erwin ze ſwojimaj ſynomaj katholſke wěrywuznaczo wotpołożił.

Połnócna Amerika. W měſcze Baltimore bu 1. auguſta nowa cyrkej poſwjeczena we pſchitomnoſczi tſjoch biſkopow. W tutej diöceſy bu lětſa 260 dotalnych proteſtantow do cyrkwje pſchiwzatych. — Wulke dźěło kcžěje miſſionaram w Americy pſchez pſchiczahowanjo z Chineſiſkeje, pſchetož lětſa je ſo we Kaliforniji 110,000 Chineſow zaſydliło, kotſiž tudy ſebi cžežke dźěło pytaja a doſtawaja. Kſcheſczanſka wěra je jim hiſchcze njeznata.

Aſia. Japoſchtołſki miſſionař Gernot piſche z wjeczorneje Kochinchiny, zo tam woſebje někotre klóſchtyrſke knjeżny pilnje ſwjatu wěru bjez pohanami roszſchěrjeja. Wſchitke pak pſchetrjechi ſotra Mieu, kotraž je hižo 400 katechumenow rozwuczowała, kiž buchu w lěcze 1868 pſchez ſwjatu kſchczeńcu katholſkej cyrkwi pſchidźěleni. Z cyła bu tam 800 ludźi kſchczenych a we 34 ſydliſchczach ſu zaſy nowi katechumenojo (wuczownicy). Nan knjeżny Mieu, z mjenom Trum-Ngo, twari rjanu cyrkej. W cžaſu poſlenjoho pſcheſczěhanja wuznawaſche wón ſwoju wěru a pomhaſche miſſionaram, tak zo bě joho žiwjenjo a zamoženjo cžaſto na hracžkach; tola boža ruka wotwobrocži wſchitke njezbožo.

Chineſiſka. W Tienſinje ſu lazariſtojo zakładny kamjeń k nowej cyrkwi ſwjateje Marije położili, w pſchitomnoſczi wyſokich zaſtojnikow a japoſchtołſkoho vikara k. Guerry z Pekinga. Tam maja kſcheſczanſcy konſulojo nahladnoſcz a móc.

Należnoſcze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1869, kk. 274. kapłan Michał Rola z Oſtritza: 275. Marija Cžemjerina z Cžemjeric; 276. Pětr Bjarſch z Cžemjeric; 277. Theodor Rjeczka z Budyſchina; 279. Michał Cyž z Wuczkec; 278. Pětr Žur ze Smjeczkec; 280. Jan Knebel z Haſlowa.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczenaj: Jakub Handrij Pawoł, ſ. Ignaca Franca Trulleya, kóžnika z B.; Otto N., ſ. dźěłaczerja Fiſchera z B. — Wěrowanaj: kubleŕ Mikławſch Pětranc z Cžornec a Marija Cyžec ze Stróžiſchcza.

Njana knižka wo Philippsdorfje, z dweju němſkeju lětneju rozprawow wot kapłana **Storcha** wuſtojnje zeſtajana, je wuſchła pod mjenom:

Hnadowny wopyt ſwjateje Marije we Philippsdorfje.

(Tſeczi dźěl dobytka je za cyrkej we Philippsdorfje poſtajeny.)

Ta knižka je za 5 nſl. na pſchedań pola knihikupcow Smolerja a Pjecha w Budyſchinje, pola pſchekupcow Horniga a Welsa w Kulowje, pola M. Horniga w Khróſczicach a pola kapłana w Radworju. Tež expedicije Póſta ju rady kóždomu wobſtaraja.

Cžiſchczał K. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihańi 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towařstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cisło 21. **6. novembra 1869.** **Lětnik 7.**

Kajki cžełny wužitk mamy wot naschoho klóschtra?

Po mojim nazhonjenju je nasch lud derje zmysleny pschecžiwo naschomu klóschtrej, a kaž je słyschecž, budże peticia za nasch klóschtyr z wjele podpismami wudebjena. Tola, kaž so powjeda, namaka so tam a sem jedyn, kotryž za tule nas wschitkich katholskich nastupacu wěc zahorjeny njeje. „Ja niczo wot klóschtra nimam“, praji tajki, „mi je tohodla wscho jene, hacž klóschtyr wobsteji abo nic.“ Ja njecham znowa na to pokazowacž, schtož bu we poslenim cžisle naschoho Posoła wo tejle wěcy prajene, hdžež je dopokazane, zo woprawdże my katholscy kschescženjo wschu pschiczinu a pschistuschnosc mamy, za wobstejenjo klóschtrow so staracž. Jenož spomnicž chcu tudy, zo hornische wuprajenjo žadyn rozomny a wo swojej wěrje rozwuczeny cžinicž njemóže. Taske wuprajenjo pokaže, zo so jedyn jenož za so stara, njech so druhomu dže, kaž pschecy chce. Jelizo by wjele tak zmyslenych było, tež wo druhich wěcach, zawěrno! my njebychmy daloko pschischli. „Schto stara mje twarjenjo Cžornjeczanskeje cyrkwje? ja tola tam ke mschi niekhodžu“; „schto stara mje schula? ja žanych dźěczi tam njeposczelu“, mohł tež na tesame waschnjo něchtó prajicž. Tak njerycži žadyn dobry kschesczan, kiž lubosc k bližschomu ma, hale wón so stara za powschitkomne zbožo.

Jelizo ty žadyn cžełny wužitk wot klóschtra nimasch, dha ma jón tola wjele druhich. Zo pak woprawdże nasch klóschtyr wjele dobroho cžini, to dyrbi tudy na někotrych pschikładach so dopokazacž. Wjele dobrotow, kotrež z njoho wuńdu, je nam njeznatych; pschetož wón njecžini kaž někotsi bohaczi židza abo druzy, kiž z wilkej trubu wschudžom wokoło trubicž dadža, hdyž su někotre sta za dobre wotpohladanja wudali.

Schto cžini nasch klóschtyr dobroho najprjedy za dźěczi? Wón je na swoje khósty schulu z tsjomi klassami za holcy zakožił a zdźerżuje tusamu tež.

Starschi njetrjebaja nic kroschka za wuczbu, kotraż so wot klóschtyrskich knjeżnow dawa, zapłaczicz. W tejle schuli wuczi pak so nic jenoż czitacz, pisacz a liczicz, ale tež schiczo, strykowanjo a wuschiwanjo. Kóżda holca, kotraż ze schule pschińdże, móże, jelizo je dżěławe hodżiny pilnje wopytała, swoje schaty sama zeschicz abo zapłatacz. Zo we tejle knjeżnjacej schuli dżěczi něschto nawuknu, dopokaza so z toho, zo nic jenoż dżěczi z tohole schulskoho wokrjesa ju wopytuja, ale zo tež dójschto dżěczi z druhich tež dalschich stronow so sem póscżelu. Do tejele schule khodża pak holcy, kiż doma pola swojich starschich bydla, a potom tež khude syroty, kotrymż klóschtyr nic jenoż schulske knihi a papjeru dawa, ale kotrež wón cyle zeżiwi. Dżeń wote dnja rozdżěli so wilka pokruta khlěba za khude schulske dżěczi, wjac krócz za lěto pjeku so za nje wosuschki a t. d.

Schto dha cżini klóschtyr khudym, kiż wokoło klóschtra abo tež dalischo bydla? Za khude żony, kiż su w klóschtyrskej służbje byli, zapłaczi a wobstara klóschtyr hospodu we Kukowje; wone dostanu z klóschtra jěscz, tak dołho hacż su żiwe. Tola tež wschitcy khudżi, kiż do klóschtra pschińdu a prosca, dostanu jałmożnu. Kóżdy dżeń widżi jedyn khude żónki ze schkliczkami a horncami, we kotrychż je jědż, z klóschtyrskich wrotow won hicz. Rjemjesnicy (hantwarscy) dostanu w wrotach pjenjeżny dar. A zo tale darniwoscz klóschtra nic jeno za blizkich, ale tež za dalschich je, móżecże z toho spóznacz, zo mi jedyn knjez prajesche, kotryż 4 hodżiny wot klóschtra bydli: Kóżde lěto dostanu khudżi, bjez kotrymiż je tež wjele Serbow, we naschim městaczku wokoło 100 toleri jałmożny.

Schto dha je klóschtyr dale cżinił a schto hischcże pschecy cżini za tych, kiż do njezboża padnu? Hdyż bě we lěcże 1866 wójna, je wón na swoje khósty za tych we wójnje ranjenych wjacy stwow k wobydlenju pschihotował, je łoża a posleschcża kupował. Klóschtyr je tych ranjenych wojakow, bjez kotrymiż běchu najbóle Serbja, jara derje wothladał, je dwě miłoscżiwej sotse pschińcz dał, je jich zdżerżał a jim wschitko darmo dał, tak dołho hacż tam wostacz mózachu a chcychu. Klóschtyr je dwěmaj wot tychle serbskich wojakow jara dobru służbu we klóschtyrskim dworje dał, w kotrejż wonaj hischcże dżensnischi dżeń staj. Schto dha klóschtyr tym wotpalenym cżini? Wón jim po móżnoscżi pomha. Tej dwě psched krótkim wotpalenej swójbje w Panczicach dostanjetej wot klóschtra drjewo k twarjenju, haj dostanjetej kóżdy dżeń jěscz a picz z klóschtra. Tež wobydlenjo za tajkich klóschtyr wobstara.

Schto dha maja druzy wot klóschtra, kiż pschi klóschtyrskich lěsach abo tež dale bydla? Woni móża (każ słyschach, dwójcy za tydżeń) we klóschtyrskich holach suche drjewo zběracz, schtoż pola druhich knjezstwow wschudżom dowolene njeje. Tež słanjo da klóschtyr za tunje pjenjezy hrabacz we swojich lěsach, schtoż tež wschudżom dowolene njeje, pschetoż to lěsej derje njecżini, każ wucżeni hajnikowje praja.

Hdyż nasch klóschtyr drjewo pschedawa, maja kupcy te wołożenjo, zo njetrjebaja bórzy zapłaczicz. Klóschtyr cżaka poł lěta a hischcże dléje na zapłaczenjo. Klóschtyr je, każ je znate, wjacy wot swojich kubłow pschenajał a najenkojo (pachmanjo) su, każ sym słyschał, prawje spokojom z klóschtrom. Cżohodla? Wón jich

ženje njeczischczi. Hdyž jich njezbožo napadnje n. psch. pschez krupy, dha klóschtyr jim tež něschto najeńskoho pjenjeza (pachta) rady spuschczi. Ja pschińdżech psched poktsecza lětom z jenym mužom z pruskeje Schlezynskeje hromadu. Tónle, kotryž bě hacž do Biskopic na železnicy jěł, dżěsche pěschi do klóschtra. Na puczu zetka jenoho muža z Porchowa, z kotrymž so do ryczi da. Hdyž ryčž na nasch klóschtyr pschińdże, khwalesche tón lutherski Porchowczan klóschtyr a prajesche, zo zo wón z klóschtrom jara spokojom. „My Porchowscy pachtujemy jene klóschtyrske kubło, kotrež jow wobsynje, a smy z pachtom spokojom; hdyž je hubjene lěto, spuschczi so nam něschto wot pachta.“ Czinja to tež wschitcy druzy zemjenjo?

Zo klóschtyr tež za cyrkwje a schule wjele czini, to móže něchtó druhi wopisacz. Schtó dha je w najnowschim czasu nowu schulu we Kamjencu natwaril? schtó załoži tam faru a schtó budże fararja dżeržecz? Njeje to nasch klóschtyr? Zo klóschtyr tež cyrkwinske drasty nic jenož cuzym cyrkwjam dari, ale hdyž so prosy, tež naschim serbskim, wot toho móže jena serbska farska cyrkej powjedacz. Jelizo bychu druhe cyrkwje pola nas prosyli za cyrkwinske wěcy, klóschtyr by jim wěsče je dał.

Tola njech je dosch; jenož praschecz so chcu: By wschitko tak było, hdy by so klóschtyr zběhnył? Wěsče nic. Tohodla mamy wschitcy winowatosch za wobstejenjo klóschtra ze wschitkimi mocami so prócowacz!

Z naschcje diöcesy.

Z Budyschina. W poslenim czisle smy zabyli napisacz, zo je město assessora naschoho tachantskoho konsistorija zasy wobsadżene. Nowy assessor je k. rycznik Pawoł Seyfert, syn k. sudniskoho (hamtmana) w Schěrachowje, knjeza nad Dobroschicami.

Z Budyschina. Na ss. Symana a Judy bu w tachantskim konsistoriju dotalny kanonikus a farař k. Jakub Kuczank pschedsyda naschoho towarstwa, za kapitulara a scholastikusa powyscheny.

Z Budyschina. Wczera wotpołoži psched tachantskim konsistorijom synodalne a statne pruhowanjo kandidat duchownstwa k. Adolf Brendler z Ostritza.

Z Budyschina. Nasche towarstwo je tež lětsa protyku, wot kapłana Duczmana wustojnje spisanu, wudało a pschedawa ju po 2½ nsl. W protycznym dżěle je bjez druhim tež cyrkwinska protyka wschitkich serbskich wosadow. W zabawnym pschidawku namakasch najprjedy rjane powjedanczko „Muschka swjatojanska“, hdżež je w rjanym pschikładze powjedane, kak spodziwnje Bóh pomoc póscżele. Za hospodarstwo je tón krócz nastawk wo khoroscżach pczołow. Bjez wjele krótschimi powjedanczkami su wosebje zajimawe: Marija, wuczěk hrěschnikow; Proscherka; Zawiscże zda; Mudre wusudżenjo dweju skórzbow; Njeměj dżěła na cuzych hrěchach; Kscheścżanska mudrosch abo prědowanjo psched rubježnikami. Někotromužkuli budże toho runja luby pschehlad europiskich krajow a wjerchow, kaž tež zapisk duchownych a wuczerjow w Sakskej. Prosymy pschecżelow naschoho

towařſtwa, zo chcyli tule katholſku protyku prawje rozſchěrićz a na nju kedźbnoſćz wobroćzećz.

Z Budyſchina. Kaž ſłyſchimy, ſu katholſcy Łužićenjo němſkeje wokolnoſćze (Oſtritza) peticiju za wobſtaćzo łužiſkeju klóſchtrow hižo dopodpiſali. Też peticija katholſkich Serbow ſo pilnje po wſach noſy a podpiſuje. Prawje tak, to je znamjo katholſkoho žiwjenja! Pódla klóſchtyrſkoho praſchenja pſchińdźe na ſejmje też ſwjećenjo ſwjatych dnow k ryćźam. Smy wćźipni, kak wupadnje; ale tak wjele je wěſte, zo mamy prawo žadaćz rune prawo z proteſtantami! Budźemy widźećz, hacź budźe zakoń też wo katholſkich ſwjedźenjach ryćźećz. Snadź budźe móžne, pſchichodnje wjacy wo tejle wěcy piſaćz. Derje, zo mamy Poſoł; tak móžemy ſo rozryćźećz wo naležnoſćźach, za kotreż ſwětne nowiny žanoho měſta nimaja!

Z Königshaina. Zańdźeny tydźeń běſche 100 létne wopomnjećźo ſwjećenja naſcheje farſkeje cyrkwje. Božu mſchu dźeržeſche z wulkej aſſiſtencu k. kanonik a farař Junge ze Seitendorfa, ſwjedźeńſke prědowanjo pak k. dwórſki kapłan Maaz z Dreźdźan. Też w naſchich Serbach bliža ſo někotre cyrkwinſke 100 létne ſwjedźenje a je cźas na pſchiſtojne ſwjećenjo tajkich wopomnjeńſkich dnow myſlićz.

Z Wotrowa. Naſch k. farař Wels, kiž chcyſche do Schwajcarſkeje dla wuſtrowjenja jěćz, je po lěkarjowej radźe nětk w Dreźdźanach wostał a bydli w tamniſchej katholſkej hojeńni (khorej khěži).

Z klóſchtra Marijneje Hwězdy. Na ſſ. Symana a Judy zemrje nahle pſchi wobjedźe běła knježna Martha, rodźena z Čzech.

Z Brunjowa. Hrodowſki kapłan k. A. Münſter je zaſy do Weſtfalſkeje wotćźahnył. Wón běſche pſchećźel Serbow a běſche ſerbſku ryćź z knihow lěpje ryćźećz a piſaćz nawuknył, hacź někotryžkuli ſchtudowany Serb. Skawa jomu!

Z dreźdańſkeje diöceſy.

Z Pirny. Pjatk 22. oktobra popołdnju pſchijědźechu ſakſke Majeſtoſćze a Wyſokoſćze kral a kralowa, prync Jurij a pryncešna Jurijowa z Weeſenſteina k nam a wobhladachu ſebi naſchu nowu katholſku cyrkej. Knjejſtwa zaſtupichu pod zwonjenjom do cyrkwje, hdźež bu jim wot k. fararja Kreczmera ſwjećena woda podata. Na chorje ſpěwaſche ſo z pſchewodom piſchćźelow krajny hymnus (khěrluſch): „Nam krala žohnuj Bóh!“ Bjez tym wjedźeſche k. farař wyſokich wopytowarjow k wołtarjej, modleſche ſo pſched wuſtajenym Najſwjećźiſchim a wudźěli pſchi ſpěwanju khěrluſcha „Swjaty, ſwjaty, ſwjaty“ požohnowanjo. Na to wobhladowachu ſebi kralowſke knjejſtwa cyrkej, woſebje wołtarny wobraz wot znatoho wuſtojnika Schwarze a kraſne piſchćźele, kiž ſu wot Jehmlicha w Dreźdźanach twarjene. Woſebje lubjeſche ſo jim też fara a ſchula. Pod zwonjenjom wróćźichu ſo zaſy do Weeſenſteina.

C.

Cyrkwinske nowinki a powjesce.

Z Barlina. Tudy bu interessantny proceß skónczeny. Magnus Knappe, prědar baptistow (protestantskeje sekty) běsche wloni na železnicy jědžo knižki rozdžělak, w kotrychž bě katholska cyrkej hroznje hanjena. Hdyž bě na to dla kaženja pokoja bjez wěrywuznaczemi wobskorzeny, zamołwjesche so z tym, zo njeje wucżeny muż! W prěnjej instancy bu do jenoměsaczneho jastwa zasudżeny, kotrež bu w appellaciji na dwěnjedżelske poniżene. Kassacija (zběhnjenjo wotsudżenja) bu nětko tudy psched najwyschim tribunalom (sudom) zaczisnjena.

Z Barlina. Pschi wschim njemdrjenju pschecziwo klóschtram (zasy chcedża wulku zhromadżiznu dżerżecz) su sebi katholscy wotmyslili, tez we měsczе Brandenburg nowy klóschtyr założicz z wustawom za syrotki.

Němska. Katholska zhromadżizna we Wisbadenje (w něhduschej Nassauskej) bě wot 1000 katholikow, bjez nimi wjele zemjanow, wophytana. Ryczнicy na tej samej běchu tachant Heinrich z Mainza, inspektor a redaktor Niedermayer z Frankfurta, rěznik Falk z Mainza a měschczanski radżiczeŕ Baudri z Kölna. Hdyž bě so wo wschelakich katholskich towarstwach ryczało, wupraji so zhromadżizna za resolucije (wobzanknjenja) poslenjeje hłowneje zhromadżizny němskich towarstwow w Düsseldorfje.

Němska. Jedyn duchowny pisa do „Schlesische Kirchenzeitung“ takle. W auguscze z. l. nadeńdżech w schpitalu we wosebitej stwě żónsku D. T., kotraż so po krótkim rozryczenju hako liwka katholska wupokaza. Hacz runje bě z derje katholskeje wosady, běsche tola pschez wjachlětne pschebywanjo hako guvernantka (wucżeŕka) w židowskej swójbje, kotrejż bě so z czёłom a z duschu poddała, tak daloko pschischła, zo po swojim wuprajenju wot 13 lět sem wjacy pola swjatoho wopramjenja a 8 lět w cyrkwi była njebě a zo mi, hdyž ju na schtrafu liwkosczе we wěrje kedżbnu sczinich, wotmołwi: „Z czoho dha wěscze, zo stej njebjo a hela?“ Haj zo by napominanja wotbyła, zakaza sej wophytanja. Tola spytach z nowa ju wophytacz po někotrym czasu a proschach ju jenoż, zo by jeniczke „strowa-sy-Marija“ zo mnu spěwała. Wona to czinjesche a měnjesche so smёjo, hacz dha myslu, zo je wona to zabyła. Potom ryczach z njej wo wschědnych wěcach. Hdyž běch jej pschi wotkhadże katholsku knihu k czitanju požcził, běsche z tym wschitko skażene. Wona wróczi mi tu knižku z prósstwu, zo bych ju z tajkim pschelutował, pschetoż „jeli by po tejle knižcy schło, by wona zatamana była.“ Ja wostajich ju někotry czas napokoj. Tola nětko so jeje prjedy lochka khoroscz pohórschi. Wona dosta wulke bolosczе nutskownoho raka dla. Ja zwažich sebi zasy wophytanjo. Z móżnej pschecżelnosczu rjeknych: „Z dżiwanjom na waschu słabosczе chcemoj so jenoż krótko jedyn wótczenasch modlicz.“ Tola lědma běch zapoczał, zakaza sebi wona dalische spěwanjo, zo za najlěpsche dżerżach ju wopuschczicz. Czim horliwischo so za nju modlach. Tola wona bu pschecy khorscha. Duż spyta druhi duchowny swoje abo po prawym jeje zbożo. Wo jeje dotalnym zadżerżenju powuczeny, prócowasche so wón ze wschej duchownskej mudrosczu ju wobroczicz. Wona joho pschecżelnje witasche a zdasche so womjechczicz. Tola skónczнje zakaza sebi tez joho wophytanjo, haczrunje hodżina (schtunda) jeje smjercze so bliżesche. Nětko wobaj

k Bohu a k maczeri miłoſcze za wbohu zabłudzenu duſchu proſchachmoj. Tu ſo dopomnich, zo běch nèhdy cžitał, kak je jena žona wobroczenjo ſwojoho hruboho muža ſebi wuproſyła, hdyž joho bjez joho wjedženja do japoſchtołſtwa modlenja (bratſtwa pod tym mjenom, němſki: Gebetsapoſtolat) pſchiwzacž da a modlitwu k bójſkej wutrobje ſpěwaſche. Spytach tónle frědk a zapiſach tu khoru bjez jeje wjedženja do japoſchtołſtwa modlenja ze ſlubjenjom, zo chcu ſam za nju, kaž dołho budže žiwa, kóždodženſku modlitwu wuſpěwacž. A dźakowane bójſkej wutrobje, to pomhaſche. Na 13. ſeptembra poda ſo mjenowany druhi duchowny k njej, ſpomni na blizkoſcž jeje ſmjercze a napominaſche ju z nowa k doſtaczu ſwjatych ſakramentow. Wona pſchiſlubi, zo chce je nazajtra žadacž, ale njepoſtaji hodžinu, kotruž chcyſche hiſchcze pomjenowacž. A hlejcze, nazajtra 7½ póſła ſama po měſchnika. Tutón namaka ju na ſtólczku ſedžo a za nim žadacu. Z doſtojnym pſchihotowanjom a z najwjetſchej pobožnoſczu doſta wona ſ. ſakramenty mrějacych a wróczi ſo k Božej wutrobje, potomhacž bě dołhe lěta wokoło błudźiła. Ale běſche tež najwjetſchi czas. Z Bohom wujednana a zjenoczena zemrje tón ſamy dżeń popołdnju w ſcheſczich. Kajka radoſcž bě nad jeje wobroczenjom a kajki tróſcht jeje zbóžna ſmjercž za nas, z kajkej nowej dowěru na najſwjeczišchu wutrobu Jězuſa a ſwjateje maczerje Marije nas napjelni, móżecze ſebi myſlicž. O zo bychu wſchitcy człowjekowje a woſebje wſchitcy duchowni ſpóznali móc a dobrotu bójſkeje wutroby Jězuſa a njewoblakowaneje wutroby Marije!

Khrowatſka. W Karlowicach je ſerbſki narodny kongreß (zhromadźizna), kiž ma nutſkowne należnoſcze grichiſkozjenoſczeneje cyrkwje ſerbſkeje narodnoſcze zrjadowacž.

Rakuſka. W Trieſcze zemrje pſched něktrymi njedželemi zemjan Rivoltella, kiž běſche ſwěrny katholik. Bjez wſchelakimi joho wotkazanjemi ſu tež telc: za jenu nowu cyrkej 20,000 ſchěſnakow, za khudych w Venedigu 20,000, za khudych w Trieſcze tež 20,000, kapucinſkomu klóſchtrej 10,000, wuſtawej hłuchoněmych we Gorich 5000, dobroczeŕſkim wuſtawam w Trieſcze 10,000, jenej ſchuli 5000, fundaciji za kóždolětne ſtipendije 240,000 ſchěſnakow atd.

Turkowſka. Sultan nětko jara rjenje czini pſched kſcheſczanſkimi wjerchami, kotſiž k njomu na wopytanjo pſchijědu, kaž pſhecziwo francózſkej khěžorcy, rakuſkomu khěžorej a druhimi. Ale pſchi wſchim tym tamaja kſcheſczenjo joho a woſebje joho zaſtojnikow knježenjo!

Z Roma. Tſjo anglikanſcy (proteſtantſcy) duchowni ſu ſem pſchiſchli, kotſiž chcedža na dnju pſched wotewrjenjom koncila do katholſkeje cyrkwje pſchestupicž; jedyn z nich je w Jendželſkej hako ſpiſowař derje znaty.

Z Roma. Wjele cuzych biſkopow je hižo ſem pſchijěło a kaž ſo powjeda ſu dotal jenož 60 biſkopja ſtaroby, khoroſcze a druhich ważnych winow dla bamžej piſali, zo pſchińcž njemóža. — Na měſto wuſłużenych wojakow ſu z cuzych krajow zaſy nowi pſchiſchli, tak na pſchikład 170 z Kanada w Americh.

Z Roma. Kapłan Böddinghaus z Münſtera je ſem pſchijěł a bamžej w mjenje 720 tamniſchich kujenjow dar 10,000 toleri k wudawkam za koncil z adreſſu pſchepodał. Tež z Francózſkeje wjele darow pſchikhadža k podpjeranju wjele khudych biſkopow, kiž z miſſionow na koncil pſchijědu.

Italſka. Miniſterſtwo žada klerikarjow, w lěcźe 1848 rodźenych, do wójſka. — Knježeŕſtwo jedna pſchez ſwojoho wotpóſłanca w Romje z bamžom dla pomjenowanja abo wuzwolenja biſkopow.

Francózſka. Z Lyona je próſtwa na ſwjatoho wótca, wot duchownſtwa a wot mnohoſcźe ſwětnych podpiſana, do Roma woteſchła, w kotrejž ſo proſy, zo by ſo ke khwalbje Božej a k cźeſcźi ſwjateje Marije we jandźelſkim powitanju za ſłowomaj „Swjata Marija“ pſchiſtajiło: **Virgo Immaculata** (njewobłakowana knjeżna).

Jendźelſka. Arcbiſkop Manning je w jenym ſwojich poſlenich prědowanjow w Londonje zjawnje prajił, zo lědma tſećzina wobydlerjow (kotrychž je tam nětko hižo pſchez tſi milijony) cyrkej wopytuje, ſo mnohoſcź tak mjenowanych kſcheſcźanow njeje kſchcźena, zo je dźiwich mandźelſtwow žałoſnje wjele atd. Z Londonom ſo njeměnjamy!

Amerika. Bratr lětſa pſcheſtupjenoho ſudniſkoho radźicźerja Baumſtarka z Konſtanza, profeſſor Herrmann Baumſtark na wyſokej ſchuli we St. Louisu je 12. ſeptembra tež katholſke wěrywuznaczo wotpołožił. Woboj ſtaj pſchez ſwoje ſchtudije k ſpóznaczu wěrnoſcźe pſchiſchłoj, kotrež je Boža hnada žohnowała a k zjawnomu wuznaczu dowjedła!

Połnócna Amerika. Nětcźiſchi präſident zjenocźenych ſtatow, Ulyſſes Grant, ſłuſcha drje po ſwojim wěrywuznaczu k Methodiſtam, tola pokazuje pſchi kóždej pſchileżnoſcźi ſwoju pſchikhilnoſcź k naſchej ſwjatej cyrkwi. Tak běſche wón pſchitomny pruhowanjam we wuſtawje jeſuitow w Georgtownje a dawaſche ſam nyta pilnym wucźownikam. Hdyž njedawno w Pennſylvanii pola generala Kane pſchebywaſche, pſcheproſy k ſebi biſkopow Mullena z Erie, Ryana z Buffalo a Shamahanna z Harrisburga, kaž tež abtow Wimmera a Seidenbuſcha; wón daſche tychle hoſcźow na extraczahu darmo k ſebi dowjezcź. Pſchi nawróczenju daſche Grant w měſcze St. Marys zaſtacź a rozryczźowaſche ſo tam z někotrymi woſobnymi katholſkimi. — Biſkop z New-Yorka pſchiwjeze 12,000 dollarow pětrowoho pjenježka do Roma.

Połnócna Amerika. Po nowinach New-York Tablet je w zjenocźenych ſtatach (republicy) nětko 5 katholſkich arcbiſkopow, 40 biſkopow, 3000 duchownych, 65 wyſchſchich ſchulow a ſeminarow, 200 konventow a 5 milijonow katholſkich wobydleri. W lěcźe 1806 běſche tam jenož biſkop, 53 duchownych a 65,000 katholikow.

Afrika. Na 17. novembra budźe tak mjenowana Suezſka abo egiptſka wuzcźina, pſchez kotruž je Francóza Leſſeps na akcije kanal wurył, prěni krócź wot 60 łódźi (ſchifow), na kotrychž budźa woſobni hoſcźe egiptſkoho měſtokrala ze wſchoho ſwěta, pſchejědźena a ſwjatoczńje wotewrjena. Kaž je znate, je tale wuzcźina bjez dwěmaj morjomaj bjez ſrjedźnokrajnym a cźeŕwjenym, w runej ſmuzy pſchez 16 mil dołha, kanal pak měri nětko 21 mil; hłuboki je znajmjeńſcha wſchudźom 10 łochcźi, tak zo móža wjetſche łódźe pſchejěcź. Na wuzcźinje naſtanje tak nowe žiwjenjo, kotrež budźe tež kſcheſcźanſtwu ſpomožne. Tak ſu tam hižo katholſki klóſchtyr z wuſtawom za ſyroty załožili.

Naležnoscze towarſtwa.

Sobuſtawy na lěto 1869: kk. 281. Michał Cžunka z Khelna; 282. Jakub Schokta z Wudworja; 284. Jakub Zarjenk z Wudworja; 285. Pětr Kokla z Wudworja; 286. Michał Bryl z Wudworja; 287. Jakub Bryl ze Stareje Cyhelnicy; 288. Jakub Bjarſch ze Schunowa; 289. Wórſchla Sch. ze Sernjan; 290. Michał Wagner ze Smolic; 291. Marija Miczkec z Cžornoho Hodlerja.

Dobrowólne dary: W. Sch. ze Sernjan 2½ nſl.; P. T. 2½ nſl.; J. C. z R. 5 nſl.

Smilne dary k dalewobſtaranju: Pětrowy pjenjezk wot H. S. 6 nſl.

Cyrkwinſki powěſtnik ze ſerbſkich woſadow.

Z Budyſchina. Kſchczeni: Marija Hańža, dź. dźěłaczerja Beckerta z Raſchowa; Marija, dź. premierleutnanta adjutanta Adolfa Schlaberga z B.; Emma Martha, dź. wojnarja Pětra Haſche z B.; Mikławſch, ſ. krawca Mikławſcha Narczika z B. — Zemrjeta: Hana, dź. Mikławſcha Kahle z Radworja, 31 lět. — Wěrowanaj: Jakub Haſcha, měſchczan a kněžeŕ z B. a Hana Polankec z Mniſchonca.

Z Khróſczic. Zemrjeta, 24. oktobra: Hana, dź. Jakuba Hórnika z Worklec, nimale 25 l.

Z Radworja. Kſchczeni: Michał, ſ. Mikławſcha Schokty z Radworja; Jurij Awguſt, ſ. Jurija Bjarſcha z Khelna; Jan Awguſt, ſ. Mikławſcha Cžorlicha z Měrkowa; Pětr, ſ. Jakuba Haſche z Radworja; Michał, ſ. Jana Kócže z Brěmjenja. — Zemrjeta: Marija Awguſta, dź. Jurija Hendricha z Kupoje, 1 l. 9 m. 3 tydź. — Wěrowani: Handrij Awguſt Ducžman ze Skoneje Borſchcže, z Mariju Měſcherjec z Měrkowa; Jan Mikel z Kukowa z Antoniu Pawlinu Rychtarjec z Kupoje; Jan Schrama z Radworja z Hanu Kaſchporec z Měrkowa.

Z nakładom towarſtwa ſſ. Cyrilla a Methoda je wuſchła a pſchedawa ſo za 2½ nſl. poła kk. Smolerja a Pecha, kaž też w expedicijach Katholſkoho Pósła:

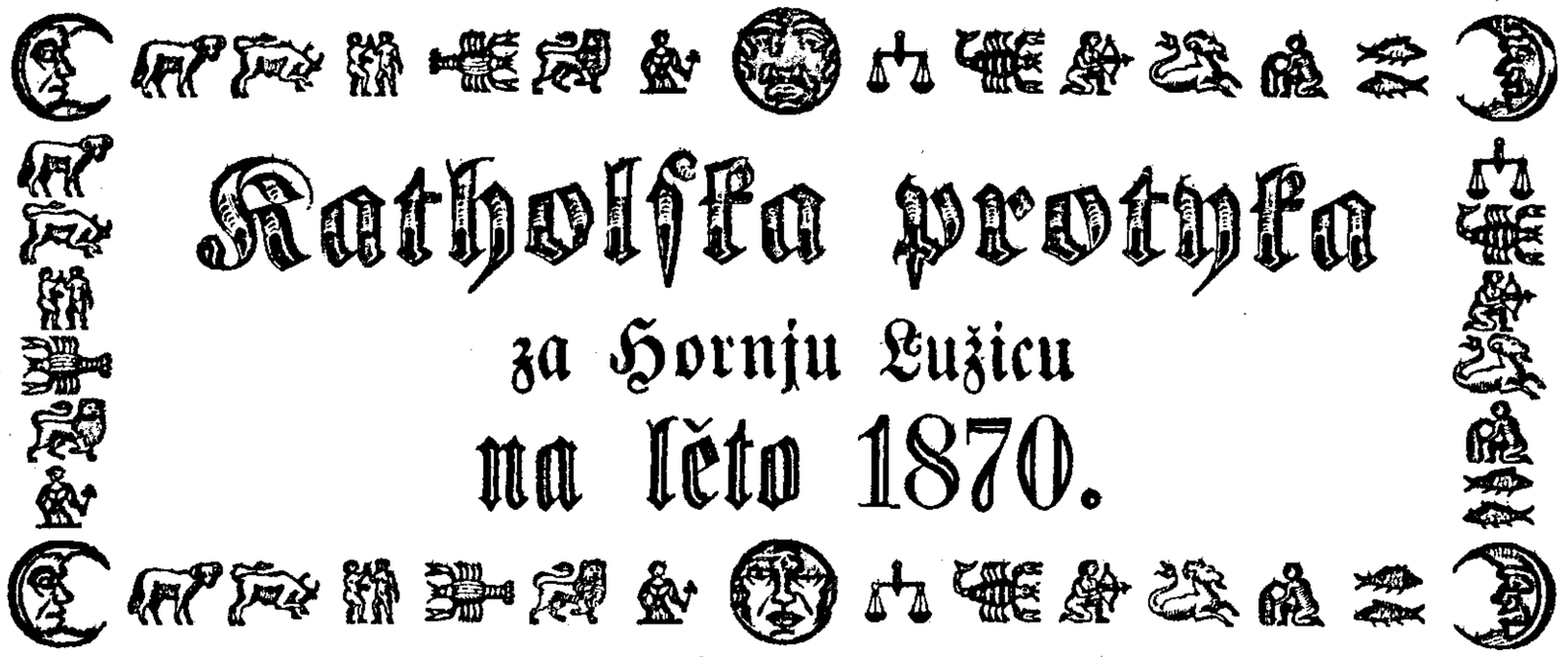

Katholſka protyka

za Hornju Łužicu

na lěto 1870.

Schtóž chce prěni a druhi lětnik teje ſameje doſpołnoſcze dla měcź, móže jón doſtacź.

W mjenje towarſtwa a k wužitkej katholſkeje wěcy proſymy naležnje wo rozſchěrjenjo protyki, dokelž ſmy tójſchto exemplarow cźiſchczecź dali! Wjetſchi nakład, tuniſcha wěc; ale — pſchedacź ſo dyrbi!

Cźiſchczał L. A. Donnerhak w Budyſchinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w knihařni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Cisło 22. **20. novembra 1869.** **Lětnik 7.**

Katholska cyrkej w Chinesiskej.

Chinesiske khěžorstwo je najwjetsche*) knjeżerstwo na zemi; dokelž ma na 73,399 □milach 450 milijonow wobydlerjow. K tutym pschiňdu hischcze kraje Mandschurska, Mongolska, Thian, Tibet, Korea a Lieukhieuske kupy, kotrež drje maja wosebitych, ale pod chinesiskim khěžorom stejacych knjeżerjow z 147,447 □milemi a z 27½ milijonami wobydlerjow. Po tajkim wopschija tute khěžorstwa tsećinu cyłoho cłowjestwa na zemi.**) Dokelž je nowischi czas też za katholsku cyrkej w tutych krajinach wjetschu swobodu pschinjesł, chcu wobstejenja a nadźije za katholikow w ranschej Asiji bliže rozestajicź.

I.

Hižom we 13. a 14. lětstotku buchu wot bamža Innocenca **IV.**, kaž też wot bamžow Hrjehorja **X.**, Jatta **XXI.**, Mikławscha **III.**, Mikławscha **IV.** a Klemenca **V.** missionarojo z rjada swj. Franciska a Dominika do Chinesiskeje pósłani, zo bychu tam kschescżansku wuczbu prědowali. Jich prócowanja njeběchu bjez płodow; pschetož załožichu dójschto wosadow, a w 14. lětstotku bu arcbiskopski stoł we hłownym měsce Petingu założeny. Ale tutón rjany kěžěw kschescżanstwa bu skaženy, hako knjejstwo Mongolow, kiž hacž dotal tam knježachu, pschesła, a swójba Ming, kotraž hischcze do nětcżischoho czasa knježi, w 14. lětstotku k knjeżerstwu pschińdże. Tucźi khěžorowje wobzankmychu, Chinesisku w žanym zwjazku z wukrajom njewostajicź a žanoho cuznika do kraja njepuschcźicź; tohodla też kschescżanstwo a jich

*) Kraja ma Rusowska hischcze wjele wjacy, ale mjenje wobydleri.

**) Na zemi bydli po nowischich powjescżach 1374 milijonow cżłowjekow, a to w Europje 293 mil., w Asiji 805 mil., w Afriły 191 mil., w Americy 81 mil. a w Awstraliji 4 milijony.

wupschestrjenjo pschez missionarow hnydom zakazachu. Wschitke prócowanja katholskich missionarow do Chinesiskeje pschińcź, běchu podarmo, a kóždy, kotryž mjezy, kiž buchu sylnje wobronjene, pscheńdźe, bu popanjeny a najbóle skóncowany. Hakle za 200 lět po tutym njezbožownym zakonju bu katholskim missionaram zas mózne, sczenjo wěrneje wěry tudy prědowacź poczecź, byrnje z wulkimi wobczežnosczemi. Mjenujcy swjaty Franciskus Xaverius, hako bě w Indiskej a Japanskej milijony pohanow k wěrje żiwoho Boha pschiwobrocźił, poda so na pucź, zo by też w Chinesiskej prědował. Pospyta drje joho portugalski najwyschschi kralowski zastojnik na kupje Malakka, haczrunje kscheszan, ze wschitkimi srědkami wot toho wotdżerżowacź; ale żane prědkstajenja, żane hroženja, njemózachu swjatoho Franciska wotdżerżowacź. Wón poda so, nimale sam, na łódź, a wustupi w blizkosczi Chinesiskeje na kupje Sancian na kraj, zo by wot jow do Chinesiskeje zastupił. We božej woli bě hinak wobzanknjene. Tutón japoschtoł Indiskeje dyrbjesche na tutej samotnej kupje, hdźež mějesche psched woczomaj hórki kraja swojeje horceje żadosczе, swoje swjate żiwjenjo wobzanknycź. Ale joho żadosczź, kscheszanstwo tam z nowa zaschczěpicź, pscheńdźe też na joho potomnych rjadownikow. Po njewuprajitych a straschnych prócowanjach radźi so někotrym jesuitam srjedź 16. lětstotka do Chinesiskeje pschińcź a tam japoschtolske dźěło z nowa zapoczecź. Schtoż tehdom żanej mocy na zemi mózno njebě, te hižon na sta lět zanknjene wrota Chinesiskeje wotewricź, dospěchu někotsi khudźi katholscy missionarojo pschez swoju wuczenosczź a póccźiwosczź. Za krótki czas radźi so jim, zo wosobni Chinesowje a najwyschschi zastojnicy khěžorskoho dwora kscheszanstwu wěru pschiwzachu. Ale wulke zadźewki so jim pschi jich skutkowanju napscheczo stajachu. Chinesiscy khěžorojo wobnowjachu pschikaznje, zo żadyn cuznik pschi smjertnej schtrafje do kraja njesmě. Haczrunje tute krawne zakonje we cylej krutosczi wobstejachu, pschińdźechu tola hacź do samoho Pekinga; wosobnje běchu to P. Ricci, P. Schall a druzy, kiž pschez wucźenosczź pola samych khěžorow rady widźeni běchu. Hischcźe dźensnischi dźeń namakasch knihi, wosobnje wo astronomiji (hwězdarstwje) a fysicy (pschirodospytu), wot tutych skawnych mužow w bibliothekach wosobnych chinesiskich wucźenych. Pschez swoje pisma a rozryczowanja dobychu woni w Pekingu wjele ludźi, a to wosobnje najwucźenischich a najwyschschich zastojnikow, bjez tym zo jich towarschojo w někotrych mjeńschich městach kscheszanstwo prědowachu. Ale bórzy postanychu hako najwjetschi napschecziwnicy pohanscy duchowni a wschitcy, kiž pschi pohanskich templach służby mějachu. Czi zběhnychu so sylnje pscheczіwo kscheszanstwu a schczuwachu lud. Wot khěžora bu z nowa krucźe pschikazane, zo dyrbi kóždy, kiž kscheszanstwu pschistupi, hnydom k smjerczi wotsudźeny bycź. We hłownym měscźe Pekingu, hdźež missionarojo we wulkej czesczi stejachu, drje tute surowe zakonje wuwjedźene njebuchu, ale w provincach zběhnychu so krawne pschesczěhi kscheszanow. Tohodla mózachu missionarojo tam jenoż z kradźu skutkowacź. Najbóle kczějesche katholske missionstwo pod khěžorom Kanghi, kiž 1661 trón nastupi a 1722 wumrje. Wón bě lubowar wědomnosczow a powoła hischcźe wjac jesuitow do Pekinga a njewobarasche też wupschestrjenju kscheszanstwa. We lěcźe 1630 běsche katholska wucźba hižon we sydom provincach wupschestrjena a 13,000 katholikow bu naliczene. We lěcźe 1650 běsche

jich liczba hižon 150,000, kiž so w lěcze 1675 na 300,000 pschispori. We spoczatku 18. lětstotka běsche tu na 500,000 wěriwych a 70 jesuitow skutkowachu w Chinesiskej, pódla nich tež franciskanarjo, dominikanarjo, augustinarjo a lazaristowje.*) Wot romskoho stoła buchu we lěcze 1790 wysche tych hižom wobstejachych biskopstwow, biskopske stoły w Pekingu a Nankingu założene. Prěnje léta 18. lětstotka běchu za tudomne katholske missiony jara njezbožowne. Krawne pschesczěhanja wěriwych buchu wschědne. Jastwa běchu połne kscheszczanow, a kiž wěru njezaprěchu, buchu surowje czwělowani a skónczinje smjerczi podaczi. Wysoch zastojnich a samo sobustawy khěžorskeje swójby nanakachu so léta dołho w jastwach a njebuchuli skóncowani, buchu do pustych krajinow zapokazani. Wězo, zo mějachu europiscy missionarojo najbóle czerpjecz a najwjetschi dźěl wot nich wumrje martrarskeje smjercze. Tak wotběrasche syła wěriwych léto wot léta. Biskopowje, kiž hako martrarjo njewumrjechu, podležachu khoroszczam a starobje, a druzy njemóžachu so na jich město stajicz. Na kóncu 18. lětstotka mějachu czi biskopowje, kiž běchu so hischcze w potajnoszczi zakhowali, kóždy wjach provincow pasthýrscy zastaracz, t. r. krajiny tak wulke, kaž wschě němske kraje hromadu, a mějachu pschi tym husto jenoho europiskoho a někotrych chinesiskich měschnikow k pomoch, kiž dyrbjachu so wysche toho, njechachu-li morjeni byez, psched woczimi pohanow pilnje zakhowani dżeržecz a jenož z kradžu w noch skutkowacz.

Zo bě wysche toho za katholske missije tudy njewurjeknita schkoda, hdyž jesuitski rjad wot bamža so tehdom zběhny, njetrjeba so naspomnicz. Jako mjenujcy zbytkni jesuitojo, kiž w Pekingu pschebywachu, wotemrjechu, pschińdżechu kónc 18. lětstotka lazaristojo na jich město. Dokelž pak buchu tuczi wot khěžorskoho dwora bóle a bóle zdaleni, dha liczba katholikow jara wotběrasche, zo w lěcze 1800 jenož 290,000 wuczinjesche, a to běchu najbóle khudzi dźěłaczerjo, dokelž běchu wysoch najbóle martrarskeje smjercze wumrjeli abo wotpanyli. Ale najzrudnische czasy hischcze za Chinesisku cyrkej njeběchu nimo; dokelž w spoczatku 19. lětstotku je katholska cyrkej tudy bóle schkodowała. Wjele jich swoju krej za wěru pschela. A dokelž bě tu jara mało kscheszczanskich duchownych, wohlada někotryżkuli czas żiwjenja lědom jedyn krócz duchownoho a někotry z cyła żenje. Hischcze mějachu drje lazaristojo w Macao a na kupje Pulo-Pinang francózscy missionarojo seminary; ale te njemóžachu wjele wuskutkowacz, dokelž běchu za mkodych Chinesow jara wotležane. We Europje buchu w tym czasu nimale wschě klóschtyrske rjady zběhnjene a surowa wójna knježesche bjez ludami; tohodla stejesche jara zrudnje za chinesiske missionstwo, a zdasche so, zo je wschitka tuta krej podarmo pschelata. Ale Bóh zas pomhasche. We lěcze 1822 nasta „Lyonske missionske towarstwo," a tute wobroczi swoje skutkowanjo mjez druhim tež za podpjeranjo missionstwa w Chinesiskej. K tutomu towarstwej pschizankny so 1843 towarstwo „swj. dźěczat-

---

*) Lazaristojo su zjenoczenstwo duchownych za missiony, założene 1624 wot s. Vincenca z Paula a maja swoje mjeno wot priorstwa (klóschtra) swjatoho Lazara we Parizu.

ſtwa Jězuſa," kiž ſo wosebje za to ſtara, zo ſo wustajene dźěćźi pohanſkich ſtarſchich wukſchćźija a w kſcheſćźanſkej wěrje wocźahnu.*)

Liczba miſſionarow w Chineſiſkej ſo zas pſchiſpori, a to wosobnje z rjada dominikanow, franciſkanow a jeſuitow. Tućźi mózachu drje ſo, jenož draſćźeni kaž Chineſojo a pod wulkimi ſtraſchnoſćźemi tam podacź, tola pak ſebi to zwažichu, hacž runje nětkſi tu khrobłoſćź ze žiwjenjom zapłaćźichu, prjedy hacž mózachu z cyła te najmjeńſche wuſkutkowacź. Ale kajke namakachu tam? Jenož we jara mało městnach běchu wosady, kiž mějachu duchownoho abo katechetu. Na druhich městnach, hdźež běchu prjedy kćźějace wosady byłe, njeběſche anic zbytk wot nich pytnyćź, na někotrych potrjechichu jenož jednotliwe kſcheſćźanſke ſwójby, a dyrbjachu ſo tute jenož ſkradžu wopytacź, za njebychu pohani jich pytnyli, hdyž ſo žana nowa katholſka wosada zas załoži. Hacž runje to jara pomałku dźěſche, pſchińdźe tola nětk zaſy wjac žiwjenja do tych hiſchće wobſtejacych, abo z nowa załoženych wosadow, zo mózachu ſo někotre biſkopſtwa wobſadźicź.

Wyſche teju hižom pomjenowaneju a hiſchće wobſtejaceju ſeminarow, w Macao a Pulo-Pinang, buchu tež wyſchſche wućźerńje za holćźki w ſrjedźizuje Chineſiſkeje załožene. Pódla ſo tež někotre žónſke klóſchtyrſke rjady na miſſionſtwje wobdźělichu. Tohodla widźimy tu ſpodźiwnu wěc, zo hacž runje hiſchće te hrube zakonje wobſtejachu, po kotrychž mějeſche ſo kóždy katholſcy wěriwy ſkónco-wacź abo z kraja wupokazacź (a krawne pſcheſćźěhanja tež ženje z cyła njepſcheſtachu), tola zas kſcheſćźanſtwo ſo rozſchěrjecź pocźa.

Po zarjadowanju ſtarych wosadow móżeſche ſo hakle na wobrocźenjo pohanow myſlicź, a tute njelubjeſche pod nětcźiſchimi wobſtejenjemi wulke dobytki. Ale tež tudy bu wot Boha prjedy pomhane, hacž ſebi to něchtó nadźijeſche. We lěcźe 1840 pſchińdźe bjez Chineſami a Jendźelcźanami k wójnje. Chineſojo pſchěhrachu a 1842 pſchi měrje bu mjez druhim wućźinjene, zo dyrbjachu 5 městow zjawnomu wikowanju za wſchě narody wotewrjene bycź. A w lěcźe 1845 bu hiſchće bjez Francózami a Chineſiſkej zwjazk ſcźinjeny, zo móže ſo kſcheſćźanſka wěra zjawnje prědowacź, zo móže kóždy Chineſa k tej ſamej pſchiſtupicź, a zo dyrbja ſo kſcheſćźanſke cyrkwje, kiž ſu wot cźaſa khěžora Kanghi natwarjene, ale precź wzate, zaſy kſcheſćźanam pſchepodacź. To le drje bě khětra krocźel k lěpſchomu! Tola ſmědźachu cuzy miſſionarojo, kaž pſchekupcy, jenož w tych poſtajenych 5 městach zjawnje pſchebywacź. Ale nichtó njetrjeba ſej myſlicź, zo buchu tute nowe khěžorſke zakonje wſchudźom wobkedźbowane. Dokelž runje tute, kaž prjedawſcha wójna, běchu nowych njepſchećźelow zbudźili. Tohodla widźimy, zo bórzy po tym zaſy krej kſcheſćźanow zemju barbi a zo ſo jaſtwa pjelnjachu z kſcheſćźanami. We provincy Kwangſi bu francózſki miſſionar Chapdelaine z wjele druhimi chineſiſkimi wěriwymi 1855 ſkóncowany. Z toho ſo ſpóznaje, zo we nutſkownej Chineſiſkej, hdźež francózſke ſchtuki rucź njeſłyſchachu, wjele polěpſchene njebě. Hakle nowa wójna, kiž 1857 wudyri, dokelž

---

*) Kaž je znate, hromadźa ſo w naſchich wosadach za wobej tutej towarſtwje woporY, kiž maja, kaž ſpóznajecźe, jara wulki wužitk.

chineſiſki khěžor horjeka pomjenowane zwjazki njedžerželeſche, a w kotrejž Jendželeženjo a Francózowje na njoho cžehnjechu, pſchinjeſe wjac ſwobody za kſcheſcžanſtwo. We lěcže 1860 pobichu tucži chineſiſke wójſka a dobychu tež hłowne měſto Peking, tak zo dyrbjeſche khěžor z kraja cžeknycž. Nětk bu měr ſcžinjeny, a katholſkej cyrkwi bu doſpołna ſwoboda w cyłym chineſiſkim khěžorſtwje pſchilubjena, a ſchtož khěžora ſamoho naſtupa, tež hacž do dženſniſchoho dnja ſwěrnje džeržana. Wěžo, zo z tym prajene njeje, zo bychu krawne pſcheſcžěhanja, woſobnje we wotležanych provincach, hdžež khěžorſcy naměſtnikojo knježa, cyle pſcheſtake. Khěžorſka móc kóždy cžas njedoſaha, zo bychu hnydom ſo tajcy pſcheſtupikojo krucže khoſtali (ſchtrafowali).

(Pſchichodnje dale.)

Z naſcheje diöceſy.

Z Budyſchina. Dženſa wudžěli naſch najdoſtojniſchi knjez biſkop Ludwik dwěmaj młodžencomaj ſubdiakonat abo prěnju wyſchſchich ſwjecžiznow. Staj to k. Adolf Brendler z Oſtritza a k. Jan Hornig z Drježdžan. Pſchichodny ſchtwórtk doſtanjetaj diakonat a ſobotu presbyterat (měſchniſtwo). Kaž ſłyſchimy, woſtanje k. Adolf Brendler potom hako pomocny duchowny w Budyſchinje a k. Jan Hornig pſchińdže za kapłana do Seitendorfa pola Oſtritza.

Z Budyſchina. Z Prahi nam piſaja: W naſchim ſerbſkim ſeminaru je lětſa jenož 23 ſchtudowacych młodžencow, bjez nimi 11 Serbow, mjenujcy: G. J. Kubaſch a Jan Laras z Lejna w 3. lěcže theologije, Jakub Schołta z Wotrowa a Pětr Lipicž z Lubochowa w 2., Jurij Cyž z Nowoſlic w 1. lěcže. Gymnaſium wophytuja: Jakub Schkala z Khróſcžic, Michał Pětranc z Cžornec, Franc Měrcžink z Bělcžec, Jurij Nowak z Njebjelcžic, Mikławſch Piwarc (Bräuer) z Worklec a Michał Knježk z Krěpjec. Tež w Komotawje ſchtuduje jedyn Serb: Józef Leidleŕ z Khróſcžic, kiž je w najwyſchſchej klaſſy tamniſchoho gymnaſija.

Z Budyſchina. Tudomne katholſke towaŕſtwo rjemjeſniſkich (Geſellenverein) ſwjecžeſche njedželu 7. novembra ſwój druhi załožeńſki ſwjedžeń w ſalach tſělerńje, kotryž běſche wot měſchczanſkich a wjeſnych jara wophytany. Zapoczatk ſwjedženja běſche wjecžor w ſcheſcžich. Najprjedy ſpěwaſche chor dwaj ſpěwaj pod wjedženjom k. miſchtra Almerta. Na to běſche prěnja dživadłowa hra, we kotrejž ſo hrónczko abo „motto towaŕſtwa“ prědkſtajeſche. W tym wuſtupi jedyn rjemjeſnik ſtaroho cžaſa a jedyn nowoho, kotryž ſebi nětcžiſche katholſke rjemjeſniſke towaŕſtwa khwali; k tomu pſchiſtupja potom cži tſjo hrajerjo, kiž te hrónczko woznamjenjeja a wukładuja; prěni rěka „wěra a póccžiwoſcž“, druhi „džěławoſcž a pilnoſcž“ a tſeczi „wjeſołoſcž a žort.“ Potom běſche ſwjedženſka rycž, kotruž nětcžiſchi präſes k. tachantſki vikar Dienſt džeržeſche. Wón wuſtojnje wukładowaſche hižo ſpomnjene hrónczko abo motto a rozeſtaji, kak je towaŕſtwo tele ſwoje hrónczko abo motto w běhu lěta dopjelnjało a dawaſche ſkónczńje hłownu rozprawu. Z poſleniſcheje wuzběhujemy najwažniſche powjeſcže. Budyſchinſke towaŕſtwo rjemjeſniſkich je najwjetſche w Sakſkej, ani drježdžanſke

nima tejko ſobuſtawow; pſchetoż we pſcherĕżku mĕjeſche 60 towariſchow a 30 cżeſtnych ſobuſtawow. Z nich běchu 29 towaŕſtwo wopuſchczili, kotſiż jomu loni na tymle dnju pſchiſtuſchachu a dwaj běſchtaj zemrjeloj. Cuzych rjemjeſniſkich, kotſiż ſu ſobuſtawy towaŕſtwa (ſchtoż ſo pſchez make knižki, kiż kóżdy z nich ma, dopokazuje), běſche 134 pſchez Budyſchin pucżowało a pola präſesa (pſchedſydy towaŕſtwa) towaŕſtwowy dar (dwaj ſlĕbornaj) doſtało. Towaŕſtwo běſche cyke lĕto hacż do zańdżenoho mĕſaca k. tachantſki vikar J. Herrmann z wulkej prócu a ſwĕru wjedł a pſchi ſwojim wotkhadże do Wotrowa nĕtcżiſchomu präſesej pſchepodał. Zhromadżizny běchu kóżdu njedżelu wjecżor w jenym hoſcżencu pod wjedżenjom präſesa, kiż jim wſchelake powucżne pſchednoſchki dżerżeſche, a wyſche toho tež ſobotu, hdżež ſo towariſchojo ſami zhromadżowachu. Rozwucżowane bu woſebje wo hiſtoriji (ſtawiznach), rycżi, geografiji a we ſpĕwanju; nĕtko maja zaſy druhe za żiwjenjo trĕbne wĕdomnoſcże na rjad pſchińcż, zo by ſo wſchitka ſchulſka wucżba z cżaſami wobkrucżiła a po móżnoſcżi dale wjedła. Skónczńje dżakowaſche ſo k. präſes Dienſt tym knjezam, kiż běchu w towaŕſtwje zaſtupowacż pomhali abo je hewak podpjerali. Nĕtk ſcżĕhowaſche druha dlĕſcha dżiwadłowa hra pod mjenjom „Do Cayenne“, w kotrejż dwanacżo rjemjeſniſcy wuſtupichu a wuſtojnje hrajachu. Po ſkónczenju tejele zabawy, kotraż ſo wſchĕm jara ſpodobaſche, běſche zhromadna wjecżeŕ za tych, kotſiż chcychu woſtacż; běſche pak jich wokoło 200. Pſchi wjecżeri buchu wſchelake ſławy abo pſchipitki wunjeſene a towaŕſtwu tež rjana khorhoj ſlubjena, kotruż chcedża mĕſchcżanſke knjenje a knjeżny wuſchiwacż. Cyły ſwjedżeń wobzankny ſo z balom. Najważniſcha nowinka wo tymle khwalbyhódnym towaŕſtwje je pak ta, zo je ſebi wone, każ tajke towaŕſtwa w druhich mĕſtach, na garbaŕſkej dróży khĕżu kupiło, zo njetrjebało wjach po hoſcżencach cżahacż, ale zo by ſwój towaŕſchny dom mĕło, hdżež by ſo rjemjeſniſki młodżenc każ doma cżuł a hdżež maja tež tſi łoża pſchihotowane bycż k pſchenocowanju pſchipucżowacych. Hoſpodaŕſtwo abo kuchnju ſnadź w ſwojim cżaſu miłoſcżiwe ſotry na ſo wozmu, kotrež bychmy tež hewak za khudych khorych tudy trjebali a rady ſem powołali! Ale, lubi cżitarjo, ſpomnjeny dom njeje darjeny, wón płacżi nĕtko hižo 4300 toleri a z trĕbnym wutwarjenjom a pſchiprawjenjom pſchińdże na 6000 toleri. Kak dha móże towaŕſtwo tajku khĕżu kupicż, byrnje pjenjez njemĕło? Wone pjenjezy klepa abo chcych prajicż wo nje kłapa pola dobrocżiwych a za wużitne wĕcy zahorjenych ludżi. A dokelż ſo z wjele kamjenjow khĕża natwari, hromadżi wone darjene kamjenje (pjenjeżne dary) a tež pożcżene kamjenje, mjenujcy wudawa pjecżtoleŕſke akcije, kotrychż ſo kóżde lĕto nĕſchto wulosuje a wupłacżi. Tele akcije móża ſo pola präſesa k. Dienſta a tež pſchezmnje za blizkich a dalokich pſchecżelow doſtacż. Wĕżo dżĕl danje ponjeſu najenkojo wobydlenjow, kotrež towaŕſtwo wſchitke za ſo njetrjeba; ale tola budże wone lóżo a wjeſelſcho dychacż, hdyż jomu kamjeń pſchewulkoho dołha z wutroby panje! Nĕtko ſym wſchitko „pſcheradżił“ a budu ſo wjeſelicż, jeli mi pſchileżnoſcż dacże, waſche ſmilne wutroby pſcheradżicż t. r. na pjenjeżne dary za towaŕſtwo tudy kwitirowacż. Duż ſkónczu z pſchecżom, kotrež pola ſobuſtawow towaŕſtwa hako poſtrowjenjo a wotmołwjenjo na tajke poſtrowjenjo płacżi: Bóh żohnuj cżeſtne

rjemjeſło! Bóh je žohnuj! (Gott ſegne das ehrbare Handwerk! — Gott ſegne es!) Redaktor.

Z Brunjowa. Nowy duchowny, kiž je hako hrodowſki kaplan z Weſtfalſkeje ſem pſchiſchoł, rěka k. Wylem Cramer.

Z drježdžanſkeje diöceſy.

Z Drježdžan. Tudy je ſo 1. novembra katholſke towarſtwo ſwjateje Cäcilije założiło, kotrež chce woſebje pſchiſtojny a pſchihodny cyrkwinſki wjacyhłósny figurirowany ſpěw, gregorianſki choral a khèrluſchny ſpěw ſpěchowacž. Pſchedſydſtwo wuczinjeja: k. kapłan Maaz, k. dwórſki organiſt Kretſchmer, a k. wučeŕ Sperling. Sobuſtawy ſu wukonjace (ausübende) abo ſpěwarjo a potom podpjerace. Lětny pſchinoſchk je toleŕ, z čimž ſo lokal (ſal), hdžež ſo ſpěwarjo wuwuczuja, tež noty a knihi atd. płacža. W tu khwilu wuwjeduje towarſtwo ſpěw na wěſtych njedželach we nowoměſchczanſkej cyrkwi, pozdžiſcho budže drje ſo tež w dwórſkej cyrkwi ſłyſchecž dacž. Wužitne by było, hdy bychu we wſchitkich ſerbſkich woſadach naſchi knježa wučerjo cyrkwinſki ſpěw ſpěchowali a w nim rozwuczowali. Něhdžežkuli ſo rjenje njeſpěwa! „Kaž je było, tak dyrbi wostacž“ njeje pſchecy derje prajene! Tež by rjenje było, hdy bychu knježa wučerjo we ſwobodnych njeporučenych konferencach hromadu ſtupili, a za wſchitke ſerbſke katholſke woſady a cyrkwje jene choralne knihi zeſtajeli, zo bychu ſo khěrluſche po čaſu wſchudžom jenak a to derje ſpěwałe. W lutherſkich woſadach ſu prjedy tež wſchelako ſpěwali, hacž ſu ſkónczinje pſched lětami ſchtyrjo wučerjo hromadu ſtupili a nowy „Choral-Melodienbuch“ zeſtajili. Z tajkim zhromadnym ſkutkom bychu ſebi knježa wučerjo wulki džak zaſłužili!

Z Lipſka. Njedželu 14. novembra běſche tudy koncert k wužitkej katholſkoho towarſtwa ſ. Vincenca, hdžež někotſi woſobni ſpěwarjo a ſpěwarki z tudomneje opery (dźiwadła) ſobuſkutkowachu.

Cyrkwinſke nowinki a powjeſcze.

Němſka. Po poručnoſczi pruſkoho krala ſu ſo w joho krajach 10. t. m. na Lutherowym narodnym dnju pobožnoſcze a próſtwy za lutherſku cyrkej ſtałe.

Němſka. Bajerſke miniſterſtwo njeje miſſion jeſuitow we Eichſtädtu dowoliło.

Z Wina. Skónczinje założuja tudy a w druhich městach khěžorſtwa katholſkopolitiſke towarſtwa, kotrež maja prawa cyrkwje pſched ſwětnej wyſchnoſczu a w zjawnym žiwjenju na ſtaroſczi. Dotal běſche „liberalna“ (ſwobodomyſlna) ſtrona pſchez ſwoje towarſtwa tam jara mócna.

Schwajcarſka. W Bernje je ſekta tak mjenowanych Irvingianow abo „japoſchtołſka cyrkej“, kaž ſebi ſami rěkaja z ceremonijemi, kiž ſu katholſkim podobne, a z duchownſtwom tak mjenowanych wučownikow, japoſchtołow, jandželow a arcjandžłow. Njedawno cžekny jedyn tychle jandželow do Ameriki, mjenujcy jedyn cžaſnikaŕ (ſtaroſerbſki: urnachaŕ); ſwoju mandželſku a doth (50,000 frankow)

wostaji tón jandźel doma a druhoho „jandźela“ žónsku a něschto pjenjez wotwjeze sobu do nowoho wótcnoho kraja. Z djabołskej wuskoczność wjedźesche tónle jandźel khudych ludźi zjebacź! Tajkich dźiwnych jandźelow je dosć na swěcże, nic jenoź w Americy!

Z Roma. Z kóždym dnjom pschikhadźeja cuzy biskopja. Pschihotowace dźěła za koncil su hotowe a wuczinjenja kommissijow pschedkładuja so po rjadu bamžej, kiž je kóždy dźeń wjacy hodźinow pschehladuje. W běhu koncila budźa tež někotre swjatoprajenja.

Francózska. Po poslenich zapiskach je w tuthym khěžorstwje 37,107,212 katholikow, 816,619 protestantow, 89,017 židow a 22,786 wschelakich druhich wěrow abo njewěrow.

Ruskowska. W Petersburgu su pschi katholskej cyrkwi s. Khatyrny schesczo prědarjo, dwaj pólskaj, dwaj němskaj a dwaj francózskaj.

Należnosće towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 283. (schtož je w poslenim czisle pismikistajer pschestocził a zawinował) Michał Scholta z Wudworja; 292. Mikławsch Měrk z Kukowa; 293. młynk Schliž ze Swinjarnje; 294. Jakub Kral z Wětency; 295. khěžnik Jakub Bräuer z Budyschina; 296. Michał Cyž z Wotrowa; 297. Michał Scholta z Konjec; 298. Jan Krawc z Trupina; 299. khěbětar Michał Běrk z Radworja; 300. Madlena Wawrikowa z Radworja; 301. Michał Schwejda z Khróscżic.

Na lěto 1868 zapłaczi: 357. M. Sch. z K.

Smilne daryk dalewobstaranju: 1 toleř za bamža pschez k. Wernera z Khróscżic z napismom: „Te dusche twojich wěriwych — We czisczu hischcże czerpjacych — Wumyj Jězu a jim daj — Tam bórzy widźecź boži raj.“

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda je wuschła a pschedawa so za 2½ nsl. poła kk. Smolerja a Pjecha, kaž też w expedicijach Katholskoho Póstła a pola klamarjow, kotsiž móža ju kóždy czas pschez nas tunischo dostacź:

Katholska protyka
za Hornju Łužicu
na lěto 1870.

Schtóž chce prěni a druhi lětnik teje samneje dospołnosće dla měcź, móže jón dostacź.

W mjenje towarstwa a k wužitkej katholskeje wěcy prosymy należnje wo rozschěrjenjo protyki, dokelž smy tójschto exemplarow czischczecź dali! Wjetschi nakład, tunischa wěc; ale — pschedacź so dyrbi!

Czischczał K. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 23. **4. decembra 1869.** **Lětnik 7.**

Słowo k rozpomnjenju za Serbow.

Stari Romscy, kotsiž buchu z makeje zhromadźizny někotrych pastyrjow po czasu najmócnischi lud a najwjetschi knjeziczerjo, mějachu pschisłowo: **Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur** (Z pschezjenosczu make wěcy rostu, z njepschezjenosczu najwjetsche rozpadnu). Woni mějachu prawje a su pschez 1000lětne wobstaczo jich kralestwa wo tym so pschepokazali. Lubi serbscy krajenjo! My drje nimamy tele pschisłowo, ale joho prawdu smy tež hižo czasto nazhonili. Naschi wótcojo su zhonili, kajka to wěrnosć je, zo z njepschezjenosczu najwjetsche wěcy so zahubja. My, jich njemnozy potomnicy, smy w najnowischim czasu wjacykrócz zhonili, a nadźijamy so hischcze bóle zhonicz, kak z pschezjenosczu make wěcy rostu t. r. kak smy, hacžrunje je nas mało, ze zhromadnym skutkowanjom hižo někotre spomnjenja hódne wěcy dokonjeli. Je trjeba, pschikłady pomjenowacz? Dopomnicze so na składowanjo za wotpalenych we Gottleubje. Ja mohł powjedacz, kak jara je tónle rjany skutk wysoko postajenym knjezam so lubił, a z kajkej czesczu woni hižo tohodla na Serbow spominachu. Pomyslcze na lońsche składowanjo za swjatoho wótca, a kak su potom wulke wukrajne nowiny a czasopisy tohodla khwalobnje wo Serbach ryczeli, kotsiž snadź hewak njewjedźachu, zo su Serbja na swěcze. Dale smy sebi pschez pschezjenoscz a zhromadne prócowanjo měr wobstarali pschecźiwo nadpadam jenych zuatych nowinow. A nětko najnowischi skutk nascheje pschezjenoscze — peticija za nasch klóschtyr z wjacy hacž 1200 podpismami? Ta ma dospołny a pschepokazacy wunoschk a wužitk. Kak dha to?

Naschi njepschecželojo nětk derje wjedźa, zo jich hłós pschecźiwo klóschtram po prawym niczo njepłaczi, dokelž woni z cyła žane prawo nimaja, wo należnosczach katholskeje wěry sobu ryczecz. Tohodla bě pschi jich cyłej wulkej harje jenož te

wotpohladanjo, zo bychu so katholikowje rebellscy sčinili. Schtož chcychu rad wotstronicź a po prawje wotstronicź njemóžachu, to budźa, tak myslachu woni, katholikowje dobroczźiwje a hłupje jim wotstronicź pomhacź. Haj woni zjawnje prajachu: wy katholscy, sčźińcźe započatk z peticiju pschečźiwo klóschtram, nascha pomoc njebudźe wam pobrachowacź. Na to smy nětko z peticiju za klóschtyr z wjacy dyžli z 1200 podpismami*) wotmołwili. Dokelž woni to prawje derje wjedźa, su tež, kak so słyschi, za najlěpsche džerželi, zo bychu sebi fiasko (njeporadźenjo) zalutowali, swoje cyłe wotmyslenjo puschczicź a klóschtry na pokoj wostajicź. Dokelž pak nasche wotpohladanjo bycź njemóže, naležnoscź, kotraž je wo měrje, bjez potrěbnoscźe do wojowanja pschinjescź, je nascha derje pschihotowana peticija, kaž so dale słyschi, w tu khwilu **ad acta** położena a budźe jenož tehdom na sejm do Dreždźan wotpósłana, hdy by tola něschto tajke tam k ryčźam pschischło, na čźož so z peticijemi pschisłuschnje wotmołwi.

Hdyž mamy tajkele pschikłady pšched wočźomaj, schto nasche pschezjene a zhromadne skutkowanjo zamože, schtó sebi hischcźe zwěri, nasche katholske zhromadźizny a druhe prócowanja, z kotrymiž chcemy mysliczku za pschezjenoscź a zhromadnoscź wubudźicź abo wobkruczicź, — za njewužitne, haj za směschne wuprajicź, bjez toho zo by pschestał, katholski Serb bycź, kaž so słuscha?

A hdy by něchtó pschez to hischcźe wo wužitnoscźi tutych naschich prócowanjow so pschepokazacź nochcył, snadź móža czasy a podawki pschińcź, hdźež budźe jomu lubo, zo su druzy z tajkimi wěcami započatk sčinili, prjedy hacž je wón sam jich wužitnoscź a potrěbnoscź spóznał.

Zo w prjedawschim czasu tajkele wěcy njeběchu, njesmě nikomu pschičźina (wina) bycź, je zacźisnycź abo hanicź. Hdy bychmy so tajkoho praschecź chcyli, czohodla wjacy runje tak njehospodari, kaž joho nan abo dźěd je činił, dha by nam zawěscźe wotmołwił: „dokelž su so czasy pscheměniłe; schtóž chcył nětko hischcźe tak hospodaricź, kaž tehdom, tón njeby do prědka pschischoł a by zhubjeny był.“ Haj tak je tež tudy. Czasy su so jara pscheměniłe. Schtož bě prjedy njewužitne a njetrěbne, to njeje nětko bjez wužitka, ale je dobre, pod wěstymi wobstejnoscźemi tež trěbne a budźe to po czasu hischcźe bóle.

Schtóž dopokazmo žada, pohladaj na Bajersku a na to, schtož so tam nětko podawa. By w Bajerskej dobra wěc pschi wólbach na sejm dobyła, hdy by runje wjesny lud krucźe hromadu njedžeržał a by dha k tomule hromadudźerženju pschischło, hdy by so tak wjele towarstwow njezałožiło a tejko ludowych zhromadźiznow njedžeržało, w kotrychž buchu ludźo wo zjawnych naležnoscźach

---

*) Dokelž je w Saksej 9000 katholskich Serbow, móžesche peticija lochcy wjele wjacy podpismow měcź, hdy běsche 1. wschudźom a 2. wot wschitkich wotroscźenych podpisana była, kaž běsche Posoł prosył. Pschi tajkich wěcach hlada so jenož na mnohoscź podpismow, nic na powołanjo abo słužbu podpisowarja! Wysche toho njeje peticija do wschěch wosadow słana. Jeli budźe woprawdźe hischcźe na saksim sejmje wo zběhnjenju abo wobstaczu klóschtra — ryčźane, zestajimy hischcźe jenu adressu za budyšku a radworšku wosadu a postaramy so wo podpisma.

Redaktor.

derje powuczeni? A hdyž chcył něchtó prajicź, my njejsmy Bajerscy t. r. nas njeje tak wjele, dha wostanje tola pola nas runje tak wěrno kaž pola nich, zo pschezjenoscź sylni a zo pschez pschezjenoscź tež małe wěcy rostu.

P. Innocenc.

Z tutym nastawkom smy cyle pschezjene a pschejemy, zo by so derje rozpomnił. Smy njedawno dlěschi wustojny nastawk wot k. wučerja H. dostali pod napismom: „Załožcże katholske towaŕstwa!“ We wschelakim nastupanju su tam podobne mysle wuprajene, kaž mamy w hornischim nastawku, a skónčnje je namjet stajeny, kotrohož wozjewjenjo smy na khwilu wotstorčicź za dobre spóznali, dokelž chcemy prjedy hischcże z někotrymi duchownymi so rozryčecź a tež nowy sakski swobodnischi towaŕstwowy zakoń (Vereinsgesetz) wočakacź.

Redakcija.

Katholska cyrkej w Chinesiskej.

(Pokračowanjo.)

II.

Katholska cyrkej je so tež wot toho czasa w Chinesiskej khětro rozschěrila.*) Cyle khěžorstwo, njeličimy-li te kraje, kiž drje Chinesiskej słuscheja a lětny dawk khěžorej płaćicź dyrbja, je do 20 japoschtolskich vikariatow rozdźělene, kotrymž runje tak wjele biskopow prědkstoji. Wot tutych maja někotsi jenoho biskopa hako koadjutora k pomocy. Tam a sem drje su so pschez pohanske zběžki abo europiske schczuwanja napady na katholske cyrkwje a jich słužownikow stałe, kiž druhdy k tomu wjedžechu, zo buchu duchowni a wosadni martrowami a tež morjeni a cyrkwje spalene; tola běchu te skerje wina k rozschěrjenju katholskeje wěry, hač zo bychu ju podtłóčicź móhłe. Wschudźom nastawaja nowe wosady a pohani pschińdu z czródami, zo bychu kschescźanstwo na so wzali. A hač runje nam, hdyž je nětk swoboda kschescźanstwu dobyta, tudy protestantscy missionarojo wschelakich wuznaczow napscheczo skutkuja a naschu wěru na wsche mózne waschnjo

---

*) Wot toho czasa, hač je posleni měr kschescźanstwu dospołnu swobodu dał, su tudy tež protestantscy missionarojo wschelakich wuznaczow skutkowali. Z jenych aktow, kiž buchu wóndanjo wot protestantskeje strony w Schanghai wozjewjene, dźělimy sćěhowace sobu: W januaru 1864 bě w Chinesiskej 105 protestantskich prědarjow wschelakich wuznaczow, bjez nimi 7 chinesiskich; druzy běchu Europiscy a Amerikanarjo. Woni mějachu stacije w Kanton, Hongkong, Swatow, Amoy, Forchow, Ningpo, Hangkow, Chafoo, Tangchow, Tientsin, Peking a Schanghai. Tym pomjenowanym prědarjam pomhaja hischcże 148 chinesiskich katechetow a 20 młodych Chinesow so na prědarstwo pschihotowachu. Woni su tam 59 cyrkwjow natwarili a maja 44 schulow a 19 pensionatow. Liczba kschescźanstwu wot nich wobroczenych Chinesow so 1864 na 1974 duschi staji. Tola te pismo pschispomni, zo je jich najsterje 2200; dokelž chce někotre missiony swoje statistiki pschipostałe njeběchu. Wysche toho běchu woni hižon wudali a rozdźělili 700 knihow wědomnostnych 95,000 starych testamentow, 446,000 nowych testamentow, 1,127,675 traktatow a 61 periodiskich nowinow. Etudes relig. hist. et lit. par les Pères de la Comp. de Jésus. Janvier 1868.

hanja, je jich ſkutkowanjo dotal nam mako ſchkodźiło; dokelž naprjedy ſu woni bjez ſobu njepſchezjeni, ſwarja jedyn na druhoho a ſchtož jedyn wuczi, druhi zaczíſnje; k druhomu woni najbóle jenož we wulkich měſtach prěduja, hdźež europiſchy konſulowje pſchebywaja a hdźež ſo žanych nadpadow bojecz njetrjebaja. Tohodla tež tehdym, hdyž hiſchcze krawne zakonje w Chineſiſkej płaczachu, žadyn proteſtantſki miſſionar tudy widźecz njebě. A wyſche toho ma katholſka cyrkej pſchez ſta lět pſchelatu martraŕſku krej pucž pſchihotowany a dowěrjenjo luda. Kak je ſo katholſka cyrkej w Chineſiſkej hacž do dźenſniſchoho dnja ſrjedž wſchitkich zadźewkow rozſchěriła, dowolam ſebi ſczěhowacy pſchehlad podacz.

Pohladajmy najprjedy na hłowne město Peking a provincu Petſcheli. We Pekingu mějachu katholſcy w zańdźenym lětſtotku 4 cyrkwje. Wot tuthych ſteji hiſchcze jena, mjenujcy prjedawſcha kathedrala. Wona drje bě jara wobſchkodźena, je pak hewak jena najrjeńſchich cyrkwjow. Wona bu nětk katholikam zas pſchipokazana, kaž tež leżownoſcze, hdźež běchu prjedawſche tſi katholſke cyrkwje ſtałe. Hdyž kſcheſczańſke wójſko pſchi poſlenjej wójnje dobyczéřſcy ſem pſchicżeże, bu w tutej cyrkwi dźakne „Te Deum“ dźerżane. Nětk je wona za biſkopſku cyrkej poſtajena. Na tych druhich tſjoch měſtnach, hdźež běchu prjedy cyrkwje, ſo nětk w małych khapałkach kemſche dźerża. We lěcze 1867 bu rjana nowa cyrkej wot pekingſkoho biſkopa Mouli natwarjena a pod wulkimi ſwjatocznoſczemi, na kotrychž wyſche europiſkich zapóſtancow tež tſjo wyſoch zaſtojnich chineſiſkoho khěžora dźěl bjerjechu, poſwjeczena. Kak je ſo liczba katholſkich tudy pſchiſporiła, ſpóznaje ſo ze ſczěhowacoho. Hdyž nětczíſchi biſkop Mouli w lěcze 1836 do Pekinga pſchińdże, bě tu 350 wěriwych; w pſchedměſtach a wokolnoſczi bě jich hiſchcze 659, kiž buchu dotal wot lazariſtow a někotrych chineſiſkich měſchnikow duchownje zaſtarani. Nětk liczimy w 5 cyrkwjach 8000 woſadnych. We zańdźenym lětſtotku běchu tu tež 3 katholſke kěrchowy, kiž pak buchu cyle zapuſczene; tež wone ſu zas katholikam wotſtupjene. Wot lěta 1863 wobſteji tudy klóſchtyr miłoſczíwych ſotrow, kiž maja hójernju, hdźež wjele ſtow khorych zaſtaraja, ſyrotnicu a wucžerńju za holczki. We lěcze 1856 bu wot japoſchtolſkoho ſtoła provinca Petſcheli do 3 japoſchtolſkich vikariatow rozdźělena. Nětko ſu tute:

1. Pekingſki vikariat ma nětk dweju biſkopow, 10 europiſkich a 20 chineſiſkich měſchnikow. Wyſche wſchelakich wucžerńjow wobſtejitaj tudy dwaj duchownſkej ſeminaraj. Rjany hród bu wot khěžora lazariſtam wotſtupjeny, zo móža tam miſſionſke ſchule załožicz. We wokolnoſczi tež na někotrych wſach a měſtach wjetſche a njeńſche woſady wobſteja. Najwjetſcha w Tintſin, hdźež maja miłoſczíwe ſotry tež klóſchtyr, do kotrohož ſu 20 młodych chineſiſkich knježnow zaſtupiłe. Wot nich wobſtara ſo tež hójerńja, haptyka a dwě ſyrotnicy.

2. Japoſchtolſki vikariat w raniſchim Petſcheli je hižon wjele pſchecżiwnoſczow pſchetracz dyrbjał. Lud wopokaza ſo jara njepſchecżelſcy zmyſleny pſchecżiwo miſſionaram a bu wot mandarinow (wyſokich khěžorſkich zaſtojnikow) hiſchcze bóle k tomu ſchczuwany. Někotry krócz buchu miſſionarojo cyle wurubjeni. Tola je tež nětk lěpje, a liczba katholikow je ſo wot 3800 na 8200 pſchiſporiła.

3. Najbóle pak je katholſka cyrkej w 3. vikariacze, k połdnju Petſcheli,

rostka, hdźež biskop Anouille knježi. Tudy je pschecy wjele katholskich byko. We lěcze 1836 naliczi so jich 4392, kiž běchu so hižon 1859 na 14,000 pschisporili. Tola je tudy wjele krawnych pschescźěhow byko a 72 cyrkwjow bu spalenych. Hako zapłata bu nětczischomu biskopej 1862 za nje wot chinesiskoho khěžora wulki hród w měscze Tschingtingsu darjeny. We tutym je nětk seminar, syrotnica, wuczerńja a khapała. Za jene lěto (w lěcze 1863) bu tu 2500 wotroscźenych kschcźenych a tych, kiž so kschcźeńcy pschihotowachu, bě pschez 12,000. Wjele pagodow (pohanskich templow), bu do katholskich cyrkwjow pschetworjenych a do lěta 1866 bu na 40 nowych cyrkwjow a khapałkow twarjenych. Tola pohansch popja su wjacy krócź ludźi pschecźiwo kschescźanam naschcźuwali, a krawne zběžki, hdźež krej kschescźanow běžesche, běchu zrudne scźěhwki toho, a běsche to cźim zrudnischo, dokelž mandarinojo k tomu z wjesołoscźu pschihladowachu. Tola tam biskop ze swojimi 12 europiskimi a 15 chinesiskimi měschnikami dale z božej pomocu skutkuje.

4. We japoschtolskim vikariacze Schantong bě prjedy jara wjele kschescźanow; tola w lěcze 1840 běsche jich jenož hischcze 4000 wostało; dokelž su runje jow kschescźenjo najbóle podcźischczowani byli a to hacź do nětka. Hacź runje je jim pschez nowe zakonje swoboda slubjena, je tola mało lěpje. Ale pschi wschitkich hubjenych wobstejenjach je liczba wěriwych pschiběraka. We lěcze 1866 bě tudy 10751 katholskich kschescźanow a 4000 katechumenow. Tutón vikariat ma 104 khapałkow, 19 wulkich cyrkwi, 1 seminar a 29 wuczerńjow, kotrež pod 2 biskopomaj, 5 europiskimi a někotrymi chinesiskimi měschnikami steja.

5. Japoschtolski vikariat Schansi dosaha hacź k Mongolskim pomjezam. Krawne pschescźěhanja su tudy wjele schkody naczinile; ale pschez to runje wjele dobrych kschescźanow wuczek pytachu, zo bychu so w tudomnych wulkich horach wukhowali. Někotsi, kiž njebuchu k smjercźi, ale zapokazanju do Mongolskeje wotsudźeni a tam wotwjedźeni, tudy zas k nam so pschinamkachu. We lěcze 1865 bu 913 wotroscźenych kschcźenych. Cyły vikariat liczi 1 biskopa, 3 europiskich a 16 chinesiskich duchownych, a 13,832 kschescźanow, kiž maja 1 seminar, 8 cyrkwjow, 27 khapałow a 14 wuczerńjow.

6. Japoschtolski vikariat Schensi, kiž provincu toho mjena a kruch Mongolskeje wopschija, je nětk dźěleny, a Mongolski dźěl je psched krótkim za wosebitu japoschtolsku präfekturu postajeny a Belgiskim missionaram pschepodaty, wot kotrychž hižo dwaj w tym krótkim cźasu smjercźi podležeschtaj. Wysche pschescźěhanjow pschez pohanskich zastojnikow maja tu kschescźenjo wjele wot rubježnych muhamedanow cźerpjecź. Tola je so psched krótkim tež tu wulka nowa katholska wosada założiła. We cyłym vikariacze liczimy 23,000 kschescźanow, 80 khapałow a cyrkwjow, 1 seminar a 5 wuczerńjow, kiž pod 1 biskopom, 6 europiskimi a 17 chinesiskimi měschnikami steja.

(Pschichodnje dale.)

Z nascheje diöcesy.

Z Budyschina. Zańdzenu njedzelu wopuschczi nas nasch najdostojnischi knjez biskop Ludwik, zo by so wutoru rano z Drježdzan do Roma na koncil podał. Bóh zdžerž joho strowoho a daj jomu zbožownje domoj so wróćicz!

Z Budyschina. Město budyskoho tachanta na sakskim sejmje w Drježdzanach budze nětko k. kanonikus kantor Hoffmann zastupowacz.

Z Budyschina. Zańdzenu sobotu je nasch hnadny k. biskop w tachantskej cyrkwi duchownsku swjećiznu wudželił k. Adolfej Brendlerej a k. Janej Hornigej.

Z Budyschina. Psched někotrymi dnami je nětko wotmołwjenjo pschischło na list „wubjerka k pschihotowanju założenja cyrkwje w Čžornecach abo Bacžonju.“ Wone ma so po słowje pschełožene takle: Potom hacž je wo Waschich 10.—14. julija t. l. pschepodatych statutach a wo Waschim prědkwzaczu na požadanjo wysokodostojne klóschtyrske knjejstwo w Marijnej Hwězdže hako patronatstwo so wuprajiło, a wysche toho tež wysokodostojny knjez kanonikus a farar Jakub Barth w Khróscžicach słyschany był, njekomdži so podpisane tachantske konsistorium, nětko pod tym wuměnjenjom swoje zjawne pschizwolenjo tamnym wot Was pschepodatym statutam (pschirunaj cžisło 14. Pósła) a tamnomu wot Was dospějomnomu, najprjedy na wobstaranjo k założenju noweje cyrkwje w Bacžonju abo Čžornecach trěbnych srědkow złożenomu wukóncej wuprajicz, zo § 7. spomnjenych statutow te pschemĕnjenjo dostanje, zo pozdžische postajenjo města, hdže ma projektirowana (wotmyslena) cyrkej twarjena bycz, we dorozymjenju tych pschi dželenju wosady Khróscžic po cyrkwinskim prawje wobdželenych jenicžcy ordinariatej (t. r. tachantej) so zawostaja. Te same skónčnje njezapomnja, wubjerkej za joho khwalbyhódne Bohu spodobne prócowanjo Swoje połne pschipóznaczo wuprajicz a najlěpschi wunoschk (Erfolg) pschecz. W Budyschinje na tachantstwje, 23. novembra 1869. Tachantske konsistorium tam. Ludwik Forwerk, biskop, **Adm. eccl.** a tachant. — Potajkim směmy nětk nasch zhromadnoserbski katholski skutk zapoczecz. Budžemy tule należnosc pschecy wobhladowacz hako tajku, kotraž podpjeru wschitkich serbskich wosadow žada. Nic jenož na tych myslimy, kotsiž nětko we wokolnosczi projektirowaneje cyrkwje bydla, ale tež na pschichodnych, kotrymž mózemy z tym duchownu dobrotu wopokazacz. Tež czi, kiž su nětko wobsiejace cyrkwje twarili, njejsu jenož za sebje samych to wuwjedli, ale tež za nas a za dalokich potomnikow, kotrychž njejsu znali. Tak dyrbja czi myslicz, kiž su daloko wot Čžornec abo Bacžonja a w druhich wosadach! A to by tola džiwno było, njedyrjeli wschitcy katholscy Serbja ze zhromadnymi mocami cyrkej załožicz móc. Wjele mjeńsche a khudsche wosady su to same zamóhli! Prěnja wěc nětko budže, zo so w bližschim czasu wubjerk zhromadži (w tych dnjach rozpósczele so pscheproschenjo) a potom stanu so hortne a pisowne próstwy za wuprajene wotmyslenjo katholskich Serbow. Daj Bóh zbožo!

Z Budyschina. W pastyrskim liscze němskich biskopow wozjewjena pobožnoscz započnje so, kaž je tam prajene, 8. dżeń decembra a dżerži so kaž sczěho-

wacaj dnaj, 9. a 10. decembra dopołdnja a popołdnju; cžas budże za kóždu wosadu wot jeje knjeza fararja postajeny. Tež pschispomina so, zo smědža so te tsi póstne dny k dobyczu wotpuska na tsi wschelake tydzenje rozdželicz.

Z Marijneje Hwězdy. Dżeń 25. novembra bu Marija Żurec z Łupoje pola Radworja do naschoho konventa dowjedżena, zo by w swojim cžasu hako laiska sotra klóschtyrske sluby wotpołożiła. Wona běsche prěnja, kotraż so po nahłej smjercži njedawno zemrjeteje sotry Marthy k zastupjenju wozjewi a bu hnydom pschiwzata. Njech so tež pschichodnje, hdyż jena knježna wumrje, hnydom wozjewja, kiż chcedża rady do klóschtra zastupicz. Potom budże pschecžo ludźi, po kotrymż chcedża wjacy Serbowkow w naschim klóschtrje měcz po móżnoscži bórzy dopjelnjene. Pschiwzata je tež hako chorska sotra M. M. Burec z Jasenicy, kotraż pak dyrbi so dalischoho wuwucženja dla na dlěschi cžas do Cžech podacz. Potajkim je lětsa nětko pjecz Serbowkow do naschoho knježnjacoho klóschtra zastupiło a hischcże schesta ma pschiwzaczo slubjene. To je prawje żohnowane lěto!

Cyrkwinske nowinki a powjescże.

Bajerska. Pschi poslenich wólbach je katholska strona dobyła, dokelż je so lud wschudżom horliwje na nich wobdżělił.. Katholska strona nochce niczo wo zastupjenju do połnócnoněmskoho zjenocženstwa wjedżecz.

Z Prahi. Tudy bu k. Matij Sedlak, diakon a wot oktobra katechet a prědar pschi cyrkwi swjatoho Hawła wóndanjo hako rekruta krajneje wobory k wójsku żadany a je tež wojeńsku pschisahu wotpołożicz dyrbjał, hdyż běsche prjedy połdra hodżiny z druhimi rekrutami zanknjeny a wschelake njepěkne rycże słyschecz nuzowany był. Wón dostanje pschichodny měsac měschnisku swjeczizmu. Khěżorstwo stupa do stopow italskoho kralestwa!

Z Krakowa. Krajne sudnistwo je nětko proceß pschecziwo prědkstejiczerkomaj klóschtra karmelitkow zastajicz dyrbjało, dokelż żanu winu wotsudżenja teju knježnow njenamaka a tež statny wobskorżnik njeje pschecziwo tomu protestirował. Ta cyła hara „teje zanknjenje knježny dla" běsche potajkim podarmo; jenoż za winske żidowskoněmske nowiny běsche trěbna, dokelż chcychu z „liberalnymi" keklijemi kedżbnoscż wot znutskownoho hubjenstwa khěżorskeje konstitucije z tymi nowymi zakonjemi, wo kotreż skoro nichtó njerodźi, wotwobroczicz. Njezbożowna knježna Borbora Ubrykec je pschecy zasy za khoru na duchu spóznata a wostanje we wustawje za njewuhojnych błudnych. Dopokazane je nětko, zo su lěkarjo w swojim cžasu w klóschrje hižo wuprajili, zo żadyn srědk ju wustrowicz njemóże.

Z Roma. Koncil budże na tele waschnjo wotewrjeny. Na 8. decembra zhromadża so wótcojo koncila rano w sedmich w konsitorialnym salu nad nutskhodom do cyrkwje s. Pětra. Bamż zastupi tam ½9. Potom pójdża w processiji a **„Veni creator Spiritus"** spěwajo do koncilskoho sala (kotrohoż pschihotowanjo na 120,000 frankow płaczi) w cyrkwi samej. Tam budże kardinal Patrizi Bożu mschu a po jeje skónczenju arcbiskop Passaralli łaczansku wotewrjeńsku rycż dżerżecz. Na to poklaknu biskopja po rjadu pscheð bamżom, kotryż cyku zhromadżiznu po-

žohnuje. Sekretař koncila, biskop Feßler, pscheczita nětk bamžowy wotewrjeński dekret, wo kotrymž so bórzy wothłosuje. Skónczńje wupraji bamž koncil za wotewrjeny. W czasu processije zwoni so w Romje ze wschěmi zwonami a kanóny tšěleja z jandželskoho hroda.

Ranischa Indiska. Pod zakitom jendželskoho knježerstwa załožichu belgiscy jesuitowje we Kalkutta wulkotny wustaw, kotryž swjatomu Francej Xaverskomu poswjeczichu. Tón samy wopschija schule za tukrajne a cuze dźěczi, kotrež prjedy mało wuczby dostachu. Jich prócowanja su so tak derje radźiłe, zo jim protestantske knježerstwo nětko wschu móżnu podpjeru poskicza, zo bychu swoje žohnowane skutkowanjo pschecy bóle rozwiecź móhli. Jich kollegium ma 38 sobustawow, bjez nimi 18 měschnikow, 8 katechetow a 12 pomocnikow.

Ranischa Indiska. Tu knježi hłód a cholera. W Gualioro zemrje za tsi njedžele 3,000 ludźi a w Amritsiru mrěje w pscherěžku kóždy dźeń 118 cźłowjekow. W Kalkutta je jich w auguscze 2,000 zemrjeło.

Należnosce towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 302. kubler Jakub Schelc z Rózanta; 303. pschekupc Jakub Hórnik z Radworja; 304. Michał Pjekař z Dobroschic; 305. Jakub Wencel z Dźěžnikec; 306. Michał Schejda ze Schunowa; 307. Mikławsch Lebza z Nowoslic; 308. Michał Zarjenk z Ralbic; 309. Michał Kumer z Kazka; 310. Michał Manjok z Pěskec; 311. mtynkowa Khata Serbinowa z Nowoslic.

Na lěto 1868 zapłaczi: 358. M. B. z R.; 359. M. W. z R.

Dobrowólne dary: Sch. ze Sernjan 2½ nsl.; P. T. z R. 2½; J. C. z R. 5; M. Pjekař z Dobroschic 5 nsl.

Cyrkwinski powěstnik ze serbskich wosadow.

Z Budyschina. Kschczeni: Marija Theresia, dź. kublerja Jana Schustera z Budestec; Handrij Ernst, s. hejtmana Handrija Horaka z Wulkoho Wjelkowa; Emil Oswald, s. piwarca Pöhle z Mnischonca; Emil Herman, s. schtrymparja Bjedricha Riedela ze Židowa; Franc, s. zankarskoho Alberta (zasy †); Hańža Sidonia, dź. kublerja Michała Mtynka z Dalic. — Wěrowani: Jakub Hołbik, cyrkwinc z Radworja a Madlena Kubańkec z Khelna; kowarski mischtyr a wobsedźer Jakub Wawrik z Khróscźic a Marija zwudowjena Schusterowa z Bělczec; Jan Schneider z Jasency a Hana Justec z Bělczec. — Zemrjeta: Marija, dź. khěžkarja Michaka Zybarja z Hrubjelczic, 32 lět.

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda je wuschła a pschedawa so za 2½ nsl. poła kk. Smolerja a Pjecha, kaž też w expedicijach Katholskoho Póstka a pola klamarjow, kotsiž móża ju kóždy czas pschez nas tunischo dostacź:

Katholska protyka za Hornju Łužicy na 1870.

Schtóž chce prěni a druhi lětnik teje sameje dospołnosce dla měcź, może jón za 6 np. dostacź, kaž daloko zbytkne exemplary dosahaja.

Cźischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.

Katholski Posoł

Wukhadźa prěnju a třeću sobotu w měsacu.

Cyłolětna płaćizna na pósće a w kniharni 15 nsl.

Cyrkwinski časopis,

wudawany wot towarstwa SS. Cyrilla a Methoda w Budyschinje.

Redaktor: Michał Hórnik.

Čisło 24. **18. decembra 1869.** **Lětnik 7.**

Katholska cyrkej w Chinesiskej.

(Skóneženjo.)

7. We japoschtolskim vikariacze Hupe njejsu hischcze krawne a jara cežke pschescežehi hacž do dženschischoho dnja cyle pschestałe, a to wosebnje, dokelž jow zběžkarstwo napscheczo khežorej lěta dołho knjeżesche. Tola je w nowischim czasu něschto lěpje; pschetož francózski konsul w Hankeu kscheszanow sylnje zakita. Wot lěta 1865 je so wjele nowych wosadow założiło, a liczimy nětk 16,063 katholikow, kiž pod biskopom z 14 europiskimi a 14 chinesiskimi měschnikami steja, a kiž maja 36 khapalow, 1 seminar, 1 kollegium, syrotnicu a dójschto wuczerńjow.

8) Japoschtolski vikariat Hunan je z prjedawschim jenajke czerpjenja měł. Hakle wot 1865 je něschto měra nastało, a jena nowa katholska wosada je so wot toho czasa założicz mohła. Liczimy nětk wysche 2 europiskeju 11 chinesiskich duchownych, 2207 kscheszanow, kiž maja 9 cyrkwjow, 1 seminar a 4 wuczerńje.

We 17. lětstotku bě so w Parizu wosebity seminar za missiony założił, kiž dyrbjesche wosebje missionarow do dalschich ranischich krajinow Asije słacz. Czile duchowni su tež wot 200 lět sem tute ze swěru wobstarali. We wschitkich krajach, wot Indiskeje hacž do Korea, Mandschurskeje a Japanskeje su woni missionske stacije założili, kotrež su ze swojim potom a ze swojej krewju płodžili. Pohladajmy na missiony, kotrež su czile japoschtolscy mužowje w Chinesiskej hacž do nětczischoho czasa założili a wobstarali. Trjechimy jich w najczoplischich krajinach Chinesiskeje, kaž w lodowych krajinach Mandschurskeje. Wosobnje skutkowachu woni w provincach Setschuen, Yünan, Kueitscheu, Kuangsi, Kuangtong a Leaotong.

9. Provincy Setschuen, Yünan a Kueitscheu wuczinjachu hacž do lěta 1840 jedyn wulki japoschtolski vikariat. We nim su czile mužojo hacž do tamnoho czasu wjele za kscheszanstwo dobyli a wulke wosady założili, su pak tež pódla wulke

cžerpjenja pschětrali, wjele wot nich je swoju krej za wěru pschelako. Ale tohodla so woni njedachu wottraschicž. Pschi wschitkich pschescžěhach syła kschescžanow pschiběrasche. Tuto bě tež wina, zo buschtej w l. 1840 provincy Yünan a Kueitscheu wot romskoho stoka za wosebity vikariat postajenej a provinca Setschuen bu do tsjoch japoschtolskich vikariatow rozdžělena.

Kak je katholska wěra pschi wschitkich pschescžěhanjach we runje pomjenowanych krajinach pschiběraka, widžimy z pisma biskopa Desfleches, japoschtolskoho vikara w ranischim Setschuen. Po tutym namakachu so we l. 1840 w provincach Setschuen, Yünan a Kuetscheu 1 biskop, 8 europiskich a 30 chinesiskich duchownych a w seminaru namakachu so 40 mlodžencow. We lěcže 1860 namakamy we 5 vikariatach tychle 3 provincow: 8 biskopow, 40 europiskich missionarow a pschez 50 chinesiskich duchownych. We 6 seminarach namakamy pschez 200 mlodžencow, kiž so na duchownstwo abo wuczeŕstwo pschihotuja. Zo cžerpjenja missionarow, kaž z cyła kschescžanow w Chinesiskej konca nimaja, scžěhuje z toho, zo w najnowischim cžasu tudy martrarjow wohladamy. Tak bu we l. 1850 missionar Bachal z tsjomi nowowěriwymi po wulkim cžwělowanju k smjercži wotsudženy a morjeny.

We ranischim vikariacže Setschuen bě liczba kschescžanow we l. 1855—1860 wot 18,000 na 21,000 pschirostła, a hako pschez Pekingski měr kschescženjo wjetschu swobodu dostachu, pschipadowachu jowle cyłe wsy k naschej wěrje; w jenym lěcže so jich na 15,000 pschewobroczi. Ale to zbudži hněw pohanow, a wosobnje běchu tudy pohansch schtudenczi, kiž zběžk napschecžo kschescžanam zbudžichu. Cyłe wsy, kiž běchu kschescžanstwo na so wzałe, buchu spalene, cyrkwje spowalane a wjele kschescžanow skóncowanych a kotsiž njebuchu morjeni, běchu na proscheŕski kij pokazani. Wosobnje slědžachu njepschecželojo za europiskimi missionarami. Missionar Eyraud dyrbjesche so měsacy dołho zakhowany džeržecž, a kaž pschez džiw cžekny jim, kiž joho wschudžom pytachu. Missionar Mabileau pak bu popanjeny a 30. augusta 1865 surowje morjeny. Tež w provincy Kueitscheu mějachu kschescženjo hischcže psched mało lětami krawne pschescžěhi pschetracž; dokelž so tež tudy pschiwisarjo pschibohow rozzłobichu a so pschecžiwo katholskej wěrje zběhnychu. We jan. 1858 buchu tudy młodaj kschescženaj, kiž běschtaj so za wupschestrjenjo kschescžanstwa staraloj, a młoda knježna, kotraž hako katechetka skutkowasche, pschez mjecž morjeni. Tosamo sta so w juliju 1861, hdžež buchu dwaj seminaristaj, domownik seminara a jena kschescžanska słužownica morjeni. We februaru 1862 dobychu sej missionar Neel, jedyn wuczeŕ a jena młoda wuczeŕka, kaž jedyn druhi kschescžan martraŕsku krónu. Jim bu wschitkim kschescžanskoho wěrywuznacža dla na wotsudženjo wyschnoscže hłowa wotcžata. Pschez krutu pschikaznju z Pekinga a pschez nowoho derjezmyslenoho městokrala bu dalschomu krejpscheleczu konc scžinjeny, a katholska wěra możesche so wschudžom zjawnje prědowacž. Tute pschewobroczenjo zmyslenja wyschnoscžow měješche zwjeselace scžěhwki. Cži, kiž naschu wěru pschiwzachu, liczachu so bórzy po tysacach. We poslenischich 3 lětach su pschez 100 wulkich wsow a wulka mnohosčž mjeńschich kschescžanstwo na so wzali. Tež we wjele městach su kschescžanske wosady nastałe. Wjele cyrkwjow su so natwariłe, a wuczeŕnje a syrotnicy so założichu. Wjele wsow je biskopej Faurie

pagody pschepodało, zo bychu so do cyrkwjow pschewobroczile. Tež su wjele wosobnych mandarinow katholske wěrywuznaczo wotpołožili. We hłownym měsczе Kueitscheu su missionarojo, po poruczności khěžora, radnu khěžu generala Tiena, kotryž bě poslenje krawne pschesczěhanja zawinył, hako zapłatu za naczinjenu schkodu dostali. Wona je nětk do syrotnicy pschetworjena, a pódla na blaku, kiž khěži sobu słuscha, budże so nowa kathedralska cyrkej twaricz. Liczba tych, kiž su so poslenischich lětach kschesczanstwu pschiwobroczili, wuczini pschez 200,000.

W provincy Kuangsi njebě wot 150 lět wjac žadyn katholski měschnik był, jako missionar Chapdelaine we l. 1854 sem pschińdże a kschesczansku wěru prědowacz počza. Wón dobu tež za lěto pschez 200 pohanow, kiž so kschesczanstwu pschiwobroczichu a někotre małe wosady so założichu. Ale nětk zběhnychu so pschibohowscy. Hižon we februara 1856 buchu missionar a někotsi pschewobroczeni psched sudnistwo stajeni a surowje martrowani. Jena młoda wuczerka pódla zemrje. Missionarej a jenomu wuczerjej bu hłowa wotrubana; druzy jeczi dyrbjachu po wustatych martrach dołhe czasy we jastwje wostacz. Wot toho czasa njeje missionska stacija zas wobsadżena. — Tež w provincy Kuangtong mějachu missionarjo hacz do nowischoho czasa wjele czerpjecz, doniž tež jim pschez pschedobyczo Kantona a Pekinga położenja nastachu. Kschesczenjo wobsedżachu w starschich czasach w Kantona 9 cyrkwjow a 15 w provincy. Tute buchu wschitke w krawnych pschesczěhach zaniczene. Hako zapłatu je khěžorske knježerstwo nětk missionaram prjedawschi hród městokrala Yeha dariło, zo by so tam wulka kathedrala twarika. Na 8. decembra 1862 bu pschez biskopa Guillemina w pschitomnosczi městokrala, dweju chinesiskeju generalow a druhich wysokich zastojnikow, zakładny kamjeń k njej położeny. Hacz runje ma kschesczanstwo nětko wjac swobody, budże tola dołho tracz, prjedy hacz budża kczějace wosady zas zhromadżene. Ale zo tež kschesczenjo, byrnje swobodne zakonje płacza, tudy we měrje żiwi byc njemóża, pokaza nam sczěhowacy podawk. Na 21. decembra 1868 (hl. Annale l. 1869) nadpadnychu pohanjo farske wobydlenjo a khapalu w Lueitscheu, ranichu missionara a spalichu khapalu. Tasama bu tež psched dwěmaj lětomaj runje tak zaniczena; dyrbjesche so pak potom na khósty tamnych njepschecželow z nowa natwaricz. Pschi tym zběžku bu 100 kschesczanow ranjenych a 8 bu jich morjenych a cyła wosada rozehnata. Tež khapałka w Pake bu pozdźischo spalena. Wot wyschnosczе drje so lubjesche, zo budżetej khapałcy na khósty tych zběžkarjow twarjenej; ale budża woni swoje słowo dżerżecz móc? A hdy budże naczinjena schkoda zarunana, to Bóh wě!

Tola na tute zrudne powjesczе hischcze něschto zwjeselace podam. We lěczе 1868 bu 621 wotrosczenych kschczenych, a dwě nowej městnje buschtej założenej, mjenujcy w Lentschan, hdżež je wot missionara Joli nowa wosada założena, a w Linthan, hdżež so khětra czróda pohanow pschez katechetu na kschczeńcu pschihotuje. Wot tutych pohanow buchu hižon 30 do syrotnicy w Kantonje póstani. Na kupje Sancian buschtej k czesczi swj. Franca Xaverskoho dwě rjanej khapali natwarjenej, jena na tym blaku, hdżež je swjaty zemrjeł, a druha srjedy wsy; pschi poslenjej je tež wuczerńja a wobydlenjo za missionara. Na 4. hapryla z. l. bu

ta druha we pschitomnoschi wulkeje mnohosche ludźi z Kantona, Jong-konga a Makao wot biskopa Guillemina poswjeczena.

W Mandschurskej maja missionarojo z druhimi pschecźiwnoschemi wojowacź. Dokelž je kraj jara mało wobydleny, su wosady jara daloko rozpjerschene, a móża so jenož cżežko wopytowacź, dokelž $^3/_4$ lěta knjezi tudy najsurowscha zyma. Tež je tu wjele rubjeżnych tartariskich zjenoczenstwow. Tola je so katholska wěra w tutych pustych krajinach rozschěrika. Japoschtolski vikariat, kotryž cyły kraj wopschija, liczi 8000 wěriwych a ma swoju srjedźinu w cyrkwi swjateje Marije, hdźež biskop bydli.

10. Pschindźemy nětk k tym 3 japoschtolskim vikariatam w provincach Kiangsi, Tschekiang a Honan. Tute provincy běchu hacź psched krótkim wot wójstwow njepschecźelskich rebellerjow a rubjeżnikow dołhe lěta wobsadźene a nimale cyle zapuscżene. Tónle cżas bě zastaranjo wosadow jenož ze strachotu żiwjenja móżne. Na wobrocźenjo pohanow so z cyła mysliczź njehodźesche. Tola wot dweju lět sem je so tež tudy něschto polěpschiło. Mjenujcy, dokelž su wosobne francózske a jendźelske wójska khěžorej pomhali zběžkarjow wuhnacź a zbicź, su tež nětk missionarojo widźeni ludźo. Hako zarunanjo ze wschelaku naczinjenu schkodu je knjeżerstwo missionaram tutych 3 provincow někotre leżownoscże a něschto pjenjez dariło. We kóżdym vikariacże skutkuja pod jenym biskopom někotsi europiscy a někotsi chinesiscy duchowni. Najlěpje steji w provincy Tschekiang, wosobnje na kupje Khusan a měscże Ningpo. We tutym měscże bydli biskop a je hižom twar kathedrale zapoczał. Tež maja tam miłoscżiwe sotry hójerńju z apotheku a syrotnicu a wuczerńju za rólnikow. Tež twari so tam rjana katholska cyrkej. — We lěcże 1860 bu missionar Verchere, kiž běsche w Hiennong nowu kschescżansku wosadu wot 130 duschow założił, z dwěmaj młodymaj kschescżanomaj do jastwa wjedźeny a pschez dwě njedźeli na wschelake waschnjo cżwělowany a cyły pschebity. Potom buchu na żadanjo jendźelskoho konsula w Sawtao zasy z pohanskich rukow wumożeni.

11. We japoschtolskim vikariacże Fokien skutkuja schpanisey dominikanarjo hižon wot 200 lět hako japoschtolscy missionarojo. Tutón vikariat wopschija hacź do nětka provincu tohosamoho mjena, kotraż je jena z najwažnischich provincow chinesiskoho khěžorstwa, dokelž je tudy jara wjele fabrikow, a wulku kupu Formosa. Wot lěta 1631, hdźež pomjenowani missionarojo skutkuja, hacź do nowischoho cżasa su cżile mużojo njewurjeknite pschescżěhanja a hubjenstwa wutracź dyrbjeli. Husto buchu każ dźiwje zwěrjata honjeni, a hdyż jich popanychu, buchu do jastwa cżisnjeni, a skónczńje martrowani a morjeni, w najlěpschim padże z kraja wupokazani. Ale pschez nowych missionarow abo pschez to, zo so wupokazani mjelczo wróczichu, buchu městna zas wobsadźene. Tak su cżile japoschtolscy mużojo hacź do dżensnischoho dnja tute stacije zdżerżeli, a maja nětk, schtož krajiny k połdnju nastupa, dospołnu swobodu. We krajinach k połnocy drje hischcże so husto pschescżěhanja stanu; ale we poslenischich lětach je so francózski pósłanc kóżdy krócź kschescżanow zakitał, a hacź runje mózesche morjenych zas żiwych scżinicź, dostachu tola missionarojo najbóle zarunanjo za prjedawsche wurubjenja. Missija

na kupje Formosa, kotraž bu 1625 założena, ale 1643 wot Hollandžanow zaniczena, je 1860 znowa do rjada stajena. Japoschtolski vikariat Fokien liczi 2 biskopow, 14 europiskich a 10 chinesiskich měschnikow, wschitcy dominikanskoho rjada a 40,000 wěriwych. Wobydlerstwo je 18—10 milijonow. We lěcze 1746 wumrje tudy 5 missionarow martrarskeje smjercze, mjez nimi Pětr Sanz, kiž bě prěni biskop tam. Hako buchu woni jeczi wzaczi, bě wulke město Fogan nimale czisce kschesczanske. Nětk je tam wot l. 1848 sem rjana cyrkej a seminar, a tež khětra wosada. Tež we l. 1836 bě w tutym vikariacze wulke pschesczěhanjo, cyrkwje a missionske domy buchu wurubjene a spalene, a biskop Carpena-Diaz, wósymdzesatlětny schědziwc, dyrbjesche so w lěsnych schkałobach wukhowacz. Cyły vikariat je do 6 wokrjesow rozdzěleny: Fogan, Fotscheufu, Hinghoa, Chiangchiu, Thiangfu a kupa Formosa. Kóždy wokrjes ma swoje wosebite stacije. We měsczе Fotheufu steji jara rjana kschesczanska cyrkej, kiž běsche 1722 prjecz wzata a je nětk pohanski tempel. Prócowanja, ju zasy dostacz, běchu hacz dotal podarmo; tola bu kschesczanam wulki kruch kraja hako zarunanjo darjeny. Tam twari so hižon wobydlenjo za missionara, a pozdźischo budze tam tež cyrkej twarjena. Na kupje Formosa, kiž w 1710 městach a wsach pschez milijon wobydlerjow liczi, bu 1633 P. Franc z kłokami zatsěleny a P. Ludwik Muro pschela krej za kschesczanstwo. Pjeczoch missionarow wjedzechu we lěcze 1643 fanatiscy Hollandscy do jastwa we Batavia.

12. Jesuitowje, kotsiž, kaž hižon w spoczatku spomnich, su pschez 200 lět z najhórschimi wobczeżnosczemi japoschtolske dźěła tudy wobstarali, su tež w nowischim czasu zas do missionstwa w Chinesiskej zastupili. Wosobnje skutkuja woni wot lěta 1842 we provincomaj Kiangsu a Nyanhoej z hłownym městom Nanking. Tutej provincy liczeschtej w l. 1843 pschez 74 milijonow wobydlerjow, wězo najbóle pohanow. We prjedawschich czasach stejachu pod Nankingskimi biskopami mnohe a rjane kschesczanske wosady. Ale wone su so pschez njesmilnje krawne pschesczěhi, kiž sta lět tudy knjezachu, najbóle cyle zhubili, abo tola tak rozpjerschili, zo ju jenož tam a sem make zbytki wostali. We lěcze 1842 bu hischcze tu 60,000 kschesczanow namakanych, kiž pak najbóle w skradźnych městnach bydlachu, a njebě tohodla žane make dźěło, tute zasy namakacz a do wosadow zhromadźicz. Tola jesuitowje prócu njelutowachu, a pschez jich prócowanja buchu na wjele městach nowe fary założene, khapałki natwarjene a wuczerńje wotewrjene. W lěcze 1853 namakachu so w tutym vikariacze 2 seminaraj, 1 kollegium, 200 wuczerńjow, w kotrychž so wosobnje wjele pohanskich dźěczi rozwuczuje, a 2 syrotniey. We poslenimaj so wjele wot pohanow wustajenych abo pschedatych dźěczi kschesczanscy wocżehnje; tak bu w tamnym lěcze pschez 2000 dźěczi na tute waschnjo zastaranych. Liczba kschesczanow bě hižon na 73,000 pschirostka. Jako nětk tam straschna wójna wudyri, wobstarachu jesuitowje w měsczе Schanghai hójerńju, hdźež bu 750 ranjenych wschelakich wuznaczow wothladanych. Někotsi dźěchu hako pólni prědarjo sobu na bitwischcza a wobstarachu tam tež khorych a ranjenych. Wjele jich pschi tym zemrje. Tohodla dosta P. Lebucq wot chinesiskoho khěžora we lěcze 1862 wosobny rjad złoteje hwězdy.

We lěcze 1859 namakachu so w tutym vikariacze 1 biskop, 29 jesuitow,

11 chineſiſkich duchownych, 26 ſeminariſtow a 75,352 wěriwych. We poſleniſchim lěcźe bu 1629 wotroſczenych kſchczenych a 3019 katechumenow, kiž ſo kſchczeńcy pſchihotowachu. Wot pohanſkich dźěcźi bu 8705 kſchczenych a 4620 ſo jich wot tutych w kſcheſczanſkich ſwójbach wocźahny. W 269 wucźerńjach bu 3823 ſchulerjow, bjez nimi 1150 pohanſkich. Kollegium wopytowachu 93 ſtudentow. Wyſche toho běchu tam 76 holcźich wucźerńjow. Poſlenja wójna je miſſiji wjele ſchkody nacźiniła. Wot 382 cyrkwjow bu 150 zapuſczenych. Wſchudźom widźachu kſcheſczenjo, ſwoje wobydlenja ſpalene a pola zapuſczene. Schtóž njemóžeſche cźeknycź, bu do jaſtwa cźiſnjeny a morjeny. Zo by hubjenſtwo połne było, zapuſczichu wulke wody hiſchcźe pola doſpołnje a ſtónczńje wudyri mór. Vikariat zhubi wot januara 1862 hacź do lěta 1864 pſchez 12,000 kſcheſczanow, bjez nimi ſławnoho biſkopa Bornieta a 19 miſſionarow. Tak też liczba kſcheſczanow, kiž 1860 na 77,118 wucźinjeſche, we lěcźe 1864 na 70,136 ſpany. Zo jich mjenje njebu, pſchińdźe z toho, zo ſo w tutych zrudnych cźaſach wjele pohanow wobrocźi, a wucźek pola kſcheſczanſtwa pytachu, tak zo bu też w najzrudniſchim cźaſu lětnje pſchez 2000 kſchczenych. Cyłe wſy ſo wobrocźichu a nowe woſady naſtachu. Kaž dołho běchu hłowne město Nanking a te druhe wjetſche města w rukach njepſchecźelow, kiž ſo Taiping mjenowachu a nětcźiſchoho khěžora zahnacź chcychu, móžachu miſſionarojo jenož w raniſchim dźěle, w provincy Kiangſu, ſkutkowacź. Tola hako zjenocźene francózſko-jendźelſke wójſka 1864 khěžorſkim zběžkarſke wójſka zbicź pomhachu, bu też za miſſiony lěpje. Wjele tych ſpalenych cyrkwjow ſu z nowa natwarjenych, a liczba wěriwych bě 1866 ſo zas na 73,684 pſchiſporiła. A dokelž móža miſſionarojo nětk zjawnje prědowacź, a wěriwi zjawnje kſcheſczanſtwo wuznacź, budźe tudy kſcheſczańſka cyrkej bórzy zas w najrjeńſchim kćźěwje. Japoſchtołſki vikariat Tſchekiang ma ſam biſkopa a 10 francózſkich a 16 chineſiſkich měſchnikow. We poſlenjej wójnje bjez chineſiſkim khěžorom a zběžkarjemi bě biſkop Delaplace někotry cźas pólny prědar, a doſta wot khěžora rjad, złotu a ſlěbornu medaillu a druhe dary.

Jakub Kral.

Hiſchcźe něſchto k rozpomnjenju za Serbow.

W naſchim poſlenim naſtawku bu prajene, zo ſu naſchi wótcojo ſchkodu njepſchezjenoſcźe cźaſto a jara na ſebi zhonili. Dokelž nam na wutrobje leži, też tudy to zjawnje wuprajicź, zo dyrbi kóždy wot nas po móžnoſcźi za naſchu rycź a narodnoſcź ſo ſtaracź, ſcźěhuje nětko po tamnym naſtawku hiſchcźe tutón druhi.

Kóždomu je drje znate, zo je jich wjele, też bjez nami Serbami, kotſiž měnja: 1. zo naſcha rycź prjedy abo pozdźiſcho pſcheſtanje, a 2. wjele tajkich, kotſiž ſo ſwojeje ſerbſkeje rycźe a narodnoſcźe hańbuja. Tohodla chcu z krótka pokazacź, zo cźile poſleniſchi k tomu žaneje pſchicźiny (winy) nimaja, a hdy by ſo tole pſcheměniło, kak ſo potom prěniſchoho bojecź njetrjebali.

Naſchi prjedownicy, ſtari Serbja, njeběchu hidźenja hódni a njebuchu najprjedy ani hidźeni, ale mějachu wſchelakich pſchicźinow dla pola ſwojich ſuſodow nahladnoſcź. Woni běchu pſchede wſchitkim wulki lud a wobydlachu wſchitke kraje

wot cžěſkich a fichtelſkich horow hacž do Holſteina a k raniſchomu morju.*) Wjele nětko němſkich wulkich měſtow, na pſchikład Lipſk, Barlin, Dreždžany, Stettin, Roztok atd. ſu ſerbſkoho ſpoczatka a załožka. Frankojo (němſki lud) prócowachu ſo Serbow a druhich Słowjanow pſchewinycž a wobknježicž, dokelž jich za džěławych a wuſtojnych ſpóznachu. Runje tak tež druhe ludy Serbow tehdy njeſu mało ważili; duž njeje trjeba, zo bychmy ſo naſcheje narodnoſcže hańbowali. (Zo ſu Serbjo a druzy Słowjenjo w pozdžiſchej hiſtoriji njezbožo měli, za to my njemóžemy, to njeje hańba za nas.) Kaž wſchitke europiſke ludy z Aſije ſem pſchicžahnyli ſu, tak tež Serbja; dokelž pak ſu bjez Słowjanami najprěniſchi k wjeczoru cžahnyli, móžemy ſudžicž, zo ſu ſo z wutrobitoſcžu a druhimi dobrymi ſamotnoſcžemi wuznamjenjeli.

Zo je wot tohole wulkoho a mócnoho, daloko wupſcheſtrjenoho ludu nětko jenož mały zbytk, nic cyle 200,000 duſchi, to je zwjetſcha njepſchezjenoſcž naſchich prjedownikow zawinowała**) abo tola ta wobſtejnoſcž, zo pſchecžiwo ſwojim ſuſodnym njepſchecželam zhromadnje njeſkutkowachu, zo jeni z nich njehaſchowachu, ſchtož runje hakle druhich paleſche, zo ſo w prawym cžaſu wo to njeſtarachu, hdyž buchu džěle jich krajow podcžiſnjene a pſcheněmcžene, hacž rjad tež na nich pſchińdže.

To džeržecž a po móžnoſcži duchownje pozběhnycž***), ſchtož je zbytkne woſtało, je naſch nadawk (Aufgabe). K tomu mamy, kaž dotal ſpóznachmy, wſchitku pſchicžinu. Tež mamy prawo†) k tomu, hako wosebity lud ze ſwojej ryczu a narodnoſczu wobſtacž, hižo tohodla, dokelž ſmy runje tak derje kaž kóždy druhi lud wot Boha na ſwět ſtajeni a wot njoho z wosebitej ryczu a narodnoſczu wobdarjeni. Wſchak ſo wſchitko ſtarožitne (zaſtarſke, alterthümlich) ſtaroſcžiwje khowa a wyſoko czeſcži, byrnje cžropy a powjelnicy byłe (tak zo jich rozbicžo a njewobkedžbowanjo njeje k zamołwjenju!), ſchto dyrbimy potom wot tych džeržecž, kiž bychu najradſcho cyłomu ludej, byrnje małomu, zańcž dali, kotryž a je hižo ſwojoho wjacy hacž 1200 lětnoho tudypſchebywanja (w tych ſamych krajinach) czeſczowny?††)

---

*) Pohladaj na cžaru (liniju) Słowjanſtwa na Kiepertowej „Völker- und Sprachenkarte von Deutſchland!“ Red.

**) Wyſche njepſchezjenoſcže je Serbam a wſchitkim Słowjanam ſurowa politika jich ſuſodow (Němcow, Madžarow, Włochow atd.) w ſtarſchim cžaſu najbóle ſchkodžika. Czi wjedžachu pſchi zarjadowanju wobſadženych krajow ſebi derje zaſtacž. Red.

***) Te ſame wotpohladanjo maja ſerbſcy ſpiſowarjo nowiſchoho cžaſa a tež te towarſtwa, kiž ſu woni załožili, mjenujcy: Macžica Serbſka (załožena 1847) za Serbow wobeju wěrywuznaczow, naſche towarſtwo ſſ. Cyrilla a Methoda a tež lutherſke knihowne towarſtwo (wobě załoženej 1862). Woni džěłaja z wědomnoſczu, zo bjez wojowanja njeje dobyczo, ani bjez wopora wumoženjo. Red.

†) To rěka naturſke prawo mamy, piſane a praktiſke je tu a tam wſchelako pſchikrótſchene! Red.

††) Trjeba pak je, zo wſchitcy zdžěłani Serbja Serbowſtwo bóle czeſcža; pſchetož ſkónczńje je jenož tón lud czeſcze hódny, kotryž ſo ſam czeſcži. Woni dyrbja pſchede wſchim wſchitko „dobre ſerbſke“ (materialnje a duchownje) podpjeracž a kóždoho heſło (deviſa) dyrbi bycž: Sorabus sum et nihil sorabici a me alienum esse

Zo naſcha ryczʒ a narodnoſcʒ zańdʒe, wo to nima pisaŕ tohole naſtawka žadyn ſtrach abo tola mało; wón myſli: ſchtoʒ je 1200 lět ſo tudy dʒeržało, bjez toho zo by ſo ſchtó wo joho zdʒerženjo prócował, to nětko njezańdʒe, hdyž ſo w tym naſtupanju něſchtoʒkuli za to dʒěła.

Ale ʒel jomu cʒini, zo někotſi ſwojeje macʒerneje ryczʒe a narodnoſcʒe ſo hłupje hańbuja, abo ju tola pſchiſłuſchnje njecʒeſcʒa a ju wobſchkodʒa.*) Abo nic? Zo bych wo wjele druhim mjelcʒał, móʒu powjedacʒ, kak je ſo jedyn woſobny zemjanſki knjez z porokowanjom wo tym wuprajił, kak je wón ſerbſkich ſłužownikow teʒ z tym wotpohladanjom ſebi pſchiſtajał, zo bychu joho dʒěcʒi ſerbſku ryczʒ nawukłyłe, ale kak ſu ſo słužownicy ſami hanibowali, ſerbſcy ryczʒecʒ abo ſamo ſerbſcy ſo draſcʒicʒ. Tajke cʒinjenjo je woprawdʒe pola pſchecʒela a njepſchecʒela hanjenja hódne a wohidne. Dale ſu teʒ ſerbſcy ſtarſchi, kiž ſwoje dʒěcʒi niczo ſerbſcy njewucʒa, haczrunje ſtaj nan a macʒ ſerbſkaj. Tak druhe ludy wjacy njecʒinja! To je zjawnje jenoʒ ſchkoda za dʒěcʒi; pſchetoʒ dwě ryczi móc, to je tola pſchecy lěpje dyʒli jenu. (A k tomu je ſerbſka ryczʒ blizka druhim słowjanſkim ryczam**), tak zo móʒeſch ſo z jeje pomocu z woſomdʒeſat milijonami ludʒi w Europje zryczecʒ, jeli chceſch do cuzych wulkich krajow pucʒowacʒ abo jeli we wójnje cuzy wojacy pſchińdʒeja, kaž ſmy to w lěcʒe 1866 znowa zhonili!) Pisaŕ tutoho trjechi ſo z němſkim ſynom ſerbſkeju ſtarſcheju (tajkich ſerbſkich Němcow ma ſerbſki lud wjele, ale cʒi njemóʒa jomu pomhacʒ!), kotryʒ jara wobʒarowaſche, zo joho ſerbſku ryczʒ njejſu nawucʒili a zo tohodla njemóʒe bjez Serbami a za Serbow ſkutkowacʒ; wón pſchiſtaji, zo ſtej ſtarſchej jenoʒ tehdom ſerbſcy ryczałoj, hdyž chcyſchtaj pſched dʒěcʒimi něſchto potajicʒ.†) Tajkich ſtarſchich

---

puto t. r. Serb ſym a niczo ſerbſke njeje mi cuze. Potom wotucʒi ſkónczńje teʒ lud, kiž je nětko za prócowanja horliwych Serbow hiſchcʒe jara njedʒakowny. Pſchikładny cʒahnu!
Red.

*) Teʒ cʒi ju bjez druhimi wobſchkodʒa, kotſiž ju hubjenje ryczʒa a němſke ſłowa do ſerbſkich měſcheja! Za tych je woſebje ważne, zo wjacy ſerbſkoho cʒitaja. Red.

**) Ženje ſo njeſmě poſyłnjaca wěſtoſcʒ zabycʒ, zo ſmy Słowjenjo. Kaž Němc wſchudʒom, njech kajkiʒkuli dialekt ryczi a njech je z kotrohoʒkuli kraja abo krajika, hordʒe rjeknje: „Ja ſym Němc!“ tak dyrbja teʒ Słowjenjo, njech ſu we wſchelakich ſtatach, zjawnje prajicʒ: Ja ſym Słowjan! A tola ſpěwaſche ſo a ſnadʒ hiſchcʒe ſo w naſchich ſchulach ſpěwa: Ich bin ein deutſcher Knabe! Jenoʒ hako Słowjenjo móʒa teʒ Serbja tym Němcam porno ſtupicʒ, kiž ſo pſchi poczʒiſchczowanju Serbow bórzy zamołwjeja: „Wy žaneje literatury a kultury nimacʒe!“ Tym móʒemy potom prajicʒ: Serbſka literatura drje je mała, ale naſcha ſłowjanſka, wucʒenym Serbam pſchiſtupna, je wulka a roſcʒe z kóʒdym dnjom! Němcy ſu z dobrym pſchikładom prjedy ſchli, ale Němcam zaſy druhe ludy. Kultura (zdʒěłanoſcʒ) je płód ſtaroho a nowoho cʒaſa cyłoho cʒłowjeſtwa, nic jenoho jeniczkoho naroda! Žadyn lud njeje, kaž ſo druhdy piſaſche, nětko „inferiore Raçe“ (niʒſchi ſplah).
Red.

†) Hiſchcʒe wjetſchu ſchkodu pſchihotuja Serbam a woſebje katholſkim Serbam cʒaſto tajcy ſtarſchi, kotſiž ſwoje jeniczke dʒěczo měſto toho, zo bychu je w ſtarſchiſkim domje woſtajili, do druhoho domu abo kubła woženja; z toho najbóle ſcʒěhuje, zoſo jedyn tejule ſtatokow pſcheda, a k tomu najbóle njekatholikej. Na tele a druhe waſchnjo njeda prawy katholſki Serb ſwojomu wótcowſkomu domej a kubłej zańcʒ!

druhdże njenamakasch; pschetoż Němcy wucża nic jenoż w Němskej, ale po cyłym swěcże też w druhich krajach a swěta dźělach, każ w Americy, Australiji swoje dźěći němscy, Francózojo francózscy, Polacy pólscy, Czechojo cžěscy atd. Hacžrunje je derje a skoro trěbne, zo dźěći serbskich starschich němski nawuknu, dha je tola zdobne žadanjo, zo so jim tohodla — njech su hdźežkuli žiwe — njeby ženje serbska macžeŕna ryčž rubiła. „Ty dyrbisch nana a macž w cžesći měcž" rěka schtwórta kaznja Boža. Dopjelń kóždy wot nas tule kazniu z tym, zo też tu ryčž lubuje a wysoko waži, kotruž smy wot swojich prjedownikow a starschich nawuknyli; wucž kóždy tule swoju macžeŕsku ryčž też swoje dźěći, a zaschćěp jim luboscž a cžesćownoscž teje sameje; potom njetrjebamy žaneje staroscże měcž, zo nascha ryčž a narodnoscž hdy zańdże. Tak budże so žohnowanjo schtwórteje Božeje kaznje dopjelnjecž; budźemy dołho žiwi t. r. runja druhim ludam — k sudnomu dnju! P. Innocenc.

Michał Kokla.

Z Ostritza pschekhwata nas zrudna powjesć, zo je k. farař Michał Kokla 6. decembra dopołdnja ½11 na pscheraženjo krewje zemrjeł, hakle 50 lět 2 měsacaj a 16 dnow stary. Joho žaruja bratr, sotry a pschecželstwo, kaž też wosada a duchownstwo cyłeje diöcesy.

Njebocžiczki narodźi so 20. septembra 1819 w Pozdecach, wopytowasche schulu a gymnasium w Budyschinje, schtudowasche w Prazy a bu 21. oktobra 1843 hako duchowny wuswjeczeny. Nimale połdra lěta wosta hako tachantski vikar w Budyschinje. Potom bu wot njeboh biskopa Dittricha za kapłana a schulskoho inspektora do Seitendorfa póstany, hdžež k wulkej spokojnoscži swojeje wyschnoscże a wosady skutkowasche. Hacžrunje běsche tak wot Serbow, z kotrychž bě wuschoł, zdaleny, spominasche rady na Serbow a jich prócowanja, a běsche swěrny sobustaw towarstwa Macžicy Serbskeje w Budyschinje. W lěcże 1856 bu wón hako prěni kapłan do Ostritza pschesadźeny a w lěcże 1860 bu tam hako farař postajeny. Ze swojoho zastojnstwa, w kotrymž so hako dobry pastyŕ wuznamjeni, bu nahle wotwołany, hdyž so jomu sobotu 4. t. m. dopołdnja krej pscherazy, schtož so na to hischcże wjacykrócž sta, tak zo khoroscž nahle pschiběrasche a žana cžłowjecža pomoc wjacy móžna njebě.

Pschi joho swjatocžnym pohrjebje pokaza so, w kajkej cžesczi a luboscži běsche njeboh k. farař stał. Wulki dźěl wosadnych běschc pschitomny a wosebje wschitcy zastojnicy a měschczanscy tsělcojo sobu pschewodźachu. Pohrjeb dźerżeschc njebocžiczkoho pschecžel wot młodoscże, wysokodostojny k. scholastikus Kucžank z 12 duchownymi kužiskimi a susodnymi cžěskimi. Requiem, pschi kotrymž wucžerjo z wokolnoscże wustojnu hudźbu wuwjedowachu, dźerżeschc k. scholastikus z wulkej assistencu a jandźelsku Božu mschu k. kapłan z Friedlanda.

Wěmy, zo je też pschez wopacžnu spekulaciju wjele prjedy katholskich kubłow z katholskoho wobsedzenstwa so zhubiło; spekulirowacž je trjeba, ale nic njerozomnje! Red.

Zarujemy tudy sobu, kiž smy joho cześcźili a joho pschecźelstwo wužiwali, a poruczamy joho Božej smilnosczi. Wón wotpocźuj w měrje!

Z naschеje diöcesy.

Z Budyschina. Z listow zhonichmy, zo je nasch hnadny k. biskop wutoru 30. novembra hacź do Mnichowa (München) a potom hischcźe do Kufsteina (w noch jenej) dojěł. Nazajtra ½6 jědźesche wottam pschez Innsbruck w Tyrolskej, Brenner-horu, Brixen (hdźež běsche pschipołdnju) hacź do Verona w Italskej, hdźež wieczor w 9. hodź. pschińdźe. Rano w pjeczich tudy wotjědźe a wuzwolitschi pucź pschez Padua a Bologna běsche wieczor w dźewjeczich we Florenzu. Pjatk rano ½5 hodź. wotjěwschi pschez Foligno dospě Rom w 11. hodź. w noch. Wón je z Boha strowy.

Z Budyschina. Nasch biskop a tachant je na sakskim sejmje pschecźo wuprajił, zo by so we wuwjedźacym rozkazu (Ausführungsverordnung) nowoho zakonja wo swjatych dnjach postajiło, zo by we łužiskich wosadach, hdźež su katholikojo wjetschina, pschi starym wostało t. r. zo katholscy njetrjebali lutherske swjate dny swjeczicź. Knjeżerski kommissar to po zdobnosczi a prawje slubi.

Z dreždźanskeje diöcesy.

Z Dreždźan. Towarstwo s. Vincenca měješche zańdźene lěto (wot 1. oktobra 1868 do 1. oktobra 1869) 3392 toleri dokhodow. W tym bě 872 tol. hako wunoschk loterije, 400 tol. wot jenoho koncerta, 854 tol. pschinoschkow za towarstwo, 839 za hólczi a holczi asyl (dom zastaranja), 100 za dary k Božomu dźěsczu atd. Wudawkow pak běsche 3365 toleri; w tym je 127 tol. za rozdawany khlěb, 80 tol. za tepjenjo, 27 tol. za pomoc w khorosczi, 907 tol. za hólczi a 935 tol. za holczi asyl (z cyka 28 dźěczi), 146 tol. za drastu wucźownych hólcow, 213 tol. k pomocy za najeński pjenjez (Miethzins) atd. W holczim asylu skutkuja tsi miłoscziwe sotry borromejske z Neisse. Też w Lipsku je tajke, ale mjeńsche towarstwo s. Vincenca a towarstwo katholstich žónskich.

Z Wechselburga. Zańdźeny 2. novembra, na dnju wschěch duschow bu tudy na postajenjo hrabje Schönburga w ponowjenej hrodowskej cyrkwi za joho njeboh sotru hrabinu Quadt-Wyckrath-Isny, kotraž je 7. oktoba w Lindau w Bajerskej wumrjeła, swjatocźne Requiem z prědowanjom wotdźerżane. Tasama bě, kaž hižom swojim czasu spomnichmy, 1852 k katholskej cyrkwi pschistupiła. Hrabja je ze swójbu do Roma pucźował, tola je prjedy postajił, zo dyrbja, kaž dołho wón tam budźe, kóždy měsac jedyn krócź kemsche za tudomnych katholikow so wotdźerżecź.

Z pruskeje Łužicy.

Z Kulowa. Na 26. novembra wumrje nasch derje zasłužbny rektor a měschczanski wucžeŕ knjez Anton Weikert, swojeje staroby 71 lět a 5 měsacow.

Wón bě we Friedlandze we Czechach narodzeny, pschińdze hako wuczeŕ do Schlezynskeje a we lěcze 1831 do Kulowa. Njebohi běsche sprawny, wuschikny a cyrkwinscy zmysleny muž, wustojny we hudźbje a piskasche mischtyrscy na huslach. Hacž budźe joho słužba znowa wobsadźena abo z kantorstwom zjenoczena, to hischcze wuczinjene njeje. Najlěpje by było, hdy bychmy serbskoho wuczerja za rektora abo kantora dostacź móhli, ale — bohužel! — we cyłym pruskim kraju žadyn serbski wuczeŕ, kaž tež žadyn serbski duchowny wjac njeje. My smy cyle wopuschczeni a to z toho pschińdze, dokelž smy w lěcze 1821 wot budyskoho tachantstwa a wot lubych serbskich sobukrajanow róznodźěleni a do Schlezynskeje cźisnjeni byli. Hnadny fěrschta a biskop Hendrich Förster we Wróckawje je we lěcze 1867 we Barlinje pola knjeza ministra duchownych należnosczow dwójcy spytak, kulowsku wosadu ze zwjazka wróckawskoho biskopstwa puschczicź a ju zasy, kaž to we prjedawschich czasach běsche, z budyskim tachantstwom zjenocźicź; ale joho próstwy buchu na najwyschschim měscze wotpokazane. Tak nam we naschich nuzach niczo njewostanje hacž nadźija na lěpsche spodobnische czasy. Bóh daj, zo bychu so skerje lěpje pschibližowałe! Nětk smy my kaž halza, kiž wot serbskoho narodnoho schtoma wotrubana, hinje a skhnje. — Pschikazane tsi dny modlenja pschi wotewrjenju generalnoho koncila we Romje wotdźerżachu so we naschej farskej cyrkwi na 8., 9. a 10. decembra. Boże Czěło so na wołtaŕ wustaji, a rano w pjeczich, kaž dopołdnja w dźewjeczich běschtej spěwanej božej mschi z litanijemi wot najswjeczischeje wutroby Jězusoweje a ze swjatym žohnowanjom. Bohata mnohosćź pobožnoho ludu zhromadźi so we božim domje; knježny naschoho Marianskoho zjenoczenstwa spěwachu we postajenych hodźinach rjane khěrlusche. We božim mjenje a ze zhromadnym modlenjom je so tón ważny swjaty skutk we Romje zapoczał, budźe so tohodla tež k božej czesczi a k spomoženju tschesczijanow dokonjecź.

Cyrkwinske nowinki a powjescze.

Pruska. Prěnju njedźelu adventa bu we Wittenbergu nowonatwarjena katholska cyrkej poswjeczena. Wona je pschistojnje twarjena, dwěkódźna a z wěžu, a płaczi 8,000 tol., wot kotrychž pak hischcze 2000 brachujetaj. Je to w tutym měscze, hdźež je psched 300 lětami Luther nowu wěru prědowacź spoczał, nětko zas prěnja katholska cyrkej.

Z Barlina. Tudy pschebywa nětko wulke póselstwo chinesiskoho khěžora, zo by z němskim zjenoczenstwom pschekupski zwjazk sčiniło. Te samo wobsteji wysche 1 Francózy, 1 Jendźelczana a 1 Amerikanarja ze 22 Chinesow. Wone je hižon wot naléczża na puczu, je Paris, London, Stockholm a Kopenhagen wopytało, a chce hischcze tež druhe hłowne města europiskich krajow wopytacź, zo by z wěrchami krajne zwjazki sčiniło.

Němska. Dźeń 3. oktobra bu w Ranisu (Sachsen-Meiningskej) prěni katholski duchowny postajeny. Tule staciju je w tutym lěcze zemrjety tajny radźiczel Volk z Erfurta założił. Wón je tudomnej katholskej wosadze rjanu cyrkej a wobydlenjo za duchownoho natwaril, a wysche toho zdu za duchownoho fundirował.

Z Roma. Koncil bu tak wotewrjeny, kaž smy w poslenim cžisle spomnili. Ze 1044 pscheproschenych (55 kardinalow, 11 patriarchow, 927 primasow, arcbiskopow a biskopow a abtow **nullius**, 22 abtow z mitru a 29 generalow z rjadow), kotsiž maja abo dostachu prawo na koncil pschińcź, je jich do 15. decembra 762 hižo sem pschijěło. Sydłow je 921 pschihotowanych w salu koncila; za wschitkich 1044 njebě to trjeba, dokelž je so jich dźěl zamołwjał a pschińcź njemóhł. Nasch k. biskop, kaž z lista wěmy, ma 343. sydło; biskopja sedźa mjenujcy po cžasu jich poswjecźenja. Bamžowu wotewrjeńsku rycź a druhe wobschěrnische powjescźe wo koncilu podamy pschichodnje. Druhe swjatocžne posedźenjo koncila budźe na ss. tsjoch kralow. Najwjacy dźěła so stajnje w tych wschelakich wotdźělenjach a kommissijach biskopow; w tychle kommissijach budźa tež wucźeni schismatikojo a protestantojo słyscheni a budźe so z nimi jednacź. Schto so wschitko na koncilu wucźini, zjewi so po skónczenju koncila; nětko njesmědźa biskopja pod pschisahu niczo wo tym powjedacź.

Z Roma. Jendźelski lord Denbigh je swjatomu wótcej w mjenje katholskich Jendźelczanow dwaj milijonaj frankow pětrowoho pjenjezka pschepodał.

Należnosćze towarstwa.

Sobustawy na lěto 1869: kk. 303. (dokelž je tón w poslenim cžisle spomnjeny hižo pod 31. zapłacził a nětko na nowe lěto); k. wucžer Jan Žur ze Zdźerje; 312. Jan Grubert z Radworja; 313. Michał Hennig ze Smjeczkec; 314. Pětr Nobel z Khróscźie; 315. Michał Kokla z Khróscźic; 316. Pětr Kuržela ze Smjeczkec; 317. M. B. z W.; 318. Mikławsch Domsch z Hórkow; 319. Franc Měrczink z Běleczec; 320 Jan Pětrka z Hrubjeleczic; 322. Jan August Duczman z Bozankec; 323. hajnik Jurij Pětranc ze Zdźerje; 324. rychtař Jan Fulk ze Zdźerje; 325. Michał Wiczaz z Brěmjenja; 326. Jan Kócža z Brěmjenja; 327—332. z Koslowa: Michał Njelka, Michał Krawczik, Michał Krawc (Khěžka), Michał Bjarsch, Madlena Kórjenkowa, Jakub Czornak; 333. Michał Bětnař ze Schunowa; 334. kubler Michał Jurk z Rózanta; 335. hosczencař Schuster z Rózanta.

Na lěto 1868 zapłaczi: 360. M. L. z R. (tež na l. 1867).

Schtož je na l. 1870 zapłaczene, budźe hakle w 1. cžisle nowoho lěta kwitirowane.

Dobrowólny dar: Schuster z Rózanta 5 nsl.

Na s. Domascha 21. t. m. budźe **zhromadźizna wubjerka** za załoženjo cyrkwje atd., a to na schuli w Czornecach wot dweju popołdnju. Pscheproschenjo podpisuje so wot zańdźeneje njedźele. Je pola wschěch sobustawow wubjerka pobyko?

Z nakładom towarstwa ss. Cyrilla a Methoda je wuschła a pschedawa so za 2½ nsl. pola kk. Smolerja a Pjecha, kaž tež w expedicijach Katholskoho Póstka a pola klamarjow, kotsiž móža ju kóždy cžas pschez nas tunischo dostacź:

Katholska protyka za Hornju Łužicy na 1870.

Schtóž chce prěni a druhi lětnik teje sameje dospołnosćze dla měcź, móže jón za 6 np. (za schtempl) dostacź, kaž daloko zbytkne exemplary dosahaja.

Cžischczał L. A. Donnerhak w Budyschinje.